คำนำ

*

เมื่อวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ พระภิกษุสามเณรจากหลายจังหวัด จำนวนนับหมื่นรูป ได้มาประชุมเพื่อร้องขอความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) แห่งวัดมหาธาตุ และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) แห่งวัดราชาธิวาส ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ เนื่องจากพระเถระทั้งสองได้ถูกอำนาจอธรรมครอบงำมาเป็นเวลานานหลายปี เหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นนั้น ผู้ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างวิตกกังวลไปต่าง ๆ นานา บ้างว่าพระสงฆ์ทำโดยวู่วาม บ้างว่าทำสิ่งมิใช่กิจของสงฆ์ บ้างว่าเป็นแผนการก่อกวนบ่อนทำลายของผู้คิดร้ายต่อพระศาสนา เป็นต้น โดยเอาความรู้สึกคิดเห็นของตนและเชื่อตามที่มีข่าวเล่าลือกันเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งมิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ถูกต้อง

"มหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก" ได้ประมวลเหตุการณ์และเอกสารเกี่ยวกับการร้องขอความเป็นธรรมตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้รักความเป็นธรรมทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ดำเนินการเรื่อยมาตลอดระยะเวลากว่า ๑๔ ปี จนบรรลุผลสำเร็จด้วยพระบารมีแห่งสมเด็จพระสังฆบิดร

การร้องขอความเป็นธรรมนั้น มีอยู่ ๒ ประเด็น คือ

๑. ประเด็นเกี่ยวกับพระธรรมวินัย

๒. ประเด็นเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ (สมณศักดิ์)

คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม หรือยุวสงฆ์ มีความสำนึกรับผิดชอบในฐานะศาสนทายาทที่พระพุทธองค์ได้มอบพระธรรมวินัยไว้เป็น

มรดก เพื่อสืบทอดต่อไป ซึ่งจะต้องให้บริสุทธิ์ผุดผ่องและรักษาไว้ด้วยชีวิต ได้ดำเนินการในประเด็นเกี่ยวกับพระธรรมวินัยเท่านั้น มิได้เรียกร้องตำแหน่งหน้าที่ตื้นแต่อย่างใด

หนังสือเล่มนี้ออกช้าเกินกำหนด เนื่องจากอุปสรรคหลายประการในการจัดทำ และแม้สำเร็จออกมาแล้วก็ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ จึงหวังว่าคงจะได้รับอภัยจากทุกท่าน

ขออนุโมทนาต่อพระเถรานุเถระ พระภิกษุสามเณร และสาธุชนทั่วไปทุกท่านที่ช่วยในการให้เกิดความเป็นธรรมในวงการคณะสงฆ์ และช่วยอุปถัมภ์ "**มหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก**" ไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

คณะผู้จัดทำ

เหตุการณ์ชุมนุมของยุวสงฆ์

เหตุการณ์ตลอดของยุวสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม ได้มีการทำวัตรสวดมนต์ เช้า เย็น ๑๐-๑๗ ม.ค. ๒๕๑๘

ถวายภัตราแด่พระภิกษุสามเณรที่มาชุมนุม ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ ๑๐-๑๗ ม.ค. ๒๕๑๘

เหตุการณ์วันที่ ๑๗ ม.ค. ๒๕๑๘ ขณะรอรับเสด็จสมเด็จพระสังฆราช

พระราชวีรมุนี เจ้าคณะจังหวัดเลย (สีหนาทภิกขุ) แสดงปาฐกถาท่ามกลางมหา-สังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ เมื่อวันที่ ๑๓ ม.ค. ๒๕๑๘

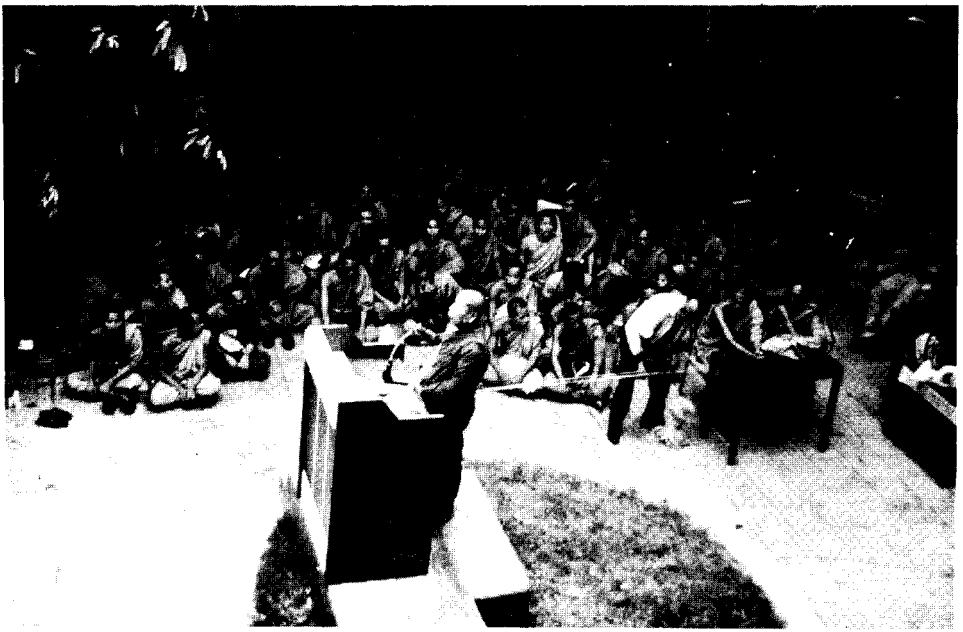

พระเทพสิทธิมุนี วัดมหาธาตุ แสดงปาฐกถาท่ามกลางมหาสังฆนิบาต วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๕๑๘

พระวิสุทธาธิบดี วัดไตรมิตร กรรมการมหาเถระสมาคมได้นำพระดำรัสแถลงการณ์ของสมเด็จพระสังฆราชอ่านให้ที่ชุมนุมมหาสังฆสันนิบาตฟัง วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๕๑๘

สมเด็จพระสังฆราช ท่ามกลางมหาสังฆสันนิบาต วันที่ ๑๗ ม.ค. ๑๘

อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภณสนทนากัน ในวันประชุมมหาสังฆ-สันนิบาตสิ้นสุดลง วันที่ ๑๗ ม.ค. ๒๕๑๘

พระมหาทองใบ อินททตโต

พระมหาพยนต์ ปิยธมฺโม

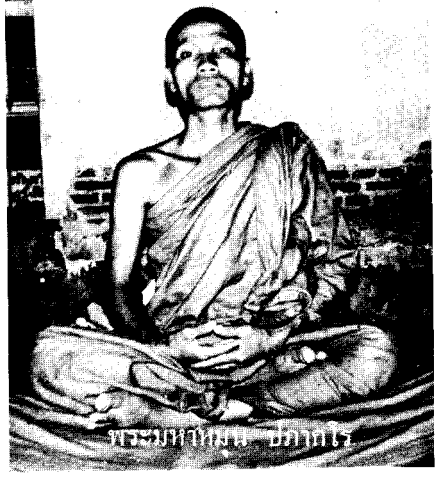

สาเหตุเริ่มต้นแห่งอธิกรณ์

สาเหตุแห่งการเกิดเรื่องยุ่งยากนั้น ถ้าจะกล่าวกันอย่างแท้จริงแล้วก็เกิดจากการริษยาอาฆาตชิงดีชิงเด่นกันเองในวงการคณะสงฆ์จึงทำให้มีการปัดแข้งปัดขากันขึ้น

ผ้ากาสาวพัสตรเป็นผ้าที่บริสุทธิ์ผ่องใส แต่ผู้ที่สวมใส่อาจจะไม่ใช่ผู้บริสุทธิ์ก็ได้ เพราะแม้จะบวชเรียนมามาก รู้มากทั้งด้านพระธรรมวินัยหรือทางด้านรสพระธรรมก็ตาม แต่ก็ยังมีความโลภ และมัวเมาในอำนาจอยู่ ต้องการตำแหน่งอันหรูหราทรงเกียรติในสายตาของคนเขลาทั่วไป แต่เป็นที่เหยียดหยามของผู้รู้ซึ้งถึงเบื้องหลังฉาก เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องมัวหมองในพระพุทธศาสนาทำไมจะเกิดขึ้นไม่ได้เล่า เพราะรสพระธรรมยังไม่เข้าถึงจิตใจนั่นเอง สันดานทัพพีแต่ตักแกง แต่หารู้รสของแกงไม่

เรื่องนี้ เราจะไม่ขอออกความคิดเห็นใดๆ แต่จะเล่าถึงเหตุการณ์ที่เป็นมาของต้นเรื่องที่ทำให้มีการจับกุมพระพิมลธรรมขึ้น

สาเหตุใหญ่ๆก็สืบเนื่องมาจากพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย มีการแบ่งแยกออกเป็น ๒ พวกคือ ธรรมยุต และมหานิกาย ซึ่งมีหลักการขัดแย้งกันอยู่หลายประการ และต่างฝ่ายต่างก็พยายามจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในวงการสงฆ์ไทยเอาไว้ให้ได้ ดังนั้นจึงมีการเล่นพวกโดยไม่คำนึงถึงว่าผู้ใดจะทำความดี มีคุณวุฒิดีหรือไม่ก็ตาม อย่างเช่นพระพิมลธรรมเป็นต้น ท่านเป็นผู้ที่ได้ประกอบแต่กรรมดี สร้างกุศลกิจในทางพระศาสนาจนเจริญก้าวหน้า เป็นที่รู้จัก และเป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุทั่วประเทศแม้ใน

ต่างประเทศ แต่แล้วจะเป็นด้วยเหตุผลอันใดไม่ปรากฏ เมื่อถึงคราวแต่งตั้งคณะสังฆมนตรีขึ้นใหม่เมื่อวันที่ ๑๒ พ.ค. ๒๕๐๓ กลับปรากฏว่าพระพิมลธรรมไม่ได้มีชื่อร่วมอยู่ในคณะสังฆมนตรีนั้นเลย ทั้งๆ ที่เดิมก่อนจะมีการแต่งตั้งขึ้นนั้น พระพิมลธรรมก็ยังคงรักษาการตำแหน่งสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองอยู่ มันเป็นการแต่งตั้งอันไม่เหมาะสมของคณะสังฆมนตรีชุดใหม่เสียจริงๆ

สืบเนื่องมาจากการแต่งตั้งคณะสังฆมนตรีครั้งใหม่นี้ ก่อนที่จะกล่าวสืบต่อไป ขอให้เรามาดูรายนามของผู้บริหารการพระศาสนาแห่งประเทศไทยของพระสงฆ์ชุดนี้ดูก่อนว่ามีใครบ้าง เหมาะสมหรือไม่เพียงไร ดังนี้

รายนามพระเถระของคณะสังฆมนตรี

ชุดแต่งตั้ง ๑๒ พ.ค. ๒๕๐๓

๑. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นสังฆนายก (ต่อมาเป็นสังฆราช)

๒. พระธรรมรัตนากร (ทรัพย์ โฆสโก) วัดสังเวชวิศยาราม เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมเด็จพระวันรัต องค์ปัจจุบัน)

๓. พระธรรมวราภรณ์ (เจริญ สุขวฑฺโน) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การปกครอง (สมเด็จพระญาณสังวรองค์ปัจจุบัน)

๔. พระธรรมคุณาภรณ์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยา เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การศึกษา (พระธรรมปัญญาบดี องค์ปัจจุบัน)

๕. พระธรรมปาโมกข์ (วิน พรฺหฺมสโร) วัดราชผาติการาม เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษา (พระพรหมมุนี องค์ปัจจุบัน)

๖. พระธรรมวโรดม (ปุ่น ปุณฺณสิริ) วัดพระเชตุพนฯ เป็นสังฆมนตรี ว่าการองค์การเผยแผ่ (สมเด็จพระสังฆราช . . . ป่า . .)

๗. พระธรรมจินดาภรณ์ (ทองเจือ จินฺตากโร) วัดราชบพิธ เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การเผยแผ่ (พระพุทธพจน์วราภรณ์ องค์ปัจจุบัน)

๘. พระอุบาลีคุณูปถาจารย์ (วาส วาสโน) วัดราชบพิธ เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการ (สมเด็จพระสังฆราช องค์ปัจจุบัน)

๙. พระธรรมทัศนาธร (ทองสุก สุทสฺโส) วันชนะสงคราม เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การสาธารณูปกร (มรณะภาพแล้ว)

๑๐. พระธรรมมหาวีรานุวัตร (ไสว ฐิตธมฺโม) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นสังฆมนตรี (พระวิสุทธาธิบดี องค์ปัจจุบัน)

จากรายนามของพระเถระผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสังฆมนตรีชุดใหม่โดยไม่มีพระพิมลธรรม พระศาสนโศภน [พระธรรมไตรโลกาจารย์ (วัดอรุณฯ) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (สมเด็จพระสังฆราชวัดสระเกศ)] ตลอดถึงพระเถระรูปอื่นๆ ในวัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดชั้นวรวิหารเอก นี่เองก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารย์กันอย่างไม่พอใจ และเกิดปฏิกิริยาในทางไม่ดีขึ้นแก่ภิกษุสามเณรซึ่งรักความยุติธรรม จนถึงกันแสดงออกให้เห็นความไม่พึงพอใจในสังฆมนตรีชุดใหม่นี้เป็นอย่างยิ่ง จนพระพิมลธรรมทราบเข้า จึงได้ทำการห้ามปราม และพยายามชี้แจงให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดให้อยู่ในความสงบ เพราะการแต่งตั้งสังฆมนตรีนั้นเป็นการแต่งตั้งของมหาเถระผู้ใหญ่ ซึ่งคงจะเห็นว่าท่านเองมีความสามารถสู้พระเถระเหล่านั้นไม่ได้ จึงไม่ได้รับแต่งตั้งพระภิกษุสามเณร และศิษยานุศิษย์ผู้รักความยุติธรรมกลับไม่เห็นชอบด้วย

ตามท่าน แต่ก็ไม่อาจจะแสดงความไม่พอใจของพวกตนที่มีอยู่ต่อคณะสังฆมนตรีออกมาให้ท่านทราบได้อีก จึงพากันเก็บเงียบไว้ในใจ

จนกระทั่งวันที่ ๑๓ พ.ค. ๒๕๐๓ พระพิมลธรรมได้เดินทางไปในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าคณะจังหวัดตรัง ที่จังหวัดตรัง ทางภาคใต้ของประเทศไทย จากนั้นก็ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนคณะสงฆ์อื่น ๆ อีกหลายจังหวัดทางภาคใต้นั่นเอง โดยจะรู้ความจริงสักนิดก็หาไม่ว่า ทางวัดมหาธาตุในจังหวัดพระนครกำลังมีอะไรเกิดขึ้น

คดีใบปลิวเถื่อน

ย้อนกล่าวทางด้านวัดมหาธาตุ หลังจากวันที่พระพิมลธรรมเจ้าอาวาสได้เดินทางไปยังจังหวัดตรังทางภาคใต้แล้ว หลังจากนั้นอีกหนึ่งวันต่อมาก็เกิดเหตุการยุ่งเหยิงขึ้น คือมีใบปลิวเป็นบัตรสนเท่ห์ เที่ยวแจกจ่ายไปตามวัดและปิดไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมาย ภายในใบปลิวทุกใบมีใจความสำคัญย่อ ๆ ดังนี้ว่า

"ในการแต่งตั้งคณะสังฆมนตรีครั้งนี้ เป็นไปอย่างไร้ความยุติธรรม พระสังฆราชสติไม่สมบูรณ์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ซึ่งเป็นสังฆนายก และเจ้าคุณธรรมคุณาภรณ์แห่งวัดสามพระยา กำลังจะคิดบัญชีล้างแค้นพระมหานิกาย และเอาธรรมยุตมากดขี่มหานิกาย เป็นการแต่งตั้งที่ไม่ยุติธรรมสมควรที่พระเถระผู้ใหญ่ควรจะได้ร่วมมือกัน ลงชื่อขับสมเด็จพระสังฆราช และสังฆมนตรีให้ออกจากตำแหน่งเสีย แล้วแต่งตั้งกันขึ้นใหม่"

จากใบปลิวหรือบัตรสนเท่ห์นี้เอง ก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในหมู่สงฆ์ทั้งหลาย ทั้งในมหานิกายและธรรมยุตต่างก็เกิดความไม่พึงพอใจซึ่งกันและ

กัน ทำให้เกิดการแตกแยกกันในหมู่สงฆ์โดยไม่ทราบว่าต้นตอ หรือแหล่งเกิดของใบปลิวเถื่อนนี้มาจากที่ใด

ฝ่ายทางด้านพระพิมลธรรมกับคณะซึ่งเดินทางไปภาคใต้นั้น พอวันที่ ๑๗ พ.ค. ๒๕๐๓ เสร็จธุระก็เดินทางกลับมาถึงวัดมหาธาตุ พระนครก็พบใบปลิว โฆษณาข้อความดังกล่าว ลงวันที่ในใบปลิวว่า วันที่ ๑๕ พ.ค. ๒๕๐๓ พระพิมลธรรมเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้อาจจะลุกลามต่อไป โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดมหาธาตุทั้งหลายตั้งอยู่ในความสงบ

หาว่าพระพิมลธรรมพิมพ์ใบปลิว

แต่แล้วก็เกิดความประหลาดยิ่งใหญ่กว่านั้นขึ้น เมื่อทางเจ้าพนักงานตำรวจ อันมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์ เป็นผู้รักษาการตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ได้ตั้งข้อสงสัยและปักใจว่าใบปลิวนั้นได้พิมพ์ขึ้นจากแม่กองธรรมที่ขึ้นอยู่กับกองการศึกษาซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของพระธรรมโกศาจารย์ แต่ก็ยังหาหลักฐานอะไรมาพิสูจน์ยืนยันกันให้แน่ชัดไม่ได้

จนกระทั่งต่อมา ทางเจ้าพนักงานตำรวจก็ได้สืบจับได้ว่าพระภิกษุซึ่งทำการแจกใบปลิวนั้น เป็นพระภิกษุแห่งวัดจักรวรรดิราชาวาส จึงได้เข้าจับกุมและส่งฟ้องศาลไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชณ์ซึ่งเป็นผู้คุมคดีเรื่องนี้ก็ยังไม่ยอมเชื่อว่า ต้นตอของเรื่องใบปลิวนี้จะสิ้นสุดลงแค่นั้น ยังคิดว่าพระพิมลธรรมและพรรคพวก อันมีพระมหานคร พระมหามนัส และพระมหาสังเวียน เป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลังนั้นเอง ดังนั้นจึงทำการจับกุมพระภิกษุสามเณรในวัดมหาธาตุไปเพื่อให้การซัดทอดพระพิมลธรรม แต่ก็ไม่เป็นผล หลักฐานใด ๆ ก็ไม่มีบ่งชี้ว่าพระพิมลธรรมได้กระทำการเรื่องนี้

กระนั้น พ.ต.อ. ชลอ อุทกภรณ์ ก็ยังไม่ละความพยายาม คิดจะนำเรื่องใบปลิวเถื่อนนี้เข้าที่ประชุมกรรมการสอบสวนเพื่อขออนุญาตสั่งจับพระพิมลธรรมอีก แต่ พ.ต.อ. เอ๊อ เอมะปาน ไม่เห็นชอบด้วย เพราะยังไม่ปรากฏหลักฐานจึงกล่าวคัดค้านไว้ เรื่องก็สงบเงียบไปชั่วระยะหนึ่ง

หาว่าพระพิมลธรรมต้องอาบัติปาราชิก

แต่มนุษย์เรานี้แปลก ทุกคนที่เกิดมายังมัวเมาอำนาจ ต้องการลาภยศ อีกทั้งวิสัยผู้รับราชการก็อยากได้ดี อยากเอาใจนายเหนือหัว อยากให้ผู้บังคับบัญชารัก จะได้เลื่อนยศเร็วๆ เพียงเพื่อให้นายเหนือหัวผู้มีอำนาจได้สมปรารถนาเท่านั้นเป็นพอ โดยไม่ต้องไปคำนึงละว่า จะผิดหรือถูกอย่างไร ใครจะเป็นอะไรก็ช่าง ขอให้นายเหนือหัวชอบเป็นพอ . . .

ดังนั้นในไม่ช้าทางเจ้าพนักงานตำรวจภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์ ก็เริ่มดำเนินงานอีก โดยการไปสอบสวนบุคคลต่างๆ ที่เคยเกี่ยวข้องกับพระพิมลธรรมและให้กล่าวหาว่าพระพิมลธรรมศีลวิบัติ หรือทุศีลดังต่อไปนี้คือ

๑) กล่าวหาว่าพระพิมลธรรมดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ที่จังหวัดนครปฐม

๒) ตั้งสำนักวิปัสสนาขึ้นหลอกลวงประชาชน ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ที่วัดมหาธาตุ โดยหาว่าไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

๓) สนับสนุนจีนคอมมิวนิสต์ โดยฝากพระพุทธรูปไปให้นายเจาปูจูด้วยการมอบให้นายกุหลาบ สายประดิษฐ์นำไป

๔) กล่าวหาว่าเป็นจอมโกหก ขณะเดินทางกลับจากจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ๒๔๙๐

๕) พระพิมลธรรมบังอาจแต่งกายเป็นกรรมกรบ่อถ่านหินร่วมกับพลเรือน ที่ประเทศเยอรมัน ในปี ๒๕๐๑

นอกจากนี้ก็มีข้อกล่าวอื่น ๆ อีกมากของเจ้าพนักงานตำรวจภายใต้การดำเนินงานของ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ นี้เอง ต่อมาในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ โดยคำสั่งของสมเด็จพระสังฆราช ได้ลงพระนามสั่งถอดสมณศักดิ์ของ พระพิมลธรรม ลงเป็นพระอาจ ดวงมาลา ทันที

พระพิมลธรรมผิดจริงหรือถูกกลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจ เรามาใช้ปัญญาพิจารณากันต่อไปเถิด แล้วท่านจะรู้ด้วยตัวของท่านเอง

แต่ที่แน่นอนที่สุดนั้นก็คือ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๐๕ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้น สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปจับอดีตพระพิมลธรรมมาคุมขัง ณ ที่ห้องขังตำรวจสันติบาล ในข้อหาว่ากระทำตนเป็นคอมมิวนิสต์ และทำลายความมั่นคงต่อรัฐดังที่ได้ปรากฏเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

ยุคของเผด็จการย่อมจะทำอะไรตามปรารถนา โดยไม่ต้องคำนึงว่าการกระทำเช่นนั้นจะสร้างความระทมขมขื่นให้ผู้ใด อำนาจทมิฬย่อมจะไม่เข้าใจคำว่า "ความเป็นธรรม" ในกลุ่มโจรยังมีความเป็นธรรม ในกลุ่มสัตว์ดิรัจฉานยังมีความเป็นธรรม แต่เหตุไฉนใยเล่าในกลุ่มของมนุษย์ จึงไม่มีคำว่ามนุษย์ (ผู้มีใจสูง) เหลืออยู่เลย

ลำดับเรื่องขอความเป็นธรรม

นับตั้งแต่เรื่องอันไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ไทย เกี่ยวกับหลวงพ่ออาสภมหาเถระกับหลวงพ่ออตุลการีมหาเถระ ซึ่งเรื่องนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๐๓ ก็ได้มีผู้ร้องขอความเป็นธรรมทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรมาตลอด ผลก็ไม่ปรากฏแต่อย่างใด ในระยะ ๓ ปีผ่านมานี้ ได้มีผู้ยื่นหนังสือเพื่อให้ผู้มีอำนาจได้พิจารณาให้ความเป็นธรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรดังนี้

สายที่ ๑ เจ้าคุณสุวิมลธรรมาจารย์ ได้ยื่นหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น) วัดพระเชตุพน เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ เรื่อง ก็เงียบ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ ได้ยื่นหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน พระองค์เคยนำเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคมวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๑๗ มหาเถรสมาคมกลับเพิกเฉยไม่พิจารณาอันใด

สายที่ ๒ ประมาณเดือนธันวาคม ๒๕๑๖ นายธนิต อยู่โพธิ์ นายกสมาคมศิษย์เก่าวัดมหาธาตุ ในนามศิษย์วัดมหาธาตุ และพระเถระระดับเจ้าคณะจังหวัดหลายสิบจังหวัด ได้ยื่นหนังสือถึง ฯพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี แล้วคณะรัฐมนตรีได้ขอฟังความเห็นมายังมหาเถรสมาคม เพื่อจะได้ประกอบการพิจารณา ตามหนังสือของสำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๗

สายที่ ๓ พระสงฆ์จำนวน ๔๕๘๐ รูป จากทั่วราชอาณาจักร ได้

ส่งตัวแทน ๑๖ รูป ยื่นหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น) วัดพระเชตุพน เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๖ ติดตามผลหลายครั้ง ปรากฏว่า ไม่มีใครรับผิดชอบโยนกันไปโยนกันมา เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๗ ตัวแทนได้ไปถามเรื่องที่กรมการศาสนา ได้รับคำตอบว่า วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๗ อาจจะนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคม ถ้าเอกสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่พร้อมก็จะยังไม่พิจารณา (ความจริงเอกสารมีพร้อมแล้วแต่นาน) วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๗ ตัวแทนได้ยื่นหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชวัดราชบพิธ (เหมือนกับที่เคยยื่นกราบทูลสังฆราช วัดพระเชตุพน) วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๗ ตัวแทนไปกรมการศาสนา เพื่อขอฟังผลการประชุมของมหาเถรสมาคมว่า วันที่ ๑๘ ที่ว่าจะนำเรื่องนี้เข้าพิจารณาจะจริงหรือไม่ ทางกรมก็อนุญาตให้ไปฟังได้ วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๗ ปรากฏว่า เรื่องได้เข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคมจริง บรรจุในวาระที่ ๑ กรมได้จัดที่สำหรับให้ตัวแทนนั่งอยู่ข้างตำหนักเพชร วัดบวรฯ ๑๓ นาฬิกา ตัวแทนได้ไปยังตำหนักเพชร และขณะนั้น มหาเถรสมาคม เข้าสู่ที่ประชุม กรรมการมหาเถรสมาคมรูปหนึ่งได้สั่งให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมเก็บเก้าอี้ที่ตัวแทนจะนั่งทั้งหมด ให้ไปอยู่ที่อื่น ตัวแทนต้องปฏิบัติตาม เลขาธิการต้องขอโทษต่อตัวแทนเป็นพัลวันซึ่งไม่อาจจะให้นั่งอยู่เก้าอี้ที่จัดไว้นั้นได้ ทั้งที่ได้อนุญาตไว้แล้วในวันก่อน เมื่อมหาเถรสมาคมประชุมกันได้ประมาณ ๑๐ นาที เลขาธิการมหาเถรสมาคมมาบอกตัวแทนว่า ให้ไปฟังผลของการประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้จากมหาเถรสมาคมที่เชิงบันไดตำหนักเพชร ซึ่งมีเจ้าคุณวิสุทธาธิบดี ตัวแทนมหาเถรสมาคมออกจากที่ประชุมมาชี้แจงว่า มหาเถรสมาคมเพิ่งจะรู้ว่ามีผู้ร้องขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับพระเถระทั้งสองในวันนี้ ผ่านมา ๑๔ ปีไม่รู้จริงๆ ซักถาม

เรื่องราวต่าง ๆ ก็ไม่มีท่าทีว่าผู้มีอำนาจจะพิจารณาเรื่องนี้ให้เสร็จ เย็นของวันที่ ๑๘ นั้น ตัวแทนได้ไปพบเจ้าคุณวิสุทธาธิบดีที่วัดไตรมิตรอีก เพื่อความมั่นใจก็ได้ปรึกษาหารือท่าน ความมั่นใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีดมนต์

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ตัวแทนได้ยื่นหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ขอพระเมตตาจากพระองค์ได้โปรดประทานให้มหาเถรสมาคมพิจารณาเรื่องนี้เป็นกรณีด่วนพิเศษ ให้เสร็จภายในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๘ จากนั้นทุกองค์ต่างรอฟังผลจากมหาเถรสมาคม ไม่มีการติดตามผลอะไร จนวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมชุดใหม่ สืบต่อชุดที่แล้ว ซึ่งหมดอายุตามวาระ ชุดใหม่นี้ก็เป็นกรรมการจากชุดเดิมดังนี้

๑. พระธรรมบัณฑิตบดี	**๒. พระพรหมมุนี**
๓. พระธรรมบัณฑิตาจารย์	**๔. พระธรรมวโรดม**
๕. พระวิสุทธาธิบดี	**๖. พระพุทธพจน์วราภรณ์**
๗. พระพรหมคุณาภรณ์	**๘. พระธรรมวราภรณ์**

วันที่ ๗ ม.ค. ๒๕๑๘ ตัวแทนได้ไปยังวัดราชบพิธ เพื่อเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชกราบทูลถามความคืบหน้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ เลขานุการในสมเด็จ ฯ ไม่อนุญาตให้เข้าเฝ้า เพราะมีเรื่องอันใดถามท่านได้ท่านรู้เรื่องนี้ดี แม้ตัวแทนจะกราบวิงวอนขอความเมตตาจากท่านก็ไม่ยอม ที่ต้องการเข้าเฝ้าเป็นชีวิตจิตใจนี้ เพราะเรื่องนี้ได้รับฟังจากกรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปแล้ว ว่ากันไปคนละอย่างไม่ตรงกัน อยากฟังเรื่องนี้จากพระโอฐของสมเด็จสังฆราชเองว่าพระองค์จะตรัสว่าอย่างไร เมื่อไม่เป็นผลก็นัดวันที่จะเข้าเฝ้ากับเลขานุการท่านอีก ท่านบอกว่า วันหลังจึงมาใหม่ แต่อย่ามามาก ๒–๓ องค์ก็พอ แล้วลากลับ วันที่ ๘ ม.ค. ๒๕๑๘ ตัวแทน ๓ รูปได้ไปที่วัดราชบพิธอีก ตามที่ท่านเลขาฯ

ได้นัดไว้ พอดีท่านเลขาฯ ไม่อยู่ จึงได้ขึ้นไปยังตำหนักสมเด็จสังฆราช ได้กราบทูลพระองค์ถึงเรื่องราวต่าง ๆ พระองค์ตรัสว่า เรื่องนี้ได้มอบให้สมเด็จพระวันรัตแล้วให้ไปถามที่โน่น ดังนี้เป็นต้น ตอนบ่ายตัวแทนได้ไปที่กรมการศาสนา เลขาธิการมหาเถรสมาคมชี้แจงว่า เรื่องทั้งหมดส่งอนุกรรมการแล้ว ได้ทราบว่าท่านพิจารณากันแล้ว ๒ ครั้ง อนุกรรมการนี้มิใช่อนุกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นอนุกรรมการที่สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งเอง การพิจารณาเรื่องนี้คงจะช้าบ้าง เพราะเรื่องผ่านมานาน

หลังจากการที่ตัวแทนพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม ได้ติดตามผลงานที่ได้รับมอบหมายจากเพื่อนสหธรรมิกเป็นจำนวนหลายพันรูป ซึ่งได้ดำเนินมา ๒ ปีเศษแล้ว ไม่ได้ผลพอเป็นที่มั่นใจได้ว่า เรื่องนี้จะได้รับความเป็นธรรมจากท่านผู้มีอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ แม้จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องแสวงหาวิธีการอันถูกต้อง เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมวินัยอันถูกต้อง และเพื่อสิทธิมนุษยชน จะต้องทำให้เป็นผลสำเร็จตามแนวของเพื่อนสหธรรมิกที่เห็นพ้องต้องกันว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้อง แต่การที่จะยังงานส่วนนี้ให้สำเร็จนั้น ทางเอกสารลำดับขั้นได้ทำมามากต่อมาก ไม่ได้ผลใช้สมองมาแล้วเสียเปล่า จึงได้เปลี่ยนวิธีการโดยกำหนดการร้องขอนั้นเป็นตัวบุคคล ไม่ต้องเป็นลายเซ็นดังแต่ก่อน จึงได้เกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางพุทธศาสนาขึ้น ณ ลานอโศก จนได้สมญาว่า **มหาสังฆสันนิบาต** เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีสาเหตุย่อ ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. เพราะแรงกดดันอย่างแรงที่มีมานานนับสิบ ๆ ปี ใคร ๆ ก็รู้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นผิดธรรมวินัย ผู้มีอำนาจปล่อยปละละเลยมาถึง ๑๔ ปี จำต้องช่วยกันรักษาธรรมวินัยไว้

๒. เพราะช่องว่างระหว่างพระผู้น้อยกับพระผู้ใหญ่มีมาก ไม่ตั้งอยู่ในฐานะลูกกับพ่อหรือพ่อกับลูก

๓. ความอบอุ่น ความมั่นใจ จากการร้องขอความเป็นธรรมไม่มีทีท่าว่าจะเกิดความเป็นธรรมขึ้นได้.

ด้วยสาเหตุดังกล่าวมานี้ปรากฏชัดขึ้นในสังคมพระสงฆ์ในลักษณะที่สงบ แต่แอบแฝงไปด้วยพลัง ซึ่งใครๆคิดไม่ถึงมาก่อนว่า เรื่องขอความเป็นธรรมจะกลายมาเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางพุทธศาสนา ขอนำท่านเข้าสู่ภายนอกและภายในลานอโศก ณ บัดนี้

วันที่ ๙ ม.ค. ๒๕๑๘ กลุ่มผู้ร้องขอความเป็นธรรมฯ ประชุมกันเป็นครั้งสุดท้าย ประกอบด้วยสหพันธ์พุทธศาสนิกแห่งประเทศไทย องค์การสหธรรมิกแห่งประเทศไทย และกลุ่มสงเคราะห์ศาสนศึกษาสงฆ์อีสาน เพื่อวางแผนงานแบ่งหน่วยงาน และมอบหมายงานในส่วนที่รับผิดชอบตามควร

วันที่ ๑๐ ม.ค. ๒๕๑๘ เช้าถึงเที่ยงคณะกรรมการกลางได้พร้อมกันจัดสถานที่ทำงานและต้อนรับพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด โดยกำหนดเอาตึกอุ่นจิตเป็นสำนักงานกลาง บริเวณรอบๆตึกมหาธาตุวิทยาลัยเป็นที่ประชุมจึงได้ตั้งเครื่องขยายเสียงบ้าง โต๊ะหมู่บูชาบ้างที่ข้างตึกนี้เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นเวลาที่กำหนดการเปิดงานมาถึงท่ามกลางพระสงฆ์จากที่ต่างๆ ๔๐๐-๕๐๐ รูปพร้อมกันที่มณฑลพิธี ประธาน นำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวเปิดงาน เมื่อกล่าวได้ ๒ ประโยคฝนได้ตกลงในท่ามกลางสันนิบาตเบียกปอนไปหมด ประธานได้ยืนกล่าวในท่ามกลางสายฝนจนจบพิธี จากนั้นพระสงฆ์ทะยอยมาจากที่ต่างๆเข้าสู่ลานอโศกนั่งเรียงรายเป็นแถวตรงสนามหญ้า ๑๕ น. ประธานได้กล่าวต้อนรับมวลยุวสงฆ์ฝนตกลงมาอีกเบียกกันอีก จนบางรูป

ถึงกลับพูดว่า อย่าให้ประธานพูด เพราะพูดทีไรฝนตกทุกที มันเบียกหมดแล้ว ตอนนี้ผู้แทนหนังสือพิมพ์ทั้งไทยและเทศทะยอยเข้าสู่ลานอโศก และท่านเลขาธิการมหาเถรสมาคมก็มาสังเกตการณ์ด้วย โดยจะมีผู้แทนหนังสือพิมพ์ล้อมหน้าและหลังท่าน เพื่อสัมภาษณ์ ผู้แทนหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมาบอกประธานว่า ท่านค่ะ สัมภาษณ์เลขาธิการท่านเมื่อกี้นี้ ท่านเหมือนจะเล่นลิ้น เล่นตัวอักษรกับมวลยุวสงฆ์แล้วแหละ ใจเย็นไว้นะคุณ ถ้าคุณใจร้อนให้ไปอ่านข้อความที่สแตนด์นั้นเขียนไว้ว่า **ธรรมย่อมชนะอธรรม** ใจจะเย็นขึ้นประธานกล่าวเขาก็จากไป พร้อมกันนี้นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลได้นำเภสัชมาตั้งโต๊ะบริการพระสงฆ์อาพาธ ๑ ที่

เวลา ๑๗ น. พระสงฆ์ได้ทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ แผ่เมตตาพร้อมกัน เสียงสวดมนต์ของยุวสงฆ์ทำให้ผู้ที่จะมาเป็นศัตรูกลายเป็นมิตรก็ไม่น้อย จากนั้นประธานได้กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ฝนตกลงมาอีก ทำให้ที่ประชุมนั้นมั่นใจว่า ลางแห่งความร่มเย็นในพุทธศาสนามีแล้ว โดยสังเกตจากฝนอันนอกฤดูกาลตกลงมาอนุโมทนา การอภิปรายได้ดำเนินไปจนสว่าง

วันที่ ๑๑ ม.ค. ๒๕๑๘ เมื่อพระสงฆ์ฉันเช้า–ทำวัตร นั่งสมาธิ แผ่เมตตาเสร็จ พระสงฆ์ทะยอยมาร่วมชุมนุมมากขึ้น พระมหาเถรระดับบริหารส่วนสูงเคลื่อนไหวทั่วไป กลัวจะลุกลามใหญ่โต จึงพยายามสกัดกั้นไม่ให้พระเณรออกจากวัดมาร่วมชุมนุมสลายตัวไปโดยไม่มีเงื่อนไข

พระสงฆ์ตัวแทนได้นำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ขอคำมั่นสัญญาว่า จะดำเนินการเรื่องความเป็นธรรมนี้ให้สิ้นสุดลงได้เมื่อใด โดยขอคำตอบภายใน ๒๔ ชั่วโมง (บางคนที่อ่านหนังสือไม่เข้าใจหาว่า พระสงฆ์บีบสมเด็จพระสังฆราช ให้พิจารณากรณีนี้ให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมง) เลขา

นุการในองค์สมเด็จฯ ไม่ให้เข้าเฝ้าจึงได้มอบหนังสือไว้ที่เลขาฯ และรอฟังคำตอบในวันรุ่งขึ้น เวลา ๑๖ น. กรรมการกลางคณะสงฆ์ฯ ๕ รูปตัดสินใจอดอาหารแบบอหิงสธรรม เพื่อให้พระมหาเถระทั้งหลายผู้ปกครองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้บ้าง มิใช่จะอยู่นิ่งเฉยโดยไม่เหลียวแลลูกของตนจำนวนพันๆ เพื่อปฏิบัติตามพุทธพจน์ที่ว่า จงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ จงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต จงสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม โดยแต่ละรูปได้ขึ้นพูดอธิษฐานจิตในท่ามกลางสันนิบาตจำนวนหมื่นตามลำดับดังนี้

๑. พระมหาทองใบ อินฺททตฺโตผมขึ้นมาพบกับพวกท่านด้วยน้ำตา ผมขออดอาหารไปจนกว่าจะได้รับความเป็นธรรมตกมาที่ลานอโศกนี้ ผมมีความเชื่อมั่นในพระปรีชาสามารถของสมเด็จสังฆราชมาก ซึ่งพระองค์คงจะทรงมีพระเมตตาประทานความเป็นธรรมมายังเรา ถ้ายังไม่ได้รับความเป็นธรรมผมพร้อมที่จะตายตามคำอธิษฐานนี้ ถ้าผมตายก็ขอให้เอาศพผมไปที่จังหวัดขอนแก่นด้วย

๒. พระมหาประยูร พลธมฺโม ผมขอสละชีวิตเพื่อพิทักษ์ธรรม ผมไม่ต้องการอยู่ในสังคมที่ไร้ความเป็นธรรม เมื่อผมตายแล้วขอให้พวกท่านที่นั่งอยู่ที่นี้ เอาศพผมไปถวายสมเด็จพระสังฆราชวัดราชบพิธแล้วเอาไปเผาที่วัดประยูรวงศาวาสให้ด้วยครับ

๓. พระมหาพยนต์ ปิยธมฺโม ผมขออดอาหาร เพื่ออุทิศชีวิตอันน้อยๆ ของผมนี้ เพื่อรักษาธรรมถ้าความเป็นธรรมยังไม่ตกมายังเรา ผมตายไปก็แล้วแต่ใครจะเอาศพไปเผา

๔. พระมหาเกตุ สธมฺโก ผมขออดอาหาร เพื่อเอาชีวิตที่ถูกบีบบังคับมานานเท่านานนี้รักษาธรรมวินัยไว้ ถ้าผมตายโปรดได้นำเอาจีวรและ

ผ้าสบงของผมไปขายแล้วนำเงินมาซื้ออาหารฉันที่ลานอโศกนี้

๕. พระมหามุน ปภากโร ผมขออดอาหารเพื่อสละชีวิตรักษาธรรมวินัยไว้ ผมไม่อยากอยู่ในสังคมพระสงฆ์ที่ไร้ความยุติธรรม ขอให้คณะสงฆ์จงเผาศพด้วย

ตอนนี้สังฆสันนิบาตเงียบสงัด ทุกรูปที่นั่งอยู่ประหนึ่งว่าจะไม่หายใจ และพร้อมกันนั้นน้ำตาก็ไหลออกจากเบ้าโดยไม่ได้ตั้งใจ ด้วยความตื้นตันใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลานอโศกกลับมาเป็นลานโศกอย่างเห็นได้ชัด คณะพระสงฆ์ผู้อดอาหารเข้านั่งสมาธิที่มณฑลนั้นเอง เมื่อที่ประชุมได้ทำวัตร ทำสมาธิ แผ่เมตตาแล้ว ก็มีรายการอภิปรายกันไป ประมาณ ๒๐.๐๐ น. ทำให้ที่ชุมนุมนั้นตกตะลึงเมื่อเห็นพระผู้ใหญ่ระดับเจ้าคณะจังหวัด มายืนกล่าวต้อนรับยุวสงฆ์อย่างสง่างาม เรียกเสียงสาธุเป็นระยะจากมวลยุวสงฆ์ตลอด ท่านผู้นี้คือ เจ้าคุณพระราชจินดามุนี เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ นับเป็นเจ้าคณะจังหวัดรูปแรกที่ก้าวเข้าสู่ลานอโศกอย่างราชสีห์

วันที่ ๑๒ ม.ค. ๒๕๑๘ ตัวแทนได้ไปยังวัดราชบพิธ ระหว่างทางได้เข้ากราบพระแก้วมรกตด้วย เพื่อฟังคำรัสตอบจากสมเด็จพระสังฆราช ปรากฏว่าสมเด็จไปกิจนิมนต์ที่ลพบุรี แล้วไปวัดสังเวชต่อ สมเด็จวันรัตไม่อยู่ไปกาญจนบุรี พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล อำเภอ ทะยอยเข้าสู่ลานอโศกมากขึ้นเหตุการณ์เป็นปกติ ทางเทศบาลกรุงเทพมหานครมาตั้งส้วมหลุมถวายพระ ๓ ที่

วันที่ ๑๓ ม.ค. ๒๕๑๘ เมื่อฉัน-ทำวัตรเช้า ทำสมาธิ แผ่เมตตาเสร็จตัวแทนทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชอีก เลขานุการอนุญาตให้เข้าเฝ้าโดยดี พระองค์ตรัสว่า ใจเย็น ๆ ให้ฟังข่าวจากกรมการศาสนา และจะประกาศ

ทางวิทยุด้วย ก่อนกลับพระองค์ประทานพระเครื่องให้คนละ ๑ องค์ พร้อมทั้งพรมน้ำพุทธมนต์ให้ด้วย สาธุ เวลา ๙.๐๐ น. พระมหาเถระผู้รักความเป็นธรรมในวงการคณะสงฆ์รูปหนึ่ง และได้ต่อสู้เรื่องความไม่เป็นธรรมในสังคมพระและสังคมชาวบ้านมาตลอด ได้ก้าวเข้ามาสู่ลานอโศกและตรงไปยังสำนักงานใหญ่ คณะกรรมการทุกรูปที่อยู่ ณ ที่นั้นดีใจเหมือนกับได้แก้วได้แหวน ทำให้หายใจโล่งอกไปตามๆ กัน เพราะได้ผู้สำคัญระดับประเทศมาเยี่ยมให้กำลังใจ ท่านผู้นี้คือ เจ้าคุณพระราชวีรมุนี หรือสีหนาทภิกขุ เจ้าคณะจังหวัดเลย นับเป็นเจ้าคณะจังหวัดรูปที่สองเข้าสู่ลานอโศก จากนั้นตัวแทนก็ได้ไปยังทำเนียบนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเรื่องราวที่เกิดและเจตนาแห่งการกระทำไปเจริญพรให้ท่านได้ทราบในฐานะที่ท่านเป็นทายกคนหนึ่ง ท่านก็ได้เข้าใจต่อเหตุการณ์นี้และเจตนาของพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรมเป็นอันดี พร้อมนี้ท่านได้มีบัญชาไปยังกระทรวงสาธารณสุขให้จัดส่งแพทย์และเภสัชไปอำนวยการรักษาพระสงฆ์ที่อาพาธ ณ ลานอโศก โดยการนำของ ฯพณฯ นายแพทย์อุดม โปษกฤษณะ รัฐมนตรีว่าการ และนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว รัฐมนตรีช่วย พร้อมทั้งคณะแพทย์และพยาบาลไปตั้งกองอำนวยการที่ตึกอุ่นจิต เพราะสำนักงานได้ย้ายขึ้นตึกมหาธาตุวิทยาลัยแล้ว จึงเอาตึกอุ่นจิตเป็นโรงพยาบาลชั่วคราว นายแพทย์ที่อยู่ประจำตลอดคือ นายแพทย์พิศิษฐ์ สุนทรฐิติ จากโรงพยาบาลสงฆ์ และพยาบาล ๕–๖ คน ส่วน ฯพณฯ รัฐมนตรีทั้งสองมาตรวจอาการของพระที่อดอาหารทุกเช้า ก่อนเวลาราชการของท่าน พร้อมกันนี้เจ้าคุณพระราชปัญญามุนี (ปัญญานันทะ) ได้เข้าเยี่ยมพระใจสิงห์ที่อดอาหาร ขณะที่พระที่อดอาหารนั่งอยู่ที่มณฑลนั้น มีหลวงพ่อเจ้าคณะตำบลจากจังหวัดตราดรูปหนึ่ง ซื้อพวงมาลัยมาถวายพระ

ที่อดอาหารนั้น ก่อนแต่จะถวายได้กราบลงก่อน ๓ ครั้ง ถามท่านว่า พรรษาได้ ๓๗ แล้ว แต่ซึ้งในความเสียสละของลูกหลานจึงเกิดศรัทธาอย่างแรงอดกลั้นใจไม่อยู่จึงขอกราบ ผมไม่ให้เป็นบาปเป็นกรรมอะไร ๒๐ นาฬิกา ทุกท่านที่ชุมนุมกันอยู่ต่างตั้งใจฟังวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประกาศว่าการขอความเป็นธรรมของคณะพระสงฆ์ครั้งนี้ เป็นการหลู่พระเกียรติของสมเด็จพระสังฆราช ทุกรูปต่างลุกขึ้นพร้อมกันด้วยความเร่าร้อนอันเกิดจากความผิดหวังในการร้องขอความเป็นธรรม เหมือนกันกับคำประกาศนั้นเป็นน้ำมันเบนซิลราดลงที่กองไฟใหญ่ พระสงฆ์ที่ประชุมกันอยู่ต่างก็เป็นลมอาพาธกันไปทีละองค์สององค์น่าเวทนาต่อสภาพนี้ยิ่งนัก แม้แต่พระที่อดอาหารทนดูเหตุการณ์ไม่ได้ต้องเป็นลมกันทีละองค์ ช่วยพยาบาลกันอุตลุต

วันที่ ๑๔ ม.ค. ๒๕๑๘ เมื่อทำกิจเสร็จตามปกติแล้ว พระสงฆ์จากสารทิศเข้ามาสู่ลานอโศกอย่างมืดฟ้ามัวดิน ด้านสนามหลวงจะมีรถบัสนำพระมาตั้งแต่เช้าจดเย็นค่ำแล้วค่ำเล่า เพราะสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมเอาน้ำมันเบนซิลไปสาดใส่ไฟตั้งแต่คืนวันที่ ๑๓ และพระระดับเจ้าคณะจังหวัดต่างๆ เริ่มมากขึ้น เจ้าคณะอำเภอ ตำบล มากขึ้นกว่าทุกวันที่ผ่านมา ตึกเรียนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องเปิดรับพระสงฆ์ที่แน่นลานอโศก

วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๕๑๘ เช้าฉัน – ทำวัตร เสร็จ ได้รับทราบข่าวว่ามหาเถรสมาคมจะส่งตัวแทนมาเยี่ยมที่ชุมนุมสังฆสันนิบาต ทุกคนตั้งตาคอยเวลาจะมาถึง เวลา ๑๖.๐๐ น. เจ้าคุณพระธรรมวรนายก ได้นำตัวแทนมหาเถรสมาคมแหวกฝูงพระสงฆ์จำนวน ๒๕๐๐ รูปเข้าสู่มณฑล ผู้แทนมหาเถรฯ คือเจ้าคุณพระวิสุทธาธิบดี ได้เข้าสู่ท่ามกลางสังฆสันนิบาตด้วยท่าทาง

อันสง่างาม เจ้าคุณธรรมวรนายกถวายรายงานความเป็นมา จากนั้น ตัวแทนมหาเถรสมาคม ได้อ่านดำรัสของสมเด็จพระสังฆราชว่า กำลังจะพิจารณาทุกท่านผิดหวังอีก ได้ลุกขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ ประหนึ่งว่าจะคัดค้านคำสั่งนั้น บางรูปก็เป็นลมล้มลง บ่นเพ้อกันไปต่างๆ นานา จากนั้น ตัวแทนมหาเถรก็ได้เข้าเยี่ยมพระอดอาหาร ท่านถามว่าจะให้ช่วยอะไรบอกผม อย่างอื่นไม่ต้องการนอกจากชีวิต เพราะขณะนี้จวนจะตายแล้ว พอตัวแทนได้ฟังและได้เห็นสภาพของพระที่อยู่ในความปกครองของท่านตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ ดูเหมือนจะสงสารมากถึงกับต้องเอายาดมมาให้ท่านดม เพราะท่านจะเป็นลมเพิ่มกับลูกหลานของท่านอีก จากนั้น ตัวแทนจะออกจากมณฑลตามทางมาไม่ได้ ขากลับต้องหลีกออกทางด้านหลังคณะสลัก ๓ วัดมหาธาตุ

เย็นวันนี้ตัวแทนต้องไปขอพระเมตตาจากสมเด็จพระสังฆราช ให้ช่วยชีวิตผู้อดอาหาร โดยให้พระมหาเถระทั้งสองเข้าเฝ้าสมเด็จฯ จากวันที่ ๑๘ มาเป็นวันที่ ๑๖ เพราะสมเด็จจะให้เข้าเฝ้าวันที่ ๑๘ นั้นนานพระที่อดอาหารจะต้องตายไม่องค์ใดก็องค์หนึ่ง พระองค์ทรงเมตตาตามนั้น วันนี้ผู้คนเข้าเยี่ยมพระอดอาหารมากจนแพทย์ต้องกำหนดเวลาเยี่ยมไว้เป็นพิเศษ

วันที่ ๑๖ ม.ค. ๒๕๑๘ เป็นวันที่พระผู้ใหญ่ต่อใหญ่ซึ่งห่างเหินกันมา ๑๔ ปีจะได้พบกันตามกำหนดไว้ ทุกรูปที่นั่งประชุมกันอยู่ต่างคิดเหมือนกันว่า เรื่องต้องจบลงด้วยดีแน่ เพราะผู้ใหญ่ได้พบกันแล้ว จึงได้รอคอยเวลาที่จะฟังข่าวว่า ผู้อยากขอเข้าเฝ้ากับผู้ไม่อยากให้เฝ้า เมื่อพบกันแล้วจะว่ากันอย่างไร ๑๘.๐๐ น. ทั้งสองฝ่ายได้พบกันที่พระวิหารวัดราชบพิธ กว่าจะได้คำตอบพอให้ชื่นใจตามยุวสงฆ์ต้องการก็เวลา ๑ นาฬิกา โดยมีตัวแทนของยุวสงฆ์เข้าสังเกตการณ์ด้วย ๕ รูป

วันที่ ๑๗ ม.ค. ๒๕๑๘ เช้ามืดฝ่ายประชาสัมพันธ์ของยุวสงฆ์ได้เอาคำรัสตอบของสมเด็จพระสังฆราชมาอ่าน ทุกคนต่างชื่นชมในพระปรีชาสามารถและพระเมตตาที่พระองค์ได้มีต่อมวลยุวสงฆ์ พระที่อดอาหารก็กลับมาฉันเป็นปกติ และสมเด็จพระสังฆราชก็เสด็จมาที่ลานอโศกตอนบ่ายด้วยโดยการนำของอาสภมหาเถระและอัตถการีมหาเถระ ท่ามกลางสังฆมณฑลประมาณ๓๐,๐๐๐รูป อาสภมหาเถระนำขอขมา อัตถการีเถระสดุดีสังฆราชแล้วสมเด็จฯ ได้เสด็จเยี่ยมพระที่พากันอดอาหารแล้วเสด็จกลับ ตอนเย็นวันนี้สังฆมณฑลเต็มไปด้วย เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดลงมาได้แสดงปาฐกถาเป็นระยะ และพระที่อดอาหารก็กลับมาพบกับมวลยุวสงฆ์ได้หลังจากห่างกันไปตั้งแต่วันที่ ๑๑ แล้ว พระสงฆ์ผู้อยู่กรุงเทพและใกล้เคียงก็ได้กลับอาราม ส่วนต่างจังหวัดก็ต้องค้างอีก ๑ คืน

วันที่ ๑๘ ม.ค. ๒๕๑๘ กรมการศาสนาได้จัดรถถวายพระกลับต่างจังหวัดหลายสิบคันรถบัส แต่ก่อนที่จะกลับจากกันก็ได้ทำวัตรสักการะเจ้า-อาวาสวัดมหาธาตุ และสักการะพระศรีสรรเพชรในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ และมอบเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหลือให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อช่วยเหลือชาวปักษ์ใต้ที่ประสบอุทกภัย เป็นเสร็จพิธี

บันทึกเหตุผลและหลักการ

ของ

คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม

ณ บริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุ

ก. ข้อเท็จจริง ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำพยานบุคคล ๓ คน ไปให้การต่อสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี แห่งวัดมกุฏกษัตริยาราม) ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งสังฆนายก ตาม พ.ร.บ. ปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ว่า พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถรวัดมหาธาตุ) ถึงศีลวิบัติขั้นอันติมะ (ปาราชิก ขาดจากความเป็นพระ) สมเด็จสังฆนายก (จวน) ได้นำพยานบุคคล ๓ คนนั้นไปยืนคำให้การกับคณะสังฆมนตรีร่วมสมัยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นได้มีบันทึกกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภโณ แห่งวัดเบญจมบพิตร) เพื่อให้จัดการกับพระพิมลธรรมในขั้นปกครอง สมเด็จพระสังฆราชได้มีบัญชาส่วนพระองค์ (ที่ไม่มีสังฆนายกหรือสังฆมนตรีลงนามรับสนองพระบัญชา ซึ่งปฏิบัติขัดต่อ พ.ร.บ. ปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) บังคับให้พระพิมลธรรมสึก แล้วหลบหนีไปภายใน ๑๕ วัน เมื่อพระพิมลธรรมไม่อาจปฏิบัติตามพระบัญชานั้นได้ เพราะเข้าใจว่าเป็นพระบัญชาที่ไม่ชอบธรรม สังฆนายก (จวน) ได้มีบันทึกถึงสังฆราช (ปลด) มีพระบัญชาถอดพระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ และภายหลังได้พยายามเสนอให้รัฐบาลถอดสมณศักดิ์พระพิมลธรรมจนเป็นผลสำเร็จใน พ.ศ.

๒๕๐๕ สมเด็จสังฆนายก (จวน) ได้พยายามให้รัฐบาล (ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) เข้าใจพฤติกรรมของอดีตพระพิมลธรรม (ถูกถอดจากสมณศักดิ์แล้ว) ว่าเป็นผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จนรัฐบาลจับอดีตพระพิมลธรรมไปขังที่ห้องขังสันติบาลเป็นเวลาถึง ๔ ปีเศษ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ ศาลทหารกรุงเทพ ฯ ได้พิพากษาคดีและตัดสินว่า อดีตพระพิมลธรรมไม่มีความผิดตามที่กล่าวหาแต่อย่างใดและพยานบุคคลที่สมเด็จสังฆนายก (จวน) ได้นำไปให้การในตอนแรกนั้นต่างก็สารภาพว่า คำให้การว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระเป็นคำให้การเท็จทั้งสิ้น ที่ให้การเช่นนั้นเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับขู่เข็ญ พร้อมกันนั้นได้มีหนังสือกราบขอขมาโทษและสารภาพผิดต่ออดีตพระพิมลธรรม ในปัจจุบันนี้อดีตพระพิมลธรรมจึงพ้นข้อกล่าวหาทางฝ่ายบ้านเมือง ได้ครองความเป็นสมณเพศอยู่ที่วัดมหาธาตุ ส่วนข้อกล่าวหาทางพระวินัยนั้นไม่ปรากฏว่าได้มีการไต่สวน เพื่อชำระว่าท่านบริสุทธิ์หรือไม่ มีมลทินตามข้อกล่าวหาของสังฆนายก (จวน) หรือไม่

ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ นั่นเองได้มีพระภิกษุ ๒๔ รูปกล่าวหาว่าพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการี) วัดราชาธิวาส ต้องศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระสมเด็จสังฆนายก (จวน) ได้เชื่อคำกล่าวหานั้น จึงมีบันทึกกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชให้ปลดพระศาสนโศภน (ปลอด) ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และตนเองยังออกคำสั่งห้ามพระศาสนโศภนไม่ให้ร่วมทำอุโบสถสังฆกรรม (ซึ่งเป็นกิจสำคัญของสงฆ์) กับพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกายทั่วประเทศ และยังได้มีบันทึกถึงรัฐบาลให้ถอดสมณศักดิ์ที่พระศาสนโศภนด้วย (พระศาสนโศภนเป็นกัลยาณมิตรกับพระพิมลธรรม) ในขณะนี้อดีตพระศาสนโศภนยัง

จำพรรษาอยู่ที่วัดราชาธิวาส โดยยังมิได้รับการไต่สวนให้ทราบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ทางพระวินัยแต่ประการใด

ข. เหตุผลที่มีการชุมนุม ด้วยปรารภถึงเหตุผลต่อไปนี้จึงทำให้เกิดการชุมนุมกันขึ้น คือ

๑. เพื่อธำรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ของพระวินัยและความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย

๑.๑ ตามหลักธรรมวินัยกล่าวไว้ว่า เมื่อภิกษุถูกกล่าวหาว่าต้องศีลวิบัติที่เป็นอธิกรณ์ (ข้อกล่าวหา) จะต้องมีการสอบสวนแบบสัมมุขาวินัย คือสอบสวนต่อหน้าโจทก์และจำเลย แต่ในกรณีอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนนั้น สมเด็จสังฆนายก (จวน) ไม่ได้สอบสวนตามพระธรรมวินัยแต่อย่างใด หากแต่ฟังคำให้การของโจทก์เพียงข้างเดียวก็ด่วนตัดสินลงโทษจำเลยไปเสียแล้ว จึงเป็นการปฏิบัติผิดหลักของพระวินัย

๑.๒ ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น การปกครองคณะสงฆ์อยู่ภายใต้ พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งมีลักษณะเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ องค์สมเด็จพระสังฆราชทรงใช้อำนาจตามกฎหมาย ๓ ทาง คือ

๑. อำนาจบริหารการคณะสงฆ์ทางสังฆมนตรี ซึ่งสังฆนายกเป็นประธาน (เทียบเท่ากับอำนาจบริหาร)

๒. อำนาจบัญญัติสังฆาณัติทางสังฆสภา (เทียบเท่ากับอำนาจนิติบัญญัติ)

๓. อำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร (เทียบเท่ากับอำนาจตุลาการ)

พิเคราะห์ตามนัยแห่งอำนาจทั้ง ๓ นัยนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าอำนาจทั้ง ๓ ส่วนแยกขาดจากกัน การที่สมเด็จสังฆนายก (จวน) ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารได้เป็นผู้พิพากษาตัดสินข้อกล่าวหาอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน จึงเป็นการก้าวก่ายอำนาจของคณะวินัยธร (ศาลพระ) เป็นการละเมิดกฎหมายคณะสงฆ์อย่างรุนแรง

๒. เพื่อมนุษยธรรม ในฐานะที่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนก็เป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัย ย่อมได้รับความคุ้มครองจากพระธรรมวินัยเสมอกันกับพระภิกษุสงฆ์ทั้งปวง การที่ท่านทั้ง ๒ ถูกคำสั่งของผู้มีอำนาจบ่งบอกว่าเป็นผู้มีมลทินในพระธรรมวินัย ทำให้ท่านไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนสหธรรมิก ถึงแม้ว่าตามรูปการณ์ท่านจะสามารถอยู่ในวัดมหาธาตุและวัดราชาธิวาสได้ แต่โดยพฤตินัยแล้ว พระสงฆ์ทั้งสังฆมณฑลก็ยังไม่เชื่อในความบริสุทธิ์ของท่าน เพราะคำสั่งของผู้มีอำนาจยังบังคับท่านอยู่ การชุมนุมเพื่อให้ถอนคำสั่งที่บังคับท่านทั้ง ๒ นี้ จึงเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือท่านในฐานะเป็นเพื่อนสหธรรมิก และด้วยการสำนึกถึงหลักมนุษยธรรม

ค. เป้าหมายในการชุมนุม สิ่งที่ต้องการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม คือ

๑. ให้ผู้มีอำนาจในวงการคณะสงฆ์ปัจจุบันเพิกถอนอธิกรณ์ (ข้อกล่าวหาคดีพระวินัย) ให้แก่พระเถระทั้ง ๒ รูปเสียเพื่อท่านจะได้พ้นจากข้อกล่าวหา

๒. ให้ยกเลิกพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช (ปลด) และคำสั่งของสังฆนายก (จวน) ที่บีบบังคับท่านทั้ง ๒ อยู่

๓. ให้มีการพิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลง พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์จากระบบมหาเถรสมาคม เป็นระบบสังฆสภาเพื่อเอื้ออำนวยให้กิจการพระศาสนาเจริญก้าวหน้าตามอุดมการของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

หลักการในการชุมนุม การชุมนุมครั้งนี้ถือหลัก **อหิสธรรม** จะไม่ก่อความวุ่นวายหรือใช้วิธีการรุนแรงแต่อย่างใด

คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม

การขอความเป็นธรรม ที่สุดแสนจะยากเย็น

ของ

คณะผู้รักความเป็นธรรมจากถิ่นต่าง ๆ

ในภาวะต่าง ๆ กัน

ความเป็นจริงการขอความเป็นธรรมนั้น ก็ได้ขอมาแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ คือยุคเริ่มแรกของอธิกรณ์ แต่การขอนั้นก็ไม่เป็นผลสำเร็จอะไรเลย ในที่สุดเรื่องราวต่าง ๆ ก็เป็นไปตามอำนาจของผู้มีอำนาจ ที่ปราศจากข้อเท็จจริง และเมตตาธรรม

ต่อไปนี้เป็นหนังสือร้องขอความเป็นธรรม ถวายแด่พระเถระทั้ง ๒ ที่ส่งถึงคณะสงฆ์และรัฐบาล ของเหล่าบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้มีความต้องการเห็นความเป็นธรรม ความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ไร้มลทินแห่งพระบวรพุทธศาสนา ขอวิญญูชนทั้งหลายจงศึกษาพิจารณาด้วยใจเป็นธรรมเถิด หนังสือเหล่านี้ได้ยืนมาเป็นลำดับ ๆ ซึ่งท่านผู้อ่านจะได้ทราบดังต่อไปนี้

๓. พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ได้ถอดพระพิมลธรรม จากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ และถอดพระศาสนโศภน จากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง การประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนี้ก็ไม่ระบุลงไปว่า ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงในข้อไหน เป็นการยกขึ้นอ้างอย่างเคลือบคลุม เมื่อยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความจริงว่า ประพฤติชั่วในข้อไหน อย่างไร จึงเป็นข้อกล่าวหาอย่างเคลือบคลุม (เอกสารหมายเลข ๓)

พระศาสนโศภน ได้รับคำสั่งของสังฆนายกให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส เจ้าคณะธรรมยุตภาค ๗ – ๘ – ๙ ให้สึก และห้ามอุโบสถสังฆกรรมทั่วประเทศ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ พระศาสนโศภณได้แย้งว่าสังฆนายกทำไม่ถูกไม่ชอบทั้งทางพระวินัยและกฎหมาย สังฆนายกกลับไปทำเป็นพระบัญชาให้สมเด็จพระสังฆราชลงพระนาม สังฆนายกเป็นผู้รับสนองถอดพระศาสนโศภนจากเจ้าอาวาสและเจ้าคณะภาคซ้ำอีก นี้ก็เป็นการปฏิบัติไม่ชอบและด้วยความจงใจกระทำลงไปทั้งๆ ที่รู้ว่าผิด โดยอ้างเหตุว่า พระศาสนโศภนประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นการทำซ้ำคำสั่งที่ไม่ชอบ จึงเป็นพระบัญชาที่ไม่ชอบ (เอกสารหมายเลข ๔)

พระพิมลธรรม พระศาสนโศภนได้ขอร้องให้ส่งเรื่องให้คณะวินัยธร (คณะวินัยธรชั้นต้น คณะวินัยธรชั้นอุทธรณ์ คณะวินัยธรชั้นฎีกา) เป็นผู้สอบสวนในข้อที่พระเถระทั้ง ๒ รูป ถูกกล่าวหาถึงศีลวิบัติ แต่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก ก็หาได้ปฏิบัติตามคำขอร้องนั้นไม่ กลับยืนยันว่าได้สอบสวนวินิจฉัยถูกต้องแล้ว สมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก สังฆมนตรี ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ (พ.ร.บ. คณะสงฆ์

๒๔๘๔) พระเถระทั้ง ๒ รูปได้แย้งในกรณีที่ถูกถอดจากเจ้าอาวาสว่าทำไม่ถูก ไม่ชอบด้วยระเบียบพิจารณาสอบสวน เมื่อยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงว่า ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงในข้อไหน ท่านจึงยืนยันในฐานะเจ้าอาวาสอยู่ตามเดิม

ต่อมา สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ได้นำเรื่องพระเถระทั้ง ๒ เข้าสู่คณะสังฆมนตรี แล้วเสนอว่า พระพิมลธรรม พระศาสนโศภน ขัดขืนไม่ยอมปฏิบัติตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สมควรให้ถอดเสียจากสมณศักดิ์ คณะสังฆมนตรีเห็นชอบตามข้อเสนอของสังฆนายก (มีสังฆมนตรีบางรูปลุกออกจากที่ประชุม) ให้นำเรื่องเสนอรัฐบาลนำขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงพระกรุณาถอด พระพิมลธรรม พระศาสนโศภน

คณะรัฐบาลมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีจะได้สอบสวนหาหลักฐานข้อเท็จจริง แค่ไหนเพียงไร หรือมีมติให้นำความกราบบังคมทูลให้ถอดสมณศักดิ์พระเถระทั้ง ๒ รูป ตามข้อเสนอของคณะสังฆมนตรี ดังมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ ให้ถอดพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ และพระศาสนโศภน วัดราชาธิวาสวิหาร เสียจากสมณศักดิ์

ข้อที่ควรพิจารณาความผิดที่ยกขึ้นอ้างในเอกสาร

๑. เอกสารฉบับแรก คือพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งสังฆนายกปรับโทษพระพิมลธรรม พระศาสนโศภน เป็นอาบัติปาราชิกให้สึก ให้หลบหายตัวไปภายใน ๑๕ วัน

๒. เอกสารฉบับที่ ๒ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชลงโทษพระเถระ

ทั้ง ๒ รูปร่วมกัน อ้างเหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส

๓. เอกสารฉบับที่ ๓ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีอ้างความผิดฝ่าฝืนไม่ยอมปฏิบัติตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ให้ถอดสมณศักดิ์พระเถระทั้ง ๒

ความผิดที่ยกขึ้นอ้างในเอกสาร จากสถานหนักลดหลั่นลงมาจนถึงสถานเบา นี่แสดงถึงการปฏิบัติที่ไม่ถูกไม่ชอบของคณะสงฆ์ผู้มีหน้าที่ปกครอง ในขณะนั้น การปรับอาบัติถึงขั้นปาราชิก นับว่าเป็นโทษสูงสุดเท่ากับโทษประหารชีวิต ถ้าผู้ถูกปรับอาบัตินั้นเป็นจริง ภาวะที่จะรองรับยศศักดิ์ และตำแหน่งต่าง ๆ นั้นก็หมดไป ไม่จำเป็นจะต้องไปลงโทษขั้นต่ำ และหรือผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นอาบัติปาราชิก ปฏิเสธขอต่อสู้ ถ้านำเรื่องให้คณะวินัยธรสอบสวนพิจารณาพยานหลักฐาน ได้ความจริงตามข้อกล่าวหา คณะวินัยธร (คณะวินัยธรชั้นต้น – ชั้นอุทธรณ์ – ชั้นฎีกา) พิจารณาวินิจฉัยยืนตลอดมา ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว ยังขัดขืนดื้อด้านไม่ยอมสึก ใช้อำนาจทางกฎหมายให้เจ้าหน้าที่จับสึกเอาเข้าคุกไปเลยก็ยังได้

สมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก สังฆมนตรี ปฏิบัติไม่ถูกไม่ชอบตามหลักพระวินัยและกฎหมาย ในกรณีพระเถระ ๒ รูปนี้มาแต่ต้นแล้วยังไม่หยุดยั้งเพียงแค่นั้น ยังโน้มน้าวเอารัฐบาลจอมพลสฤษฎิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาเกี่ยวข้อง ถึงกับตั้งข้อหาพระเถระทั้ง ๒ ว่า เป็นผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) ถูกจับ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕ พระอตุลการีเถระ (พระศาสนโศภน) ถูกตำรวจสันติบาล มี พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาษณ์ เป็นหัวหน้าเป็นผู้นำหมาย

แต่ถูกผู้ใหญ่ยับยั้งก่อนจึงไม่ถูกจับ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) ถูกฟ้องในศาลทหารกรุงเทพ ศาลตัดสินปล่อย โดยหาเอกสารพยานหลักฐานใด ๆ ไม่ได้

รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี จะได้ประสบเหตุการณ์และข้อเท็จจริงในเรื่องคณะสงฆ์ที่เกิดความผันผวนในขณะนั้นอย่างไร ? จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ซึ่งมีอยู่มาตราหนึ่ง แปลกจาก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ที่ยกเลิกไปแล้วทุกฉบับ คือ มาตรา ๑๑ ว่า

สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

ในมาตรานี้ (๑) (๒) (๓) เป็นเรื่องธรรมดา แต่ (๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก แสดงว่าสมเด็จพระสังฆราชอาจทำผิดจนถูกถอดได้เหมือนกัน

ถึงรัฐบาลและคณะสงฆ์ในสมัยนั้นจะได้แก้ไขปรับปรุงตัวบทกฎหมาย กฎ กติกา ระเบียบต่าง ๆ อย่างไร แต่เรื่องพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ ยังไม่ยุติลงได้ ถึงจะมีพระเถระผู้มีหน้าที่บริหารชั้นสูงกล่าวว่า เรื่องพระเถระ ๒ รูปนี้ ทางการคณะสงฆ์ได้วินิจฉัยเด็ดขาดไปแล้ว แต่ผู้รู้พระธรรมวินัยและกฎหมาย เคารพหนักแน่นในพระธรรมวินัยและกฎหมาย ได้เห็นหลักฐานการกระทำของผู้บริหารคณะสงฆ์แล้ว ต่างวิพากษ์วิจารณ์การกระทำนั้นว่า

เป็นการย่ำยีพระธรรมวินัย ไม่เคารพพระธรรมวินัย ซึ่งไม่เป็นผลดีแก่คณะสงฆ์โยงไปถึงประเทศชาติด้วย

ในฐานะที่กระผมเป็นพุทธศาสนิกชน ได้ติดตามศึกษาเหตุการณ์ต่างๆ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานแล้วจึงเห็นว่า ทางที่จะให้เกิดความยุติธรรมและเกิดความสามัคคีโดยสันติวิธี ควรตั้งกรรมการพิเศษทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ถ้าจะเป็นไปได้ขอให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ แต่งตั้งกรรมการพิเศษนี้ให้สอบสวนวินิจฉัยมูลกรณีของเรื่องนี้ แล้วอาราธนาให้พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอตุการีเถระ (พระศาสนโสภน) เข้าชี้แจงหลักฐานในท่ามกลางกรรมการพิเศษ ใช้วิธีระงับเรื่องด้วยพระธรรมวินัย โดยไม่เอาผิดซึ่งกันและกัน เพราะพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ หนักในพระธรรมวินัย ไม่ได้พยายามที่จะให้ได้คืนมาซึ่งสมณศักดิ์ เพราะสมณศักดิ์ไม่ใช่เรื่องพระธรรมวินัย การกล่าวหาว่าทำผิดพระวินัยเป็นลายลักษณ์อักษรนี้ เป็นมลทินแก่ท่านทั้ง ๒ และแก่คณะสงฆ์ตลอดไป พระเถระทั้ง ๒ จึงประสงค์จะให้สะสางกรณีที่ท่านถูกกล่าวหานี้โดยธรรมโดยวินัยให้ขาวสะอาด ขจัดมลทินโทษทั้งมวลให้หมดสิ้นไป

กระผมเห็นว่า พณ ฯ ท่านอาจบันดาลเรื่องนี้ให้เป็นไปได้ จึงขอกราบเรียนรายชื่อกรรมการทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ มาเพื่อพิจารณา

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

๑. สมเด็จพระวันรัต	วัดพระเชตุพน ฯ
๒. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์	วัดพระศรีมหาธาตุ
๓. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์	วัดจักรวรรดิราชาวาส
๔. พระธรรมปัญญาจารย์	วัดโสมนัสวิหาร
๕. พระธรรมปิฎก	วัดปทุมวนาราม
๖. พระธรรมวราภรณ์	วัดนรนาถสุนทริการาม

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

๑. ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรี
๒. ประธานศาลฎีกา
๓. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๔. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
๕. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

เมื่อกรรมการพิเศษได้พิสูจน์ตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย ได้ความจริงแล้ว อาราธนาพระเถระผู้มีอำนาจบริหารในขณะนั้น และอาราธนาพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) พระอฏฺฐกาีเถระ (พระศาสนโศภน) ให้ทำความเข้าใจกันตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย กระผมเชื่อว่าเรื่องจะสงบระงับลงโดยสันติวิธี สร้างความสามัคคีให้เกิดในคณะสงฆ์ และจักเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ประเทศชาติอย่างแน่นอน

กระผมจึงกราบเรียนเสนอมา ด้วยเชื่อว่า ฯ พณ ฯ สามารถบันดาลให้เรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี แล้วรับไว้พิจารณาดำเนินการแต่งตั้งกรรมการพิเศษพิจารณาสะสางมลทินโทษของพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย ให้พุทธศาสนิกชนหายความข้องใจในพฤติการณ์ที่เป็นมาแล้ว และกำลังเป็นอยู่ในขณะนี้.

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายอารมย์ จารุบรรยงค์)
ผู้แทนพุทธศาสนิกชน

ด่วนมาก

๖๕/๑ ซอยหลังโรงเรียนอาจารย์เกริก
ต. บวรนิเวศ อ. พระนคร นครหลวง ฯ

๓๐ มีนาคม ๒๕๑๕

เรื่อง การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และสมเด็จพระราชาคณะ

ขอประทานกราบเรียน หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ

พวกข้าพเจ้าได้สดับตรับฟังเสียงของพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่และผู้น้อย ตลอดถึงประชาชนวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช ว่า พระราชาคณะรูปใดบ้างอยู่ในความเคารพนับถือของอิศรชนและประชาชนทั่ว ๆ ไป สมควรจะได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะ จึงขอประมวลเสนอสำนักราชเลขาธิการเพื่อประกอบการพิจารณา มีข้อความดังต่อไปนี้.–

๑. การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

ในขณะที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดอรุณราชวราราม ซึ่งมีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาและอายุ ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่เมื่อถึงโอกาสสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็มิได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดอรุณราชวราราม แต่ได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเป็นสมเด็จพระราชา

คณะที่มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช ดังเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปเป็นตัวอย่างมาแล้ว

ถ้าจะถือการสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ เป็นสมเด็จพระสังฆราช ตามที่ได้ทรงสถาปนาสมเด็จฯ วัดมกุฎกษัตริยาราม เป็นปทัสถานไว้แล้วนั้น ก็อาจจะพิจารณาปฏิบัติตามได้ดังนี้

ในขณะนี้ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร ป.ธ. ๖) วัดพระศรีมหาธาตุ เป็นสมเด็จพระราชาคณะมีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษา ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั้น สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ แห่งวัดพระศรีมหาธาตุ กับสมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ ป.ธ. ๖) แห่งวัดพระเชตุพน มีอาวุโสต่างกันดังนี้

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ มีพรรษาแก่กว่าสมเด็จพระวันรัต เพียง ๘ วัน แต่มีอายุอ่อนกว่า และเป็นสมเด็จพระราชาคณะภายหลังสมเด็จพระวันรัต สมเด็จพระวันรัตจึงมีอาวุโสสูงสุดทั้งโดยอายุและสมณศักดิ์ในปัจจุบัน

ถ้าจะพิจารณาตามหลักสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชวัดมกุฎกษัตริยาราม เป็นปทัสถานดังกล่าวแล้ว ก็จะต้องสถาปนาสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช

หรือถ้าจะถือเสียงข้างมากทั้งทางคณะสงฆ์และประชาชน ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชก็ต้องได้แก่สมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน เพราะเป็นที่นิยมนับถือของคณะสงฆ์และประชาชนส่วนใหญ่อยู่แล้ว

เมื่อพิจารณาเห็นว่า สมควรสถาปนาสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชแล้ว เพื่อให้การคณะสงฆ์ในระหว่างคณะมหา

นิกายและคณะธรรมยุตดำเนินไปโดยเรียบร้อย ก็ควรจะสถาปนาสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ วัดพระศรีมหาธาตุ เป็นรองสมเด็จพระสังฆราช ในนามใหม่ว่าสมเด็จพระพุทธวงศญาณ ฯลฯ มีฐานานุกรม ๑๒ รูป แต่ไม่ต้องใช้ราชาศัพท์ ถ้าจัดได้อย่างนี้ก็จะสมตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปรินายก ซึ่งพระองค์เคยทรงดำริการสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะเป็นรองสมเด็จพระสังฆราชไว้แล้ว แต่พระองค์มาด่วนสิ้นพระชนม์เสียก่อน ยังไม่ได้ทรงจัดให้สมตามพระดำรินั้น ขณะนี้มีพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรอง (หิรัญญบัฏ) คือพระสาสนโสภณ (เจริญ สุขวฑฺฒโน ป.ธ. ๙) แห่ง วัดบวรนิเวศน์วิหาร เป็นพระเถระมีอิศรชนเคารพนับถือ สมควรได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ ที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ เมื่อได้สถาปนาสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) แห่งวัดพระศรีมหาธาตุ เป็นรองสมเด็จพระสังฆราช (ในนามใหม่ว่าสมเด็จพระพุทธวงศญาณ ฯลฯ) แล้ว

ในกรณีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะ ภายหลังงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระสังฆราชวัดมกุฏกษัตริยารามแล้ว จึงตกเป็นหน้าที่ของสำนักราชเลขาธิการ นำความขึ้นกราบบังคมทูลพร้อมกับถวายความเห็นประกอบ เพื่อทรงวินิจฉัยให้เป็นไปโดยชอบเพื่อความสันติสามัคคี ทั้งแก่พุทธจักรและอาณาจักร ให้ปรากฏเป็นประวัติศาสตร์ในคณะสงฆ์ และมีงานอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำนักราชเลขาธิการจะพึงรีบเร่งจัดทำให้เสร็จสิ้น เมื่อจัดทำได้แล้วจักได้รับการแซ่ซร้องสรรเสริญโดยทั่วไป นั่นคือเรื่องพระเถระ ๒ รูป ซึ่งจะขอประทานกราบเรียนเสนอดังต่อไปนี้.–

๒. การสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะ

พระเถระรองสมเด็จพระราชาคณะ ๒ รูปคือ

(๑) พระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภณ ปลอด อตฺถการี ป.ธ. ๙ พระคณาจารย์เอก) แห่งวัดราชาธิวาสวิหาร

(๒) พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม อาจ อาสโภ ป.ธ. ๙ พระคณาจารย์เอก) แห่งวัดมหาธาตุฯ

พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ มีสมณศักดิ์เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะชั้นอาวุโส ในบรรดารองสมเด็จพระราชาคณะด้วยกันในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ถ้าไม่ถูกกีดกันก็จะได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชาคณะ ก่อนสมเด็จพระราชาคณะที่มีตัวอยู่ในปัจจุบันนี้นานแล้ว หากแต่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในสมัยนั้นมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นสังฆนายก มีเจตนากีดกันไม่ให้ร่วมในการบริหารคณะสงฆ์ ด้วยความอาฆาตเข้าใจผิดคิดว่าพระเถระ ๒ รูปนี้ เป็นศัตรูมีความคิดเห็นขัดแย้งกับตนตั้งแต่เป็นสังฆมนตรีร่วมคณะกันมาในสมัย สมเด็จฯ วัดเบญจมบพิตร เป็นสังฆนายก แต่ความจริงพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ หนักแน่นในพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎกติกาสังฆาณัติคณะสงฆ์ ถ้ามีการละเมิดหรือทำตามอำนาจอันไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัยแล้ว พระเถระทั้ง ๒ นี้ จะท้วงติงทันทีเพราะเหตุนี้ พระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภณ) และพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) จึงถูกกำจัดให้พ้นไปจากวิถีทางที่จะมีอำนาจในการบริหารคณะสงฆ์ ดังจะกราบเรียนมูลเหตุต่อไปนี้

พระเถระทั้ง ๒ ถูกกล่าวหาว่าประพฤติเสียหายทางพระวินัยถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระ สมเด็จพระสังฆราช (สมัยนั้นวัดเบญจมบพิตร) มี

พระบัญชาให้พระเถระทั้ง ๒ สละสมณเพศเสียภายใน ๑๕ วัน และให้หลบลี้หนีหายตัวไปเสีย โดยเชื่อตามคำของผู้กล่าวหาฝ่ายเดียว สั่งให้ลงโทษโดยไม่มีการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาเลย ซึ่งเป็นการลงโทษไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัยผิดระเบียบจารีตประเพณี ย่ำยีละเมิดกฎหมายคือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ พระเถระ ๒ รูป ได้ร้องขอให้สอบสวนเพื่อพิสูจน์ความจริง และได้ติดต่อขอพบเพื่อทำความเข้าใจกันให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย อันจะเป็นทางให้เกิดสันติแก่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในขณะนั้น มีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นสังฆนายก ได้ตั้งตัวเองคล้ายเป็นโจทก์เป็นผู้สอบสวน และวินิจฉัยอธิกรณ์ (คดี) เสียเอง ซึ่งผิด พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ และผิดกฎกติกาสังฆาณัติ ระเบียบการบริหารของคณะสงฆ์ แสดงเจตนาของผู้เป็นหัวหน้าบริหารคณะสงฆ์ในขณะนั้นออกมาเด่นชัด ที่หาทางกำจัดพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ให้พ้นไปจากวงการคณะสงฆ์โดยมิได้คำนึงถึงธรรมวินัยและกฎหมายแต่อย่างใดทั้งสิ้น

การกล่าวหาถึงศีลวิบัติเป็นปาราชิก เป็นข้อกล่าวหาสูงสุดทางพระวินัยเทียบกันกับคดีอาญาโทษถึงประหารชีวิต การสั่งลงโทษให้สละสมณเพศก็เท่ากับประหารชีวิตให้ตายจากความเป็นพระ จะเป็นพระราชาคณะชั้นไหนหรือพระภิกษุธรรมดา เมื่อถูกกล่าวหาถึงศีลวิบัติชั้นปาราชิก คณะวินัยธรได้สอบสวนจำเลย พิจารณาวินิจฉัยได้ความจริงแล้ว สั่งลงโทษให้สึก อธิกรณ์ (คดี) ก็เป็นอันถึงที่สุด โทษขั้นต่ำเป็นอันระงับไปหมด เท่ากับประหารชีวิตแล้ว ตำแหน่งหน้าที่และสมณศักดิ์เป็นอันระงับ เพราะไม่มีฐานรองรับแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องถอด

แต่กรณีของพระอตฺถการีเถระ และพระอาสภเถระ หาเป็นอย่างนั้นไม่ พอถูกกล่าวหา สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน) สังฆนายก ก็เรียกกรรมการฝ่ายพระและฝ่ายฆราวาส (ตำรวจ) ประชุมแล้วสอบสวนพยานคือผู้กล่าวหาด้วยตนเอง และลงความเห็นว่า พระศาสนโสภณ (ปลอด) อตฺถการี) พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระแล้ว ไม่สมควรดำรงสมศักดิ์ ออกคำสั่งให้สึกและให้หลบลี้หนีหายตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน พระเถระทั้ง ๒ ได้โต้แย้งว่า สังฆนายกทำไม่ถูก ไม่ชอบด้วยพระวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ขอร้องให้นำเรื่องขึ้นสู่คณะวินัยธร เพื่อสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปโดยชอบด้วยพระวินัยและกฎหมาย แต่ก็หาได้รับความเป็นธรรมตามที่ขอร้องไปไม่ กลับได้รับคำสั่งที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน) ทำเป็นพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชถอดพระเถระทั้ง ๒ ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร และ วัดมหาธาตุ ฐานประพฤติเสียหายอย่างร้ายแรง เมื่อพระเถระทั้ง ๒ โต้แย้งว่าพระบัญชานั้นไม่ชอบ เลยถูกหาว่าขัดพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีอ้างพระบรมราชโองการ มีจอมพล ส. ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองให้ถอดพระศาสนโสภณ และพระพิมลธรรม เสียจากสมณศักดิ์ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ดังได้ประทานกราบเรียนมาแล้วข้างต้นว่า พระภิกษุถูกกล่าวหาว่าเป็นปาราชิกเป็นโทษสูงสุดทางพระวินัย ภิกษุนั้นจะประพฤติผิดจริงหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีผู้กล่าวหา มีพยานแวดล้อมน่าเชื่อ ขอสมมติว่าภิกษุนั้นไม่ประพฤติเสียหายดังข้อกล่าวหา มีโอกาสต่อสู้คดี มีพระวินัยธรเป็นผู้สอบสวนต่อหน้าโจทก์จำเลย ฝ่ายโจทก์มีพยานหลักฐานผูกมัด ผู้ถูกกล่าวหาอย่างมั่นคง ผู้ถูก

กล่าวหาไม่อาจหักล้างพยานโจทก์ได้ ทั้งที่มีโอกาสต่อสู้ในศาลพระ (วินัยธรชั้นต้น–ชั้นอุธรณ์–ชั้นฎีกา) ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) จนถึงคณะวินัยธรชั้นฎีกาแล้ว คณะวินัยธรชั้นฎีกาพิจารณาวินิจฉัยตามพยานหลักฐานแล้วตัดสินว่า มีความผิดจริงตามข้อกล่าวหา ภิกษุนั้นจำเป็นต้องสละสมณเพศ ถ้าขัดขืนดื้อดึงไม่ปฏิบัติตาม ให้เจ้าหน้าที่จัดการให้สึกแล้วฟ้องศาลบ้านเมืองมีความผิดทางอาญาด้วย (ภิกษุนั้น ไม่เลือกว่าจะมีสมณฐานันดรศักดิ์ชั้นไหน มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องประพฤติเสมอกันหมด) ตำแหน่งหน้าที่และสมณศักดิ์ก็เป็นอันระงับไป ไม่จำเป็นต้องขอพระบรมราชโองการถอดเพราะภาวะของภิกษุหมดไปแล้ว

พระเถระทั้ง ๒ นี้ ถูกกล่าวหาว่าศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระแล้ว แต่กลับถูกลงโทษลดหลั่นลงมาอีก คือ

(๑) ถูกถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง

(๒) ถูกถอดจากสมณศักดิ์ ฐานขัดพระบัญชา

เมื่อขาดจากความเป็นพระแล้วไม่จำเป็นต้องถอด เพราะได้รับโทษสูงสุดแล้วเท่ากับถูกประหารชีวิตให้ตายจากความเป็นพระแล้ว แต่กรณีของพระเถระทั้ง ๒ นี้ แปลกที่สุดไม่เคยมีตัวอย่างที่ไหน

เมื่อมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีให้ถอดพระเถระทั้ง ๒ จากสมณศักดิ์แล้ว พระเถระทั้ง ๒ นี้ก็มิได้แสดงปฏิกริยาที่จะก่อให้เกิดความยุ่งยากแต่ประการใด คงสงบกายสงบใจประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตของพระธรรมวินัยตามวิสัยของสมณเรื่อยมา แต่แล้วก็ยังไม่พ้นเคราะห์กรรม หัวหน้าผู้บริหารสงฆ์ในขณะนั้นยังไม่ละความอาฆาต ยังหาทางกำจัดพระเถระทั้ง ๒ นี้อยู่เรื่อยมา เมื่อกำจัดทางพระวินัยไม่ได้ ก็หาทางโน้มน้าวให้ผู้ปกครองรัฐ

เข้าใจผิดในพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ว่า ยังดิ้นรนหาสมัครพักพวกเพื่อเรียกร้องยศศักดิ์ที่เสียไปให้คืนมาอีก และยังเสริมสร้างให้หนักต่อไปเป็นทำนองว่าพระเถระทั้ง ๒ ชักขวนบริษัทบริวารเพื่อบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ปกครองรัฐสำคัญผิดว่าเป็นจริงอย่างนั้น ในฐานะอธิบดีตำรวจ จึงสั่งให้ค้นและจับกุมพระเถระทั้ง ๒ นั้น เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕

พระศาสนโสภณ อตฺถการีเถระ) เป็นแต่ถูกค้นเอกสาร ไม่ถูกจับกุม เพราะจอมพล ส. ธนรัชต์ สั่งระงับเสียก่อน ส่วนพระพิมลธรรม (อาสภเถระ) ถูกจับกุมนำตัวไปบังคับให้เปลื้องผ้าเหลืองแล้วคุมขังไว้ในเรือนจำตำรวจ จนถึงขั้นพ้องศาลทหารกรุงเทพ ฯ ศาลทหารกรุงเทพ ฯ ได้สอบสวนพยานหลักฐานแล้ว พิพากษาตัดสินว่าพระธรรมพิมลธรรม (อาสภเถระ) ไม่มีความผิด

นับแต่ถูกจับกุมคุมขังจนศาลพิพากษาตัดสิน พระพิมลธรรม (อาสภเถระ) ต้องอยู่ในที่คุมขังถึง ๔ ปีเศษ เมื่อพ้นคดีข้อกล่าวหาโดยคำพิพากษาของศาลแล้ว ท่านก็กลับนุ่งห่มผ้ากาสาวพัตรตามเดิม กลับมาอยู่วัดมหาธาตุ และร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพระสงฆ์วัดมหาธาตุ ตั้งแต่วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๙ จนถึงปัจจุบันนี้ มิได้มีพระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งรูปใดรังเกียจเลย

เวลานี้ พระเถระทั้ง ๒ รูป ยังคงอยู่ ณ วัดมหาธาตุและวัดราชาธิวาสวิหาร ไม่ได้หลบหลีกปลีกตนไปหลบลี้อยู่ที่อื่น คงยืนยันความบริสุทธิ์ของตนอยู่ตลอดเวลา กล้าที่จะให้สอบสวนในทุกกรณีที่ถูกกล่าวหามาแล้วแต่แรกว่าเป็นจริงหรือเท็จ ถูกกลั่นแกล้งกีดกันจากผู้มีอำนาจบริหารคณะสงฆ์ในสมัยนั้น หรือว่าเป็นผู้มีความประพฤติเสียหายจริง พระเถระทั้ง ๒ นี้ยินดีที่จะเผชิญต่อความจริงทุกเมื่อ

พวกข้าพเจ้าที่ขอประทานเสนอเรื่องนี้ ได้รู้เห็นพฤติการณ์ความจริงตลอดมา ประชาชนทั่วไปยังให้ความเคารพเชื่อถือในพระเถระทั้ง ๒ นี้ ไม่มีความเสื่อมคลาย เพราะปฏิปทาของท่านแต่ก่อนเป็นอย่างไร ขณะนี้ก็เป็นอย่างนั้น แต่มีอิศรชนบางคนเท่านั้นเข้าใจว่าพระเถระ ๒ รูปนี้เป็นปาราชิกขาดจากความเป็นพระแล้ว ซึ่งเรื่องนี้เกิดจากความเข้าใจผิด เพราะได้ยินได้ฟังจากพระผู้มีหน้าที่บริหารและมีเจตนากำจัดพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้อยู่ด้วย จึงแกล้งกล่าวให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จนทำให้อิศรชนบางคนเข้าใจผิด

เพื่อความเป็นธรรม ถ้าทางสำนักราชเลขาธิการ จะยกเอาเรื่องของพระเถระทั้ง ๒ นี้ขึ้นชำระสะสางใหม่ให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ (ขณะเกิดเรื่องนี้ยังใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่ประเทศชาติ ศาสนา อย่างไม่ต้องสงสัย เพราะผู้สั่งลงโทษแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ โดยไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัยผิดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ ก็ได้ล่วงลับดับชีพไปตามๆกันแล้ว พระเถระทั้ง ๒ ถูกกีดกันกลั่นแกล้งตั้งแต่ขณะนั้นจนถึงบัดนี้ เป็นเวลา ๑๒ ปีเศษแล้ว สมควรที่สำนักราชเลขาธิการจะให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้ง ๒ นี้ได้ ถ้าสอบสวนเทวนหลังมีพยานหลักฐานยืนยันว่าพระเถระทั้ง ๒ มีความผิดจริง ก็ควรกำจัดให้พ้นหมู่คณะไปเสีย อย่าปล่อยไว้ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนา เพราะพระเถระทั้ง ๒ ยังครองเพศเป็นบรรพชิต ไม่ได้หลบลี้หนีหายตัวไปไหน จึงขอเสนอท่านราชเลขาธิการเพื่อพิจารณาต่อไป

อนึ่ง การถอดถอนสมณศักดิ์ ก็เคยมีมาแล้วในสมัยรัชการที่ ๖ คือ

(๑) พระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร) วัดระฆังโฆสิตาราม หมื่นพระเดชานุภาพ ท้ายสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในท่ามกลางมหาเถรสมาคม ให้ถอดตำแหน่งหน้าที่และสมณศักดิ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ถอดพระพิมลธรรม จากตำแหน่งผู้บัญชาการเจ้าคณะมณฑลนครสวรรค์ ดังปรากฏในแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๕๗ เล่ม ๒ หน้า ๘๐–๘๙

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้ประกาศสถาปนาเลื่อนพระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ) ขึ้นเป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ สถิต ณ วัดระฆังโฆสิตารามวรวิหาร ปรากฏในแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๖๔ เล่ม ๙ หน้า ๑๔๑–๑๔๓

(๒) พระเทพโมลี (จัน สิริจนฺโท) พระราชาคณะชั้นเทพ วัดบรมนิวาส มีความผิดฐานแสดงธรรมเทศนาชักรัฐประศาสโนบาย เรื่องเรี่ยไรสร้างเรือรบพระร่วง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงขอให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยโดยชอบ ได้ความสมจริงแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการถอดสมณศักดิ์พระเทพโมลี (จัน) และให้มาอยู่วัดบวรนิเวศน์วิหาร ในปกครองของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ เมื่อสมควรแก่เวลาแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้กลับไปอยู่ ณ วัดบรมนิวาสตามเดิม ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙ ก็ทรงโปรดเกล้าให้พระจัน (เทพโมลี) เป็นพระราชาคณะมีพระนามว่า พระธรรมธีรราชมหามุนี สถิต ณ วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร พระอารามหลวง

เวลาถอดสมณศักดิ์ไม่มีประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ แต่เวลา

เลื่อนสมณศักดิ์มีประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ เล่ม ๔ หน้า ๓๕๐

พระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร) พระเทพโมลี (จัน สิริจนฺโท) รูปแรกถูกปลดจากตำแหน่งผู้บัญชาการมณฑลนครสวรรค์ ลดนิตยภัต (เงินเดือน) รูปหลังถูกถอดจากสมณศักดิ์แต่ก็เป็นเพียงชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น ต่อมาก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สถาปนาพระพิมลธรรมเป็นสมเด็จพระพุฒโฆษาจารย์ ตั้งให้พรงจัน สิริจนฺโท เป็นพระธรรมธีรราชมหามุนี ต่อมาก็ทรงพระกรุณาโปรด ฯ เลื่อนสมณศักดิ์ให้เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะมีนามว่า พระอุบาลีคุณูปมาจารย์จนถึงแก่มรณภาพ

ตัวอย่างของพระเณรผู้ใหญ่ทั้ง ๒ รูป ที่ถูกถอดในสมัยรัชกาลที่ ๖ ที่ยกขึ้นประกอบการพิจารณานี้ จะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช อาจลงพระราชอาชญาแก่ผู้ผิดหนักที่สุดก็ได้ แต่พระองค์หาได้ทรงทำอย่างนั้นไม่ แม้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระองค์ทรงมีอำนาจสูงสุดในทางคณะสงฆ์สมัยนั้น พระองค์อาจลงทัณฑ์แก่ผู้ที่พระองค์ไม่ทรงพอพระทัยเป็นส่วนพระองค์เพียงใดก็ได้ แต่พระองค์หาได้ทรงใช้พระอำนาจนอกธรรมนอกวินัยและเป็นไปตามกิเลสไม่ จะลงโทษทัณฑ์แก่ผู้ใดก็อยู่ในวิสัยที่ผิดจริง และทรงสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยอย่างรอบคอบก่อน แล้วจึงลงโทษเพื่อให้เกิดความสำนึก ไม่ได้ลงโทษทัณฑ์ด้วยความอาฆาตมาดร้าย ภายหลังเมื่อผู้ถูกลงโทษพอสมควรแก่การเวลาแล้ว ก็ทรงยกย่องให้คืนสู่ฐานะเดิมและสูงขึ้นเป็นลำดับ ดังตัวอย่างที่ยกมาประกอบนี้

แต่ตรงกันข้ามกับผู้ปกครองคณะสงฆ์ในสมัย พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ลงโทษแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์หรือพระธรรมวินัยและกฎหมาย ลงโทษในลักษณะศัตรูคู่อาฆาต พระเถระทั้ง ๒ นั้นก็เป็นพระเถระผู้ใหญ่ เคยร่วมงานบริหารคณะสงฆ์ขนาดเป็นสังฆมนตรีร่วมกันมา น่าจะได้สอบสวนกันเป็นการภายใน ทำกันด้วยเมตตาจิตมิตรภาพดังตัวอย่างที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงชินวรศิริวัฒน์ และสมเด็จพระสังฆราช เจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงไว้เป็นตัวอย่างในทางที่ดีมาแล้ว พระเถระ ๒ รูปที่ถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัย ผิดกฎหมายจารีตประเพณีที่ดีนั้น คือ

๑. พระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภณ ปลอด อตุถการี ป.ธ.๙ พระคณาจารย์เอก) วัดราชาธิวาสวิหาร

๒. พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม อาจ อาสโภ ป.ธ. ๘ พระคณาจารย์เอก) วัดมหาธาตุ ฯ

ถูกลงโทษโดยไม่มีการสอบสวนแต่ประการใดเลย จึงก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่พระภิกษุทั่ว ๆ ไป เพราะได้เห็นพฤติการณ์ของพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจบริหารหมู่คณะในขณะนั้น (พ.ศ. ๒๕๐๓) ได้แถลงนโยบายในการปกครองว่า "คณะสังฆมนตรีชุดนี้ จะดำเนินการบริหารโดยถือหลักการของชาติเป็นแม่บทแห่งนโยบายทั้งหลาย ฯลฯ ทั้งนี้ได้ร่วมมือโดยใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล เช่น ตำรวจเป็นต้น" ยิ่งแสดงให้เห็นชัดว่า ผู้เป็นหัวหน้าบริหารคณะสงฆ์ (สังฆนายก) ในขณะนั้นไม่ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก กับไปนำหลักอื่นมาเป็นเครื่องปฏิบัติ และเห็นได้ชัดถึงเจตนาของผู้เป็น

หัวหน้าปกครองพระสงฆ์นำมาใช้แก่พระเถระ ๒ รูป สั่งขับไล่ให้สละสมณเพศ ถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสและถอดจากสมณศักดิ์

สำนักพระราชเลขาธิการสมควรจะถวายความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ จะเป็นเกียรติประวัติแก่สำนักราชเลขาธิการ จะได้รับการแซ่ซร้องสรรเสริญจากสาธุชนทั่วไป ได้ชื่อว่าสำนักราชเลขาธิการได้ช่วยเหลือสะสางมลทินในวงการพระศาสนาให้ขาวสะอาด ถ้าจะให้คณะสงฆ์จัดการกันเองไม่ได้หรือ? ขอประทานกราบเรียนว่า พระเถระผู้มีหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์อยู่ในขณะนี้เป็นคู่กรณีกับพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้อยู่หลายรูป ทางที่จะให้เป็นไปได้ต้องใช้อำนาจทางอาณาจักรช่วยจัดช่วยทำ เพราะพุทธจักรต้องอิงอาศัยอาณาจักรตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว

พวกข้าพเจ้าขอกราบเรียนด้วยความสัตย์จริงว่า สำนักราชเลขาธิการช่วยจัดช่วยทำในเรื่องพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ให้ได้รับความเป็นธรรมแล้ว สำนักราชเลขาธิการจะไม่เกิดความเสียหายหรือถูกติเตียนว่าได้ช่วยพระที่ถูกติเตียนว่าได้ช่วยพระที่ถูกกล่าวหาว่าเสียหายแล้วให้กลับฟื้นเรื่องราวให้ความเป็นธรรมแก่ท่านตามธรรมวินัยและกฎหมายในครั้งนี้ ถ้าสำนักราชเลขาธิการยังข้องใจ ประสงค์จะได้หลักฐานทั้งเอกสารและพยานบุคคล พวกข้าพเจ้าขอยืนยันแสดงให้ทราบได้ทุกเมื่อ หรือทางสำนักราชเลขาธิการจะนิมนต์พระที่ทราบเรื่องของพระอตุลการีเถระ และพระอาสภเถระมาชี้แจงเป็นการภายในเพื่อทราบความจริง พวกข้าพเจ้ายินดีจะนิมนต์ให้ท่านมาชี้แจงได้ทุกเมื่อ

พวกข้าพเจ้ากราบเรียนมาเป็นข้อความยืดยาวนี้ เพื่อประสงค์จะให้เกิดความสงบสุข และความเจริญแก่ประเทศชาติศาสนา ตามเจตนาของ

ราชการ การจะเป็นประการใด พวกข้าพเจ้า หวังได้รับพิจารณาจากสำนักราชเลขาธิการด้วยเมตตาจิต

ควรมิควรประการใด สุดแต่จะโปรดพิจารณา

กราบเรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

ร.อ. หลวงสัตถุยุทธชำนาญ	๖๕/๑ ซอยหลังโรงเรียนอาจารย์เกริก ต. บวรนิเวศน์ อ. พระนคร จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายพิพัฒน์ พิริยพงษ์	๗๑ ซอยสมานฉันท์ สุขุมวิท ๔๒ อ. พระโขนง จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายเซ็ง พจนายน	๒๕—๒๗ ถนนมหาราช ท่าพระจันทร์ จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายทองอินทร์ ภู่ประภา	๘๖ บางขุนพรม อ. พระนคร จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายสมพงษ์ ไพฑูรย์ศิริ	๕๗/๒ หลังวัดสังเวช บางลำภู อ. พระนคร จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายทรงธรรม สังฆ์ประชา	๒๓ ร้านโดม ท่าพระจันทร์ อ.พระนคร จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

นางลมูล มนูรัตน์	หอพักหญิง ท่าพระจันทร์ อ. พระนคร จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นางนพมณี นนทลี	๑๓๐๔ ซอยเฉลิมพร ตรอกจันทร์ ยานนาวา จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายแสงเทียน พินิจสะวะ	๓๒/๓๙ หลังตลาดโต้รุ่ง อ. พระโขนง จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
นายศรีธวัช ไชยธวัช	ห้างศรีธวัส ๔ ถนนมหาราช ท่าพระจันทร์ จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี
ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์	๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์ เจริญกรุง อ. ยานนาวา จ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ด่วนมาก

๖๕/๑ ซอยหลังโรงเรียนอาจารย์เกริก
ต. บวรนิเวศ อ. พระนคร นครหลวง

๑๒ เมษายน ๒๕๑๕

เรื่อง ส่งเอกสารเพิ่มเติม

ขอประทานกราบเรียน หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเกี่ยวกับกรณีพระพิมลธรรมจำนวน ๘ ฉบับ

ตามหนังสือที่ขอประทานกราบเรียนมา ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๕ เรื่อง การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และสมเด็จพระราชาคณะ ดังมีความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น ยังขาดเอกสารบางอย่างเกี่ยวกับภิกษุภาวะของพระพิมลธรรมอยู่ จึงขอส่งเอกสารมาประกอบเพิ่มเติมอีกรวม ๘ ฉบับ คือ

๑. หนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ศธ. ๐๔๐๓/๒๗๘๒๙ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๙ เรื่อง ปัญหาเรื่องพระอาจ ดวงมาลา อดีตพระพิมลธรรม

๒. คำร้องทุกข์ของพระอาจ อาสโภ (อดีตพระพิมลธรรม) ยื่นต่อพระธรรมคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพระนคร ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕ พร้อมด้วยคำเสนอและคำสั่งของ พระธรรมคุณาภรณ์ พระธรรมวโรดม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง และสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก

๓. คำปฏิญาณตนเป็นพระภิกษุอยู่ตลอดไป ไม่ยอมลาสิกขาเด็ดขาด พระอาจ อาสโภ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕

๔. รูปถ่ายพระมหาเถระ ๒ รูป จำนวน ๕ แผ่น

ตามเอกสารหลักฐานดังกล่าวนี้ ก็จะเห็นได้ว่า พระมหาเถระทั้ง

สองรูปนี้คงเป็นพระภิกษุอยู่โดยชอบด้วยพระธรรมวินัย และกฎหมาย ไม่มีข้อที่ควรรังเกียจแต่อย่างใด โดยเฉพาะกรณี พระปลอด อตฺถการี อดีตพระศาสนโศภนนั้น มิได้ถูกบังคับเปลื้องผ้าจีวรออกจากร่าง และคงอยู่เป็นพระภิกษุอยู่ตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้

แต่กรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม ขณะนี้พระมหาเถระทั้งสองรูปนี้ก็คงเป็นภิกษุปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอยู่ในสำนักเดิมตลอดมา มีพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาเคารพสักการะ และเลื่อมใสศรัทธาอยู่เช่นเคย

มีข้อที่ควรสังเกตอยู่ประการหนึ่ง ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๕๔ อนุ (๓) (๔) และ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๓ อนุ (๑) (๒) ก็บัญญัติ ความผิดและให้ลงโทษผู้แต่งกายอย่างบรรพชิตไว้แล้ว พระมหาเถระทั้งสองนี้ก็ยังคงครองผ้าเหลืองอันเป็นเพศบรรพชิตอยู่จนบัดนี้ ไม่มีการเอาผิดท่านแต่อย่างใด การที่คณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองได้เว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย ปล่อยให้กรณีล่วงเลยมาเป็นเวลาเนิ่นนานนี้ ก็แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์แล้วว่า พระมหาเถระทั้งสองนี้ ได้ถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรมอย่างแน่นอน

ควรมิควรประการใดสุดแต่จะโปรดพิจารณา

กราบเรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(ร.อ. หลวงสัตถยุทธชำนาญ)

ด่วนมาก

๖๕/๑ ซอยหลังโรงเรียนอาจารเกริก
ต. บวรนิเวศ อ. พระนคร
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

๑๗ เมษายน ๒๕๑๕

เรื่อง ส่งเอกสารเพิ่มเติม ครั้งที่ ๒

ขอประทานกราบเรียน หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารภาพถ่ายเกี่ยวกับกรณีพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) จำนวน ๒๗ แผ่น เกี่ยวกับกรณีพระศาสนโสภน (ปลอด อตฺถการี) จำนวน ๑๒ แผ่น กับเอกสารหนังสือ จำนวน ๑ ชุด (๑๘ แผ่น)

ตามหนังสือที่ขอประทานกราบเรียนมา ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๕ เรื่องส่งเอกสารเพิ่มเติม ดังมีความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น ยังขาดเอกสารหลักฐานบางอย่างเกี่ยวกับภิกษุภาวะของพระพิมลธรรมและพระศาสนโสภน อยู่จึงขอส่งเอกสารเพิ่มเติมมาอีก รวม ๔๐ ฉบับ เป็นภาพถ่าย ๓๙ แผ่น เป็นหนังสือ ๑ ชุด เอกสารหนังสือนั้นเป็นบันทึกเหตุการณ์ ๒๕๐๓ เรื่อง โมฆกรรม ซึ่งพระศาสนโสภน (ปลอด อตฺถการี) ได้บันทึกไว้

ภาพถ่ายเกี่ยวกับกรณีพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) นั้น เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า แม้ท่านจะถูกกล่าวหาด้วยข้อกล่าวหาทางพระวินัยมีโทษร้ายแรง ถึงขั้น อันติมวัตถุ (คือปรับเป็นอาบัติปาราชิก) ถูกสั่งให้สึกและ

ให้หลบหายตัวไปจากวัดมหาธาตุภายในกำหนด ๑๕ วัน แต่ข้อกล่าวหานั้นไม่เป็นความจริง และคำสั่งนั้นก็เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมาย ท่านจึงมิได้ปฏิบัติตาม คือไม่ยอมลาสิกขา (สึก) ตามคำสั่งนั้น ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงถูกถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ โดยคณะสงฆ์ฝ่ายบริหารกล่าวหาว่าประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง แล้วมีมติขอให้ถอดท่านออกจากสมณศักดิ์ โดยอ้างว่าขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช เท่านั้นยังไม่พอ ต่อมาท่านยังถูกจับในข้อหาว่า บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกบังคับเปลื้องผ้าสบงจีวรออกจากร่าง ถูกคุมขังอยู่ในห้องขังกองตำรวจสันติบาล ท่านก็ไม่ยอมลาสิกขา ยังปฏิญาณตนเป็นพระภิกษุ และรักษาภิกษุภาวะของตนตลอดมา ในที่สุดกรณีที่ท่านถูกกล่าวหาด้วยข้อกล่าวหาทางพระวินัย พยานที่ไปให้การแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหาท่าน ก็ยอมรับสารภาพผิด และขอขมาท่านต่อศาล ท่านจึงเป็นผู้บริสุทธิ์ในกรณีนี้ ส่วนกรณีที่ถูกกล่าวหาเป็นคดีอาญานั้น ศาลทหารกรุงเทพ ฯ ก็ได้พิพากษายกฟ้องโจทย์ ปล่อยท่านพ้นข้อหาไป ท่านจึงไม่มีความผิดในกรณีนี้อีก เมื่อศาลตัดสินปล่อยแล้ว ท่านจึงครองผ้าสบงจีวรเยี่ยงพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ตามสิทธิหน้าที่อันมีอยู่โดยชอบด้วยพระธรรมวินัยตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้

เนื่องด้วยพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ คงมีภิกษุภาวะโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมายดังกล่าวแล้ว พระสงฆ์สามเณร และอุบาสกอุบาสิกา จึงให้ความเคารพสักการะท่านอยู่ตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์วัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิด รู้เห็นปฏิปทาของท่านมาเป็นอย่างดี จึงได้ยืนยันภิกษุภาวะและรับรองศีลสมบัติของท่าน

ตั้งต้นตลอดมาโดยไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อท่านพ้นข้อหาแล้วก็ยินดีต้อนรับและเคารพนับถืออยู่เช่นที่เคยปฏิบัติมา ในการกระทำสังฆกรรม เช่น อุโบสถกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ก็ปรากฏว่าพระสงฆ์วัดมหาธาตุ มีเจ้าคุณธรรมรัตนากร เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุเป็นต้น ก็ยินดีให้ท่านร่วมเข้าสังฆกรรมตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้ โดยไม่มีความรังเกียจแต่อย่างใด แม้การพัฒนาหมู่บ้านและตำบลที่กันดารบางแห่ง ทางราชการและประชาชนก็ได้นิมนต์ท่านเป็นผู้นำในการดำเนินงาน ท่านก็ให้ความร่วมมืออำนวยการเป็นผลดีอย่างน่าอนุโมทนา ยิ่งกว่านั้น ในพระราชอาณาจักรลาวก็ปรากฏว่าพระสงฆ์มีสมเด็จพระสังฆราชแห่งประเทศลาว เป็นต้น กับทั้งประชาชนลาวที่เคยเคารพนับถือท่านมาแล้วก็ยังมีความเคารพนับถืออยู่ ได้อาราธนาท่านไปแนะนำระเบียบแบบแผน และร่วมการบุญการกุศลอยู่เสมอโดยไม่มีความรังเกียจแต่อย่างใด

ภาพถ่ายเกี่ยวกับกรณีพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการี) นั้น เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นพระนักปฏิบัติธรรม ยินดีในการเจริญกรรมฐานตลอดมา แม้ท่านจะถูกกล่าวด้วยข้อกล่าวหาทางพระวินัยมีโทษร้ายแรงถึงขั้นอันติมวัตถุ ถูกสั่งให้สึกและให้หลบหายตัวไปจากวัดราชาธิวาสวิหาร ภายใน ๑๕ วัน แต่ข้อกล่าวหานั้นไม่เป็นความจริงและคำสั่งนั้นก็เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมาย ท่านจึงไม่ปฏิบัติตาม คือไม่ยอมลาสิกขาตามคำสั่งนั้น ด้วยเหตุนี้เอง ท่านจึงได้ถูกถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร เป็นต้น โดยคณะสงฆ์ฝ่ายบริหารกล่าวหาว่าประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง แล้วมีมติขอให้ถอดท่านออกจากสมณศักดิ์ โดยอ้างว่าขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

เมื่อถูกปลดจากตำแหน่งและถูกถอดออกจากสมณศักดิ์แล้ว พระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี) ก็ยังเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา อยู่ในวัดเดิมและกุฏิหลังเดิมตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้ พระสงฆ์และประชาชนยังมีความเคารพนับถือท่านอยู่ตลอดมา ในวันสำคัญบางวัน เช่น วันเข้าพรรษาปรากฏว่า มีพระสงฆ์ในวัดราชาธิวาสวิหารและต่างวัด ได้ไปแสดงความคารวะกระทำสามีกิจกรรมต่อท่านเป็นจำนวนมาก และในวันเกิดของท่านก็ปรากฏว่า มีพระมหาเถระและพระสงฆ์ทั้งภายในวัดราชาธิวาสวิหารและต่างวัด ได้ไปร่วมแสดงความยินดีและฉันภัตตาหารร่วมกับท่านเป็นจำนวนมาก อุบาสกอุบาสิกายังมีศรัทธาเลื่อมใสในท่านอยู่เช่นเคย สำหรับสังฆกรรมต่างๆ เช่น อุโบสถกรรม เป็นต้นนั้น ท่านมิได้เข้าร่วมทำกับคณะสงฆ์ เพราะสมเด็จพระสังฆนายก (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ จวน อุฏฐายี) ได้สั่งห้ามพระสงฆ์ทั่วไป มิให้ร่วมสังฆกรรมกับท่านและมิให้ท่านร่วมสังฆกรรมกับพระสงฆ์ ท่านเกรงพระสงฆ์จะถูกลงโทษ จึงได้งดทำอุโบสถสังฆกรรมร่วมกับพระสงฆ์ที่เห็นผิด ทั้งนี้เพื่อเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยแห่งสังฆมณฑล แต่เมื่อถึงวันอุโบสถ ท่านได้กระทำ ปริสุทธิอุโบสถ ที่ตำหนักแพ ตามพระวินัยนิยมตลอดมา ตามพฤติการณ์ดังกล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า พระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี) ยังคงเป็นพระภิกษุอยู่และมีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์ตลอดมา ไม่มีข้อที่ควรรังเกียจแต่อย่างใด กรณีที่ท่านถูกลงโทษนั้น มีมูลกรณีเป็นมาอย่างไร เท็จจริงอย่างไร มีปรากฏอยู่ในบันทึกเหตุการณ์ ๒๕๐๓ เรื่องโฆสกรรมนั้นแล้ว

กรณีจะเป็นเช่นใดก็ตามหากเป็นที่สงสัย ก็ขอได้โปรดดำเนินการเพื่อให้มีการตั้งกรรมการพิเศษขึ้น พิจารณาเรื่องนี้โดยด่วน หากไม่เป็นที่สงสัย

ก็ขอได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระมหากรุณา เพื่อสถาปนามหาเถระทั้งสองรูปนี้ ให้ทรงดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์ต่อไป เพื่อถวายความเป็นธรรมแก่พระมหาเถระทั้งสองนี้ และเพื่อให้เรื่องอันเร้อรังมานานได้ยุติลงโดยชอบธรรมต่อไป.

ควรมิควรประการใด สุดแต่จะโปรดพิจารณา

กราบเรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(ร.อ. หลวงสัตถยุทธชำนาญ)

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
หอพระปริยัติธรรม วัดมหาธาตุ
คณะสลัก ๑ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

๓ เมษายน ๒๕๑๕

เรื่อง ขอขอบพระเดชพระคุณ

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ พลเอก ประภาส จารุเสถียร
รองหัวหน้าคณะปฏิวัติและผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

ตามที่เกล้ากระผม ด้วยความเห็นพ้องต้องกันของบรรดาศิษยานุศิษย์ อุบาสกอุบาสิกาชาววัดมหาธาตุและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้กราบเรียนเรื่องสมณะศักดิ์พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภน มาโดยหนังสือลงวันที่๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ มีรายละเอียดปรากฏในหนังสือดังกล่าวและท่าน พลโท โชติ หิรัณยัษฐิติ เลขานุการฝ่ายรักษาฝ่ายความมั่นคงแห่งชาติ ได้แจ้งไปให้เกล้ากระผมและบรรดาศิษยานุศิษย์ฯ ได้ทราบตามหนังสือ ฝรมช ๑๑๒๖/๒๕๑๕ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ว่า "ฯพณฯ รองหัวหน้าคณะปฏิวัติและผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ได้รับทราบและรับเรื่องไว้พิจารณาต่อไป" ซึ่งนับเป็นความกรุณาอย่างยิ่งที่โปรดรับเรื่องไว้พิจารณาและกรุณาแจ้งไปให้ทราบเกล้ากระผม จึงพยายามสดับตรับฟังและติดตามตลอดมาและได้ทราบข่าวด้วยความปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งว่า ฯพณฯ ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข ได้โปรดสั่งให้รวมเรื่องส่งไปยังกระทรวงศึกษาธิการ รวบรวมบันทึกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับท่านเจ้าคุณอดีตพระ-

พิมลธรรมและท่านเจ้าคุณอดีตพระศาสนโสภณ เสนอความเห็นประกอบมายัง ฯพณฯ เพื่อโปรดพิจารณาสั่งดำเนินการแล้ว

ด้วยความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานอย่างฉับพลันตัดสินใจถูกต้องทันด่วนและโดยยุติธรรมของ ฯพณฯ และคณะปฏิวัติเช่นที่ปรากฏมา เกล้ากระผมมั่นใจว่า ท่านเจ้าคุณพระมหาเถระทั้งสององค์จะได้รับสถาปนาสมณะศักดิ์เพื่อเป็นมิ่งขวัญและหลักชัยของพระบวรพุทธศาสนาสืบไปในไม่ช้านี้ ซึ่งบรรดาศิษยานุศิษย์อุบาสกอุบาสิกาชาววัดมหาธาตุและพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป คงจะพากันปลาบปลื้มยินดีและแซ่ซร้องสาธุการสรรเสริญ ฯพณฯ และคณะปฏิวัติ ด้วยความมั่นใจและเลื่อมใสศรัทธาในผลงานเป็นอย่างยิ่งสุดประมาณ

ในนามของบรรดาศิษยานุศิษย์อุบาสกอุบาสิกาชาววัดมหาธาตุและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เกล้ากระผมขอแสดงความรู้สึกของพระเดชพระคุณ ฯ พณ ฯ และคณะปฏิวัติเป็นอย่างยิ่งที่โปรดหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นพิจารณาดำเนินการ และขออธิษฐานคุณพระศรีรัตนตรัยจงอุปถัมภ์คุ้มครอง ฯพณฯ และคณะปฏิวัติ ให้ประสบแต่ความสุขและมีกำลังใจสามารถดำเนินงานเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนชาวไทยและความเจริญมั่นคงของประเทศชาติสำเร็จลุล่วงด้วยดีสมดังสัมมาปณิธาน ของคณะปฏิวัติ จงทุกประการ เทอญ

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

เกล้ากระผม

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

ด่วนมาก

๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์ เจริญกรุง
ต. บางคอแหลม อ. ยานนาวา
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕

เรื่อง ภิกษุภาวะของพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอตุลถการีเถระ (พระศาสนโสภณ)

เรียน ท่านอธิบดีกรมการศาสนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ภาพถ่ายเกี่ยวกับกรณีพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) จำนวน ๒๗ แผ่น
๒. ภาพถ่ายเกี่ยวกับกรณีพระศาสนโสภณ (ปลอดอตุลถการี) จำนวน ๑๒ แผ่น

ด้วยได้ทราบว่า กรมการศาสนา ได้ดำเนินการประมวลเรื่องของพระเถระ ๒ รูปนี้ เพื่อรายงานต่อคณะปฏิวัติ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ และเกี่ยวกับภาวะความเป็นพระ ในฐานะที่กระผมมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรณีของพระเถระ ๒ รูปนี้ และได้เสนอเรื่องไปที่กระทรวงมหาดไทย ตามหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๔ เรื่องขอให้ตั้งกรรมการพิเศษสอบสวนวินิจฉัยมูลกรณีที่พระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ และพระศาสนโศภณ วัดราชาธิวาสวิหารถูกกล่าวหาถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระ ซึ่งมีข้อความละเอียดอยู่ในคำร้องเรียนนั้นแล้ว และได้ทราบว่าหนังสือนั้นทางกระทรวง

มหาดไทย ได้ส่งมาที่กระทรวงศึกษาธิการและทางกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งมาที่กรมการศาสนาแล้ว

เพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับภาวะความเป็นพระของพระเถระ ๒ รูปนี้ กระผมได้ส่งภาพถ่าย มาเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง

กระผมขอเรียนเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันนี้ก็ยังมีผู้กล่าวว่าพระเถระทั้ง ๒ นี้หมดความเป็นพระแล้ว โดยเฉพาะพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) ถูกจับไปคุมขัง ถูกเปลื้องผ้ากาสาวพัสตรออก ต้องนุ่งห่มผ้าอื่น คนทั่วๆ ไปเข้าใจว่าสึกแล้ว กลับมานุ่งห่มเอาเองจึงไม่เป็นพระ ความเข้าใจเช่นนี้มีอยู่ทั่วไป เพราะไม่เข้าใจตามหลักพระวินัย

ตามหลักพระวินัยนั้น ภิกษุจะหมดความเป็นภิกษุ ต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

๑. ปฏิญาณตนบอกคืนสิกขาด้วยสมัครใจ ต่อหน้าสหธรรมิก คือ ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี นางสิกขมานา หรือ อุบาสก อุบาสิกา ผู้รู้ความหมายในการปฏิญาณบอกลาสิกขา

๒. ภิกษุนั้น ต้องอาบัติปาราชิก ๔ ข้อใดข้อหนึ่ง ก็หมดความเป็นภิกษุ แม้จะนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตรอยู่ ก็ไม่เป็นภิกษุ

๓. ภิกษุนั้น ไปเข้ารีดเดียรถีย์ ถือลัทธิในศาสนาอื่น ในเวลาเป็นภิกษุทางพระวินัยถือว่าหมดภาวะเป็นภิกษุแล้ว ถึงจะกลับมาบวชใหม่ก็ไม่เป็นภิกษุ

พระเถระ ๒ รูปนี้ ถูกกล่าวหาครั้งแรกว่าประพฤติผิดพระวินัยถึงขั้นปาราชิก แต่ยังไม่ได้รับการสอบสวนให้ถูกต้องตามหลักพระวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ สังฆนายกสั่งลงโทษให้สละสมณเพศและให้หลบหนีหายตัวไปเสีย

ภายใน ๑๕ วัน พระเถระทั้ง ๒ ขอให้สอบสวน ยินดีจะพิสูจน์ตนในคณะวินัยธร แต่ก็ไม่ได้รับการสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยให้ถูกต้องตามหลักพระวินัย ต่อพระเถระ ๒ รูปนี้ก็ถูกถอดจากเจ้าอาวาส และถูกถอดสมณศักดิ์นี้เป็นเรื่องทางพระวินัย พระเถระทั้ง ๒ ยังปฏิญาณตนเป็นภิกษุอยู่ตลอดมา

ส่วนพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) ถูกกล่าวหาบ่อนทำลายและถูกกล่าวหาเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกจับเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๓ มีพระและตำรวจสันติบาลช่วยกันฉุดลากเอาผ้าเหลืองออกจากร่างกาย แต่พระอาสภเถระไม่ยอมลาสิกขา ได้ทำเป็นหนังสือยืนยันปฏิญาณไม่สึกยื่นไว้ที่พระธรรมคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพระนคร เมื่อศาลทหารกรุงเทพพิพากษาตัดสินแล้ว พระอาสภเถระ จึงนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๓ จนถึงบัดนี้

ถ้าทางการบ้านเมืองหรือทางคณะสงฆ์ถือว่า พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้หมดภาวะแห่งความเป็นพระแล้ว แต่ทางการคณะสงฆ์ปล่อยปละละเลยมาจนถึงขณะนี้เป็นความผิดของใคร ? เพราะใน พ.ร.บ. คณะสงฆ์ทุกฉบับมีระบุไว้ว่าผู้แต่งกายเลียนแบบภิกษุ มีความผิดตามกฎหมาย

ตามที่กระผมเรียนมาย่อ ๆ พร้อมกับภาพถ่ายของพระเถระทั้ง ๒ รูป เป็นการยืนยันว่า พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอตุลการีเถระ (พระศาสนโศภณ) ยังคงความเป็นพระภิกษุสมบูรณ์ตามพระวินัยทุกประการ

จึงเรียนมา เพื่อประกอบการพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

๕๗/๒ ถนนลำพู บางลำภู
หลังวัดสังเวช ฯ อ. พระนคร นครหลวง ฯ

พฤษภาคม ๒๕๑๕

เรื่อง ขอให้พิจารณาวินิจฉัยมูลกรณีที่พระเถระ ๒ รูป ถูกกล่าวหาขั้นร้ายแรงถึงศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นพระ

ขอประทานกราบเรียน พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่เคารพสูง

ด้วยพระเถระ ๒ รูป คือ–

๑. พระศาสนโสภณ (ปลอด อตฺถการี ป. ๙) วัดราชาธิวาสวิหาร

๒. พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ ป. ๘) วัดมหาธาตุ

พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ ถูกกล่าวหาประพฤติผิดพระวินัยขั้นร้ายแรงถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระ ยังไม่ได้รับการสอบสวนให้ถูกต้องตามหลักพระวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ แต่ถูกสั่งลงโทษให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ให้สละสมณเพศ และให้หลบหนีหายตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้รับคำสั่ง (กรณีนี้เกิดแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓)

เรื่องพระเถระทั้ง ๒ รูป ถูกกล่าวหาขั้นอุกฉกรรจ์มหันตโทษนี้ เป็นที่สนใจของพระสงฆ์และประชาชนทั่วราชอาณาจักร เพราะเห็นว่าการกระทำของฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ในขณะนั้นไม่ถูกไม่ชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย-

คณะสงฆ์ และจารีตประเพณี เป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความสะดุ้งหวาดหวั่นแก่สังฆมณฑลทั่วไป

กรณีของพระพิมลธรรมจะเป็นอย่างไร พวกเกล้า ฯ จะไม่กราบเรียนในที่นี้ เพราะมีผู้แทนราษฎร ประชาชน และชนชั้นบัญญาชนได้เสนอเรื่องไปทางรัฐบาลและคณะปฏิวัติ และได้เสนอเรื่องไปทางราชเลขาธิการ ขณะนี้คณะองคมนตรีกำลังพิจารณาเพื่อจะได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงทราบอยู่แล้ว

พวกเกล้า ฯ จะขอประทานกราบเรียนเฉพาะกรณีของพระศาสนโศภณที่ถูกกล่าวหาทางพระวินัยถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ ให้สละสมณเพศให้หลบหนีหายตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน ถูกห้ามอุโบสถสังฆกรรมในคณะธรรมยุตทั่วไป และถูกถอดสมณศักดิ์เป็นที่สุด

นับตั้งแต่พระศาสนโศภณถูกกล่าวหาปรากฏออกมาเป็นคำสั่ง เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ เป็นข้อกล่าวหาที่ร้ายแรง คำสั่งก็เป็นคำสั่งขั้นประหารชีวิตให้ตายจากความเป็นพระ พวกเกล้า ฯ รู้สึกเศร้าสลดใจเป็นที่สุด เพราะไม่เคยนึกคิดว่าจะมีเหตุร้ายแรงเช่นนี้เกิดขึ้น โดยปกติพวกเกล้า ฯ เคยรู้เห็นปฏิปทาจริยาความประพฤติของพระศาสนโศภณเป็นอย่างดี ถึงผู้หญิงที่ถูกระบุว่าอยู่ในที่ลับถึงกับเสพเมถุนกันนั้น พวกเกล้า ฯ ก็รู้จักดี เป็นคนสงวนศักดิ์ศรีเรื่องวงศ์ตระกูล เป็นผู้ตระหนักในการให้ทานรักษาศีลตั้งแต่อยู่ในวัยสาวถึงวัยแก่ พวกเกล้า ฯ จึงเสาะหาหลักฐานเอกสารพยานบุคคลได้ความตรงกันว่า เรื่องนี้เกิดเพราะความริษยาโกรธเกลียดเป็นส่วนตัว ผู้มีอำนาจในการบริหารคณะสงฆ์ในขณะนั้นจึงได้ร่วมกันวางแผนกำจัดพระศาสนโศภณเป็น ๔ ขั้น

๑. ตั้งข้อหาขั้นร้ายแรงทางพระวินัย

๒. ให้สละเพศสึกจากพระ

๓. ตั้งข้อหาเป็นผู้บ่อนทำลายและเป็นคอมมิวนิสต์

๔. ให้ตำรวจจับแล้วฟ้องเข้าคุก

แผนทั้ง ๔ นี้มีพยานบุคคลได้ฟังจากสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) สังฆนายกพูดที่วัดราชผาติการาม ต่อหน้าพระธรรมปาโมกข์ (วิน ป. ๙ ขณะนี้เป็นพระพรหมมุนี) ผู้ที่ได้ฟังเรื่องด้วยตนเองนี้ เคยบวชที่วัดราชาธิวาส ขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่จะสอบสวนปากคำเมื่อไรก็ได้

พวกเกล้า ฯ ได้กราบเรียนสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ในขณะเป็นสังฆนายกให้หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นวินิจฉัยตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายให้เด็ดขาด เมื่อสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชแล้ว พวกเกล้า ฯ ก็ได้ยื่นถวายคำร้องเรียนในลักษณะเช่นนี้ ให้พระองค์ท่านจัดการขั้นเด็ดขาดในกรณีพระศาสนโศภณ แต่ก็ไม่เห็นจัดการอย่างไร คงปล่อยไว้ให้เป็นมลทินแก่คณะธรรมยุตและพระศาสนา จนพระองค์ต้องมาสิ้นพระชนม์ลงด้วยอุบัทวเหตุเป็นที่น่าสังเวชสลดใจ ประชาชนทั้งหลายต่างวิพากษ์วิจารณ์ในทางไม่เป็นมงคล เป็นที่อับอายขายหน้าของคณะธรรมยุตอย่างไม่มีสมัยใดเปรียบเทียบได้

พวกเกล้า ฯ เห็นว่าเป็นโอกาสอันสมควรที่พระเดชพระคุณจะหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นวินิจฉัยให้เป็นไปโดยพระธรรมวินัยและกฎหมาย ชำระล้างมลทินโทษให้หมดไป จักเป็นเกียรติประวัติแก่พระเดชพระคุณ คณะธรรมยุต และพระพุทธศาสนาอยู่สิ้นกาลนาน และใคร ๆ จะตำหนิพระเดชพระคุณว่าเห็นแก่คณะธรรมยุตหรือเฉพาะบุคคลก็ไม่ได้ พวกเกล้า ฯ ทราบว่า ในขณะ

เกิดอธิกรณ์การกล่าวหา พระศาสนโศภณ (พ.ศ. ๒๕๐๓) พระเดชพระคุณไม่ได้เป็นสังฆมนตรีร่วมกับสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) ซึ่งเป็นสังฆนายกในขณะนั้น จึงไม่ได้เป็นคู่กรณีกับพระศาสนโศภณ เมื่อพระเดชพระคุณหยิบยกกรณีที่พระศาสนโศภณถูกกล่าวหา และถูกสั่งลงโทษนั้นขึ้นพิจารณาวินิจฉัยใหม่ให้เป็นไปโดยธรรมวินัย พวกเกล้า ๆ เห็นว่าจะเป็นผลดีแก่คณะธรรมยุตและพระศาสนา ปรับความเข้าใจผิดให้เป็นถูกแล้ว ความพร้อมเพรียงสามัคคีก็จะตามมา หมู่คณะธรรมยุตจะไม่ต้องอยู่กันด้วยความหวาดระแวงเช่นในขณะนี้

หรือในคณะธรรมยุตทั้งหมดเห็นและเชื่อว่า ข้อกล่าวหาที่พระวัดราชาธิวาส ๒๔ รูป มีพระศิริธรรมมุนี พระราชวรารภรณ์ เป็นหัวหน้า ยื่นไปที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ มีมูลความจริงและเชื่อว่าพระศาสนโศภณประพฤติเสียหายจริง ดังข้อความที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) สังฆนายกอ้างว่าได้ประชุมคณะสังฆมนตรีฝ่ายธรรมยุต ๕ รูป สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยโดยรอบคอบแล้ว ได้ความจริงว่าพระศาสนโศภณถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระแล้วนั้นเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมาย (พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔) และการพิจารณาวินิจฉัยของสังฆนายกพร้อมด้วยคณะสังฆมนตรีฝ่ายธรรมยุต ๕ รูป ถูกต้องตามพระวินัยและกฎหมาย มีผลเด็ดขาดแล้ว ถ้าเห็นและเชื่อเช่นนั้นเพราะเหตุไร คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตจึงปล่อยให้พระศาสนโศภณครองเพศบรรพชิตและอยู่ในวัดราชาธิวาส นับแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นวันที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายกออกคำสั่งขั้นเด็ดขาดให้พระศาสนโศภณพ้นจากตำแหน่งเจ้าคณะธรรมยุต ภาค ๗ – ๘ – ๙ ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราราธิวาส ห้ามอุโบสถ-

สังฆกรรมกับคณะธรรมยุตทั่วไป และให้สละสมณเพศแล้วให้หลบหนีหายตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันนั้นถึงบัดนี้ (พ.ศ. ๒๕๑๕) เป็นเวลา ๑๒ ปีเศษแล้ว พระศาสนโศภณก็ยังอยู่ที่วัดราชาธิวาส ไม่ได้หลบหนีไปไหนและยังปฏิญาณตนครองเพศบรรพชิตอยู่ตลอดมา คณะธรรมยุตหรือพระผู้มีอำนาจในการปกครองคณะธรรมยุตไม่เห็นจัดการให้เด็ดขาดลงไป เป็นแต่พระเถระผู้ใหญ่ในคณะธรรมยุตหลายรูปพูดว่า นิ้วไหนเน่าก็ตัดนิ้วนั้นทิ้งไป ถ้าเปรียบพระศาสนโศภณเป็นนิ้วเน่าก็ไม่เห็นใครตัดทิ้ง นิ้วนั้นยังติดอยู่ที่ฝ่ามือคือคณะธรรมยุต ฝ่ามือนั้นจะไม่พลอยเน่าไปด้วยหรือ ใครจะเป็นผู้ตัดและรักษา ถ้าคณะธรรมยุตไม่ช่วยสะสางล้างมลทิน กลิ่นของเน่าก็จะไม่หมดไปได้ ใครเป็นผู้ทิ้งของเน่าลงในคณะธรรมยุต ?

ผู้ที่ขาดจากความเป็นพระแล้ว แต่ยังนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์อยู่ถือว่าลักเพศทางการคณะสงฆ์อาจจัดการขั้นเด็ดขาดทั้งทางพระวินัยและกฎหมายอาจขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีตำรวจเป็นต้นจับเปลื้องผ้าเหลืองแล้วส่งฟ้องศาลให้เข้าคุกไปเลย แต่ทำไมในวงคณะธรรมยุตซึ่งมีเจ้าคณะใหญ่เป็นผู้มีอำนาจ จึงไม่จัดการให้เด็ดขาดลงไปทางใดทางหนึ่ง การปล่อยไว้เช่นนี้มีแต่ทางเสีย ผู้มีอำนาจไม่ใช้อำนาจในทางที่ถูกที่ชอบ จะไม่เชื่อว่าละเลยต่อหน้าที่หรือตกอยู่ในอำนาจแห่งอคติไปหรือ ?

ตามเรื่องที่เป็นมาแล้ว โดยพฤตินัยพระศาสนโศภณเป็นฝ่ายถูกย่ำยีโดยความไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัยไม่เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในขณะนั้น ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย โดยถือว่าอำนาจเป็นใหญ่ในโลก และยึดถือหลักการของชาติเป็นแนวนโยบายปกครองคณะสงฆ์ แล้วแต่รัฐจะต้องการอย่างไร สังฆนายก

ผู้นำคณะสงฆ์คล้อยตามทุกวิถีทาง และยังกล้าชักนำให้ผู้ปกครองรัฐเข้าใจผิด หลงผิดปฏิบัติผิดเป็นผลเสียหายแก่ชาติและศาสนา ไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัย แต่ประการใดเลย เข้าลักษณะกุลทูสกประทุษร้ายตระกูลคือประจบชาวบ้าน แต่โดยนิตินัยแล้ว พวกเกล้าฯ เห็นว่าพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการี) ยังมีความเป็นพระโดยสมบูรณ์ทุกประการ พวกเกล้าฯ ขอให้พระศาสนโศภณดำเนินการทางนิตินัยแต่ท่านไม่ยอมทั้งสิ้น ทั้งๆ ที่ตนเองถูกย่ำยีโดยประการต่างๆ ถ้าพระศาสนโศภณยอมเป็นเจ้าทุกข์ มอบอำนาจให้พวกเกล้าฯ แล้ว พวกเกล้าฯ จะฟ้องสมเด็จพระมหาวีรวงศ์และคณะสังฆมนตรีฝ่ายธรรมยุต ต่อศาลบ้านเมือง ที่พระศาสนโศภณไม่ยอมให้ทำเช่นนั้น เพราะไม่ใช่เรื่องธรรมเรื่องวินัย แต่คุณสอาด โชติกพุกณะ หญิงผู้ถูกระบุชื่อว่าเกี่ยวข้องกับพระศาสนโศภนฐานชู้ชาว ได้เป็นโจทย์ฟ้องพระวัดราชาธิวาส ๒๔ รูป ในศาลสถิตย์ยุติธรรม ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้พิพากษาตัดสินไปแล้ว ปรากฏในสำนวนล้วนแต่เป็นเรื่องของผู้มีอำนาจเสกสรรค์สร้างขึ้นทั้งนั้น

พระเถระชั้นผู้ใหญ่ในคณะธรรมยุตที่เป็นคู่กรณีกับพระศาสนโศภนที่ยังมีชีวิตอยู่และมีตำแหน่งหน้าที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ก็มีอยู่หลายรูป เช่น

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	วัดราชบพิตร
พระสาสนโสภณ	วัดบวรนิเวศวิหาร
พระพรหมมุนี	วัดราชผาติการาม
พระธรรมจินดาภรณ์	วัดราชบพิตร

ถ้าพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี) ยอมเป็นเจ้าทุกข์มอบอำนาจให้พวกเกล้าฯ แล้ว พวกเกล้าฯ จะฟ้องพระเถระทั้งหมดนั้นในศาลสถิตย์-

ยุติธรรมอย่างแน่นอน ในฐานะที่พระเถระเหล่านั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ใช้อำนาจที่ที่ไม่ชอบ และละเลยต่อหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ แต่ผู้เป็นเจ้าทุกข์ถือว่าตนเป็นภิกษุมีพระธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติ ไม่ยอมให้ผู้หวังดีดำเนินการทางศาลยุติธรรม พวกเกล้า ฯ จึงยับยั้งไว้แต่เมื่อความอดกลั้นถึงที่สุดแล้ว พวกเกล้า ฯ อาจดำเนินการตามวิถีทางที่สมควร ทั้งนี้มิใช่เพื่อพระศาสนโศภน หรือเพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสมณศักดิ์ที่พระศาสนโศภนสูญเสียไป แต่ทำไปด้วยเห็นแก่หมู่คณะและพระศาสนา เพราะสมณศักดิ์ไม่ใช่พระธรรมวินัยและศาสนา พระศาสนโศภนยอมให้ฝ่ายผู้มีอำนาจทำไปตามอำนาจกิเลส แต่ท่านไม่ยอมทำตามผู้ทำผิดพระธรรมวินัย จึงทำให้ท่านถูกเบียดเบียนกดขี่ด้วยประการต่าง ๆ แต่ของจริงย่อมทนต่อการเพ่งเล็ง พระศาสนโศภนจึงจะถูกถอดยศปลดจากตำแหน่งเป็นพระธรรมดาสามัญ แต่ความเป็นพระของท่านอาจพิสูจน์ได้ทุกขณะ ไม่ว่าเวลาไหน เมื่อไร ขอแต่ให้ทำกันตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเท่านั้น อย่าใช้อำนาจเป็นธรรมอย่างที่ทำมาแล้ว

ในโอกาสที่พระเดชพระคุณปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช นับว่าเป็นโอกาสอันดีที่พระเดชพระคุณจะได้บำเพ็ญบารมีให้เป็นเกียรติประวัติทั้งส่วนตัวทั้งส่วนคณะธรรมยุตและส่วนรวมคือพระศาสนา ขอพระเดชพระคุณได้โปรดนำกรณีของพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี) ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปโดยธรรมวินัยและกฎหมาย ในเวลาที่พระเดชพระคุณปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอยู่นี้ จักเป็นที่แช่ซ้องสรรเสริญจากผู้มีใจรักความเป็นธรรมทั่วไป

พวกเกล้า ฯ ทั้งหมดที่มีนามข้างท้ายนี้ เป็นผู้ฝักฝ่ายคณะธรรมยุต ได้ทำบุญรักษาศีลฟังธรรมที่วัดธรรมยุต บางคนเคยบวชเรียนในคณะ

ธรรมยุต ตั้งแต่เกิดกรณีพระศาสนโศภนถูกกล่าวหาปรากฏออกมาภายนอก และมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เช่น พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย พวกเกล้า ฯ จึงรู้สึกอดสูแก่ใจเป็นที่สุด เพราะในคณะธรรมยุตไม่เคยมีเรื่องเช่นนี้เลย ถึงจะมีเรื่องไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นจริง พระเถระในคณะธรรมยุตแต่ปางก่อน ท่านก็หาวิธีระงับเป็นการภายใน ไม่ปล่อยให้เรื่องอื้อฉาวออกไปภายนอก เรื่องของพระศาสนโศภนก็น่าจะได้รับการปฏิบัติเช่นนี้ แต่เรื่องกลับกลายขยายออกไปภายนอก โดยอาศัยอำนาจตำรวจเข้ามาช่มขู่ ดูคล้าย ๆ คณะสงฆ์ไม่มีอะไรเป็นหลักเสียเลย สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) เป็นสังฆนายก ได้แถลงนโยบายออกมาว่า "คณะสังฆมนตรีชุดนี้จะยึดถือหลักการของชาติเป็นแนวปฏิบัติแห่งนโยบายทั้งหลาย ฯลฯ" ประชาชนต่างวิพากษ์วิจารณ์ว่า พระไม่ถือธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติแล้วหรือจึงต้องมายึดถือหลักการของชาติเป็นแนวปฏิบัติ พวกเกล้า ฯ ได้ฟังแล้วรู้สึกละอายใจเป็นที่สุด ไม่มียุคใดสมัยใดที่คณะธรรมยุตจะได้รับความอัปยศอดสูเท่ากับสมัยที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) เป็นสังฆนายกเลย

พวกเกล้า ฯ ขอประทานกราบบวกวน ขอพระเดชพระคุณได้โปรดหยิบยกเรื่องพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปโดยธรรมโดยวินัย ชำระสะสางให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ในสมัยที่พระเดชพระคุณปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชนี้ จักเป็นที่เชิดชูเกียรติของพระเดชพระคุณอยู่ตลอดไป และรักษาศักดิ์ศรีของคณะธรรมยุตให้เป็นที่เชื่อถือของอนุชนให้สมเจตนาของบูรพาจารย์ที่ท่านได้ก่อตั้งคณะธรรมยุตขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย

ควรมิควรประการใดพวกเกล้า ฯ หวังในความเมตตาเป็นอย่างสูง

(มีลายเซ็นชื่อทั้งหมด ๑๖ คน)

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
วัดมหาธาตุ คณะสลัก ๑
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

พฤศจิกายน ๒๕๑๕

เรื่อง สมณศักดิ์พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภน

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์
ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข

ตามที่เกล้ากระผม ด้วยความเห็นพ้องต้องกันของบรรดาศิษยานุศิษย์ของมหาเถระทั้งสอง พร้อมด้วยอุบาสกอุบาสิกาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้กราบเรียนเรื่องสมณศักดิ์พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภนมายัง ฯพณฯ โดยหนังสือลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ มีรายละเอียดปรากฏในหนังสือดังกล่าว และได้ทราบข่าวต่อมาด้วยความปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งว่า ฯพณฯ ได้โปรดส่งหนังสือดังกล่าวไปยังกระทรวงศึกษาธิการ สั่งให้รวบรวมบันทึกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับท่านเจ้าคุณอดีตพระพิมลธรรมและท่านเจ้าคุณอดีตพระศาสนโศภน เสนอมายัง ฯพณฯ เพื่อโปรดพิจารณาสั่งดำเนินการนั้น

โดยเหตุที่เรื่องนี้เป็นที่สนใจของบรรดาศิษยานุศิษย์และอุบาสกอุบาสิกาชาวพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง จึงต่างรอคอยสดับตรับฟังด้วยความกระตือรือร้นและพยายามติดตามเรื่องอยู่ตลอดมา ต่างมีความเชื่อมั่นในคณะปฏิวัติ ซึ่งปฏิบัติงานฉับพลันทันด่วนและตัดสินใจถูกต้องโดยยุติธรรมเป็นอย่างดีเสมอมา แม้แต่เรื่องความผิดทางอาชญากรรมเป็นอุกฤษฏ์โทษ

รายแล้วรายเล่า ทางคณะปฏิวัติก็ได้พิจารณาตัดสินลงโทษได้ถูกต้องและทันใจประชาชน แต่เรื่องสมณศักดิ์ของพระมหาเถระทั้งสององค์นี้ ปรากฏว่า ฯพณฯ ได้สั่งให้ส่งเรื่องไปยังกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ แล้ว และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ส่งเรื่องดังกล่าวไปยังกรมการศาสนาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่และเจ้าของเรื่อง แต่เรื่องไปตกอยู่ที่กรมการศาสนาเสียเป็นเวลาช้านาน ได้ทราบมาว่าอธิบดีกรมการศาสนาในเวลานั้นได้มอบให้หัวหน้ากองศาสนศึกษาเป็นผู้รวบรวมเรื่องทั้งหมด ซึ่งหัวหน้ากองศาสนศึกษาได้พยายามค้นหาและรวบรวมเรื่องโดยใช้เวลาช้านานเกินควร คือประมาณถึง ๕ เดือนเศษ จึงเสนอขึ้นมายังอธิบดีกรมการศาสนา เมื่ออธิบดีกรมการศาสนารับเรื่องแล้ว ส่งมอบให้หัวหน้ากองการพัฒนาวัดในกรมการศาสนาไปตรวจพิจารณาดูอีก เรื่องทั้งหมดจึงไปตกอยู่ที่กองการพัฒนาวัดอีกประมาณเดือนครึ่ง จึงเสนอคืนกลับมายังอธิบดีกรมการศาสนา เมื่อหัวหน้ากองการพัฒนาวัดเสนอเรื่องคืนมายังอธิบดีกรมการศาสนาแล้วนั้น อธิบดีกรมการศาสนาได้ส่งกลับไปให้หัวหน้ากองศาสนศึกษาให้ทำบันทึกเสนอปลัดกระทรวงศึกษาธิการอีก ตอนนี้เรื่องก็เดินไปมาระหว่างสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกับกรมการศาสนา จนปลายเดือนกันยายน ๒๕๑๕ อธิบดีกรมการศาสนาแทนที่จะให้ทำบันทึกเสนอปลัดกระทรวงศึกษาธิการลงนามนำส่งเรื่องที่รวบรวมทั้งหมดเสนอคืนมายัง ฯพณฯ ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข ตามที่ท่านเลขานุการฝ่าย ฯ รับบัญชาบันทึกสั่งมา แต่อธิบดีกรมการศาสนากลับให้ทำเป็นหนังสือสมเด็จพระสังฆราชถึงหัวหน้าคณะปฏิวัติ และทำบันทึกปะหน้าเรื่องแล้วตนเองลงนามกราบทูลเสนอไปยังสมเด็จพระสังฆราช ให้ทรงพิจารณาลงพระนามในหนังสือถึงหัวหน้าคณะ

ปฏิวัติ โดยที่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมิได้ลงนามไปในบันทึกนั้นด้วย บังเอิญเป็นระยะเวลาที่สมเด็จพระสังฆราชทรงเข้ารับตรวจพระวรกายเสด็จอยู่ในโรงพยาบาล ท่านเจ้าคุณราชโมลี เลขานุการสมเด็จพระสังฆราชพิจารณาเรื่องแล้วไม่ตกลงใจว่าจะทูลถวายให้สมเด็จพระสังฆราชทรงพิจารณาลงพระนามในหนังสือนั้น ในฐานะอะไร เพราะปลัดกระทรวงศึกษาธิการก็มิได้ลงนามในบันทึกที่ถวายไป ทั้งปรากฏตามบันทึกเรื่องเดิมของท่านเลขานุการ ฯพณฯ ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุขก็รับบัญชาสั่งลงมาให้กระทรวงศึกษาธิการรวบรวมเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับพระมหาเถระทั้งสององค์นั้นเสนอ ฯพณฯ ผู้อำนวยการ ฯ พอดีเป็นระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ และอธิบดีกรมการศาสนาถึงเวลาเกษียณอายุราชการลง ท่านเจ้าคุณเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชพิจารณาแล้วจึงเมตตาบันทึกแนะมาว่า เรื่องนี้ทางฝ่ายผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุขสั่งให้ทางกระทรวง ฯ รวบรวมเรื่องทั้งหมดเสนอไปยังผู้อำนวยการ ฯ ก่อน มิใช่สั่งให้ส่งตรงมายังสมเด็จพระสังฆราช แล้วท่านก็ส่งเรื่องคืนมายังกรมการศาสนา เรื่องจึงกลับไปเก็บอยู่ที่หัวหน้ากองศาสนศึกษาอีก เป็นที่น่าประหลาดว่า เรื่องที่ส่งผ่านกันไปกันมานี้มิได้ปรากฏว่าผ่านสำนักงานเลขานุการกรมการศาสนาเลย หมายถึงว่ามิได้ปฏิบัติงานตามระเบียบแบบแผนของราชการ เรื่องจึงวนเวียนอยู่เฉพาะตัวบุคคล ๒–๓ คน คือ อธิบดีกรมการศาสนาในเวลานั้น และหัวหน้ากองในกรมนั้นอีก ๒ คน เกล้ากระผมเห็นว่าการที่งานเรื่องนี้เนิ่นช้าเกินควรนั้นคงเนื่องจากเจ้าหน้าที่ทำงานไขว้เขว มิได้ดำเนินงานไปตามสายงานโดยลำดับผู้บังคับบัญชา บันทึกเรื่องสมณศักดิ์พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภนที่ ฯพณฯ โปรดสั่งให้ส่งไปยังกระทรวงศึกษาธิการจึงไปช้าอยู่ที่กรมการศาสนา

ตลอดเวลาประมาณ ๙ เดือน มิได้คืบหน้าไปแต่ประการใดเลย ความจริงเจ้าหน้าที่ได้รวบรวมเรื่องไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ที่ล่าช้านั้นอาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่บางคนปฏิบัติงานไขว้เขวและทำงานไม่ประสานกันตามระเบียบราชการ จึงทำให้เรื่องนี้ชักช้าไป แต่ถ้า ฯพณฯ จะโปรดกรุณาสั่งให้เรียกเรื่องหรือโปรดสั่งให้เตือนไปยังกระทรวงศึกษาธิการ เจ้าหน้าที่อาจไม่ดำเนินเฉื่อยช้าดังที่เป็นอยู่

เกล้ากระผมต้องขอประทานกราบเรียนขอประทานอภัยโทษเป็นอย่างยิ่งที่บังอาจเสนอความคิดเห็นดังกล่าวมาโดยหนังสือนี้ เพราะเกล้ากระผมเคยทำงานในสังกัดกระทรวงศึกษา ฯ มานาน และติดตามเรื่องนี้มาโดยตลอด จึงพอจะทราบสิ่งบกพร่องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อยู่บ้าง มิได้ประสงค์จะสอดแซกก้าวก่ายแต่อย่างใด หากแต่มุ่งหมายที่จะให้เรื่องนี้ดำเนินไปด้วยดีโดยมิชักช้าเกินควร และสมดังความหวังและรอคอยของบรรดาศิษยานุศิษย์และอุบาสกอุบาสิกาชาวพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระมหาเถระทั้งสององค์ ซึ่งถ้าเรื่องดำเนินไปด้วยดีตามเจตนารมณ์ บรรดาศิษยานุศิษย์และสาธุชนทั้งหลายคงจะพากันแซ่ซร้องสาธุการเทิดเกียรติ ฯพณฯ และคณะปฏิวัติไปตลอดกาลนาน.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

เกล้ากระผม

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

ด่วนมาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

เรื่อง ส่งสำเนาหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก ขอให้ทรงโปรดคืนสมณฐานันดรศักดิ์แด่พระเดชพระคุณท่านอาสภมหาเถระ อดีตพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ขอเจริญพร ฯพณฯ พลเอก กฤษณ์ สีวรา เลขาธิการคณะปฏิวัติ

ในนามของมวลอาตมภาพ และในนามของปวงพระสังฆาธิการแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม ๑๖ จังหวัด ได้ร่วมสมานฉันทะด้วยพลังมหากุศลจิตเป็นที่ตั้ง ทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆ-ปรินายก เรื่อง ขอให้โปรดคืนสมณศักดิ์แก่พระเดชพระคุณท่านอาสภมหาเถระ อดีตพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี ความปรากฏอยู่ในสำเนาหนังสือที่ส่งมาถึง ฯพณฯ พร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว เพื่อใคร่ขอร้องให้คณะปฏิวัติได้โปรดทราบถึงเจตน์จำนงของคณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๖ จังหวัด อันเกี่ยวกับกรณีนี้

เป็นที่ตระหนักโดยถ่องแท้แล้วว่า คณะปฏิวัติมีกุสโลบายที่จะส่งเสริมการพระศาสนาอยู่แล้ว กรณีอันเกี่ยวด้วยพระเดชพระคุณท่านอาสภมหาเถระนี้เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังฆมณฑล ซึ่งสังฆมณฑลก็ตั้งความหวังอยู่ด้วยกุศลจิตว่า คณะปฏิวัติคงจะดำเนินการเรื่องนี้ให้เกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่องคงคืนสมณฐานันดรศักดิ์แก่พระเดชพระคุณอาสภมหาเถระในฐานะศาสนูปถัมภกสังฆมณฑลจะแซ่ซ้องสาธุการ อนุโมทนายินดีอย่างสุดจิต.

ขอเจริญพร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ขอประทานกราบทูล ฝ่าพระบาทเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช องค์สกล มหาสังฆปรินายกที่เคารพ และ สักการะยิ่ง

ด้วยเกล้ากระหม่อมคณะสงฆ์ทั้งมวลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๑๖ จังหวัด ขอประทานกราบทูลด้วยความบริสุทธิ์ใจ ในความรู้สึกปลาบปลื้มปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งในโอกาสที่ฝ่าพระบาทได้ดำรงฐานะเป็นองค์พระสังฆบิดร เสมือนร่มโพธิ์ทองอันอบอุ่นยิ่งแก่พุทธบริษัททั่วกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์ทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๑๖ จังหวัด ต่างก็ปราบปลื้มเป็นพิเศษ แต่ในฐานะที่คณะเกล้ากระหม่อมทั้งมวล ต่างก็รู้สึกตระหนักในภาระหน้าที่ที่จะพึงแสดงออก ซึ่งความกตัญญูกตเวทิตาคุณต่อฝ่ายพระบาท และพระคุณครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณต่อกิจการแห่งพระพุทธศาสนาด้วยเสียสละอย่างสูงมาแล้วในอดีต อันเป็นเหตุเกื้อกูลให้พระพุทธศาสนาอันเป็นมิ่งขวัญของประเทศ และประชาชนได้ดำรงมั่นคงอยู่เย็นเป็นสุขรอดพ้นผองภัยอันตรายอยู่ได้ตลอดมา ด้วยความสำนึกตระหนักในพระคุณดังกล่าวแล้ว คณะเกล้ากระหม่อมทั้งมวลได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วเห็นว่ามีความจำเป็น ในที่นี้ภาระจำยอมเสมือนหนึ่งลูกผู้ดีที่เห็นบิดามารดาจมติดอยู่ในปรักอันหนักหน่วง ถูกถ่วงถมจิตใจและชีวิตด้วยระทมทุกข์อย่างน่าสงสารจะพึงช่วยให้หายจากทรมานโดยอาการที่ชอบฉะนั้น จึงได้พร้อมกันพิจารณาเห็นว่า หลวงพ่อพระอาสภเถระ อดีตพระพิมลธรรมและ

อดีตสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ผู้มีภาวะแห่งชีวิตในเบื้องหลังอันเป็นที่น่าเห็นใจในความดีงามที่ได้อุตสาห์สร้างสมอบรมมาแล้วด้วยความเสียสละพอสมควร ทั้งในวงการพระศาสนา และประเทศชาติบ้านเมืองทั่วในประเทศและต่างประเทศดังเป็นที่ประจักษ์ปรากฏทั่วไปแล้ว และแล้วได้ถูกหมอกควันอันลุ่มหลงมืดมิดเสมือนหนึ่งภาพหลอกหลอนแห่งชีวิตอันสุดที่จะคาดคำนึงได้ทับถ่วงชีวิตแทบจะขาดใจ แต่ก็ได้ผ่านพ้นไปส่วนหนึ่งบ้างแล้ว และยังเป็นเงางำเหมือนหนึ่งแผลเรื้อรังในจิตใจทรมานสำนึกสามัญทั่วไปอยู่ อันสุดที่จะกลั้นกลืนความละอายตามวิสัยอันจะควรเป็นโดยประการใดอื่น

ภายใต้ร่มโพธิ์ทองแห่งพระบารมีอันอบอุ่นในฝ่าพระบาท โดยพระเมตตาคุณพระกรุณาคุณเป็นที่พึ่ง ทรงอนุเคราะห์อนุกูลเท่านั้น อันจะพึงแบ่งเบาบรรเทาความโศกเศร้าเสียดแทงที่บีกอยู่ให้เหือดหายได้ โดยทรงโปรดให้ได้คืนคงความเป็นผู้มีความบริสุทธิ์อันสมบูรณ์ความเป็นผู้มีฐานนุ-คุณสมณศักดิ์ อันคู่ควรแก่ครุฐานียบุคคลเพื่อสนองส่งเสริมพระเกียรติคุณอันไพศาลในฝ่าพระบาทให้ทรงผ่องแผ้วจำเริญยืงยืนนาน

สำหรับส่วนท่านหลวงพ่ออาสภเถระนั้น แม้จะโดยประการใดก็ตามเท่าที่ผ่านมาแล้วท่านก็ยังคงหนักแน่นอยู่ในความดี และความเคารพรักสักการะของพุทธบริษัททั่วสังฆมณฑลตลอดมา ท่านคงบำเพ็ญกรณียกิจอันเกื้อกูลโดยธรรมทั้งแก่ตน และส่วนรวมอย่างเสียสละสม่ำเสมอตลอดมา ซึ่งก็ยิ่งเพิ่มพูนทวีความสูงเด่นแห่งสาธุนรคุณของพระคุณท่าน และความเคารพรักสักการะอันมหาศาลแก่มหาชน และคณะสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล

ควรมิควรประการใดสุดแท้แต่จะทรงโปรดกรุณา
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

คณะเกลำกระหม่อม

๑. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี
๒. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดเลย
๓. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย
๔. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดสกลนคร
๕. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น
๖. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม
๗. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดกาฬสินธุ์
๘. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด
๙. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี
๑๐. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดศรีษะเกษ
๑๑. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์
๑๒. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม
๑๓. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดยโสธร
๑๔. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา
๑๕. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ
๑๖. เจ้าคณะจังหวัดและในนามคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์

ดวนมาก

เขียนที่บ้านเลขที่ ๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์
บางคอแหลม อ. ยานนาวา นครหลวงฯ

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

เรื่อง ขอความเป็นธรรมแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

กราบเรียน ฯพณฯ พลเอกประภาส จารุเสถียร รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ และผู้รักษาการอธิบดีกรมตำรวจ

กระผมขอเรียนมูลเหตุที่เกิดแก่พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ ป.ธ. ๘) วัดมหาธาตุฯ และพระศาสนโสภณ (ปลอก อตุถการี ป.ธ. ๙) วัดราชาธิวาส นครหลวงกรุงเทพธนบุรี พระราชาคณะทั้ง ๒ รูปนี้ เคยเป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและสังฆมนตรีช่วยว่าการปกครองมาหลายสมัย ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและพระศาสนามามาก เป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

เมื่อพระพิมลธรรมและพระศาสนโสภณ พ้นจากตำแหน่งสังฆมนตรีไปตามวาระ ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ แล้ว และได้สถาปนาสมเด็จพระวันรัต วัดเบญจมบพิตรเป็นสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ วัดมกุฏกษัตริยารามได้รับแต่งตั้งให้เป็นสังฆนายก แต่พระพิมลธรรมและพระศาสนโสภณไม่ได้รับแต่งตั้งให้ร่วมในคณะสังฆมนตรีด้วย หลังจากสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชและแต่งตั้งสังฆนายกพร้อมด้วยสังฆมนตรีแล้ว ได้มีผู้ทำ

ใบปลิวโจมตีสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายกและสังฆมนตรีบางรูป สมเด็จ-พระมหาวีรวงศ์ สังฆนายกปักใจว่าพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภนเป็นผู้หรือให้ผู้อื่นทำใบปลิว จึงมอบเรื่องให้ตำรวจสันติบาลสืบสวน พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ ผู้กำกับสันติบาลกอง ๕ เสนอในที่ประชุมว่าพระพิมลธรรมร่วมกับพระราชาคณะบางรูปเป็นผู้ทำใบปลิวนั้น ตำรวจสันติบาลจึงเข้าสืบสวนสอบสวนตรวจค้นภายในวัดมหาธาตุฯ และได้จับพระภิกษุบางรูปไปบังคับให้สึก ในข้อหาว่าทำใบปลิวและเป็นคอมมิวนิสต์ นี้เป็นมูลเหตุครั้งแรก

ครั้นต่อมามีการกล่าวหาพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภน ว่าประพฤติผิดพระวินัยถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระ สมเด็จพระสังฆราชจึงมีพระบัญชาให้พระพิมลธรรมสละสมณเพศ (ให้สึก) สมเด็จพระมหาวีรวงศ์สั่งให้พระศาสนโศภนสละสมณเพศเช่นกัน โดยมิได้มีการสอบสวนผู้กล่าวหาแต่ประการใดเลย คงสอบแต่ผู้กล่าวหาฝ่ายเดียว โดยตำรวจเป็นผู้สอบสอบสวนปากคำผู้กล่าวหา แล้วเสนอสังฆนายก ซึ่งผิดหลักการสอบสวนตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภนได้ต่อสู้ปฏิเสธว่า มิได้ประพฤติเสียหายดังข้อกล่าวหานั้น โดยขอให้ส่งเรื่องให้คณะวินัยธรเป็นผู้สอบสวนพิจารณาวินิจฉัย ตามหลักพระธรรมวินัยและ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ แต่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก กลับไปทำเป็นพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ให้ถอดพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภณ ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ และวัดราชาธิวาส ฐานประพฤติเสียหายอย่างร้ายแรง พระราชาคณะทั้งสองได้ร้องขอความเป็นธรรมว่า พระบัญชานั้นยังไม่ชอบ เพราะไม่ได้สอบสวนให้ได้ความจริงว่า ประพฤติเสียหายร้ายแรงในข้อไหน สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก ก็นำเรื่องเข้าเสนอที่

ประชุมคณะสังฆมนตรี ว่าพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภณขัดพระบัญชา-สมเด็จพระสังฆราช ควรให้ถอดจากสมณศักดิ์แล้วรวบรัดเสนอไปยังรัฐบาล ซึ่งมี ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ให้นำความกราบบังคมทูลถอดพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภณจากสมณศักดิ์ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓

เมื่อพระพิมลธรรมและพระศาสนโศภน ถูกถอดสมณศักดิ์แล้ว คงดำรงสมณเพศเป็นพระภิกษุประพฤติพรหมจรรย์อยู่ด้วยดีตลอดมา มิได้มีปฏิกิริยาที่จะก่อให้เกิดความยุ่งยากในวงการคณะสงฆ์และประเทศชาติแต่อย่างใดทั้งสิ้น และแม้จะถูกถอดสมณศักดิ์แล้วภิกษุสามเณรและประชาชนก็ยังเคารพนับถือกราบไหว้ไม่เสื่อมคลายเช่นกัน พระเถระทั้งสองก็ยังทำหน้าที่สั่งสอนพระภิกษุสามเณรและพุทธบริษัททั้งในด้านพระวินัย สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานอยู่เช่นเดิม

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๐๕ พระอาสภเถระ (อดีตพระพิมลธรรม) และพระอตุถการีเถระ (อดีตพระศาสนโศภน) ถูกกล่นแกล้งกล่าวหาซ้ำเติมว่า เป็นผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พระอาสภเถระถูกจับกุมตัวไปคุมขังไว้ที่เรือนจำชั่วคราว ส่วนพระอตุถการีเถระถูกตรวจค้นที่อยู่และยึดเอาเอกสารต่างๆ ไป แต่ไม่ถูกจับกุม ท่านคงอยู่จำพรรษาที่วัดราชาธิวาสตลอดมา ไม่ได้หลบหลีกไปไหนเลย

พระอาสเถระ ได้ถูกตำรวจสันติบาลจับนำไปบังคับให้เปลื้องผ้าเหลืองแล้วขังไว้ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๐๕ ตำรวจได้ส่งขึ้นฟ้องเมื่อต้นปี ๒๕๐๗ ศาลทหารกรุงเทพได้สืบพยานหลักฐานทั้งโจทก์และจำเลยแล้ว

พิพากษาตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิดจึงปล่อยจำเลยพ้นข้อหา ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ พระอาสภเถระจึงครองผ้ากาสาวพัสตร์ตามเดิม และได้กลับมาสู่วัดมหาธาตุฯ ได้ร่วมทำอุโบสถสังฆกรรมกับพระสงฆ์เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๙ โดยพระสงฆ์ในวัดมหาธาตุฯ ไม่ได้แสดงอาการรังเกียจแต่ประการใดเลย และคงอยู่บำเพ็ญสมณธรรมสืบมา

เมื่อเกิดการกล่าวหาพระเถระทั้งสองนี้ว่า ประพฤติเสียหายทางพระวินัยขั้นร้ายแรงนั้น กระผมรับราชการทหารอยู่ ร. ๑ พัน ๒ ร.อ. ได้ทราบว่า ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สนใจมาก เพราะมีพระผู้ใหญ่ฝ่ายบริหารเข้าชี้แจงให้ ฯพณฯ ได้ทราบความข้างเดียว กระผมกราบเรียน ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ว่า "เรื่องนี้เกิดจากการริษยาอาฆาตในพวกพระด้วยกัน จึงแสร้งสร้างเรื่องขึ้นเพื่อประหัตประหารล้มล้างกัน ฝ่ายผู้มีอำนาจก็คิดกำจัดผู้หมดอำนาจไม่ให้ก็ดขว้างต่อไป" ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ คงเห็นว่า กระผมเป็นผู้น้อยไม่ทราบเรื่องอะไรที่แท้จริง จึงให้การสนับสนุนแก่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายกทุกอย่างจนถึงให้ถอดสมณศักดิ์ และออกคำสั่งด้วยวาจาให้จับอดีตพระพิมลธรรม ถ้าอดีตพระพิมลธรรมทำผิดจริงมีพยานหลักฐานเอกสาร คงถูกประหารไปแล้ว หลังจากจับอดีตพระพิมลธรรมไปคุมขังแล้ว ฯพณฯ คงจะสำนึกได้ จึงให้เรียกหลักฐานเอกสารต่างๆ จากเจ้าหน้าที่และพระภิกษุที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ แต่มีหลักฐานไม่เพียงพอที่จะแสดงได้ ภายหลังต่อมา ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์จึงทราบความจริง แต่ ฯพณฯ ก็มาถึงแก่อสัญกรรมเสียก่อน เรื่องของพระเถระทั้งสองจึงค้างมาจนถึงคณะปฏิวัติ ซึ่งมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า มี ฯพณฯ เป็นรองหัวหน้าคณะอยู่ในขณะนี้

นับแต่พระเถระทั้งสอง ถูกกล่าวหาทางพระวินัย ถูกถอดจากสมณศักดิ์ วงการคณะสงฆ์ทั่ว ๆ ไป ตลอดถึงประชาชนพุทธบริษัท แม้ชาวต่างศาสนาก็เห็นว่าพระเถระทั้งสองนี้ถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะในวงการคณะสงฆ์ไทย ต่างหวั่นไหวหวาดวิตกไปตาม ๆ กัน การบริหารหมู่คณะก็ไม่เป็นไปด้วยดี การศึกษาของพระภิกษุสามเณรก็ไม่ก้าวหน้า พระภิกษุสามเณรและพุทธบริษัทยังต้องการให้พระเถระทั้งสองนี้กลับเข้ามามีส่วนในการบริหารและการศึกษา เพื่อความเจริญก้าวหน้าในด้านพระพุทธศาสนาและช่วยประเทศชาติในด้านศีลธรรม ดังมีหนังสือของคณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กราบทูลมายังสมเด็จพระสังฆราช ขอให้ดำเนินการขอพระราชทานสมณศักดิ์คืนแก่ท่านพระอาสภเถระ (อดีตพระพิมลธรรม) ดังได้แนบสำเนากราบเรียนมาพร้อมนี้

ตามที่กระผมกราบเรียนนี้ ล้วนเป็นความจริงทั้งสิ้น ถ้า ฯพณฯ มีทางใดที่จะถวายความเป็นธรรมให้แก่พระเถระทั้งสองนี้ ได้รับคืนสมณศักดิ์ฐานันดรแล้ว พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป จักเกิดความโสมนัสอนุโมทนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง และจักเป็นเกียรติประวัติแก่ ฯพณฯ และคณะปฏิวัติอยู่ชั่วกาลนาน ส่วนในด้านพระวินัยให้คณะสงฆ์จัดการไปตามระเบียบ

ถ้า ฯพณฯ ยังข้องใจประการใด จะบัญชาให้กระผมเข้ากราบเรียนได้ทุกโอกาส

กราบเรียนมาด้วยความเคารพยิ่ง

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

เขียนที่บ้านเลขที่ ๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์
บางคอแหลม อ. ยานนาวา กรุงเทพฯ

๕ มีนาคม ๒๕๑๑

เรื่อง ขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม วัดมหาธาตุฯ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส

กราบเรียน ฯพณฯ พลเอก ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

ตามที่เกล้ากระผมได้กราบเรียนขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ วัดมหาธาตุฯ และท่านพระอตุถการีเถระ วัดราชาธิวาส ดังมีรายละเอียดตามที่กราบเรียนมาในหนังสือ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ นั้นแล้ว ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางนายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุฯ ได้ทำหนังสือกราบเรียนไปยัง ฯพณฯ หัวหน้าคณะปฏิวัติ และ ฯพณฯ รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ และผู้อำนวยการฝ่ายศึกษาและสาธารณสุขอีกทางหนึ่งด้วย ดังที่เลขานุการฝ่ายรักษาความมั่นคงแห่งชาติได้รับบัญชา ฯพณฯ ตอบรับมาให้ทราบแล้ว หากแต่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้กักเก็บเรื่องนี้ไว้เสีย และมิได้ดำเนินการเรื่องนี้แต่อย่างหนึ่งอย่างใด จนเป็นเหตุให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่าทางราชการไม่ให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองรูป อาจจะทำให้กระทบกระเทือนคณะรัฐบาลได้ เพราะพระเถระทั้งสองรูปนี้มีพระเถรานุเถระพระภิกษุสามเณรตลอดจนประชาชนทั่วไป ติดตามฟังข่าวด้วยความสนใจเอาใจใส่กันมากตลอดมาจนบัดนี้

ต่อมาพระเถรานุเถระชั้นเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๑๖ จังหวัด ก็ได้ทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชและพร้อมกันนั้นก็ได้ยื่นหนังสือถึงคณะปฏิวัติ ขอความเป็นธรรมเช่นเดียวกัน โดยขอให้พิจารณาดำเนินการคืนสมณสมศักดิ์ให้แก่ท่านพระอาสภเถระ หรือสถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นใหม่ ตามแต่คณะปฏิวัติหรือรัฐบาลจะพิจารณาเห็นสมควร แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า คณะปฏิวัติได้เลิกล้มไปเสียก่อนที่จะสั่งดำเนินการในเรื่องนี้ เรื่องดังกล่าวจึงถูกเก็บหายไปอีก

บัดนี้ได้ทราบว่า ฯพณฯ กำหลังหยิบยกเรื่องของพระเถระทั้งสองรูปตามที่เกล้ากระผมได้ทำหนังสือกราบเรียนขอความเป็นธรรมเสนอไปขึ้นพิจารณาอยู่ หาก ฯพณฯ ได้โปรดพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรดแจ้งให้เกล้ากระผมได้ทราบด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง เพราะกรณีของพระเถระทั้งสองรูปนี้ เป็นที่สนใจของพระภิกษุสามเณรและประชาชนพุทธบริษัทเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเห็นว่าเป็นผู้ถูกกล่าวหาและถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม แม้ชาวต่างประเทศก็เคยสอบถามความเป็นไปด้วยความสนใจ ทั้งนี้เกล้ากระผมจะได้กราบเรียนถวายความเข้าใจอันดีแก่พระภิกษุสามเณรและแจ้งให้ประชาชนพุทธบริษัท ตลอดถึงชาวต่างประเทศได้ทราบต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดความสามัคคี เป็นผลดีและเป็นเกียรติประวัติแก่คณะรัฐบาลนี้ด้วย.

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

ที่ มท. ๐๕๐๑/๑๘๔๙๑ กรมตำรวจ

๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ร้องถวายความเป็นธรรม

แจ้งความมายัง สิบเอก อารมย์ จารุบรรยงค์

อ้างถึง หนังสือของท่าน ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖

ตามหนังสือที่อ้างถึงดังกล่าวข้างต้น ร้องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส ได้รับคืนสมณศักดิ์ฐานนันดรต่อไปด้วย ดังความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

กรมตำรวจได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องตามคำร้องของท่านนี้ **เป็นภาระกิจของมหาเถระสมาคม อันเป็นหน้าที่ของกรมการศาสนาจะพิจารณาดำเนินการ** ฉะนั้น จึงแจ้งมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

พลตำรวจโท

(พจน์ เภกะนันทน์)

รองอธิบดี ฯ ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมตำรวจ.

สำนักงานเลขานุการกรม.

โทร. ๕๑๔๙๔๑

ที่ มท. ๐๕๑๘/๕๑๘๗ กองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖

เรื่อง เชิญมาพบ

เรียน ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์

อ้างถึง หนังสือร้องเรียนของท่านเรื่องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตุลการีเถระ (พระศาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖

ด้วยข้าพเจ้าได้รับมอบหมายให้สอบสวนข้อเท็จจริง กรณีที่ท่านมีหนังสือร้องเรียนถึง ฯพณฯ พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ เรื่องดังอ้างถึงข้างต้นแล้วนั้น

ข้าพเจ้าจึงขอเรียนเชิญท่านไปพบกับข้าพเจ้า ณ กองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒ (ชั้น ๒) สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง ถนนนครสวรรค์ ในวันจันทร์ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖ เวลา ๐๙.๓๐ น. เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงตามที่ท่านร้องเรียนโดยละเอียดอีกครั้ง.

ขอแสดงความนับถือ

พันตำรวจโท

(มงคล วรพันธ์)

รองผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒

กองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒

โทร. ๘๑๙๒๐๑

ด่วนมาก

เขียนที่บ้านเลขที่ ๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์
บางคอแหลม อ. ยานนาวา กรุงเทพฯ

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ส่งเอกสารเกี่ยวกับการขอความเป็นธรรมถวาย พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาส

เรียน พ.ต.ท มงคล วรพันธ์ รอง ผกก. น. ๒

อ้างถึงหนังสือที่ มท. ๐๕๑๘/๕๑๘๗ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖ และหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๑๘๔๙๑ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือเรื่องขอให้ตั้งกรรมการพิเศษฯลฯ ฉบับลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๔ จำนวน ๑ ชุด

๒. หนังสือเรื่องขอความเป็นธรรมฯลฯ ฉบับลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ จำนวน ๑ ชุด

๓. หนังสือเรื่องขอความเป็นธรรม ฯลฯ ฉบับลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖ จำนวน ๑ ชุด

๔. หนังสือเบื้องหลังการปลดพระพิมลธรรม และพระศาสนโสภน ตอน ๑ และตอน ๒ โดยธีรชน อย่างละ ๑ เล่ม

๕. คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีวัดราชาธิวาส จำนวน ๑ เล่ม

๖. คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีพระพิมลธรรม จำนวน ๑ เล่ม

๗. สำเนาภาพถ่ายหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๑๘๔๙๑ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามหนังสือที่อ้างถึงความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น และกระผมได้มาพบรอง ผกก. น. ๒ ได้ชี้แจงรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ตามหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖ กระผมได้ส่งเอกสารเพิ่มเติมเพื่อกรมตำรวจจะได้พิจารณาข้อเท็จจริงตามเอกสารนั้น แล้วส่งเรื่องทั้งหมดให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อดำเนินการ ตามหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๑๘๔๙๑ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖ และหนังสือของกระผมฉบับลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖

หากกรมตำรวจและกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการเรื่องพระเถระทั้ง ๒ รูป ในทางที่เป็นคุณและเป็นผู้อุปถัมภ์สนับสนุนให้กรมการมหาเถรสมาคม เพิกถอนคำสั่งลงทัณฑ์แก่พระเถระทั้ง ๒ โดยไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ (ขณะนั้นใช้กฎหมายฉบับนี้บังคับ) แล้วเสนอให้รัฐบาลนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าคืนสมณศักดิ์ หรือสถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นใหม่ ถวายแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น ถ้าการณ์เป็นไปได้ตามที่เรียนมานี้ กระผมเชื่อมั่นว่า จะเป็นทางก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะสงฆ์และประชาชน เป็นที่อนุโมทนาสาธุการแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป

เรียนมาด้วยความเคารพ

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

ด่วนมาก

๖๕/๑ ซอยหลังโรงเรียนอาจารย์เกริก
ตำบลบวรนเวศ กรุงเทพมหานคร

๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอทราบผลกรณีของพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาสวิหาร

กราบเรียน หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ

ตามที่พวกข้าพเจ้า ได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๕ เสนอข้อคิดเห็นในสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ และขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระ ๒ รูป คือ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และ พระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภน) และหนังสือลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๕ เรื่องส่งเอกสารเพิ่มเติม ความแจ้งอยู่ในหนังสือทั้ง ๒ ฉบับนั้นแล้ว

นับแต่พวกข้าพเจ้าได้เสนอข้อคิดเห็นไปก็เป็นเวลานานแล้ว บางเรื่องก็เป็นไปตามข้อเสนอ เช่นการสถาปนาสมเด็จพระวันรัต เป็นสมเด็จพระสังฆราช และสถาปนาพระศาสนโสภณ เป็นสมเด็จพระญาณสังวร เป็นต้น แต่กรณีของพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และ พระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโสภน) ตามที่พวกข้าพเจ้าได้กราบเรียนขอความเป็นธรรม ขอได้โปรดนำเสนอองคมนตรี เพื่อนำความกราบบังคมทูลนั้น ทางราชเลขาธิการได้ดำเนินการไปแล้วแค่ไหนเพียงไร พวกข้าพเจ้ายังไม่ทราบผลเลย เพราะกรณีของพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ เป็นที่สนใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ด้วยเห็นว่าพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ ถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม สมควรที่รัฐบาลจะได้ถวายความเป็นธรรม โดยตั้งกรรมการพิเศษร่วมกันพิจารณาวินิจฉัยทั้งด้าน

พระวินัยและกฎหมาย แค่ไหน เพียงไร เพราะผู้ถูกกล่าวหายังมีตัวตนอยู่ ไม่ได้หลบลี้หนีหายตัวไปไหนเลย นับแต่ถูกกล่าวหาจนกระทั่งบัดนี้ และยังดำรงเพศภิกษุอยู่อย่างเปิดเผย พุทธศาสนิกชนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ยังพากันเคารพนับถือ และได้สอบถามพวกข้าพเจ้าอยู่ตลอดมา ในเมื่อทราบว่าพวกข้าพเจ้าได้เสนอเรื่องของพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ไปที่ราชเลขาธิการ โดยเฉพาะข้าพเจ้าซึ่งเป็นหัวหน้าและเป็นทนายความ ถูกสอบถามอยู่เรื่อยมา

กรณีของพระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ เป็นที่สนใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ดังที่กราบเรียนมาแล้วในสมัยมีผู้แทนราษฎร ฯ ได้เสนอให้รัฐบาลถวายความเป็นธรรม ในสมัยปฏิวัติได้มีประชาชนยื่นหนังสือถึงหัวหน้าคณะปฏิวัติ รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ และผู้อำนวยการฝ่ายศึกษาและสาธารณสุข เมื่อตั้งรัฐบาลใหม่ซึ่งมีจอมพลถนอมเป็นนายกรัฐมนตรีในบัจจุบันนี้ ได้มีพุทธศาสนิกชนทำหนังสือร้องเรียนขอความเป็นธรรมไปยังอธิบดีกรมตำรวจ ฯ ได้ส่งเรื่องให้กรมการศาสนา พิจารณาถวายความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองนี้อยู่ในขณะนี้

เพราะฉะนั้น ท่านราชเลขาธิการดำเนินการเรื่องของพระเถระทั้งสองนี้ไปแล้วอย่างไร ขอได้โปรดแจ้งให้พวกกระผมทราบด้วย จักเป็นพระคุณอย่างสูง ข้าพเจ้าในฐานะเป็นหัวหน้ามีอายุได้ ๘๐ ปีแล้ว อยากจะเห็นเรื่องพระเถระทั้งสองนี้ยุติลงโดยความเป็นธรรม และจะได้แจ้งให้ผู้สนใจในเรื่องนี้เข้าใจได้ถูกต้องตามความเป็นจริง จักเป็นผลดีแก่วงการคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

กราบเรียนมาด้วยความนับถือ

(ร.อ. หลวงสัตถยุทธชำนาญ)

ด่วนมาก

เขียนที่บ้านเลขที่ ๑๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์
บางคอแหลม ยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอประทานอนุญาตคัดสำเนาหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๒๓๙๖๔ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๖

กราบเรียน ฯ พณ ฯ จอมพลประภาส จารุเสถียร รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

ตามที่เกล้ากระผมได้ทำหนังสือกราบเรียนขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระคือ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตุลการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาสวิหาร ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖ และ ฯ พณ ฯ ผู้รักษาการอธิบดีกรมตำรวจ ได้โปรดแจ้งให้เกล้ากระผมทราบแล้วตามหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๑๘๔๙๑ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๖ นั้น ต่อมาเกล้ากระผมได้ทราบข่าวด้วยความยินดีว่า ฯพณฯ ได้สั่งสอบสวนพิจารณาได้ส่งแจ้งเรื่องไปยังกรมการศาสนา เพื่อดำเนินการถวายความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองนั้นแล้ว โดยหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๒๓๙๖๔ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๖

โดยที่เรื่องของพระเถระทั้งสองรูปนี้ เป็นที่สนใจของพุทธบริษัททั้งบรรพชิตคฤหัสถ์และศิษยานุศิษย์ผู้เคารพเลื่อมใสในพระเถระทั้งสองเป็นอันมาก ต่างพยายามติดตามเรื่องตลอดมา และทางกรมการศาสนาก็เปิดเผยข่าวและปฏิบัติไปในทางให้เป็นที่คลางแคลงใจแก่บรรดาพุทธบริษัทและศิษยานุ-

ศิษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เป็นมงคลแก่ส่วนรวมเลย เกล้ากระผมจึงพิจารณาเห็นว่า ถ้าจะโปรดให้เกล้าขออนุญาตถ่ายสำเนาหนังสือดังกล่าว เพื่อจะได้เป็นหลักฐานทำความเข้าใจในทางที่ถูกที่ควร แก่บรรดาพุทธศาสนิกชนและศิษยานุศิษย์ย่อมจะเป็นผลดีแก่ราชการกรมตำรวจและทางราชการโดยส่วนรวมทั่วไป จึงประทานกราบเรียนมาเป็นทางการ ขอประทานอนุญาตถ่ายหรือคัดสำเนาหนังสือดังกล่าวนั้น

เกล้ากระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฯ พณ ฯ จะโปรดกรุณาอนุญาตด้วยความยินดี

กราบเรียนมาด้วยนับถือยิ่ง

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

ที่ รล. ๐๐๐๑/๔๔๕๙ สำนักราชเลขาธิการ

๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

เรียน ร้อยเอก หลวงสัตถยุทธชำนาญ

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖

ตามที่ท่านได้เคยทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกากราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความเป็นธรรมถวายแด่พระเถระ ๒ รูป คือ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอตุการีเถระ (พระศาสโสภน) ซึ่งถูกลงโทษถอดออกจากสมณศักดิ์โดยไม่เป็นธรรม จึงขอพระมหากรุณาให้คืนสมณศักดิ์แด่พระเถระทั้ง ๒ รูป ดังกล่าวนามมาตามเดิมต่อไปด้วย และเนื่องจากเรื่องนี้เป็นที่สนใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไป จึงใคร่ขอทราบผลเพื่อจักได้ชี้แจงให้ผู้สนใจเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงต่อไปนั้น

สำนักราชเลขาธิการขอเรียนชี้แจงว่า การจะคืนสมณศักดิ์แด่พระเถระทั้ง ๒ รูป นั้นหรือไม่ เป็นปัญหาที่ฝ่ายรัฐบาลและมหาเถระสมาคมจะต้องพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)

ราชเลขาธิการ

ด่วนมาก

สำนักงานธรรมประธาน ทนายความ
เลขที่ ๖๕/๑ ซอยราชดำเนินเหนือ
กรุงเทพมหานคร
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เรียน คุณธนิต อยู่โพธิ์

ผมได้ทราบว่า คุณทำหนังสือเสนอต่อคณะปฏิวัติ ขอให้คณะปฏิวัติพิจารณาถวายความเป็นธรรมแก่ท่านพระพิมลธรรมและท่านพระศาสนโสภณ จนขณะนี้คุณก็ได้ติดตามเรื่องอยู่ ผมรู้สึกยินดีและขอสนับสนุนด้วยความจริงใจ เพราะคุณมีฐานะในราชการและความรู้ในทางศาสนาสามารถทำให้รัฐบาลเชื่อถือได้ ขอให้คุณดำเนินเรื่องต่อไปจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ ถ้าเข้าไม่ถึงข้อเท็จจริงแล้ว ทำไม่ได้แน่

ส่วนผมมีอายุ ๘๐ ปีเศษแล้ว สติปัญญาและสังขารไม่อำนวยเหมือนก่อน แต่ขอสนับสนุนคุณด้วยกำลังใจอย่างแท้จริง คุณกับผมถึงจะไม่รู้จักคุ้นเคยเป็นส่วนตัว แต่เมื่อได้ทราบว่า คุณได้ดำเนินการในเรื่องของพระเถระทั้งสองรูปนี้แล้ว เข้าใจว่าเรื่องคงจะเป็นไปในทางดีแก่ประเทศชาติและพระศาสนา

ผมก็เคยมีส่วนในเรื่องนี้เหมือนกัน บัดนี้ผมได้รับหนังสือตอบจากสำนักราชเลขาธิการแล้วจึงได้ส่งสำเนาหนังสือนั้นมาเพื่อคุณจะได้พิจารณาประกอบกับเรื่องที่คุณกำลังดำเนินการอยู่ ผมได้ฝากสำเนาหนังสือของสำนักราชเลขาธิการ มากับคุณอารมย์ จารุบรรยงค์ ขอจงให้อภัยแก่คนที่ไม่อาจมาด้วยตนเอง.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(หลวงสัตถยุทธชำนาญ)

ด่วนมาก

บ้านเลขที่ ๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์ บางคอแหลม
เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอทราบผลการขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาส

เรียน ท่านอธิบดีกรมการศาสนา

ด้วยกระผมได้ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๖ กราบเรียนผู้รักษาการอธิบดีกรมตำรวจขอให้พิจารณาถวายความเป็นธรรมแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส กรมตำรวจได้แจ้งให้กระผมทราบว่า "กรมตำรวจได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องตามคำร้องของท่านนี้ เป็นภาระกิจของมหาเถรสมาคม อันเป็นหน้าที่ของกรมการศาสนาจะพิจารณา" และกรมตำรวจได้ส่งหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๒๓๙๖๔ ให้กรมการศาสนา แต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๖ อธิบดีกรมการศาสนา ได้รับหนังสือ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๖ แล้วนั้น

บัดนี้ กรมการศาสนาได้ดำเนินการไปแล้วแค่ไหนเพียงไร เพราะเรื่องของพระทั้งสองรูปนี้ เป็นที่สนใจของพระสงฆ์และคฤหัสถ์ทั่วไป และได้มีหลายฝ่ายยื่นเรื่องราวไปทางรัฐบาลก็มีแม้ท่านนายกรัฐมนตรีก็ได้ให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนไปแล้ว กรมการศาสนาดำเนินการในเรื่องนี้ไปแล้วอย่างไร ขอได้โปรดแจ้งให้กระผมทราบด้วย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

ด่วนมาก

วัดมหาธาตุ–วัดราชาธิวาส
กรุงเทพมหานคร

๒ สิงหาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอถวายความเป็นธรรมแด่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถระ)

เรียน พันเอกณรงค์ กิตติขจร รองเลขาธิการ ก.ต.ป. (ผ่านหนังสือพิมพ์ไทยเดลี่ส์)

ด้วยพระเถระ ๒ องค์ คือท่านอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) วัดมหาธาตุและท่านอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถระ) วัดราชาธิวาส ได้ถูกฝ่ายบริหารคณะสงฆ์สมัยหนึ่งมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อฏฺฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเป็นสังฆนายกในสมัยนั้นเป็นหัวหน้าร่วมกันกับพระเถระบางรูปกลั่นแกล้งโดยความไม่เป็นธรรม แสร้งหาเรื่องกล่าวโทษ โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนสร้างคดีขึ้นฟ้องร้องกล่าวโทษ และในขณะที่ข้อกล่าวหายังมิได้รับคำวินิจฉัยตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ในเวลานั้น ฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ขณะนั้นก็พาลหาเรื่องแสร้งเสนอหลักฐานเป็นเท็จลวงรัฐบาลสมัยนั้นให้ขอพระราชทานถอดพระเถระ ๒ องค์นั้นออกจากสมณะศักดิ์แล้วบังคับให้สึกจากภาวะเป็นสมณะและที่น่าละอายอดสูเป็นอย่างยิ่งก็คือส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปร่วมพระภิกษุผู้บริหารบางรูปยื้อแย่งผ้ากาสาวพัสตร์ บังคับอดีตพระพิมลธรรมให้สละ

สมณะเพศ ซึ่งเป็นบาปกรรมอย่างหนักหากแต่พระเถระ ๒ องค์นั้นยึดมั่นในหลักพระธรรมวินัยและระเบียบกฎหมายจึงไม่ยอมสละสมณะเพศตามความหมายมั่นของฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ในสมัยนั้น ถึงกระนั้นทางเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้นำเอาท่านอดีตพระพิมลธรรมไปกักขังไว้ ณ กองบังคับการตำรวจสันติบาล ในระหว่างถูกกล่าวหาดำเนินคดีฟ้องร้อง และกลับปรากฏว่าท่านได้รับความคุ้มครองดูแลและเคารพกราบไหว้จากเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลที่ควบคุมเป็นอย่างดี ครั้นศาลทหารกรุงเทพฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลสถิตย์ยุติธรรมได้พิจารณาพิพากษาตัดสินคดีแล้ว ปรากฏว่าท่านอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) ไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหา (ดังปรากฏในคำพิพากษาคดีที่ ๒๗๗ก./๒๕๐๗, คดีแดงที่ ๑๙๒ ก./๑๕๐๙ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙) จึงต้องปลดปล่อยท่านออกมาและอยู่ร่วมอุโบสถสังฆกรรมจำพรรษา ณ วัดมหาธาตุ ในกรุงเทพมหานคร ส่วนท่านอดีตพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการีเถระ) ก็ยังคงปฏิบัติสมณะกิจบำเพ็ญธรรมอยู่ในวัดราชาธิวาส อยู่เป็นปรกติต่อมาจนบัดนี้

ได้เป็นที่ปรากฏชัดแจ้งและเป็นข่าวครึกโครมอย่างยิ่งว่า พระเถระ ๒ องค์นี้ ถูกฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ในสมัยหนึ่งร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนกลั่นแกล้งกล่าวหาฟ้องร้องโดยไม่มีมูลความจริง ดังปรากฏเรื่องชัดแจ้งในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยเดลี่รายวัน ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๖ นั้นแล้ว ซึ่งไม่จำเป็นต้องพิจารณาเพื่อหาว่าฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ในสมัยนั้นจะต้องศีลวิบัติสักแค่ไหน เพราะบางคนต่างก็ได้รับผลกรรมจากความชั่วร้ายในทันตาเห็นเป็นที่ประจักษ์กันดีโดยทั่วไปอยู่แล้ว แต่เมื่อศาลได้พิพากษาตัดสินออกมาว่าคดีไม่มีมูลเช่นนั้นแล้ว เป็นที่สงสัยว่าเหตุใดทางการทั้งฝ่ายคณะสงฆ์

และฝ่ายราชการ จึงยังคงนิ่งเฉยเสียมิได้ดำเนินการขอพระราชทานสมณศักดิ์ถวายคืนแก่พระเถระ ๒ องค์นั้น บรรดาพุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนาจึงพิจารณาเห็นความไม่เป็นธรรมทับทวียิ่งขึ้นเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรก พวกอธรรมรุมกันกลั่นแกล้งรังแกโดยการกระทำและสร้างคดีไม่มีมูลแก่พระเถระ ๒ องค์ผู้ทรงศีลและยิ่งด้วยคุณธรรม ประการที่ ๒ เมื่อการรุมรังแกนั้นไม่เป็นผลในทางคดีความ ก็กลั่นแกล้งเฉยเมยเสีย และรัฐบาลสมัยนั้นก็พลอยเชื่อถือพวกฝ่ายอธรรมไปด้วย ไม่พิจารณาหาความถูกต้องและให้ความเป็นธรรม พวกสมาชิกสภาผู้แทน ฯ เห็นความไม่เป็นธรรมดังนี้ จึงทำหนังสือร้องเรียนเสนอหัวหน้ารัฐบาลบ้าง เสนอผ่านไปทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการบ้าง แต่เรื่องก็ไปรวมเก็บเงียบอยู่ที่อธิบดีกรมการศาสนา (ซึ่งสนองกรรมไป ๑ คนแล้ว) ต่อมาในสมัยปฏิวัติ นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุและวัดราชาธิวาสได้ทำหนังสือกราบเรียนขอความเป็นธรรม ขอให้ดำเนินการขอพระราชทานสมณศักดิ์ถวายคืนแก่พระเถระทั้งสององค์เสนอไปยัง ฯพณฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ ฯพณฯ พลเอก (ยศในขณะนั้น) ประภาส จารุเสถียร รองหัวหน้าคณะปฏิวัติและผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ และ ฯพณฯ พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ผู้อำนวยการฝ่ายศึกษาและสาธารณสุข ทั้งต่อมาพระเถระเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๑๖ จังหวัดในภาคอิสาณก็ได้ทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชและถึงเลขาธิการคณะปฏิวัติ ขอให้ดำเนินการขอพระราชทานสมณศักดิ์ถวายคืนแก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) ครั้นเรื่องเงียบหายไป ก็มีผู้แทนพุทธศาสนิกชนได้ทำหนังสือกราบเรียนขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระทั้งสององค์นั้นอีก แต่เมื่อได้ติดตามเรื่องแล้ว

เป็นที่รู้กันดีอยู่ว่า เรื่องที่เสนอไปทั้งหมดนั้นได้ส่งไปยังกรมการศาสนาให้รวบรวมเรื่องพิจารณาเสนอซึ่งอธิบดีกรมการศาสนาคนก่อน (นายหล่อ รีละ-ชาติ) ได้รวบรวมพิจารณาและทำบันทึกไว้เรียบร้อยแล้วพร้อมที่จะเสนออยู่แล้ว แต่ได้เกษียนอายุออกจากราชการไปเสียก่อน เรื่องจึงค้างมา และพวกกระผมก็พยายามติดตามมาโดยตลอด ได้ทราบว่า อธิบดีกรมการศาสนาปัจจุบัน (นายเชื้อ สาริมาน) ได้ใช้ความพยายามกักเรื่องเอาไว้ ไม่ทราบว่าด้วยเหตุผลประการใด

บัดนี้ ทางกรมตำรวจก็ได้ทำหนังสือแจ้งไปยังกรมการศาสนาอีก ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๖ แล้วว่า ทางกรมตำรวจไม่มีคดีใดเกี่ยวกับพระเถระ ๒ องค์นั้น แม้คดีทางการเมือง ขอให้กรมการศาสนาดำเนินการถวายความเป็นธรรม พวกกระผมได้ติดตามเรื่องต่อมาจนบัดนี้ ก็ยังคงเป็นที่ทราบชัดว่าท่านอธิบดีกรมการศาสนาปัจจุบัน ยังคงเก็บเรื่องนิ่งไว้เช่นเดิม (ปรากฏตามคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (วิทยุสารประจำวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๖)

ในฐานะที่ท่านเป็นรองเลขาธิการ ก.ต.ป. และปรากฏว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานเข้มแข็งและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายเป็นอย่างดีตลอดมา พวกกระผมในนามพุทธศาสนิกชน จึงขอพึ่งความเป็นธรรมมายังท่าน ได้โปรดสละเวลาติดตามผลปฏิบัติงานของข้าราชการในเรื่องให้ความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระ ๒ องค์คือ ท่านอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ให้สำเร็จลุล่วงไป จะเป็นกุศลอันยิ่งให้แก่พระบวรพุทธศาสนาและเป็นที่เชิดชูร้องสาธุการแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

หากท่านรองเลขาธิการ ก.ต.ป. ประสงค์จะทราบเรื่องราวโดยละเอียดนอกไปกว่าข้อความในหนังสือนี้ พวกกระผมขอมอบฉันทะให้ ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์ มากราบเรียนติดต่อเป็นตัวแทน และถ้าท่านรองเลขาธิการประสงค์จะทราบเรื่องละเอียดกว่านั้น จะโปรดเรียกตัวพวกกระผมผู้ใดผู้หนึ่งไปซักถามอีกก็ได้ทุกเวลา ขอได้โปรดสั่งมาทาง ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์ ได้เสมอ

ขอร่วมกันอธิษฐานจิตอำนวยพรให้ท่านรองเลขาธิการ ก.ต.ป. จงบรรลุผลสำเร็จในการบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในทุกกรณี

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ด่วนมาก

บ้านเลขที่ ๖๔๔/๑๔ ตรอกต้นโพธิ์ บางคอแหลม
เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๗ สิงหาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอทราบผลเกี่ยวกับพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาส

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

กระผมได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ขอทราบผลการขอความเป็นธรรมถวายแด่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) ความละเอียดแจ้งอยู่ในหนังสือนั้นแล้ว

บัดนี้ ทางกรมได้ดำเนินไปแล้วแค่ไหนเพียงไร เพราะเรื่องของพระเถระทั้งสองนี้เป็นที่สนใจของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง ในขณะนี้หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวการสัมภาษณ์พระเถระและผู้ใหญ่ในการปกครองบ้านเมืองเป็นประจำ กระผมเป็นเจ้าของเรื่องคนหนึ่งถูกสอบถามจากพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนอยู่เสมอ

เมื่อทางกรมการศาสนา ได้ดำเนินการไปแล้วแค่ไหนเพียงไร ขอได้แจ้งให้กระผมทราบเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย กระผมจักได้แจ้งให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบตามความเป็นจริงต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ส.อ. อารมย์ จารุบรรยงค์)

วัดมหาธาตุ และวัดราชาธิวาส

๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๖

เรื่อง ขอสนับสนุนการขอความเป็นธรรมถวายแก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร)

เรียน พันเอกณรงค์ กิตติขจร รองเลขาธิการ ก.ต.ป. (ผ่านหนังสือพิมพ์ไทยเดลี่)

ตามที่ผู้แทนพุทธศาสนิกชน ทั้งวัดมหาธาตุ และจัดราชาธิวาส บางส่วน ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๖ ยื่นต่อท่าน เพื่อขอความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ความละเอียดแจ้งอยู่ในหนังสือแล้วนั้น

พวกข้าพเจ้าได้อ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยเดลี่ว่า ท่านรองเลขาธิการได้รับเรื่องแล้ว รับรองว่าจะติดตามเรื่องจากกรมการศาสนาและจะนำเสนอกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป พวกข้าพเจ้ารู้สึกทราบซึ้งในกุศลเจตนาของท่านที่ให้ความสนใจทางด้านพระศาสนา และขอสนับสนุนท่านรองเลขาธิการทุกวิถีทาง จึงพร้อมกันลงชื่อมาเป็นหลักฐาน

พระเถระทั้งสององค์นี้ ที่ถูกกล่าวหาทางพระวินัยขั้นร้ายแรง ถูกถอดยศปลดจากตำแหน่ง ถูกกล่าวหาว่า เป็นผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อดีตพระพิมลธรรม ถูกจับตัวไปคุมขังไว้เป็นเวลา ๔ ปี ที่สุดศาลทหารกรุงเทพ พิจารณาตัดสินว่า ไม่มีความผิด เป็นที่กระทบกระเทือนใจของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

เพราะเห็นว่า พระเถระทั้งสองนั้น ถูกลงโทษ โดยใช้อำนาจที่ผิดธรรมผิดวินัยและกฎหมายคือ พ.ร.บ. คณะสงฆ์

ตามข้อเท็จจริงแล้ว อดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโสภน ไม่ได้ดิ้นรนขวนขวาย เพื่อจะให้ได้มาซึ่งยศศักดิ์ แต่เพราะพวกข้าพเจ้าเห็นว่า พระเถระทั้งสอง ไม่ได้รับความเป็นธรรมและเรื่องนี้เป็นเรื่องของส่วนรวม จึงขอสนับสนุนพุทธศาสนิกชนบางส่วนที่ได้ยื่นหนังสือต่อท่านรองเลขาธิการไปแล้ว พวกข้าพเจ้ายังมีความเห็นเป็นอีกส่วนหนึ่ง จึงขอเรียนเสนอ ถ้าท่านรองเลขาธิการ ก.ต.ป. นำเรื่องพระเถระทั้งสองเข้าสู่คณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบให้ถวายความเป็นธรรมแล้วนำถวายกรรมการมหาเถรสมาคม พวกข้าพเจ้าเชื่อด้วยความจริงใจว่า ท่านรองเลขาธิการ สามารถจะดำเนินการในเรื่องนี้ได้อย่างแท้จริง

วันนี้เป็นวันพระวันอุโบสถ พวกข้าพเจ้าลงชื่อท้ายคำร้องเรียนนี้ลงชื่อด้วยความจริงใจ เพื่อขอความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองนี้ และขอตั้งจิตอธิษฐานให้ท่านรองเลขาธิการปฏิบัติงาน เพื่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสมปณิธาน ขอจงผ่านพ้นอุปสรรคอันตรายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ.

เรียนมาด้วยเมตตาจิตที่แท้จริง

(มีลายเซ็นทั้งหมด ๓๗ คน)

๕ กันยายน ๒๕๑๖

เรื่อง ขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาสวิหาร

ขอประทานกราบทูล ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก

พวกเกล้ากระหม่อมคณะพระภิกษุสามเณรที่มีนามท้ายหนังสือนี้ ได้ทราบและได้เห็นเอกสารหลักฐานการกล่าวหาพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และ พระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภน) ว่าประพฤติผิดพระวินัยถึงขั้นอันติมวัตถุ แล้วถูกสั่งลงโทษโดยมิได้สอบสวนให้ถูกต้องตามหลักพระวินัย กฎหมาย และสังฆาณัติ ซึ่งจักเป็นตัวอย่างให้พระภิกษุสามเณรรุ่นต่อไปนำไปอ้างเป็นตัวอย่างในทางที่ไม่ชอบ เมื่อถึงวาระที่ตนได้รับหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์ต่อไปในภายหน้า

พวกเกล้ากระหม่อมรู้สึกเศร้าสลดใจในเหตุการณ์ที่เกิด (๘–๑๙ ก.ย. ๒๕๐๓) ซึ่งเป็นเรื่องรุนแรงกระทบกระเทือนจิตใจของพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตั้งแต่บัดนั้นจนถึงขณะนี้ แต่พวกเกล้ากระหม่อมเป็นพระเณรผู้น้อย จะแสดงอะไรออกไป ก็ไม่เป็นที่เชื่อถือ แม้พระเถระทั้งสองผู้เป็นเจ้าทุกข์ ซึ่งเคยมีหน้าที่การงานในการบริหารคณะสงฆ์ชั้นสูงมาแล้ว ได้ร้องขอให้สอบสวนตามหลักพระวินัยและกฎหมาย ก็ไม่ได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยในทางที่ถูกที่ชอบ พระสงฆ์ในวัดมหาธาตุจำนวนตั้ง ๓๐๐ รูปเศษยืนยันในปฏิปทาความประพฤติของท่านพระพิมลธรรม แต่ผู้เป็นหัวหน้า

บริหารคณะสงฆ์ในขณะนั้น ก็ไม่ยอมรับรู้แต่อย่างใดทั้งสิ้น คงใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมาย และสังฆมาณัติ เพื่อให้สำเร็จตามประสงค์ของตนเท่านั้น มวลเกล้ากระหม่อมเชื่อว่า ฝ่าพระบาทคงทราบข้อเท็จจริงในกรณีนี้ดีอยู่แล้ว

บัดนี้ ฝ่าพระบาททรงเป็นสกลมหาสังฆปริณายก ซึ่งประกอบด้วยพระเมตตา-พระกรุณาธิคุณประจักษ์แก่มวลเกล้ากระหม่อมและพุทธศาสนิชนทั่วไป จึงได้พร้อมใจกันกราบทูลขอพระเมตตา พระกรุณาธิคุณ ขอได้โปรดวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสององค์ที่ระบุนามมาแล้วนั้น

มวลเกล้ากระหม่อมที่ลงลายมือชื่อมีจำนวน ๔๕๘๐ รูป มาในหนังสือนี้ เชื่อด้วยความสนิทใจในพระเมตตา–พระกรุณาธิคุณว่า เมื่อฝ่าพระบาทประทานความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองนี้ พระเกียรติประวัติพระเกียรติคุณของฝ่าพระบาท จักปรากฏอยู่ในวงการคณะสงฆ์ไทย และฝังอยู่ในจิตใจของพระภิกษุสามเณรทั้งมวลพุทธศาสนิกชนทั่วไป เพราะเรื่องของพระเถระทั้งสององค์นี้ เป็นที่สนใจของประชาชนอยู่เป็นนิตย์ แม้อิสรชนในวงการบริหารประเทศ ก็ได้เปิดเผยความจริงทางสื่อมวลชนจนเป็นเรื่องอื้อฉาวอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าฝ่าพระบาทได้ประทานความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสององค์นี้แล้วเรื่องก็ระงับลงด้วยดี จักก่อให้เกิดสันติสุขและสามัคคีในหมู่พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนเป็นแน่แท้

การจะควรมิควรประการใด สุดแต่จะทรงพระกรุณา.

ประทานกราบทูลมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

มวลเกล้ากระหม่อม

(ลายเซ็นตัวแทนพระภิกษุสามเณร ๑๖ รูป)

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๖

เรื่อง ขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอัตถการีเถระ (พระสาสนโสภณ) วัดราชาธิวาส

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม

ด้วยพวกกระผมจำนวน ๑๖ รูป เป็นตัวแทนของพระภิกษุสามเณร ๔,๕๘๐ รูป ได้เข้าเฝ้าเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พร้อมกับได้ถวายหนังสือ และรายชื่อพระภิกษุสามเณรที่ได้ร่วมลงชื่อร้องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระทั้งสองรูปดังที่ระบุชื่อมาแล้วนั้น เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๖ แต่พวกกระผมยังไม่ทราบผลว่า ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้ทรงวินิจฉัยหรือส่งเรื่องที่พวกกระผมร้องขอไปนั้นให้กรรมการมหาเถรสมาคมได้รู้เห็นด้วยหรือไม่ และได้พิจารณาไปแล้วแค่ไหนเพียงไร

พวกกระผมได้รู้เห็น และศึกษาจากเอกสารหลักฐานถึงการกระทำของคณะสังฆมนตรี อันมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ผู้เป็นสังฆนายกเป็นหัวหน้า ได้กระทำการฝ่าฝืนละเมิดพระวินัย พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ และสังฆาณัติระเบียบการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์อย่างเห็นได้ชัด ในกรณีการกล่าวหาพระพิมลธรรมและพระสาสนโสภณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) สังฆนายก ซึ่งไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ แต่ทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาและเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นจริงตามนั้นโดยมิได้สอบสวน

ผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใดทั้งสิ้น แล้ววินิจฉัยว่า พระพิมลธรรมและพระศาสนโศภณต้องศีลวิบัติขาดจากความเป็นพระ แล้วเสนอให้สมเด็จพระสังฆราชออกพระบัญชาให้พระพิมลธรรมสึกและหลบหนีหายตัวไป สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) ได้ออกคำสั่งให้พระศาสนโศภณพ้นจากตำแหน่งเจ้าคณะตรวจการภาค ๗–๘–๙ และพ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส ให้สละสมณะเพศแล้วหลบหนีหายตัวไปภายใน ๑๕ วัน และห้ามร่วมอุโบสถสังฆกรรมในคณะธรรมยุตทั่วไป แต่เมื่อถูกโต้แย้งกลับให้ทำเป็นพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชลงพระนามถอดพระศาสนโศภณซ้ำอีกเป็นครั้งที่สอง

การกระทำของผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) เป็นสังฆนายกได้จงใจที่จะละเมิดพระวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ตลอดจนกระทั่งจารีตประเพณีอันดีที่ท่านบูรพาจารย์ได้ปฏิบัติกันมาแต่กาลก่อนอย่างเห็นได้ชัดจากเอกสารที่มีอยู่ทั้งหมด

พวกกระผมเป็นพระผู้น้อย ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์หมู่คณะ แต่ได้ศึกษาหลักพระธรรมวินัยและวิชาการด้านอื่น ๆ ย่อมรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก และมิได้ยึดเอาว่า พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และพระอัตถการีเถระ (พระศาสนโศภณ) เป็นสรณะหรือเป็นผู้วิเศษแต่อย่างใด แต่เพราะพระเถระทั้งสององค์นี้เป็นมูลกรณีที่ถูกกล่าวหา และถูกลงทัณฑ์โดยไม่เป็นธรรม ผิดหลักพระวินัย กฎหมาย และสังฆาณัติ ซึ่งผู้มีอำนาจในการบริหารคณะสงฆ์จงใจและมีเจตนากระทำลงไปทั้งๆ ที่รู้ว่าผิดหลักพระวินัย กฎหมาย กติกา สังฆาณัติ และจารีตประเพณี มิใช่แต่เท่านั้น ยังไปอิงอาศัยอำนาจภายนอก คือตำรวจสันติบาลมาข่มขู่สอบสวนพระภิกษุสามเณรให้เกิดความหวาดวิตกไปตาม ๆ กัน ทั้งนี้ก็เพื่อผลของผู้บริหารคณะสงฆ์ ซึ่งมี

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (จวน อุฏฐายี) สังฆนายก จะปราบปรามพระภิกษุสามเณรผู้เคารพต่อพระธรรมวินัยไม่ให้โต้แย้งการกระทำในทางที่ผิดของตน ความผิดที่สังฆนายกและคณะสังฆมนตรีได้กระทำไว้นั้น จึงเป็นมลทินในวงการคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนามาจนตราบเท่าทุกวันนี้

พวกกระผมในนามพระภิกษุสามเณร จึงกราบเรียนมาในฐานะที่พระเดชพระคุณเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ขอได้โปรดพิจารณาเพิกถอนการกระทำที่ไม่ชอบ ให้กลับเป็นถูกเป็นชอบแล้วกรรมการมหาเถรสมาคมชุดนี้ จักได้รับการยกย่องเคารพนับถือเป็นอย่างสูง เกียรติประวัติจักปรากฏอยู่ตลอดไป แต่ตราบใดที่เรื่องของพระเถระทั้งสองนี้ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์แล้ว พวกกระผมจะติดตามเรื่องนี้อีกต่อไป และอาจจะรวมพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนพัน ๆ เข้ากราบเรียนกรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละท่านในโอกาสต่อไป ซึ่งพวกกระผมได้มีความเห็นตกลงร่วมกันแล้ว.

การจะควรมิควรประการใดขอได้โปรดพิจารณา

ขอประทานกราบเรียน กราบเรียนมาด้วยความคารวะ

(ลายเซ็นตัวแทนพระภิกษุสามเณร ๑๖ รูป)

ศูนย์ขจัดความไม่เป็นธรรมของสังคม

๒๔ เมษายน ๒๕๑๗

เรื่อง ขอคืนสมณศักดิ์ให้แก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ)

กราบเรียน ฯพณฯ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี

ทางศูนย์ขจัดความไม่เป็นธรรมของสังคมได้ยื่นบันทึกเสนอ ฯพณฯ ให้คืนสมณศักดิ์ให้แก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) หลายครั้งแล้ว แต่เรื่องก็เงียบไปทุกที อดีตพระพิมลธรรมท่านไม่ผิดตามที่สมเด็จพระสังฆราชจวน อุฏฐายี ใส่ความ เพราะศาลสถิตย์ยุติธรรมได้พิพากษาตัดสินแล้วว่าท่านไม่มีมลทิน เรื่องนี้ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศก็รู้กันอยู่ว่าอดีตพระพิมลธรรมกับสมเด็จพระสังฆราชจวนไม่ถูกกันอยู่ สังฆราชจวนจึงผูกใจเจ็บตลอดมา ในเมื่อท่านไม่ผิดแต่ทางรัฐบาลก็ทำเรื่องกราบบังคมทูลให้ถอดสมณศักดิ์ของท่านเสีย ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในครั้งนั้นก็ทรงยับยั้งไว้ถึง ๒ หน แต่ก็มีพระบรมราชโองการถอดสมณศักดิ์ออกมาจนได้ ไม่ทราบว่าเป็นใบจริงหรือใบปลอม เพราะทางรัฐบาลไม่ยอมแสดงให้ประชาชนดู ในขณะที่ดำเนินคดีอยู่ในศาล ทางศาลขอดูพระบรมราชโองการฉบับนั้น ทางฝ่ายรัฐบาลก็บอกว่า พระบรมราชโองการนั้นหายไปแล้ว เรื่องนี้ตลกดีมีอะไรต่ออะไรแอบแฝงอยู่อีกมาก แต่สงสัยว่าทำไมรัฐบาลชุดนี้จึงไม่ชักฟอกเรื่องนี้เสีย ควรจะลงแฟ้บเสีย แล้วเอาน้ำร้อนราดเพื่อให้ศาสนาพุทธบริสุทธิ์หมดจดเสียที ขืนปล่อยไว้จะเป็นรอยเปื้อนรอยด่างไปชั่วลูกหลานประวัติศาสตร์ชาติไทยจะต้องจารึกความด่างพร้อยของพุทธศาสนาในครั้งนี้ด้วยอย่างแน่นอน

ฉะนั้น ทางศูนย์ ฯ จึงขอกราบเรียน ฯพณฯ ให้ซักฟอกเรื่องอดีตพระพิมลธรรมเสียใหม่ แล้วคืนสมณศักดิ์ให้ท่านเสียภายในวันฉัตรมงคลนี้ เพื่อลบล้างคำว่า รัฐบาลทำลายสถาบันศาสนา" เสีย เพราะเรื่องนี้มิใช่แต่ประชาชนชาวไทยเท่านั้นที่รู้ความตื้นลึกหนาบางของเรื่องนี้ แม้แต่ชาวต่างประเทศเขาก็รู้กันครับ

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ประสิทธิ์ศักดิ์ เทวพิทักษ์)

เลขาธิการศูนย์ขจัดความไม่เป็นธรรมของสังคม

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

วัดมหาธาตุ คณะสลัก ๑ กรุงเทพมหานคร

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และท่านเจ้าประคุณพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาส

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกความเห็น และบันทึกเสนอ

ตามที่เกล้ากระผมในนามของบรรดาศิษยานุศิษย์ และพุทธศาสนิกชนชาววัดมหาธาตุและวัดราชาธิวาส ได้ทำหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ ไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ ขอความเมตตาจาก ฯพณฯ ได้โปรดถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และท่านเจ้าประคุณพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาส โดยสั่งให้ดำเนินการเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ และโปรดถวายหิรัญบัฏพัดยศ พร้อมด้วยเครื่องสมณบริขารที่เคยพระราชทานไว้คืน แด่พระเถระทั้งสององค์ หรือหากพิจารณาเห็นสมควรนำความกราบบังคมทูลเพื่อโปรดเกล้า ฯ ประการใด เพื่อถวายความเป็นธรรมแด่พระเถระ ๒ องค์ดังกล่าวก็ขอได้โปรดดำเนินการในทางที่ถูกที่ชอบต่อไปนั้น จนถึงบัดนี้เป็นเวลานานพอสมควร แต่บรรดาศิษย์และชาวพุทธศาสนิกยังมิได้ทราบผลในการดำเนินงานเรื่องนี้แต่ประการใด

ความจริง เรื่องที่พระเถระทั้งสององค์ถูกกลั่นแกล้งกล่าวหา ศาลพิจารณาพิพากษาเด็ดขาดไปแล้ว จนเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนโดยทั่วไปว่าท่านถูกกลั่นแกล้งกล่าวเท็จใส่ความโดยไม่เป็นความจริง และโดยเฉพาะท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระนั้น ทางกรมตำรวจก็ได้แจ้งมาทางกรมการศาสนาแล้วว่าไม่มีคดีใดแม้คดีทางการเมืองเกี่ยวกับพระเถระองค์นี้ ซึ่ง ฯพณฯ อาจสอบถามได้จากกรมการศาสนาและกรมตำรวจ และบัดนี้เกล้ากระผมได้รับบันทึกความเห็นของพระเถระทั้งสององค์นั้น โดยมีพระเถระและพระเปรียญหลายองค์ลงนามรับรอง พร้อมทั้งบันทึกเสนอของท่านเจ้าประคุณพระอตุลถการีเถระ เห็นว่า ฯพณฯ และรัฐบาลของ ฯพณฯ ควรจะได้ทราบ จึงขอประทานกราบเรียนนำเสนอมาเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการถวายความเป็นธรรมแด่พระเถระทั้งสองต่อไป ตามที่เกล้ากระผมและบรรดาศิษยานุศิษย์พร้อมทั้งพุทธศาสนิกมุ่งหมายดังได้กราบเรียนไว้แล้ว

ในนามของบรรดาศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกโดยทั่วไป เกล้ากระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฯพณฯ จะได้โปรดรีบพิจารณาและสั่งให้เร่งดำเนินการถวายความเป็นธรรมโดยด่วนต่อไป และขอกราบเรียนขอบพระคุณในความเมตตาและปรารถนาดีของ ฯพณฯ มาพร้อมนี้ด้วย

ควรมิควรสุดแต่จะโปรด

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
วัดมหาธาตุ คณะสลัก ๑ กรุงเทพมหานคร

๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๗

เรื่อง ถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) และท่านเจ้าประคุณพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาส

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ธรรมิกนโยบาย

ตามที่เกล้ากระผม ในนามของศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนวัดมหาธาตุ และวัดราชาธิวาส ได้ทำหนังสือกราบเรียนนำเสนอบันทึกความเห็นและบันทึกเสนอของท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระวัดมหาธาตุ และท่านเจ้าประคุณพระอตฺถการีเถระวัดราชาธิวาส ต่อ ฯพณฯ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗ มาแล้วนั้น บัดนี้เกล้ากระผมได้รับมอบฉันทะบันทึกเรื่อง "ธรรมิกนโยบาย" จากท่านเจ้าประคุณพระเถระทั้งสอง จึงขอประทานกราบเรียนนำเสนอมายัง ฯพณฯ เพื่อโปรดใช้ประกอบการพิจารณาถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระเถระทั้งสอง โดยโปรดดำเนินการเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ ต่อไป

เกล้ากระผมและบรรดาศิษยานุศิษย์พร้อมด้วยพุทธศาสนิกโดยทั่วไป

ต่างมีความหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฯพณฯ และคณะรัฐบาลของ ฯพณฯ จะได้โปรดรีบหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นพิจารณาและถวายความเป็นธรรมด้วยดีตามที่กราบเรียนมา เพื่อความร่มเย็นเป็นปึกแผ่นของพระบวรพุทธศาสนาตลอดไป

ควรมิควรสุดแต่จะโปรด

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
วัดมหาธาตุ คณะสลัก ๑ กรุงเทพมหานคร

๑๔ มิถุนายน ๒๕๑๗

เรื่อง ถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภณ) วัดราชาธิวาส

ขอประธานกราบเรียน ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี และประธานที่ปรึกษากฎหมายของนายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยบันทึกความเห็นและบันทึกเสนอกับธรรมนิกนโยบาย

ด้วยเกล้าด้วยกระผม ในนามของบรรดาศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชาววัดมหาธาตุและวัดราชาธิวาส ได้ทำหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗ พร้อมด้วยบันทึกความเห็นและบันทึกเสนอ ของท่านเจ้าประคุณพระเถระทั้งสององค์ กับทั้งได้ทำหนังสือกราบเรียนนำเสนอบันทึกธรรมิกนโยบาย ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๗ ขอความกรุณา ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐบาลได้โปรดพิจารณาถวายความเป็นธรรมดำเนินการเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ และถวายสมณศักดิ์คืนแด่พระเถระทั้งสอง มีความละเอียดดังได้แนบเรื่องเสนอมาพร้อมนี้แล้ว

โดยเหตุที่ ฯพณฯ เป็นผู้หนึ่งที่ปรากฏชื่อเสียงตลอดมาว่าเป็นนักกฎหมายผู้มีความเที่ยงธรรม และบัดนี้ก็ดำรงตำแหน่งเป็นประธานที่ปรึกษากฎหมายของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหาร เป็นรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดนี้ เกล้ากระผมและบรรดาศิษยานุศิษย์กับทั้งพุทธศาสนิกชน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฯพณฯ จะโปรดหยิบยกเรื่องตามที่กราบเรียนมานี้ขึ้นพิจารณาโดยด่วนและดำเนินการถวายความเป็นธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณพระเถระทั้งสององค์ ตามเรื่องที่กราบเรียนเสนอร้องเรียนมานั้นโดยมิชักช้า

หาก ฯพณฯ ต้องการทราบรายละเอียดในเรื่องนี้เพิ่มเติม ขอได้โปรดสั่งเจ้าหน้าที่ให้เรียกตัวเกล้ากระผมเข้าพบ เพื่อกราบเรียนชี้แจงได้ทุกเวลา เกล้ากระผมยินดีที่จะกราบเรียนชี้แจงด้วยความเที่ยงธรรมเสมอ

ควรมิควรสุดแต่จะโปรด

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

บันทึกความเห็น

ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้เป็นที่ปรากฏว่า รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เรียกร้องสามัคคี ขอให้ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ของตน ๆ เพื่อความดำรงมั่นแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งปวง สามัคคีที่เรียกร้องนี้ เป็นสามัคคีธรรมที่ให้เกิดประโยชน์สุขได้จริง ทั้งในอดีต, ปัจจุบันและอนาคต แต่สามัคคีที่ไม่เป็นธรรม เป็นเหตุทำลายสามัคคีธรรมมีผลตรงกันข้าม เพื่อให้สำเร็จประโยชน์สุขดังกล่าว จึงน่าจะพิจารณาถึงการกระทำของรัฐบาลในอดีตอื่นอีก เหมือนดังคำสั่งและประกาศที่รัฐบาลนี้ได้พิจารณายกเลิกเพิกถอนมาโดยลำดับบ้างแล้วนั้น โดยเฉพาะประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรียังมีอยู่ ไม่มีผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ ยังซัดกันไปซัดกันมาจนกลายเป็นเรื่องเรื้อรังมานานเป็นเวลาเกือบ ๑๔ ปีเข้านี้แล้ว ทั้ง ๆ ที่ผู้ทำไว้ได้ล่วงลับไปหมดแล้ว ก็ยังไม่ยุติลงโดยชอบ

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม ก็น่าจะยกขึ้นพิจารณาทั้งในทางประวัติศาสตร์ทั้งในทางกฎหมาย ทั้งในทางพระธรรมวินัยและจารีตประเพณี เมื่อพิจารณารอบคอบแล้วจะเห็นได้ว่า ไม่เคยมีตัวอย่างมาในกาลก่อน เพิ่งมีขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ กรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง เป็นการแสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ที่ก่อไว้ในอดีตนี้เป็นมูลเหตุสำคัญประการ

หนึ่งที่ทำให้ข้าราชการประชาชนเสื่อมจากศีลธรรม ให้คณะสงฆ์เสื่อมจากพระธรรมวินัย มีความคิดความเห็นและการปฏิบัติแตกแยกกัน ไม่มีสามัคคีธรรม แม้พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยธรรมก็จริง แต่รัฐบาลในอดีตอดีตผู้มีอำนาจหน้าที่ทางบริหารปกครองรัฐสืบต่อกันมาเป็นอย่างไร จะพึงพิจารณาเห็นจากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสลดใจอย่างยิ่ง ได้ทราบว่า ไม่เคยมีในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ดังที่ปรากฏมาแล้วนั้น พฤติกรรมอันรุนแรงนี้ทรรศนะของผู้เป็นบัณฑิตเห็นว่าเกิดจากเหตุการณ์ในอดีตสืบต่อกันมาจนปรากฏผลร้ายให้เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน

บัดนี้ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรมได้ทรงแต่งตั้งรัฐบาลปัจจุบันแล้ว และได้ทรงแนะนำรัฐบาลนี้ให้ปกครองรัฐโดยธรรม ทั้งรัฐบาลก็ได้รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว โดยยกตัวอย่างพระเจ้าอโศกมหาราชที่เป็นพระมหาราชได้ก็เพราะทรงปกครองรัฐโดยธรรม ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนกษัตริย์ลิจฉวีให้ปกครองรัฐโดยธรรม มีสามัคคีธรรมเป็นต้น ดังปรากฏในลิจฉวีอปริหานียธรรมสูตร และสาราณียธรรมสูตร เป็นต้น

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าว ปรากฏว่าเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้พระเถระไม่อาจหันหน้าเข้าหากันพิจารณาการกระทำของตนในอดีต จนปรากฏความจริงทั้งปวงขึ้นในปัจจุบัน ฝ่ายผู้ปกครองคณะสงฆ์ และผู้ปกครองรัฐในสมัยนั้น ได้ล่วงลับไปหมดแล้ว แต่พระเถระทั้งสองรูปผู้ถูกลงโทษโดยไม่มีความผิดยังมีชีวิตอยู่ เป็นปกติตามสภาพเดิมทุกประการตลอดมา เป็นที่ประจักษ์พยานในการพิสูจน์ตนเองให้

เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ท่านผู้รู้อาจจะพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ได้ในทุกกรณีและทุกเมื่อ จึงแสดงให้เห็นว่า

ข้ออ้างในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าวไม่เป็นความจริงทั้งทางกฎหมายทั้งทางพระธรรมวินัยและจารีตประเพณี แม้มีผู้คัดค้านขอให้สอบสวนตามระเบียบก่อน ก็ยังขืนทำไปข้างเดียว ต่อมาภายหลังเมื่อได้ทราบความจริงแล้ว ก็รู้สึกตัวเองว่าทำไปเพราะหลงเชื่อ จะชำระเรื่องนี้ให้สะอาดแต่ไม่ทันได้ชำระก็ล่วงลับไปเสียก่อน เรื่องจึงเลยเรื้อรังมาจนถึงบัดนี้ เป็นโอกาสอันประเสริฐที่รัฐบาลนี้จะได้ยกขึ้นพิจารณาต่อไป

ถ้าประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ยังมีอยู่ นอกจากเป็นประกาศที่ไม่เคยมีในประวัติศาสตร์ทางศาสนาและทางรัฐแล้ว ยังเป็นเหตุแตกสามัคคีในระหว่างพระสงฆ์และประชาชนผู้เป็นฝ่ายไม่อาจทำตนให้เป็นสรณะได้จริงของพุทธศาสนิกชนในยามทุกข์ สมกับที่พระสงฆ์เป็นสรณะหนึ่งในสามสรณะ จึงเห็นว่าเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของรัฐบาลนี้ผู้เรียกร้องสามัคคีธรรม ที่จะยกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนเสียเหมือนอย่างที่รัฐบาลนี้ได้ทำมาแล้วนั้น เรื่องที่ก่อไว้ในอดีตก็จะยุติลงโดยชอบเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ทำประวัติศาสตร์ที่เสียไปกลับเป็นเกียรติประวัติแม้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการเทอดทูนชาติศาสนาพระมหากษัตริย์โดยชอบตามหน้าที่ โดยเฉพาะจะได้ชื่อว่าได้ช่วยกันอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้ถูกต้องสมบูรณ์สมพระพุทธประสงค์และพระราชประสงค์โดยเคารพ เป็นการได้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งทางโลกทั้งทางธรรมครบถ้วนบริบูรณ์

การพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุและสามเณรทั้งหลายหันหน้าเข้าหากัน ปรับความ

เข้าใจกัน ทำความคิดความเห็นและการปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีเมตตาต่อกัน ไม่มีเวรภัยต่อกัน ไม่เบียนเบียนกัน ทำบรรพชิตให้เจริญในพระธรรมวินัย ทำคฤหัสถ์ให้เจริญในศีลธรรม ในสถานการปัจจุบันนี้ สามัคคีธรรมก็จะเกิดขึ้นในคณะสงฆ์และประชาชนทั่วราชอาณาจักร เป็นกำลังยิ่งใหญ่ในการร่วมกายร่วมใจกันบรรเทาสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้นหรือลดน้อยถอยลง จนเป็นประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งปวงในที่สุด สมประสงค์ของรัฐบาลนี้ผู้เรียกร้องสามัคคีธรรม

การหันหน้าเข้าหากัน ปรับความเข้าใจดีต่อกัน ให้เกิดความคิดความเห็นถูกตรงตามพระธรรมวินัยนั้น เป็นการปฏิบัติชอบในทางพระพุทธศาสนา ปรากฏว่าสถาบันต่างๆ ในโลกได้นำมาใช้ได้ผลดีมามากแล้ว

เหตุการณ์ในอดีตที่เรียกว่าอธิกรณ์นี้ล่วงเลยมานาน จนความจริงทั้งปวงได้ปรากฏในปัจจุบันนี้แล้ว กล่าวโดยเฉพาะผู้ปกครองคณะสงฆ์ และผู้ปกครองรัฐในสมัยนั้น ได้ร่วมกันก่อไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมาเพียงฝ่ายเดียว ฝ่ายพระเถระทั้งสองรูปไม่ทราบอะไรมาก่อนเลย เพิ่งทราบเมื่อได้รับคำสั่งคำประกาศ ไม่เคยเปิดโอกาสให้แถลงความจริงใดๆ ทั้งสิ้น แม้การสอบถามก็ไม่มี ซึ่งแสดงให้เห็นเจตนาเป็นอย่างไร ที่ลำพังฝ่ายเดียวต้องทำเป็นความลับและลับหลัง เพราะไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะต้องทำลับหลังทั้งๆ ที่ในขณะนั้นยังมีชีวิตอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า การกระทำที่มีเจตนาล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและกฎหมายเช่นนี้ ก็เพราะเรื่องที่ตั้งขึ้นไม่เป็นความจริง เพียงแต่ต้องการทำลายผู้ที่ตนสำคัญว่าเป็นศัตรูเท่านั้น จึงไม่อาจรับทราบการกระทำทุกอย่างตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ เพราะการกระทำเช่นนั้น นอกจากไม่ชอบด้วยกฎหมายและพระธรรมวินัยแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายไม่เฉพาะ

บุคคลเท่านั้น หากแต่ยังให้เกิดความเสียหายแก่ชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และประวัติศาสตร์ทางศาสนาและทางรัฐ ถ้ารัฐบาลนี้ต้องการให้แถลง ณ สถานที่ใดๆ ก็ตาม พระเถระทั้งสองรูปพร้อมที่จะแถลงทุกเมื่อ เพื่อล้างกรรมที่เศร้าหมองให้เป็นกรรมบริสุทธิ์ ด้วยการปรับความเข้าใจดีต่อกัน ซึ่งจำเป็นต้องทำในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ให้ยุติลงโดยชอบ

จึงขอเสนอรัฐบาลนี้พิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้นเสีย ตามตัวอย่างที่ได้ทำแล้วนั้น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

(พระศาสนโศภน ปลอด อตฺถการีเถร)

(พระพิมลธรรม อาจ อาสภเถร)

มีพระชั้นราชาคณะและมหาเปรียญลงชื่อรับรอง ๓๕ รูป

ขอรับรองและเห็นชอบตามบันทึกความเห็นของ ท่านเจ้าคุณพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) และท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) เพื่อความสามัคคีในคณะสงฆ์ โปรดดำเนินการให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย

บันทึกเสนอ

เมื่อประกาศพระราชบัญญัติยกเลิกการลงโทษ ๓ อดีต ส.ส. แล้ว สมาชิกสภานิติบัญญัติได้มาเยี่ยมขออนุญาตเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๓ เช่นเดียวกับ ๓ อดีต ส.ส. จึงได้ชี้แจงให้ทราบว่าเรื่องไม่เหมือนกัน การลงโทษ ๓ อดีต ส.ส. อาศัยมาตรา ๑๗ จึงต้องยกเลิกด้วยพระราชบัญญัติ แต่เรื่องพระเถระทั้งสองรูป เป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ไม่ต้องเพิกถอนด้วยพระราชบัญญัติ เพียงแต่มติคณะรัฐมนตรีว่าไม่เห็นชอบแล้ว นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูล ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ในหลวงทรงเพิกถอนด้วยพระองค์เอง ก็เป็นอันยุติและได้ทราบจากพระผู้ไปพบนายกรัฐมนตรีว่า นายกรัฐมนตรีสนใจ ๒ เรื่องคือ เรื่อง ๓ อดีต ส.ส. และเรื่องพระเถระสองรูป จะจัดการให้เสร็จเรียบร้อยในสมัยที่เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องการฟังความเห็นของพระเถระทั้งสองรูปนั้นก่อน จึงมีผู้บันทึกความเห็นของพระเถระทั้งสองรูปนั้นเสนอรัฐบาลปัจจุบันนี้แล้ว ขอให้รอฟังก่อน อย่าได้ดำเนินการใดๆ ทางสภานิติบัญญัติ เพราะเรื่อง ๓ อดีต ส.ส. เสร็จไปแล้ว ยังคงเหลือเรื่องพระเถระทั้งสองรูป อีกเรื่องหนึ่งดังกล่าวแล้วข้างต้น และเพราะพระเถระทั้งสองรูปยอมเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนาไม่ก่อเรื่องใดๆ ทั้งสิ้นแต่ไหนแต่ไรมา นิยมสามัคคีธรรมและความสงบเป็นชีวิตจิตใจเป็นนักปฏิบัติธรรม ไม่เห็นแก่อามิสลาภสักการ เมื่อเขาต้องการทำลาย

กันในทางที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัย ไม่เป็นกฎหมาย ไม่สอบถาม ไม่ยอมสอบสวนอย่างไรเลย ตั้งข้อหาเป็นอธิกรณ์ขึ้น แล้วออกคำสั่ง และคำประกาศเป็นความลับ และทำลับหลังข้างเดียวโดยรีบด่วน ไม่คำนึงถึงอะไรทั้งหมด ก็ปล่อยไปตามยถากรรมของเขา เราอยู่ด้วยปีติเอิบอิ่มใจ เป็นสุขใจในธรรมตามสมณวิสัยตลอดไป ในทางที่ชอบควร ทำความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน ที่เป็นธรรม เป็นวินัย เป็นกฎหมาย น่าจะดีกว่าและเรียบร้อยกว่า ดังนี้

การให้บันทึกความเห็นนี้ ไม่ใช่เห็นแก่ตัว แต่เพื่อปลดเปลื้องมลทินที่ผู้ทำได้ก่อไว้ ซึ่งเป็นมลทินของบุคคลผู้ทำที่ล่วงลับไปแล้ว และเป็นมลทินของบุคคลผู้ถูกอ้างชื่อไว้ในคำสั่ง และคำประกาศโดยไม่ชอบธรรม ที่เป็นมลทินพระพุทธศาสนา เพราะทำผิดพระธรรมวินัยและกฎหมายให้หมดสิ้นไป เมื่อถึงคราวจากโลกนี้ไปก็เป็นสุคโต คือไปดี ไม่มีมลทินติดตัว เป็นการเทิดทูนประวัติศาสตร์ทางศาสนาและทางรัฐที่ถูกทำลาย ให้คงเป็นเกียรติประวัติสืบต่อกันไป แก้ประวัติศาสตร์ที่ถูกทำลายให้คงเป็นเกียรติประวัติปรากฏอยู่ในโลกตลอดกาลนาน

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีนี้ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช เรียกว่า พระบรมราชโองการและพระบรมราชโองการนี้ ไม่ใช่เพิกถอนไม่ได้ เคยมีตัวอย่างทรงเพิกถอนมาแล้วในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช รัชกาลที่ ๖ ในสมัยนั้น ทางราชการประกาศเรี่ยไรสร้างเรือรบหลวงพระร่วงทั่วราชอาณาจักร พระเทพโมลี (จันทร์ สิริจนฺโท) วัดบรมนิวาส นักเทศน์ผู้กล้าหาญ และนักปฏิบัติธรรม ได้เทศน์และพิมพ์แจกเป็นเล่มแก่ประชาชนทั่วไป ในหัวข้อสุวิชาโน ภวํ โหติ ทุวิชาโน ปราภโว ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ ผู้รู้ชั่ว

เป็นผู้เสื่อม การสร้างเรือรบ เป็นทุวิชาโน เป็นต้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฏ์ได้รับแจกด้วย ได้ทรงนำถวายในหลวงรัชกาลที่ ๖ ทรงให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้น นำถวายสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปรินายกสมัยนั้น ทรงพิจารณา สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้น รับสั่งให้พระโมลีเข้าเฝ้า ทรงสอบถาม สอบสวนอย่างรอบคอบทุกประการ โดยเปิดเผย และต่อหน้าพระเทพโมลี ผู้ถูกกล่าวหา และผู้กล่าวหาพร้อมหน้ากัน พระเทพโมลียอมรับว่าได้เทศน์ และพิมพ์แจกจริง แต่ไม่มีเจตนาจะขัดรัฐาภิปาลโนบายทางบ้านเมือง มีเจตนาเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่แท้จริง เมื่อทรงเห็นว่า เป็นการขัดรัฐาภิปาลโนบาย ก็ยินดีรับโทษทุกอย่าง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ได้ทูลในหลวงให้ทรงทราบ แล้วแต่จะทรงพระกรุณา เพื่อป้องกันไม่ให้กระทบกระเทือนการเรี่ยไรสร้างเรือรบ จึงมีพระบรมราชโองการให้ถอดสมณศักดิ์พระเทพโมลี ไม่ให้เป็นตัวอย่างของนักเทศน์อื่นๆ และให้มาอยู่จำพรรษาที่วัดบวรนิเวสวิหาร ๑ พรรษา ครั้นออกพรรษาแล้วให้กลับไปอยู่วัดบรมนิวาสตามเดิม เมื่อปรากฏว่าการเทศน์เช่นนั้นไม่เป็นการกระทบกระเทือนการเรี่ยรายสร้างเรือรบอย่างไรเลย จึงทรงพระกรุณาโปรดให้เพิกถอนพระบรมราชโองการนั้น แล้วทรงเลื่อนสมณศักดิ์พระเทพโมลี เป็นพระธรรมธีรราชมหามุนี และต่อมาทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ จนถึงมรณภาพที่วัดบรมนิวาสนั้นเอง แสดงให้เห็นว่า

ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ท่านทำกันอย่างเปิดเผยและต่อหน้าด้วยเมตตากรุณาเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นกฎหมาย ไม่ใช่ทำด้วยความเป็นศัตรูต่อกัน โดยเฉพาะพระบรมราชโองการนั้นเพิกถอนได้ ครั้นทรงเพิกถอน

แล้วยังทรงเลื่อนสมณศักดิ์ให้ด้วย ซึ่งควรถือเป็นตัวอย่างแม้ในระบบการปกครองปัจจุบัน เพราะเหตุนี้ การปกครองรัฐและสงฆ์ในสมัยนั้น จึงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตลอดราชกาลนั้น

แต่การกระทำของผู้ปกครองสงฆ์ และผู้ปกครองรัฐในสมัยปฏิวัติไม่มีใจเป็นธรรมไม่ตั้งอยู่ในธรรม จึงตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้สั่งและผู้ออกประกาศตั้งตัวเป็นตัวการเสียเอง มีเจตนาจะปิดบังความชั่วร้ายของตนแล้วมิหนำซ้ำยังเอาความชั่วร้ายของตนนั้นใส่ผู้อื่นอีก ไม่คำนึงถึงกฎหมายพระธรรมวินัย และจารีตประเพณี ทั้งกฎหมายและพระธรรมวินัยมีเป็นตัวหนังสือปรากฏอยู่ชัดเจน ในข้อหาที่ตั้งขึ้นเป็นอธิกรณ์ เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายกคณะสังฆมนตรี เจ้าคณะทุกชั้น และไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี แม้จะใช้อำนาจปฏิวัติ ก็ไม่อาจลบล้างพระธรรมวินัยได้เลย จะอาศัยอำนาจอะไรก็ไม่ทราบ แต่ได้ร่วมกันตั้งข้อหาเป็นอธิกรณ์ขึ้น แล้วออกคำสั่ง คำประกาศลงโทษ แก่ผู้ถูกอ้างชื่อไว้ในคำสั่งและคำประกาศนั้นโดยไม่ชอบธรรมทำเป็นความลับ และลับหลัง ถือโอกาสในขณะที่ในหลวงไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร มีสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยเฉพาะประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี แม้สมเด็จผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงขอให้นายกรัฐมนตรีสอบสวนให้เรียบร้อยก่อน ตามคำร้องของคณะสงฆ์ว่าไม่เป็นความจริง และยังไม่ได้สอบสวนอะไรทั้งสิ้น ก็ไม่ยอมสอบสวน ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการ การปกครองรัฐและคณะสงฆ์ในสมัยปฏิวัติจึงไม่เรียบร้อยตลอดมา

ผู้รู้เรื่องดีในสมัยนั้นแจ้งให้ทราบว่า ถ้าในหลวงประทับอยู่ในราชอา-

ณาจักร หรือนายกรัฐมนตรีไม่ให้ความร่วมมือเป็นกำลังแก่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ ลำพังผู้ปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่อาจอ้างอำนาจนายกรัฐมนตรีทำการเช่นนั้นได้ เรื่องนี้ก็จะไม่เกิดในประเทศได้เลย

เพราะเหตุดังกล่าวนี้ จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลปัจจุบัน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้มีใจเป็นธรรมและต้องการสามัคคีธรรม จะพึงยกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ไม่ชอบนี้ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยแล้วนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเพิกถอนเสีย เหมือนอย่างที่รัฐบาลนี้ได้ประกาศยกเลิกการลงโทษ ๓ อดีต ส.ส. นั้น ก็จะเป็นอันยุติลงโดยชอบ ครั้นยุติโดยชอบแล้วก็จะมีแต่ผลดี ไม่มีผลเสียเลย ยิ่งกว่าการยกเลิกการลงโทษ ๓ อดีต ส.ส. มากนัก ที่อาจจะพิจารณาเห็นได้ คือ พระเถรานุเถระ จะได้ร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงและปรับความเข้าใจให้ถูกต้องกันตามพระธรรมวินัย ให้การปกครองคณะสงฆ์ มีพระธรรมวินัยเป็นหลัก มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นศาสนูปถัมภ์ ให้กำลังแก่คณะสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ให้มีศีลธรรมเป็นหลักปกครองใจข้าราชการประชาชน ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ มีเหตุการณ์ภายนอกรอบด้านครอบงำบีบคั้นประชาชนให้มีแต่ทุกข์กายทุกข์ใจ ไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งของใจ จึงเป็นโอกาสอันประเสริฐที่รัฐบาลนี้จำต้องรีบแก้ไขเหตุการณ์เช่นนี้ให้ลดถอยน้อยลง เป็นการแก้อาถรรพณ์ที่ผู้ปกครองรัฐและผู้ปกครองคณะสงฆ์ในสมัยปฏิวัติได้ทำไว้ ให้การปกครองรัฐและคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อความดำรงมั่นแห่งชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดไป.

ธรรมิกนโยบาย

พระพุทธเจ้ามีพระนามว่า พระธรรมราชา ทรงปกครองพุทธจักรโดยธรรม และทรงเคารพพระธรรมที่ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เพราะบุคคลใดๆ ในโลกและเทวโลกผู้วิเศษยิ่งกว่าไม่มี ทรงพิจารณาเห็นว่าผู้ไม่มีที่เคารพเป็นอยู่ลำบาก และทรงแนะนำพุทธบริษัทมีพระสงฆ์สาวกเป็นต้น ให้ปกครองกันโดยธรรม ซึ่งทรงแสดงบัญญัติไว้เป็นพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองโดยธรรม มีนิติธรรมเป็นหลักการปกครอง และให้เคารพในธรรม พระพุทธศาสนาจึงตั้งอยู่ได้ และให้สำเร็จประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติตามโดยสมควรแก่ความปฏิบัติทุกเมื่อตลอดไป เป็นคุณบำรุงพุทธจักรและอาณาจักรให้เจริญเกษมสำราญนิราศภัย มีข้ออุปมาอุปไมยแสดงไว้ในพระบาลีจตุกนิบาต อังคุตรนิกาย ว่า คุนฺนญเจ ตรมานานำ เป็นต้น ความว่า เมื่อโคทั้งหลายข้ามฟากอยู่ ถ้าโคผู้นำฝูงไปคด โคทั้งปวงนั้นก็ไปคดตามกัน ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง โคทั้งปวงนั้นก็ไปตรงตามกัน ข้อนี้ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็อย่างเดียวกัน ถ้าท่านผู้ได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ประพฤติไม่เป็นธรรม น่าที่ประชาชนนอกนี้จะประพฤติไม่เป็นธรรมบ้าง ถ้าท่านประพฤติเป็นธรรม น่าที่ประชาชนนอกนี้จะประพฤติเป็นธรรมบ้าง ถ้าท่านผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ประชารัฐทั้งปวงก็อยู่เป็นทุกข์ ถ้าท่านผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม ประชารัฐทั้งปวงก็อยู่เป็นสุข ดังนี้ แสดงให้เห็นว่า

การปกครองใดๆ ก็ตาม ทั้งทางพุทธจักรทั้งทางอาณาจักร ต้องมี

ธรรมเป็นหลักการปกครอง หัวหน้าผู้ปกครองเป็นผู้นำหมู่ ต้องมีใจเป็นธรรม ประพฤติเป็นธรรมตั้งอยู่ในธรรม ผู้อยู่ในปกครองจะได้ประพฤติตน เมื่อผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองประพฤติธรรมด้วยกัน ก็จะมีสติสัมปชัญญะและหิริโอตตัปปะ เคารพหนักแน่นในพระธรรมวินัย จารีตประเพณีและกฎหมาย การปกครองนั้น ๆ จึงบรรลุผลดี ที่เป็นความสุขความเจริญนิราศภัย แม้ภัยภายนอกจะครอบงำบีบคั้นสักเพียงไร ก็สามารถแก้ไขให้ลดน้อยลง จนถึงสงบเรียบร้อยในที่สุด ตรงกันข้ามกับผู้ปกครองมีใจไม่เป็นธรรม ประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ก็จะขาดสติสัมปชัญญะและหิริโอตตัปปะ ไม่เคารพหนักแน่นในพระธรรมวินัย จารีตประเพณีและกฎหมาย ผู้อยู่ในปกครองก็จะเป็นเช่นนั้นด้วย จะมีแต่ผลเป็นทุกข์เป็นความเสื่อมมีแต่ภัย เมื่อผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองไม่พระพฤติธรรม ก็จะมีภัยรอบด้านไม่สามารถแก้ไขได้เลย

โดยนัยดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ใน พ.ศ.๒๕๐๓ ก็จะเห็นได้ว่า พฤติกรรม คือการกระทำของผู้ปกครองคณะสงฆ์ และผู้ปกครองรัฐ ที่ก่ออธิกรณ์ขึ้นไว้ในคณะสงฆ์และรัฐบาล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ เป็นเวลานานถึง ๑๔ ปี ก็ยังไม่ยุติลงโดยชอบ ทั้ง ๆ ที่ผู้ถูกลงโทษไม่มีความผิดทั้งทางกฎหมาย ทั้งทางพระธรรมวินัย แต่การกระทำของผู้ปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี เพียงแต่อ้างชื่อผู้ถูกลงโทษไว้โดยพลการ เพราะพระศาสนโศภน ปลอด อตุลการีเถระ ไม่เคยตกเป็นโจทก์ เป็นจำเลยในอธิกรณ์นี้ ทั้งทางกฎหมาย ทั้งทางพระธรรมวินัย ทั้งทางรัฐบาล ทั้งทางคณะสงฆ์ ทั้งทางศาลยุติธรรม ตั้งแต่ต้นจนมาถึงบัดนี้ พระพิมลธรรม อาจ อาสภเถระ ก็เช่นเดียวกัน

เพิ่งตกเป็นจำเลยศาลทหารกรุงเทพ เมื่อภายหลังออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว แต่ศาลทหารกรุงเทพพิพากษายกฟ้องโดยไม่มีความผิด จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นการอ้างชื่อไว้ในคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการ มีเจตนาเพื่อลงโทษโดยไม่ชอบธรรมเท่านั้น ตรงกันข้ามกับสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช รัชกาลที่ ๖ ทั้งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปรินายก ทั้งพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๖ ทรงลงโทษแก่ผู้ผิดด้วยพระเมตตา พระมหากรุณาธิคุณ เป็นธรรม เป็นวินัย เป็นกฎหมาย เป็นจารีตประเพณีที่ควรถือเป็นตัวอย่าง คือ เรื่องพระเทพโมลี (จันทร์ สิริจนฺโท) วัดบรมนิวาส และเรื่องพระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร) วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งปรากฏชัดว่า ได้ทำผิดจริง จึงถูกลงโทษโดยพระบรมราชโองการ ถอดสมณศักดิ์ ต่อมาประมาณ ๑ ปี ทรงเพิกถอนพระบรมราชโองการนั้นแล้ว ทรงเลื่อนสมณศักดิ์พระเทพโมลีเป็นพระธรรมธีรราชมหามุนี ส่วนพระพิมลธรรมมีพระบรมราชโองการติโทษ ฐานขัดพระบัญชา หมิ่นพระเดชานุภาพเฉพาะพระภักตร์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า เมื่อตำแหน่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ว่างลง จึงทรงเพิกถอนพระบรมราชโองการนั้นแล้ว ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ พระพิมลธรรมเป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระบรมราชโองการในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชที่ถูกที่ชอบแล้ว ก็ยังทรงเพิกถอนได้ เพราะเหตุผลอะไรจึงจะทรงเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ไม่ถูกไม่ชอบในสมัยปฏิวัติไม่ได้ เพียงประกาศเพิกถอน ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ เท่านั้นก็พอแล้ว ไม่ต้องคำนึงถึงสมณศักดิ์อย่างไรทั้งสิ้น

ตามที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า การปล่อยเรื่องลงโทษที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายพระธรรมวินัยและจารีตประเพณีให้เป็นเรื่องเรื้อรังมานาน ทั้งๆ ความจริงทั้งปวงปรากฏแล้วในปัจจุบัน ก็ยังมิได้รับการพิจารณาวินิจฉัยเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นการกระทำไม่ชอบดังกล่าวแล้ว ทั้งหมดนี้ก็น่าจะเป็นเพราะผู้ปกครองคณะสงฆ์และผู้ปกครองรัฐในสมัยปฏิวัติ มีใจไม่เป็นธรรม ประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ขาดสติสัมปชัญญะและหิริโอตัปปะดังกล่าวแล้ว กล้าทำเรื่องที่ไม่ควรกล้าซึ่งน่าละอาย ทำเป็นความลับ ทำลับหลัง ทั้งๆ ที่ไม่มีเหตุผลใดๆ จะต้องทำเช่นนั้น เพราะพระเถระทั้งสองรูปผู้ถูกอ้างชื่อไว้ในคำสั่ง พระบัญชา และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการนั้น ยังมีตัวอยู่ประจำที่วัดราชาธิวาสวิหาร และวัดมหาธาตุ ต้องการจะพบตัวเรียกตัวจับตัวได้ทุกเมื่อ แต่ก็ไม่ทำ กลับออกคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการลับหลัง บังคับให้ทำตามโดยรีบด่วน ก่อนจะออกคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ก็ไม่ได้แจ้งเรื่องที่ลงโทษให้ทราบเลย กฎหมายพระธรรมวินัย จารีตประเพณีมีบทบัญญัติให้ทำอย่างใด ก็ไม่ได้ทำตามอย่างนั้นเลย ไม่คำนึงถึงอะไรทั้งหมด เป็นการทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ความจริง กฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี

ถ้าผู้ปกครองคณะสงฆ์และผู้ปกครองรัฐในสมัยนั้นมีใจเป็นธรรม ประพฤติเป็นธรรม ตั้งอยู่ในธรรม เรื่องนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย และไม่กล้าทำเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง ให้เป็นเรื่องใหญ่กระฉ่อนไปทั่วทั้งในประเทศทั้งต่างประเทศ แต่น่าเห็นใจอดีตนายกรัฐมนตรี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ให้ความร่วมมือเป็นกำลังสนับสนุนในเบื้องต้น เมื่อได้ทราบความจริงแล้ว

รู้สึกตัว ไม่ยอมให้สังฆนายกเข้าพบอีกต่อไป ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ทำไปนั้น เพราะหลงเชื่อพระ พลอยรับบาปกับพระด้วยจะชำระเรื่องนี้ให้บริสุทธิ์สะอาด ก็ล่วงลับไปเสียก่อนยังไม่ทันได้ชำระ ต่อมามีผู้ร้องทุกข์อีก ก็ไม่มีผู้รับผิดชอบ มีแต่ผู้รับชอบ แต่ไม่มีผู้รับผิด ซัดกันไปซัดกันมา เรื่องเรื้อรังจนถึงบัดนี้ จึงเป็นโอกาสอันประเสริฐของรัฐบาลปัจจุบัน จะได้ยกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าวขึ้นพิจารณาวินิจฉัย

ที่ว่าเป็นโอกาสอันประเสริฐของรัฐบาลปัจจุบันนี้ ก็เพราะเรื่องที่ร่วมกันก่อขึ้นไว้นี้ไม่เคยมีมาก่อน เพิ่งมีขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก และถูกทอดทิ้งไว้นาน บัดนี้พระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี (สัญญา ธรรมศักดิ์) โดยความไว้วางใจของสภานิติบัญญัติแห่งชาติและประชาชน และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีเลือกเสนอแล้วปรากฏว่า ในรัฐบาลนี้ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีผู้มีเกียรติประวัติดีเด่นมาแล้วในทางตุลาการ มีใจเป็นธรรม ประพฤติเป็นธรรม ตั้งอยู่ในธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม กล้ารับผิดชอบ กล้าทำถูก ไม่กล้าทำผิด กล้าแก้ผิดให้เป็นถูก กล้าให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะมีความเป็นธรรมพอที่จะให้ได้ จึงเป็นอันหวังได้ว่ารัฐบาลนี้จะพิจารณาเห็นผลอย่างลึกซึ้งทางจิตใจ ยิ่งกว่าผลในทางวัตถุภายนอก กล้าพอที่จะยกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนเสียตามตัวอย่างที่ได้ทำไว้แล้ว และตามตัวอย่างที่เป็นจารีตประเพณีในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชดังกล่าวแล้ว โดยไม่ต้องคำนึงถึงสมณศักดิ์อย่างไรทั้งสิ้น ปล่อยไปตามความจริงที่เป็น

สมมติธรรม เพื่อล้างมลทินที่ได้ร่วมกันทำไว้ ที่เป็นมลทินของบุคคลผู้ล่วงลับไปแล้ว และของบุคคลผู้มีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นมลทินพระพุทธศาสนาให้หมดสิ้นไป เป็นการรักษากฎหมาย พระธรรมวินัย จารีตประเพณีที่ดีที่ทรงทำเป็นตัวอย่างไว้ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในรัชกาลที่ ๖ นั้น และเพื่อสงวนรักษาประวัติศาสตร์ทางศาสนา ทางรัฐและทางคณะสงฆ์ ให้คงเป็นเกียรติประวัติอยู่ในโลกตลอดกาลนาน ให้สถาบันคณะสงฆ์เป็นสถาบันตัวอย่างในทางจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจของชาวโลกได้จริงในยามทุกข์ เปิดโอกาสให้พระเถระทั้งสองรูปได้ประพฤติกรรมบำเพ็ญประโยชน์โดยอิสระเต็มที่ ตามปฏิปทาของพุทธสาวก เพื่อความสุขความเจริญใจของชาวโลกได้จริงสืบไป

จึงเห็นสมควรแบ่งอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยออกเป็น ๒ ทาง คือ

๑. ทางกฎหมาย ผู้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับนี้ล่วงลับไปแล้ว คงเหลือแต่ตัวหนังสือในประกาศนั้น ไม่อาจจะพิจารณาวินิจฉัยด้วยตนเองได้ จึงตกเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลปัจจุบันนี้โดยตรงที่อาจจะประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับนี้ขึ้นพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนเสีย ถ้ายังมีข้อสงสัยใด ๆ พระเถระทั้งสองรูปผู้ถูกอ้างชื่อไว้ในประกาศฉบับนั้นโดยพลการยังมีตัวอยู่ พร้อมที่จะแถลงจนสิ้นสงสัย ไม่ต้องซัดไปให้มหาเถรสมาคมพิจารณาวินิจฉัย เพราะผู้ก่อเรื่องนี้ไว้ได้ล่วงลับไปหมดแล้ว คงเหลือแต่ตัวหนังสือดังกล่าวแล้ว ในมหาเถรสมาคมปัจจุบันไม่มีพระเถระ เป็นหลักในการสมานสามัคคีและพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ให้ยุติลงโดยชอบได้ เพราะส่วนมากได้ร่วมกันทำโดยไม่คำนึงถึงอะไรมาก่อนแล้ว จะมีแต่ผู้รับชอบ จะไม่มีผู้รับผิด ทั้งไม่มีนักกฎหมายร่วมพิจารณาโดยยุติธรรม ถ้าไม่

เป็นความจริงดังกล่าวนี้ เรื่องนี้คงได้รับการพิจารณาวินิจฉัยเสียนานแล้ว เพราะการทอดธุระไม่เอาใจใส่ระงับอธิกรณ์ที่ก่อขึ้นไว้เป็นความผิดในทางพระธรรมวินัย ซึ่งยิ่งกว่าความผิดทางกฎหมาย

เมื่อประกาศเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้นแล้ว ความสามัคคีในระหว่างรัฐบาล คณะสงฆ์ ข้าราชการ ประชาชนก็จะเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น เพราะพิจารณาเห็นความเป็นธรรมของรัฐบาลนี้โดยประจักษ์ และจะได้ผลดีเลิศทางจิตใจอย่างลึกซึ้ง เป็นมูลฐานแห่งการปกครองรัฐในระบบประชาธิปไตย ซึ่งกำลังดำเนินกันอยู่ รัฐบาลนี้จึงต้องทำหน้าที่สมานสามัคคีที่เป็นความประสงค์ของรัฐบาลนี้โดยตรง ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้

๒. ทางพระธรรมวินัย เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะสงฆ์ มีพระเถระทั้งสองรูปพร้อมด้วยพระเถรานุเถระร่วมมือกัน ปรับความเข้าใจในระหว่างพระเถระด้วยกันเป็นการภายในคณะสงฆ์ ให้เรื่องนี้ยุติลงโดยชอบตามพระธรรมวินัย เป็นการสมานสามัคคีด้วยวิธีระงับเวรด้วยความไม่มีเวร แม้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ก่อ แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ก่อตอบ เวรก็จะระงับไปเอง ความสามัคคีในคณะสงฆ์และประชาชนก็จะเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น เป็นประโยชน์แก่การปกครองรัฐในระบบประชาธิปไตยต่อไป

เพราะเหตุผลดังกล่าวนี้ หวังว่ารัฐบาลนี้จะยกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ขึ้นมาพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนเสีย ครั้นประกาศเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าวแล้ว ขอได้โปรดแจ้งแก่พระเถระทั้งสองรูปทราบเพื่อดำเนินการในทางคณะสงฆ์เป็นการภายใน ให้เรื่องนี้ยุติลงโดยชอบตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็น

ที่เคารพกันทุกฝ่าย ให้เหตุการณ์ทั้งภายในทั้งภายนอกประเทศที่กำลังคุกคามอยู่ในบัดนี้คลี่คลายไปในทางที่ดี ด้วยกำลังสามัคคีธรรมร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดำรงมั่นแห่งชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ตลอดไป

ธรรมิกนโยบายนี้ ได้รับความเห็นชอบจากพระเถระทั้งสองรูป

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

ผู้รับมอบฉันทะจากพระเถระทั้งสองรูป

ที่ สร. ๐๑๐๖/๑๔๘๔๙ สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอคืนสมณศักดิ์แก่อดีตพระพิมลธรรมและพระศาสนโสภณ

กราบทูล สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๑๗

ด้วยนายธนิต อยู่โพธิ์ นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ ได้มีหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี ขอความเป็นธรรมให้พิจารณาคืนสมณศักดิ์แก่อดีตพระพิมลธรรมและพระศาสนโสภณ ดังสำเนารายละเอียดที่แนบมาพร้อมนี้

สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้นำเสนอ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีบัญชาให้ขอทราบความคิดเห็นจากกรมการศาสนาและมหาเถรสมาคมเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

จึงกราบทูลมาเพื่อทรงพิจารณา และได้แจ้งให้กรมการศาสนาทราบด้วยแล้ว.

แล้วแต่จะโปรด

(นายเนตร มานิตกุล)

รองเลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร

รักษาราชการแทน เลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรี

กองนโยบายภายในประเทศ

โทร. ๘๑๔๔๐๐

สมาคมชาวขอนแก่น

กรกฎาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอความเป็นธรรมและขอสมณศักดิ์คืน

กราบเรียน ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรี

เนื่องจากข้าพเจ้าได้รับคำขอร้องจากหลายฝ่ายเป็นจำนวนมากมานานแล้วจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งข้าพเจ้าเคยทำหนังสือถวายสังฆราชองค์เก่าซึ่งสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ไม่ได้รับผลอะไรเลย ทุกฝ่ายกำลังได้รับแต่ความน้อยอกน้อยใจ เกรงว่าความน้อยใจอันนี้จะเป็นภัยแก่บ้านเมือง จึงเห็นว่ามีรัฐบาลนี้ที่กำลังจะปรับปรุงสิ่งที่เลวร้ายให้กลายเป็นดี เพื่อความสงบสุขของประชาชน ที่กำลังได้รับภัยวิบัติต่างๆ นาๆ ฯพณฯ ท่านคนเดียวเท่านั้นเป็นผู้ที่จะช่วยให้ได้รับความเป็นธรรม จึงกราบเรียนมาเพื่อขอสมณศักดิ์คืนให้อดีตพระพิมลธรรม ในฐานที่ข้าพเจ้าเป็นนายกสมาคมชาวขอนแก่นเป็นอาสาสมัครและกรรมการของสภาสังคมสงเคราะห์และเป็นกรรมการหน่วยงานกุศลหลายแห่ง ได้ออกปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์หลายจังหวัดหลายภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้จนถึงที่ทุรกันดาร เป็นประจำ ซึ่งได้ประสพการณ์มามากพอสมควร จึงทราบเรื่องของอดีตพระพิมลธรรม เพราะมีคนมาขอร้องหลายแห่งที่ข้าพเจ้าได้ไปให้การสงเคราะห์ เรื่องอดีตพระ-พิมลธรรมนี้เป็นเรื่องที่คนบางคนรวมทั้งฝ่ายสงฆ์ที่สร้างบาปกรรมของคนที่มีกิเลสหนา และก็ได้รับกรรมไปแล้วแต่อดีตพระพิมลธรรมยังไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งทุกคนรู้สึกเศร้าสลดใจ เป็นคดีที่สั่นสะเทือนขวัญประชาชนและพระศาสนาในประเทศไทย ขยายไปจนถึงต่างประเทศ ขอให้ทราบว่า

ไม่ใช่แต่วงการศาสนาเท่านั้น แม้แต่ปัจจุบันก็ยังสะเทือนใจชาวภาคอิสาน และประชาชนทั่วไป อย่างที่สุดตลอดมา ซึ่งเรื่องนี้ไม่มีวันสิ้นสุดและลืมได้ชั่วกาลนาน แม้แต่รัฐบาลจะปรับปรุงช่วยเหลือโดยวิธีใดก็ตามประชาชนก็ยังไม่มีความเชื่อถือเพราะไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ซึ่งสิ่งเดียวนี้ก็เหลือจะอดกลั้นแล้ว นับประสาอะไรกับสิ่งอื่นๆ อีก ที่ควรจะเชื่อถือ นอกจาก ฯ พณ ฯ ท่านจะขอสมณศักดิ์คืนให้อดีตพระพิมลธรรมเพื่อให้ประชาชนหันมาเชื่อถือว่ารัฐบาลยังมีความเป็นธรรมให้เขาอย่างจริงจัง เพราะ ฯพณฯ ท่านมีส่วนให้ความเป็นธรรมมาโดยตลอด จนพระคุณเจ้าอดีตพระ-พิมลธรรมได้พ้นมลทินดังเป็นข่าวที่ทราบกันทั่วไปแล้ว แต่ก่อนนี้ทุกคนทราบข่าวของ ฯ พณ ฯ ท่านที่ได้ให้ความเป็นธรรมด้วยความชื่นชมยินดีของประชาชนทั่วไปพร้อมด้วยตัวข้าพเจ้าก็ยังระลึกถึงพระคุณที่ให้ความเป็นธรรม และขอกราบขอบพระคุณอย่างซาบซึ้งในตัวของ ฯพณฯ ท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย ซึ่งท่านมีความเป็นธรรม ความเมตตาปราณี และความซื่อสัตย์ตลอดมา และ ฯพณฯ ท่านก็เป็นองค์ประธานพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงเห็นว่ามี ฯพณฯ ท่านคนเดียวเท่านั้นที่จะช่วยเหลือให้ความเป็นธรรมอย่างแท้จริง ข้าพเจ้าจึงขออภัยที่มารบกวน ฯพณฯ ท่านในครั้งนี้ ซึ่งขณะนี้ข้าพเจ้าก็ทราบว่า ฯพณฯ ท่านไม่สบายใจ ยังมีเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดขึ้น ซึ่งรบกวน ฯพณฯ ท่านอยู่ทุกวันและทุกนาที และขณะนี้ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสอันดีและจำเป็นที่สุดที่จะต้องกราบเรียน ฯ พณ ฯ ท่านให้ช่วยจัดการเรื่องนี้ให้ สำหรับข้าพเจ้าเห็นใจ ฯพณฯ ท่านเสมอ เพราะขณะนี้มีแต่ภัยวิบัติต่างๆ นาๆ เพราะประชาชนมีแต่ความยากจน ค่นแค้น อดหยาก หิวโหย และขาดความอบอุ่น และขาดอะไรอีกหลายอย่าง เพราะ

ไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควรซึ่งกำลังจะทำให้ บ้านเมืองเกิดความยุ่งยาก เดือดร้อน เพราะความยากจนของประชาชนเรื่องปากเรื่องท้องสำคัญที่สุด จึงเห็นว่าเรื่องและความเป็นธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ที่สุดเช่นเดียวกัน และสำคัญทุกแห่งที่ข้าพเจ้าไปให้การสงเคราะห์ก็ได้มีประชาชนมาถามเสมอ และพูดว่า ข้าพเจ้าทำไมไม่ขอความเป็นธรรมให้อดีตพระพิมลธรรมด้วย เพราะทุกคนเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนายกสมาคมชาวขอนแก่นและเป็นคนบ้านเดียวกันกับอดีตพระพิมลธรรม แสดงว่าทุกภาคทุกจังหวัดได้รู้จักอดีตพระพิมลธรรมดี เท่าที่ข้าพเจ้าสังเกตดู อดีตและปัจจุบัน อดีตพระพิมลธรรมเป็นที่เคารพบูชา และเป็นที่สรรเสริญยกย่องของประชาชนทั่วไป ซึ่งดูได้จากการแสดงออก แสดงว่าอดีตพระพิมลธรรมท่านเป็นคนดี ทำให้ข้าพเจ้าปลื้มปีติไปด้วย ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นคนภาคเดียวกับพระคุณเจ้า ซึ่งแต่ก่อนนี้ที่พระคุณเจ้ายังมี สมณศักดิ์อยู่นั้น ข้าพเจ้าอยู่ต่างจังหวัด ยังไม่รู้จักท่าน แม้จะเป็นคนภาคเดียวกัน เพิ่งมารู้จักเมื่อมีคนมาขอร้องและกล่าวขวัญถึง และยกย่องพระคุณเจ้า แม้แต่ทุกวันนี้พระคุณเจ้าไม่มีสมณศักดิ์ ประชาชาก็ยังยกย่องสรรเสริญพระคุณเจ้า และท่านยังเป็นนักพัฒนาและแสดงพระธรรมเทศนา โปรดอยู่เสมอ เช่นที่หมู่บ้านโต้น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเมื่อก่อนนี้ทุรกันดารและยากจน การคมนาคมไม่สะดวก พระคุณเจ้าก็ได้พัฒนาด้วยจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ หมู่บ้านโต้น เป็นหมู่บ้านตัวอย่างก็เพราะพระคุณเจ้าเป็นประธานนำการพัฒนา และมีอาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์และกรรมการ ตลอดจนผู้มีเกียรติซึ่งมีบรรดาศักดิ์ในพระนครมากมายหลายฝ่ายได้ไปร่วมพัฒนาด้วย ก็ด้วยบารมีของพระคุณเจ้าซึ่งสร้างเป็นที่เคารพนับถือตลอดมา และข้าพเจ้าได้สังเกตดูว่าท่านเป็นคนที่ประชาชนสมควร

ยกย่อง ถึงแม้ว่าสมัยนี้ประชาชนจะอยู่ในภาวะภัยวิบัติต่าง ๆ นา ๆ ก็ตาม จึงอยากจะขอให้

๑. ฯ พณ ฯ ท่านกราบบังคมทูลขอสมณศักดิ์คืนให้แก่อดีตพระพิมลธรรม เพราะจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้

ก. แสดงออกให้เห็นว่ารัฐบาลถนอมน้ำใจประชาชน และได้ให้ความเป็นธรรมและเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างแท้จริงตลอดไป

ข. แสดงความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาของประเทศไทยที่ว่ามีความเป็นธรรมซึ่งมีพระผู้ใหญ่องค์หนึ่งที่ได้รับภัยวิบัติที่ไม่เป็นธรรมให้ได้รับความเป็นธรรมกลับคืนมา

ค. เดี๋ยวนี้ประชาชนยากจน ค่นแค้น อดอยาก และขาดความอบอุ่นซึ่งมีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นโอกาสที่จะถนอมน้ำใจประชาชน เพราะว่า ฯพณฯ ท่านกำลังจะปรับปรุงสิ่งที่เลวร้ายให้กลายเป็นดี จึงเห็นว่าจำเป็นที่สุดที่ควรจะพิจารณา และ ฯพณฯ ท่านก็ทราบเรื่องดีตลอดมา นึกว่าสร้างกุศลให้แก่ประชาชนชาวภาคอีสาน และทำประโยชน์แก่รัฐบาลอย่างแท้จริง ขอให้ ฯพณฯ ท่านนึกเสียว่า ให้น้ำใจให้กำลังใจ เพื่อปลอบขวัญชาวภาคอีสาน เพื่อแสดงว่ารัฐบาลนี้มีความเมตตากรุณา และเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งขณะนี้พวกเขาคิดว่าเรื่องอดีตพระพิมลธรรมเป็นเรื่องที่พวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมตลอดมา และเป็นสิ่งที่พวกเขาไม่คิดฝันว่าจะได้กลับคืนมา ก็ได้รับกลับคืนมาแล้ว จะได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาเชื่อถือว่ารัฐบาลนี้จะให้ความเป็นธรรมแก่เขาอย่างแท้จริง เพราะพวกเขากำลังรอ ฉะนั้นขอให้ ฯพณฯ ท่านช่วยเป็นกำลังใจให้ความอบอุ่นและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อมิให้สายเกินไป

เพราะในทางภาคอีสาน มีแต่ความยากจน ค่นแค้น อดอยาก แห้งแล้ง กว่าทุก ๆ ภาคตลอดมา และขาดแคลนหลายอย่าง จึงทำให้จิตใจของคนทางภาคนี้มีแต่ความเหี้ยมเกรียม ซึ่งเกิดคดีอุจฉกรรจ์ส่วนมากก็มาจากทางภาคอีสาน ดังที่ท่านก็ได้ทราบอยู่แล้ว จึงจะเป็นส่วนหนึ่งถ้าไม่ให้ความเป็นธรรมน้ำใจแก่เขา เกรงว่าจะทำความยุ่งยากให้รัฐบาลต่อไป แต่ถ้าเขาได้รับความเป็นธรรมและกำลังใจที่ดีแล้ว ก็จะเป็นผลดีแก่รัฐบาลอย่างมากจะทำให้เขาเกิดความอบอุ่นใจ จะทำให้ความเหี้ยมเกรียมของเขาลดน้อยลง จึงขอกราบเรียนมาเพื่อให้ ฯพณฯ ท่านได้พิจารณาให้ลึกซึ้ง เพราะอาจจะเป็นครั้งสุดท้ายที่ชาวภาคอีสานจะได้รับความเป็นธรรม เพราะ ฯพณฯ ท่านยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ จึงขอความกรุณาจากท่านได้กราบบังคมทูลขอสมณศักดิ์คืนให้แก่อดีตพระพิมลธรรมด้วย จึงขอประธานกราบเรียนขอให้ ฯพณฯ ท่านดำเนินการโดยเร็วด้วยเพื่อเป็นกำลังใจแก่ประชาชนและทุกฝ่ายที่กำลังรอความเป็นธรรมจากทุก ๆ ท่าน และจาก ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรี หวังว่าคงได้รับความกรุณา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นางสมบูรณ์สุข ดีวาจิน)

(นายกสมาคมขอนแก่น)

วัดมหาธาตุ ฯ

๓๐ กันยายน ๒๕๑๗

เรื่อง นำถวายหนังสือขอให้เพิกถอนอธิกรณ์

กราบทูล เจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือขอให้เพิกถอนอธิกรณ์

๒. คำชี้แจงพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช

๓. คำชี้แจงหนังสือที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓

๔. คำชี้แจงพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ที่สังฆนายกและสังฆมนตรีลงนามรับสนอง

๕. คำชี้แจงประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เกล้ากระหม่อมขอประทานถวายหนังสือขอให้เพิกถอนอธิกรณ์ คำชี้แจงพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ คำชี้แจงหนังสือที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ คำชี้แจงพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๓ สังฆนายกลงนามรับสนองลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองลงนามรับสนอง และคำชี้แจงประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ พร้อมกับหนังสือนี้ เพื่อทรงพิจารณา

เพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ว่าด้วยกรรมไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัยใน วินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๕๐, ๕๑ และสังฆาณัติ ประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ สังฆาณัติ ระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๖ มาตรา ๔๖ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๔ และพระมหาสมณาณัติ พระมหาสมณนิยม พระราชนิยมในรัชกาลที่ ๖ ในแถลงการณ์คณะสงฆ์

ก่อนแต่จะทรงพิจารณาร่วมกันในมหาเถรสมาคม เกล้ากระหม่อมขอประทานพระกรุณาโปรดเปิดโอกาสแก่พระอดีถการีเถรและพระอาสภเถร ทั้งสองรูปได้เผ้าถวายความเห็นและปรับความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน ตามพระธรรมวินัย เป็นครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ ไม่เคยเปิดโอกาสให้เลย

พระเถระทั้งสองรูปไม่มีความประสงค์อย่างอื่น นอกจากร่วมกันรักษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่เป็นชีวิตจิตใจของภิกษุสมณบรรพชิต เพราะการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้เกิดสามัคคีธรรมและสันติธรรม พร้อมทั้งกายวาจาใจ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แห่งการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อสามัคคีธรรมและสันติธรรม ซึ่งเป็นที่ปรารถนาร่วมกัน จึงเห็นด้วยเกล้า ฯ ว่าเป็นวิธีปฏิบัติชอบที่จำต้องปรับความเข้าใจในระหว่างพระเถระด้วยกันก่อน และแผ่ทั่วไปในคณะสงฆ์ รัฐบาล ข้าราชการประชาชนส่วนใหญ่ต่อไป การปกครองคณะสงฆ์ก็จะเป็นไปเพื่อสามัคคีธรรมและสันติธรรม สมตามวัตถุประสงค์โดยชอบธรรมแท้จริง

ส่วนวันเวลาที่พระเถระทั้งสองรูปจะเข้าเผ้า ก็แล้วแต่จะทรงกำหนด

ขอได้ทรงพระกรุณาโปรดให้เกล้ากระหม่อมทราบ จะได้นัดพระเถระทั้งสองรูปตามที่ทรงกำหนดนั้น

เกล้ากระหม่อมหวังเป็นอย่างยิ่งในพระกรุณาธิคุณ ที่จะโปรดประทานให้สมตามที่ได้กราบทูลแล้วนั้น ตามแบบอย่างที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สกลมหาสังฆปริณายก พระอุปัชฌายะได้ทรงไว้ทุกประการ จะเป็นพระเมตตากรุณาอย่างยิ่ง.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด

เกล้ากระหม่อม

(พระสุวิมลธรรมาจารย์)

ในนามพระเถระทั้งสองรูป

เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช

เวลา ๑๘.๕๐ น.

ลาจากที่เฝ้า เวลา ๑๘.๕๕ น.

พระสุวิมล

๓๐ ก.ย. ๑๗

วัดราชาธิวาสวิหาร วัดมหาธาตุ ฯ

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

เรื่อง ขอให้เพิกถอนอธิกรณ์

กราบทูล เจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก

เรื่องอธิกรณ์ที่เกี่ยวกับเกล้ากระหม่อมทั้งสอง ที่คณะสงฆ์ในสมัยโน้นได้พิจารณาวินิจฉัยมาแล้วดังที่ทรงทราบอยู่นั้น เป็นการพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย เพราะ

๑. กรณีที่ยกขึ้นเป็นอธิกรณ์ ปราศจากมูลความจริง

๒. การพิจารณาวินิจฉัย กระทำลับหลัง ดำเนินการไปตามลำพังแต่ฝ่ายเดียว โดยมิให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาเลย

ดังนั้น การพิจารณาวินิจฉัยในครั้งนั้น จึงนับว่าเป็นโมฆะ ด้วยเหตุนั้นเกล้ากระหม่อมทั้งสอง จึงขอประทานพระกรุณาธิคุณ ได้โปรดเพิกถอนอธิกรณ์ที่เกี่ยวกับเกล้ากระหม่อมทั้งสองทุกประการ ขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด

เกล้ากระหม่อม

พระอตุถการีเถร

(พระอตุถการีเถร)

พระอาสภเถร

(พระอาสภเถร)

ถวายสมเด็จพระสังฆราช

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ เวลา ๑๘.๓๐ น.

สำเนาถูกต้อง

พระสุวิมล

คำชี้แจง

หนังสือฉบับนี้ เป็นฉบับถูกต้องตรงกันกับต้นฉบับ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ เรื่องขอให้เพิกถอนอธิกรณ์ กราบทูล เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก ที่พระอตุถการีเถร และพระอาสภเถรทั้งสองรูป ให้พระสุวิมลธรรมาจารย์ วัดมหาธาตุ นำถวายอดีตสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น) วัดพระเชตุพน แต่ไม่ทันที่พระเถระทั้งสองรูปได้เผ้าถวายแถลงชี้แจงข้อความละเอียดในทุกกรณี ก็ประชวรตลอดมาจนสิ้นพระชนม์ จึงเห็นสมควรนำหนังสือฉบับนี้ถวาย เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายกปัจจุบัน วัดราชบพิธ ทรงพิจารณาต่อส่วนข้อความละเอียดในทุกกรณี พระเถระทั้งสองรูปจะเผ้าถวายแถลงชี้แจงปรับความเข้าใจจนสิ้นสงสัย ตามพระธรรมวินัย ในฐานะผู้ปกครองกับผู้อยู่ในปกครองต่อไป

พระสุวิมลธรรมาจารย์

(พระสุวิมลธรรมาจารย์)

วัดมหาธาตุ

สำเนาถูกต้อง

พระสุวิมล

บันทึกข้อความ

แผนกหนังสือ (หนังสือ).....เรื่อง พระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ ต้องหาด้วยศีลวิบัติ

ในราชการ แผนก, กอง, กรม.....

วันที่...../...../.....

ขอประทานทราบทูล ใต้ฝ่าพระบาท ทรงทราบ

เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๓ ทางการตำรวจสันติบาล มีรองผู้บังคับการสันติบาลเป็นหัวหน้าพร้อมด้วยผู้กำกับการตำรวจสันติบาล ได้นำพยานในคดีเรื่องพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ เสพเมถุนทางเว็จมรรคและทำอัชฌาจารยปล่อยสุกกะ มายืนคำรับรองให้การของตน ต่อหน้ากรรมการสงฆ์มีเกล้ากระหม่อมพระธรรมรัตนากร สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและพระธรรมคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพระนคร โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสอบสวนได้จดบันทึกไว้ ได้อ่านให้พยานฟังทีละคนในฐานะเป็นผู้เสียหายและเป็นพยาน พยานทุกคนให้การยืนยันรับรองว่าเป็นความจริง และคนหนึ่งได้ให้การเพิ่มเติมว่า พระพิมลธรรม ได้เสพเมถุนทางเว็จมรรคของตน ๑ ครั้ง เจ้าหน้าที่ได้บันทึกรายงานประชุมไว้พร้อม และได้ลงนามรับรองไว้เป็นหลักฐาน ดังสำเนาที่ถวายมาพร้อมนี้แล้ว

คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์เห็นว่า พระพิมลธรรม ต้องศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่สมควรทรงเพศเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา

และไม่ควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป จึงขอประทานเสนอใต้ฝ่าพระบาท เพื่อทรงจัดการในขั้นปกครอง.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงกรุณาโปรด

เกล้าฯ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

๓ ก.ย. ๒๕๐๓

พร้อมกันนี้ เกล้าฯ ได้แนบสำเนาคำให้การของเจ้าทุกข์และพยานถวายมาเพื่อประกอบพระดำริดำเนินการด้วยแล้ว.

เกล้า สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

๓ ก.ย. ๒๕๐๓

สำเนาถูกต้อง

พระเทพกิตติมุนี

วัดเบญจมบพิตร

๖ กันยายน ๒๕๐๓

ถึง ท่านพระพิมลธรรม

ด้วยทางการตำรวจได้ทำการสอบสวนเรื่องความประพฤติของท่าน ได้ความประจักษ์แล้ว จึงเสนอเรื่องถวายสมเด็จพระสังฆนายก ฯ ได้เรียกประชุมคณะกรรมการพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นพยานสอบสวนปากคำพยานผู้ให้การไว้ มารับรองคำให้การของตน ต่อหน้าคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใหญ่ซึ่งเป็นพยานอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้ความเป็นหลักฐานตรงตามการสอบสวนที่ทางการตำรวจได้ทำการสอบสวนมาแล้วนั้น

คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ เห็นว่า ท่านถึงศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่สมควรทรงเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนา และไม่ควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป

ฉะนั้น ฉันจึงส่งบันทึกของสมเด็จพระสังฆนายก รายงานการประชุมคณะกรรมการและสำเนาคำให้การมายังท่าน ขอให้ท่านพิจารณาตนด้วยตน ขอให้ท่านออกเสียจากสมณเพศ และหลบหายตัวไปเสีย จะเป็นการดีกว่าที่จะปรากฏโดยประการอื่น ๆ เพื่อรักษาตัวท่านเอง และเพื่อเห็นแก่วัดและพระศาสนาและขอให้ปฏิบัติการตามคำแนะนำนี้ ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ปรากฏในลิขิตนี้.

(ลงพระนาม) สมเด็จพระอริยวงศ์ ส.ร.

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

(หมายเหตุ) วันที่ได้แก้จาก วันที่ ๖ เป็นวันที่ ๘.

อ.ส.ร.

สำเนาถูกต้อง

พระสุวิมล

คำชี้แจง
พระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช
๙ กันยายน ๒๕๐๓

พระบัญชานี้ เป็นพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช ไม่มีผู้รับสนองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งทางคณะสงฆ์ในสมัยนั้นยังใช้อยู่ มาตรา ๓๖ ว่า ฯลฯ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์นั้น ต้องมีสังฆมนตรีรูปหนึ่งลงนามรับสนอง และในพระบัญชานั้นเองก็ยอมรับแล้วว่าเป็นเพียงคำแนะนำ ไม่ใช่พระบัญชาทางการคณะสงฆ์

เมื่อพระพิมลธรรมได้รับพระบัญชาเป็นคำแนะนำนี้แล้ว จึงขอให้สอบสวนทั้งสองฝ่ายพร้อมหน้ากัน ตามพระธรรมวินัยและกฎหมายให้ได้ความสมจริงก่อน ไม่ใช่ทรงทำตามคำแนะนำและความเห็นในบันทึกถวายของคณะกรรมการ ฝ่ายคฤหัสถ์คือผู้กำกับการและรองผู้กำกับการตำรวจสันติบาล ฝ่ายบรรพชิตคือสังฆนายก สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง เจ้าคณะจังหวัดพระนคร ที่เห็นว่า พระพิมลธรรม ต้องศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่สมควรดำรงเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนา และไม่ควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป แต่ไม่ห้ามอุโบสถสังฆกรรม เพราะสั่งให้สึกหายตัวไปจากวัดแล้ว จะห้ามอุโบสถสังฆกรรมทำไมอีก และได้สอบสวนลับหลังเพียงฝ่ายเดียวและให้ทรงจัดการในขั้นปกครอง จึงมีพระบัญชาแนะนำให้พระพิมลธรรมออกเสียจากสมณเพศและหลบหายตัวไป ที่เป็นพระบัญชา

ลับหลัง ทั้งๆ ที่พระพิมลธรรมยังมีตัวอยู่ประจำที่วัดมหาธาตุตลอดมาไม่เคยหลบตัวหายตัวไปไหนเลย ต้องการพบตัวเรียกตัวได้ทุกเมื่อ และเมื่อออกพระบัญชานี้แล้ว ขอให้สอบสวนก็ไม่ยอมสอบสวน ขอแถลงครั้งแรกอนุญาตให้ ๕ วัน ต่อมา อนุญาตให้ ๑๕ วัน แต่ยังไม่ทันได้แถลง ก็ออกพระบัญชามีสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองลงนามรับสนองให้ถอดพระพิมลธรรมจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ จึงขอชี้แจงเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

๑. ตามบันทึกสังฆนายกที่ว่าให้จัดการในชั้นปกครองนั้น ก็ต้องสอบสวนให้ได้ความสมจริงก่อนแล้ว จึงลงโทษได้ ไม่ใช่มีความเห็นอย่างใดแล้ว ไม่คำนึงถึงผิดถูกอย่างไรเลย ให้ทำตามความเห็นนั้นทันที เพราะข้อหาที่ตั้งขึ้นนี้ไม่ใช่ข้อหาในทางปกครอง พระพิมลธรรมไม่ได้ทำผิดในทางปกครอง แต่ตั้งข้อหาเป็นอธิกรณ์ในทางพระธรรมวินัยและกฎหมาย เมื่อไม่ได้ทำตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย จึงออกพระบัญชาลงโทษในทางปกครองไม่ได้

๒. ข้อหาที่ตั้งขึ้นนี้เป็นอธิกรณ์ครบทั้ง ๔ ประการ คือการโจทอาบัติที่อ้างว่าเป็นศีลวิบัติเป็นอนุวาทาธิกรณ์ แต่เพราะทำไม่ชอบตามวิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ มีสัมมุขาวินัย เป็นต้น ไม่มีการสอบสวนพิจารณาในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าธรรมวินัยและมีเจ้าพนักงานตำรวจสันติบาลซึ่งเป็นคฤหัสถ์เข้าร่วมประชุมด้วย จู่ๆ ก็ออกพระบัญชาลับหลังไม่ให้รู้ตัว จึงเป็นวิวาทาธิกรณ์ วิวาทกันว่าไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัย ไม่เป็นสัตถุศาสน์การปรับอาบัติเป็นอาบัติตาธิกรณ์ การลงนิคคหกรรมคือให้สึกออกไปจากวัดเป็นกิจจาธิกรณ์

ที่อ้างบุคคลในฐานะเป็นผู้เสียหายเป็นพยานทุกคน เมื่อพยานเหล่านั้นถูกพ้องศาลเป็นจำเลย ก็ยอมรับสารภาพว่าไม่เป็นความจริง ยอมขอขมาพระพิมลธรรมหมดแล้ว คดีถึงที่สุดแล้ว อธิกรณ์ที่ตั้งขึ้นนี้จึงยังไม่มีทั้งโจทก์ทั้งจำเลย ทั้งพระพิมลธรรมก็ยังเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาโดยชอบตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย ยังมีชีวิตอยู่ประจำที่วัดมหาธาตุตลอดมา เป็นประจักษ์พยานที่อาจพิสูจน์ให้เห็นทุกเมื่อว่า ข้อหาที่ตั้งขึ้นนั้นไม่เป็นความจริง

๓. อธิกรณ์ใด ๆ ก็ตาม ในทางกฎหมาย เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร ในทางพระธรรมวินัย เป็นอำนาจหน้าที่ของสงฆ์โดยชอบตามพระวินัย จะสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยตามพระธรรมวินัยไม่ใช่เป็นอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก คณะสังฆมนตรี เจ้าคณะทุกชั้น และเจ้าพนักงานตำรวจสันติบาล ก่อนออกพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชนั้น ไม่ปรากฏว่าคณะวินัยธรหรือสงฆ์โดยชอบตามพระวินัย ได้สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยโดยชอบตามพระธรรมวินัยอย่างไรเลย ทั้งพระพิมลธรรมก็ยังไม่เคยถูกสอบสวน จึงเป็นพระบัญชานอกเหนืออำนาจหน้าที่ ความจริงพระธรรมวินัย กฎหมายและจารีตประเพณี และแอบอ้างชื่อผู้ถูกสั่งไว้ในพระบัญชานั้นโดยพลการ ไม่ทรงทำตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค ว่าด้วยนิคคหกรรมและว่าด้วยอธิกรณ์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔ สังฆาณัติ ประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ และพระมหาสมณาณัติ วิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นการล่วงละเมิดโดยเจตนา เพราะฉะนั้น พระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ นี้ แม้จะอ้างว่า

เป็นคำแนะนำ จึงไม่เป็นความจริง และเพราะทำผิดพระธรรมวินัย กฎหมาย และจารีตประเพณี จึงเป็นพระบัญชาที่ไม่ชอบและเป็นโมฆะ ทั้งทางพระธรรมวินัยทั้งทางกฎหมายไม่มีผลบังคับได้เลย จะต้องเพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติดังกล่าวแล้ว เป็นการล้างมลทินให้หมดสิ้นกันไป

๔. เพราะพระบัญชาส่วนพระองค์นี้เป็นมูลเหตุที่เป็นโมฆะ พระบัญชาที่มีผู้รับสนองมติคณะสังฆมนตรี ก็สืบเนื่องมาจากมูลเหตุดังกล่าวแล้วนั้น จึงเป็นโมฆะ และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ที่อ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและมติคณะสังฆมนตรีที่เป็นโมฆะ จึงเป็นโมฆะไปด้วย เพราะสืบเนื่องมาจากมูลเหตุอย่างเดียวกัน ภายหลังแต่ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว จะบังคับให้พระอาสภเถรสึกไม่ได้สมเจตนาแล้ว ทางการตำรวจสันติบาลจึงตั้งข้อหาพระอาสภเถรมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และการกระทำผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร จับตัวพระอาสภเถรไปคุมขังที่สันติบาล ผู้มีอำนาจสั่งให้สึก ให้ผู้อื่นเปลื้องผ้ากาสาวพัตร์ออกจากกายให้นุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์ แต่พระอาสภเถรขอครองผ้ากาสายะสีขาว และยังคงปฏิญญาตนเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา มีอัฐบริขารพร้อมบริบูรณ์ ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในภาวะเป็นพระภิกษุโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยตลอดมา ถูกคุมขังอยู่ที่สันติบาลหลายปี อัยการศาลทหารกรุงเทพจึงฟ้องศาลทหารกรุงเทพในข้อหาดังกล่าวแล้ว ศาลทหารกรุงเทพได้สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยว่า ขอสรุปว่ามูลกรณีทั้งหลายตามที่ทราบความจริงมา จำเลยถูกกล่นแกล้งโดยไม่เป็นความจริงๆ ไม่ได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา จึงพร้อมกันพิพากษายกฟ้องโจทก์ปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป ในขณะหลังจากผู้พิพากษาอ่านคำพิพากษาจบแล้ว พระอาสภเถรก็ครองผ้ากาสาวพัสร์เป็น

พระภิกษุโดยชอบตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย กลับเข้าไปวัดมหาธาตุ ประกาศความบริสุทธิ์ในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ในท่ามกลางสังฆสันนิบาต เมื่อประกาศความบริสุทธิ์แล้ว พระสงฆ์ในสังฆสันนิบาตเหล่านั้นได้รับรองความบริสุทธิ์ของพระอาสภเถรด้วยสาธุพร้อมกัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพระอาสภเถรก็ได้ร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพระสงฆ์ตลอดมา เพราะไม่ถูกห้ามอุโบสถสังฆกรรม จึงแสดงให้เห็นว่า

๔.๑ ผู้มีอำนาจสั่งให้พระอาสภเถรสึกโดยให้ผู้อื่นเปลื้องผ้ากาสาวพัสร์ออกจากกายให้นุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์นั้น ไม่เป็นอันสึกตามพระวินัย ในวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค ปฐมปาราชิกสิกขาบท ว่าด้วยการลาสิกขา ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆ-ปริณายก ทรงแปลและทรงนิพนธ์ไว้ในวินัยมุขเล่ม ๓ ว่าด้วยการลาสิกขา เพราะการบังคับให้สึกเป็นอธิกรณ์เรียกว่านิคคหกรรม ต้องทำตามพระวินัยพุทธบัญญัติ แต่ผู้ทำก็หาได้ทำตามไม่ พระอาสภเถรไม่ได้ล่วงละเมิดพระวินัยที่มีโทษจนถึงต้องสึก ตามข้อหาศีลวิบัติดังกล่าวแล้ว ยังคงปฏิญญาตนเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ยังไม่ได้ลาสิกขาด้วยตนเองอย่างไรเลย

การลาสิกขาคือสึกสำเร็จด้วยการปฏิญญาตนเป็นผู้อื่นจากภิกษุต่อหน้าภิกษุด้วยกัน หรือผู้อื่นแล้วและสละเพศเสียถือเอาเพศที่ตนปฏิญญานั้น และการปฏิญญานั้นต้องทำเป็นกิจจลักษณะ เช่นปฏิญญาด้วยคำเด็ดขาด ลั่นวาจาด้วยตนเอง ผู้อื่นปฏิญญาแทนไม่ได้ ผู้รับฟังปฏิญญานั้นเข้าใจถูกต้องทันที และมิใช่เพียงนึกคิดหรือว่าปฏิญญาเล่น หรือแสดงกายประโยค คือเปลื้องผ้ากาสายะ นุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์หรือผู้อื่นบังคับและเปลื้องผ้ากาสายะให้นุ่งห่ม

อย่างคฤหัสถ์ ซึ่งไม่นับว่าเป็นการลาสิกขาคือสึก การสั่งบังคับให้พระอาสภเถร สึกตามที่ทำมาแล้วนั้น จึงเป็นโมฆะไม่เป็นการสึกเลย

๔.๒ การตั้งข้อหาพระอาสภเถรมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรนั้น เป็นความอาญา เป็นความผิดพระวินัยพุทธบัญญัติโทษถึงต้องสึก ที่เป็นอธิกรณ์เรียกว่า นิคคหกรรม ต้องทำตามพระธรรมวินัย แต่ผู้ทำหาได้ทำตามพระธรรมวินัยไม่ และไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวน แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของสงฆ์โดยชอบตามพระวินัย ต้องสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยตามพระธรรมวินัย เมื่อสงฆ์ยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความสมจริงตามข้อหา อัยการศาลทหารกรุงเทพเป็นโจทก์ ใช้ชื่อพระอาสภเถรว่า นายอาจ ดวงมาลา จำเลย ฟ้องศาลทหารกรุงเทพ เมื่อศาลทหารกรุงเทพสอบสวนพิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่เป็นความจริงตามข้อหา จึงพิพากษายกฟ้อง การฟ้องนายอาจ ดวงมาลา จำเลย ต่อศาลทหารกรุงเทพตามข้อหาที่ตั้งขึ้นนั้นจึงเป็นโมฆะทั้งทางพระธรรมวินัยทั้งทางกฎหมาย

เพราะฉะนั้น พระอาสภเถรคงเป็นพระอาสภเถรอยู่ตามสภาพเดิม ไม่ได้เป็นนายอาจ ดวงมาลา จำเลย ตามคำฟ้องของอัยการทหารกรุงเทพแต่อย่างไรเลย เพราะข้อหาที่ฟ้องนั้นไม่เป็นความจริง แต่เป็นการแอบอ้างชื่อพระอาสภเถรเป็น นายอาจ ดวงมาลา โดยไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัย เพราะในขณะนั้นพระอาสภเถรยังคงปฏิญญาตนเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาอยู่ และคงเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยทุกประการตลอดไป.

ที่ ๖๔/๒๕๐๓ วัดมกุฎกษัตริยาราม

๑๕ กันยายน ๒๕๐๓

เรื่อง ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาสและเจ้าคณะธรรมยุตภาค

เรียน พระศาสนโศภน

ด้วยได้รับรายงานของพระสงฆ์ วัดราชาธิวาสวิหาร จำนวน ๒๔ รูป มีพระศิริธรรมมุนีและพระราชวราภรณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้น แสดงความรังเกียจท่านด้วย อุโบสถสังฆกรรม เพราะท่านอยู่ในที่ลับตาลับหูกับมาตุคามตัวต่อตัว ในตึกเทพหัสดินครั้งหนึ่งเป็นเวลานานชั่วโมงเศษถึงสองชั่วโมงก็มี เกือบเป็นอาจิณปฏิบัติ ในวันพฤหัสบดีบ้าง วันอังคารบ้าง เกือบทุกสัปดาห์ ภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมากได้สังเกตเห็นพฤติการณ์ของท่านโดยใกล้ชิดหลายครั้งหลายหน ทุกรูปลงสันนิษฐานว่าท่านถึงศีลวิบัติขาดจากความเป็นภิกษุเพราะล่วงปฐมปาราชิกแล้ว ไม่ควรให้ทรงเพศบรรพชิต และไม่ควรให้ดำรงสมณศักดิ์ต่อไป เพราะท่านไม่เป็นสมณะแล้ว สมณศักดิ์ก็ไม่มีวัตถุที่ตั้งในตัวของท่าน เมื่อได้รับทราบรายงานแล้ว ได้นัดประชุมสังฆมนตรีฝ่ายธรรมยุต ๕ รูป พิจารณารายงานของพระสงฆ์วัดราชาธิวาสวิหารโดยละเอียดรอบคอบ และสอบสวนปากคำผู้ที่ได้ประจักษ์เหตุการณ์แก่ตนเองแล้ว เห็นพ้องต้องกันว่า เรื่องนี้มีหลักฐานเพียงพอเป็นที่เชื่อถือได้ว่า ท่านถึงศีลวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่สมควรให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร และตำแหน่งเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๗–๘–๙ ต่อไป เพราะฉะนั้น จึงให้ท่านพ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส

วัดราชาธิวาสวิหาร และตำแหน่งเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๗–๘–๙ ตั้งแต่ได้รับคำสั่งนี้ และให้ท่านงดเว้นการร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพระสงฆ์ธรรมยุตทั่วไป ไม่เลือกว่าวัดใด ทั้งนี้เพื่อไม่เป็นที่เดือดร้อนลำบากใจแก่พระสงฆ์ผู้มีศีลเป็นที่รัก

ให้ท่านจัดการกับตัวท่านเองในทางสงบเพื่อไม่เป็นที่อับอายขายหน้าแก่พระสงฆ์สามเณรตลอดถึงสัตบุรุษอุบาสกอุบาสิกาวัดราชาธิวาสวิหาร คณะธรรมยุตและพระพุทธศาสนาโดยวิธีสละเพศบรรพชิตและหลบตัวหายไปเสียจากวัดราชาธิวาสวิหาร อย่างงดงามดีกว่าจะปรากฏตัวโดยประการอื่น ทั้งนี้ขอให้ท่านจัดการให้เสร็จภายในเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งนี้เป็นต้นไป

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์
(สมเด็จพระมหาวีรวงศ์)
เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต
สังฆนายก

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์
(พระอุบาลีคุณูปมาจารย์)
เจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดพระนคร

คำชี้แจง
หนังสือที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓

หนังสือที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ เรื่อง ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาสและเจ้าคณะธรรมยุตภาค เรียนพระศาสนโศภน ลงนาม สมเด็จพระมหาวีรวงศ์เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต สังฆนายก พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดพระนคร ในขณะที่ทางคณะสงฆ์ยังใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ อยู่ ไม่แจ้งข้อหาที่ตั้งขึ้นในหนังสือนั้น แก่พระศาสนโศภนก่อน จู่ๆก็ออกหนังสือนี้เป็นคำสั่งทันที หัวข้อเรื่องกับข้อความในท้องเรื่องขัดแย้งกันคือ ให้งดเว้นการร่วมอุโบสถสังฆกรรม ให้สละเพศบรรพชิตหลบตัวหายไปเสียจากวัดราชาธิวาสวิหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อหาที่ตั้งขึ้นนั้นไม่เป็นความจริง แต่มีเจตนามุ่งกำจัดจากเพศบรรพชิต ด้วยความเห็นผิดว่าเป็นศัตรูอย่างร้ายกาจที่ไม่ใช่สมณวิสัยจะพึงทำเช่นนี้ได้เลย

เมื่อตั้งข้อหาขึ้นแล้วและทำตามพระวินัยมีสัมมุขาวินัยเป็นต้น ในระหว่างสอบสวนจะให้พักจากตำแหน่งเจ้าอาวาส เจ้าคณะภาค พักจากอุโบสถสังฆกรรมไว้ก่อนได้ แต่จะให้พ้นจากตำแหน่งนั้นๆไม่ได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช ไม่ใช่ของสังฆนายกและเจ้าคณะ และห้ามร่วมอุโบสถสังฆกรรมไม่ได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร ไม่ใช่ของสังฆนายกและเจ้าคณะ เมื่อสอบสวนพิจารณาได้ความสมจริงแล้วให้วินิจฉัยลงโทษตามโทษานุโทษ ถ้าสอบสวนพิจารณาแล้วไม่เป็นความจริง

ก็ให้ประกาศความบริสุทธิ์ เมื่อไม่ได้สอบสวนตามพระธรรมวินัยให้ได้ความสมจริงก่อนแล้ว จะออกคำสั่งที่ ๖๔/๒๕๐๓ นี้ไม่ได้เลย

คณะอุบาสกอุบาสิกาวัดราชาธิวาสวิหาร ได้ทราบเรื่องนี้แล้ว จึงร่วมกันทำหนังสือถวายสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ขอร้องให้สอบสวนก็ไม่ยอมสอบสวน โจทก์ผู้เป็นเจ้าทุกข์จึงฟ้องศาลยุติธรรมและศาลยุติธรรมได้พิพากษาถึงที่สุดแล้วว่า คดีนี้ไม่มีมูลความจริงและไม่เป็นความจริง ก็ยังไม่พิจารณาเพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติจนถึงบัดนี้

ที่ปรารภเหตุได้รับรายงานของพระสงฆ์วัดราชาธิวาสวิหาร ๒๔ รูป มีพระศิริธรรมมุนีและพระราชวราภรณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้น พระราชาคณะทั้งสองรูปนั้นก็ปฏิเสธแล้วว่า มิได้ร่วมรู้ร่วมเห็นด้วยเลย หน้า ๖๑ แห่งคำพิพากษาที่พิมพ์เป็นเล่มและภิกษุอีก ๑๗ รูปก็ปฏิเสธเช่นเดียวกัน เหลืออีก ๕ รูป สึกแล้ว ๑ รูป คงเหลือ ๔ รูปอยู่ภายใต้บังคับของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ก็ไม่ได้ร่วมรู้เห็นเพียงแต่ได้รับคำบอกเล่า เพราะปรากฏว่ารายงานที่อ้างไว้ในหนังสือนี้ทำและพิมพ์ที่วัดมกุฏกษัตริยาราม ครั้นพิมพ์แล้วสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ให้พระราชาคณะทั้งสองรูปลงชื่อแล้ว มอบแก่พระมหาเสนอจำเลยที่ ๔ ผู้ติดต่อใกล้ชิดกับสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ เพราะเหตุขณะที่ไปพักวัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อยู่ร่วมกับผู้หญิงในกุฏิเดียวกันในเวลากลางคืน พระสงฆ์วัดนั้นหลายรูปล้อมกุฏิจับได้และยอมรับสารภาพทั้งคู่ พระศิริธรรมมุนี จำเลยที่ ๑ ก็สึกแล้ว พระราชวราภรณ์ จำเลยที่ ๒ ก็ถูกห้ามอุโบสถสังฆกรรม เพราะเหตุอะไรก็ไม่ทราบ นอกจากนั้นก็สึกแล้วเป็นส่วนมาก ยังเหลือ ๔ รูปที่อยู่ใต้บังคับสังฆนายก

ก่อนออกคำสั่งนี้ ยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความสมจริงตามรายงาน

ที่อ้างนั้น จู่ ๆ ก็ออกคำสั่งลับหลังทันที ทั้ง ๆ ที่พระศาสนโศภนยังอยู่ประจำที่วัดราชาธิวาสวิหารตลอดมา ไม่เคยหลบตัวหายตัวไปไหนเลย ต้องการพบตัวเรียกตัวได้ทุกเมื่อ และเมื่อสั่งให้สึกหายตัวไปจากวัดแล้วมิหนำยังสั่งซ้ำให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาสเจ้าคณะภาค และห้ามอุโบสถสังฆกรรมอีก ที่เป็นคำสั่งไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย ไม่เป็นสัตถุศาสน์ ไม่เป็นกฎหมาย แต่เป็นคำสั่งด้วยความเป็นศัตรูที่ไม่เห็นแก่พระธรรมวินัย ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนเลย

ประเด็นข้อเท็จจริงที่อาจพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ทุกเมื่อว่า ข้ออ้างในคำสั่งนั้นไม่เป็นความจริง คือ

๑. พระอตุลการีเถร (พระศาสนโศภน ปลอด อตุลการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร ตั้งแต่บวชมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ จนถึงบัดนี้ได้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัยที่เป็นชีวิตจิตใจตลอดมาและคงมีความบริสุทธิ์อยู่ในตนคงที่ ความบริสุทธิ์นี้ทนต่อการพิสูจน์ทุกเวลา ซึ่งตนและผู้อื่นอาจพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ได้ทุกเมื่อ อันใคร ๆ แม้จะมีเจตนาทำลายสักเพียงไร ก็อาจทำลายได้เลย เพราะความบริสุทธิ์หรือความไม่บริสุทธิ์เฉพาะตน คนอื่นจะทำผู้ไม่บริสุทธิ์ หรือทำผู้บริสุทธิ์ให้เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ได้เลย ผู้บริสุทธิ์คงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นั่นเอง จึงยังคงดำรงเพศภิกษุในพระธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศไว้ดีครบถ้วนแล้ว คงประพฤติพรหมจรรย์ด้วยความบริสุทธิ์สืบต่อกันมาจนตลอดชีวิต ไม่เคยมีมลทินด่างพร้อย และไม่เคยมีประวัติด่างพร้อยในการประพฤติพรหมจรรย์เป็นพระภิกษุโดยชอบตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย ตลอดมาจนถึงบัดนี้และตลอดไป ไม่เคยก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์ และไม่เคยก่อความยุ่งยากใน

คณะสงฆ์รัฐบาลและประชาชนตลอดมาและตลอดไป ในฐานะเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์เป็นเวลานาน ก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเป็นหลักการปกครองให้เกิดความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยตลอดมา เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น ก็ได้สอบสวนพิจารณาจนความจริงมีโทษถึงต้องสึกปรากฏชัดแล้วจึงแนะนำให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยฐานเป็นมิตรของกัน ไม่เคยตั้งตัวเป็นศัตรูต่อกันเลย จนละอายใจยอมสึกเองทุกรายไม่ต้องสั่งและวินิจฉัยเป็นตัวหนังสือ หาได้ทำอย่างผู้ปกครองคณะสงฆ์ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ไม่ การออกคำสั่งเช่นนี้เพิ่งมีขึ้นในคณะสงฆ์ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงสมัยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์สกลมหาสังฆปรินายกเป็นที่สุด

๒. การโจทย์อาบัติในคำสั่งนั้นเป็นอนุวาทาวิกรณ์แต่เพราะทำไม่ชอบตามวิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ มีสัมมุขาวินัยเป็นต้น ไม่มีการสอบสวนพิจารณาในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ พร้อมหน้าธรรมวินัย จู่ๆ ก็ออกคำสั่งลับหลัง เมื่อได้รับคำสั่งนั้นแล้วเห็นว่าไม่ชอบ ขอให้เพิกถอนคำสั่งนั้นก่อนแล้ว ให้ทำตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และสังฆาณัติว่าด้วยอธิกรณ์ ตลอดถึงจารีตประเพณีว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสสกลมหาสังฆปริณายก ทรงไว้เป็นตัวอย่าง ก็ไม่ยอมเพิกถอนและไม่ยอมทำตามพระธรรมวินัยดังกล่าวแล้ว จึงเป็นวิวาทาธิกรณ์ วิวาทกันว่าไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัย ไม่เป็นสัตถุศาสน์ การปรับอาบัติเป็นอาปัตตาธิกรณ์ การลงนิคคหกรรมเป็นกิจจาธิกรณ์ ข้อความในคำสั่งนั้นเป็นอธิกรณ์ครบทั้ง ๔ ประการ

อธิกรณ์เหล่านี้ ต้องทำตามพระวินัย ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค ว่าด้วยนิคคหกรรม และว่าด้วยอธิกรณ์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ สังฆาณัติ ประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ และวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ แต่ก็หาได้ทำตามไม่ เป็นการล่วงละเมิดโดยเจตนา

อธิกรณ์ใดๆก็ตาม ในทางกฎหมาย เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธรจะสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยตามพระธรรมวินัย ในทางพระธรรมวินัย เป็นอำนาจหน้าที่ของสงฆ์โดยชอบด้วยพระวินัย จะสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยตามพระธรรมวินัย ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก คณะสังฆมนตรีและเจ้าคณะทุกชั้น ก่อนแต่จะออกคำสั่งนี้ไม่ปรากฏว่าคณะวินัยธรหรือสงฆ์โดยชอบตามพระวินัย ได้สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยโดยชอบตามพระธรรมวินัยอย่างไรเลย เป็นการออกคำสั่งนอกเหนืออำนาจหน้าที่และแอบอ้างชื่อผู้ถูกสั่งไว้ในคำสั่งนั้นโดยพลการ อธิกรณ์นี้จึงไม่มีทั้งโจทก์ ทั้งจำเลย แต่สังฆนายกตั้งตัวเป็นโจทก์พิจารณาวินิจฉัยโดยพลการ จู่ๆก็ออกคำสั่งลับหลังฝ่ายเดียว ผู้ถูกสั่งไม่รู้เรื่องอะไรมาก่อนเลย

พระธรรมวินัย กฎหมาย จารีตประเพณี บัญญัติไว้ให้ทำอย่างไร ก็หาได้ทำอย่างนั้นไม่ เป็นการทำนอกเหนือพระพุทธเจ้า พระอริยสงฆ์ พระเถระผู้นำพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา เป็นการแสดงเจตนาทำผิดพระธรรมวินัย กฎหมาย จารีตประเพณี เพราะฉะนั้นคำสั่งที่ทำเป็นหนังสือที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ นี้ จึงไม่เป็นความจริง และเพราะทำผิดพระธรรมวินัย ทั้งทางกฎหมาย ไม่มีผลบังคับได้เลย จะต้องเพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค เป็นการล้างมลทินให้หมดสิ้นกันไป.

พระบัญชา
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ทรงอาศัยอำนาจมาตรา ๔๖ แห่งสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๖ มีพระบัญชาให้พระศาสนโศภน เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหารพระอารามหลวง จังหวัดพระนคร และเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๗–๘–๙ ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร และเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๗–๘–๙ เหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๓ เป็นต้นไป.

ผู้รับสนองพระบัญชา
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์
สังฆนายก
๗ ตุลาคม ๒๕๐๓

พระศาสนโศภน ยังไม่ยอมปฏิบัติตาม เพราะคำสั่งที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ เป็นโมฆะ แม้จะแก้ใหม่ก็คงเป็นโมฆะ เพราะมิได้ปฏิบัติให้ชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติ และระเบียบจารีต

ประเพณี ตามที่ได้ถวายฎีกาอุทธรณ์ คำสั่งที่ ๑๒๕/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๓ แล้วนั้น.

พระศาสนโศภน

๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๓

พระบัญชานี้ได้นำถวายพระศาสนโศภน รับทราบแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๓ เวลา ๑๕.๓๐ น.

วิเชียร วชิรพาหุ

๒๗ ต.ค. ๒๕๐๓

ทัศนีย์ คงพิบูลย์

นวน หงษ์อนุรักษ์

สำเนาอันถูกต้อง

พระสุวิมล

พระบัญชา
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ทรงอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๖ แห่งสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๖ มีพระบัญชาให้พระพิมลธรรม เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ พระอารามหลวง จังหวัดพระนคร ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ เหตุประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นไป

ผู้รับสนองพระบัญชา
พระธรรมรัตนากร
(พระธรรมรัตนากร)
สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง
๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓

สำเนาถูกต้องตามนั้น
พระสุวิมล

คำชี้แจง
พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช
๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓

การออกพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชนี้ เพราะถูกคัดค้านว่า คำสั่งที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ และพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๓ นั้น ไม่เป็นความจริง และไม่ชอบ เป็นโมฆะ ที่พึงถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ว่าด้วยกรรมที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัยแล้ว ทำให้ถูกตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย กลับออกพระบัญชาซ้ำมาอีก เป็นการทำผิดซ้ำอีก คือ

พระบัญชานี้ แสดงให้เห็นว่า ก่อนออกพระบัญชา สังฆนายกยังไม่ถวายรายงานสมเด็จพระสังฆราช และสมเด็จพระสังฆราชก็ดี สังฆนายกก็ดี สังฆมนตรีก็ดี ยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความสมจริงว่า พระเถระทั้งสองรูปมีความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอย่างไร และพระเถระทั้งสองรูปก็ยังไม่เคยถูกสอบสวนอย่างไรเลย จึงขัดแย้งกันเองในมาตราที่อ้างนั้นวรรคท้ายว่า

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระคณาธิการผู้บังคับบัญชาของพระคณาธิการปนั้น รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความสมจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งให้ออกดังนี้

และแสดงให้เห็นต่อไปว่า ยังไม่ได้ประชุมคณะสังฆมนตรี ผู้รับผิดร่วมกัน เพียงแต่คัดบทบัญญัติในมาตรา ๖๔ (๔) นั้นโดยพลการ พิมพ์

ถวายสมเด็จพระสังฆราชลงพระนาม สังฆนายกลงนามรับสนองพระบัญชา อีกฉบับหนึ่ง สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองลงนามรับสนองพระบัญชา นำส่งกรมการศาสนาด้วยตนเอง ให้ทำหนังสือนำส่งพระบัญชานี้ถึงพระศาสนโศภน และพระพิมลธรรม

อนึ่ง พระบัญชานี้ ในทางพระธรรมวินัยเป็นอธิกรณ์ เรียกว่า นิคคหกรรม ต้องทำตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค ในทางกฎหมาย สมเด็จพระสังฆราชจะออกพระบัญชาได้ต่อเมื่อคณะวินัยธร ได้สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยได้ความสมจริงแล้ว ในทางพระธรรมวินัยก็ต่อเมื่อสงฆ์โดยชอบตามพระวินัย สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยได้ความสมจริงแล้ว เช่นเดียวกัน ไม่ใช่จู่ ๆ ออกพระบัญชาบังคับโดยไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นการออกพระบัญชาโดยพลการ และไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก สังฆมนตรีจะออกบัญชาและรับสนองพระบัญชาในอธิกรณ์นี้ ในเมื่อยังไม่ได้ทำตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย ให้ได้ความสมจริงเสียก่อน

เพราะเหตุดังกล่าว พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชจึงไม่เป็นความจริง และเพราะทำผิดพระธรรมวินัยกฎหมายและจารีตประเพณี จึงเป็นพระบัญชาไม่ชอบ ที่เป็นโมฆะทั้งทางพระธรรมวินัยทั้งทางกฎหมาย ไม่มีผลบังคับได้เลย จะต้องเพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค ว่าด้วยกรรมไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย ทรงอนุญาตให้สงฆ์เพิกถอนเสีย เป็นการล้างมลทินให้หมดสิ้นกันไป.

ลับมาก
ตอนที่ ๙๔

รก. ๑๕ พ.ย. ๒๕๐๓
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง ถอดสมณศักดิ์

ด้วยพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ผ่าฝืนไม่ยอมปฏิบัติตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งคณะสังฆมนตรีได้พิจารณาแล้ว มีมติว่า ไม่สมควรจะให้ดำรงอยู่ในสมณศักดิ์

จึงทรงพระกรุณาโปรดให้ถอด พระพิมลธรรมออกเสียจากสมณศักดิ์ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี

สำเนาถ่ายอันถูกต้อง

ชุบ ไตรภูมิ

หัวหน้ากองกลาง

ผรก. ๒๔๖๑

วินัย

๑๔ พ.ย.

ส่ง ผรก. ประกาศราชกิจจาฯ

ชุบ

๑๓ พ.ย. ๐๓

ตอนที่ ๙๔ ลับมาก

รก.. ๑๕ พ.ย. ๒๕๐๓

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่องถอดสมณศักดิ์

ด้วยพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการี) ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งคณะสังฆมนตรีได้พิจารณาแล้ว มีมติว่า ไม่สมควรจะให้ดำรงอยู่ในสมณศักดิ์

จึงทรงพระกรุณาโปรดให้ถอด พระศาสนโศภน ออกเสียจากสมณศักดิ์ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี

ผรก. ๒๔๖๖

วินัย

๑๔ พ.ย. ๐๓

ส่ง ผ.ร.ก. ประกาศราชกิจจาฯ

ชุบ

๑๓ พ.ย. ๒๕๐๓

สำเนาถ่ายอันถูกต้อง

ชุบ ไตรภูมิ

๒๖ พ.ค. ๐๙

คำชี้แจง
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องถอดสมณศักดิ์ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ นี้มีมูลมาจากคำสั่งสังฆนายกที่ ๖๔/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๐๓ และพระบัญชาส่วนพระองค์ สมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ ที่แสดงเจตนาไว้ในคำสั่งและพระบัญชานั้น ๆ ว่าไม่ควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป จึงมีเจตนาพยายามถอดสมณศักดิ์ได้สมเจตนาที่ตั้งไว้นั้น อันเป็นอกุศลเจตนาสืบต่อกันมานั่นเอง

คำสั่งสังฆนายก พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เหล่านี้ไม่มีการสอบสวนตามพระธรรมวินัยและกฎหมายอย่างไรเลย ทั้งก่อนและหลังตั้งแต่ต้นมาจนถึงบัดนี้ ทำเป็นความลับ ทำลับหลัง ทั้ง ๆ ที่พระเถระทั้งสองรูปยังคงอยู่ประจำที่วัดราชาธิวาสวิหารและวัดมหาธาตุตลอดมา ต้องการพบตัวเรียกตัวได้ทุกเมื่อ ถ้าเป็นความจริงตามข้ออ้างในคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เพราะเหตุไรจึงทำเป็นความลับและลับหลัง ถ้าทำในที่เปิดเผยต่อหน้าพระเถระทั้งสองรูปสอบสวนพิจารณาให้ได้ความสมจริงก่อนแล้ว วินิจฉัยชี้ขาดโดยชอบมิดีกว่าหรือ เรื่องนี้ก็จะยุติลงโดยชอบ ไม่ต้องก่อความยุ่งยากตลอดมา และเพราะเหตุอะไรจึงต้องทำผิดพระธรรมวินัย กฎหมาย จารีตประเพณี ซึ่งมีปรากฏเป็นตัวหนังสืออยู่ ให้มีมลทินติดตัวไป และปรากฏอยู่ในโลก สมเด็จพระ

สังฆราช สังฆมนตรี เจ้าคณะจะปฏิเสธว่าไม่รู้พระธรรมวินัย กฎหมาย จารีตประเพณีไม่ได้ เพราะเป็นพระเถระประมุขสงฆ์ และเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจะปฏิเสธว่าไม่รู้กฎหมายก็ไม่ได้ เพราะเป็นผู้ปกครองรัฐด้วยกฎหมาย เป็นการเจตนาล่วงละเมิดโดยตรง มีอยู่อีกอย่างหนึ่งคือเพื่อเสกสร้างปิดความผิดความชั่วของตัวไว้ ซึ่งเป็นที่รู้กันอยู่ จะผิดจะชั่วหนักเบาอย่างไรไม่อาจเปิดเผยได้ เพราะไม่เป็นธรรมแก่ผู้ทำที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะกลัวจะปิดไว้ไม่ได้ จึงจู่ๆ ก็ออกคำสั่ง พระบัญชาประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลับหลังโดยไม่ให้รู้ตัว มีเจตนาจะกำจัดเพศบรรพชิตให้ได้ ซึ่งไม่ใช่สมณวิสัยเลย จึงไม่อาจรับทราบคำสั่งพระบัญชาประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีทุกฉบับ เพราะรับทราบก็เป็นการร่วมทำผิดพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติและจารีตประเพณีที่เป็นการกระทำผิดต่อพระพุทธเจ้ากับทั้งพระธรรม พระสงฆ์ซึ่งเป็นสรณะ พระมหากษัตริย์ อัครศาสนูปถัมภก และพระเถระบุรพาจารย์ผู้นำพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา ไม่อาจรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้ เป็นการลุอำนาจอคติทั้ง ๔ ไม่อาจดำรงความเป็นธรรมให้เที่ยงตรงคงที่อยู่ในตนได้ และไม่อาจให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ไม่ได้รักษาความเป็นธรรม ล้วนแต่เป็นความเสียไม่มีดี พระธรรมวินัยคือพระพุทธศาสนา จะตั้งอยู่มั่นคงในตน ก็เพราะไม่ทำผิดเองและร่วมกันทำผิดพระธรรมวินัย แต่ทำตามพระธรรมวินัยโดยเคารพตลอดไป

เมื่อออกคำสั่ง พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ขอให้สอบสวน ก็ไม่ยอมสอบสวนแม้แต่ขอพบก็ไม่ยอมให้พบ แม้การสอบถามก็ไม่มีเลย ตั้งแต่ต้นมาจนถึงบัดนี้ และก่อนแต่จะออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พระสงฆ์วัดมหาธาตุขอให้สอบสวน ก็ไม่ยอมสอบสวน

ตั้งแต่ก่อนออกและภายหลังออกคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี จนถึงบัดนี้ก็ยังไม่ได้สอบสวน ทำไปข้างเดียวโดยพลการ เพราะพระเถระทั้งสองรูปไม่เคยถูกสอบสวนอย่างไรเลย ทั้งก่อนออกและภายหลังออกดังกล่าวแล้ว เป็นการแอบอ้างชื่อของพระเถระทั้งสองรูปไว้ในคำสั่งพระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการ การที่ไม่ยอมสอบสวนก็เพราะข้ออ้างนั้นไม่เป็นความจริง ถ้าสอบสวนก็จะเป็นความเสียหายแก่ตนผู้ทำเอง จึงเก็บเรื่องนี้ไว้โดยตลอดมา ไม่ยกขึ้นพิจารณาเพิกถอนตามพระวินัยพุทธบัญญัติและกฎหมาย ทำให้มีมลทินอยู่ตลอดไป เรื่องนี้จึงไม่ยุติลงได้โดยชอบ เป็นการก่อความยุ่งยากตลอดมา

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ อ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และมติคณะสังฆมนตรี จึงได้ความว่ามีการประชุมสังฆมนตรี พิจารณาขอถอดสมณศักดิ์ทางรัฐบาล และรัฐบาลได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องถอดสมณศักดิ์ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ แล้วเมื่อพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและมติคณะสังฆมนตรี ที่อ้างไว้นั้นเป็นโมฆะ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีจึงเป็นโมฆะไปด้วยกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำสั่งสังฆนายก พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มติคณะสังฆมนตรี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นโมฆะอย่างไร จึงขอชี้แจงรวมความตลอดเรื่องอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

เรื่องที่ร่วมกันก่อขึ้นนี้ เป็นที่รับรองกันแล้วทั้งสมเด็จพระสังฆราชทั้งสังฆนายกทั้งคณะสังฆมนตรีทั้งศาลยุติธรรมว่า เป็นอธิกรณ์ทั้งทางกฎหมายทั้งทางพระธรรมวินัย สมณศักดิ์ไม่ใช่พระธรรมวินัย แต่การขอถอดสมณศักดิ์และถอดสมณศักดิ์เป็นอธิกรณ์เรียกว่านิคคหกรรม การลงนิคคหกรรม คือการขอถอดสมณศักดิ์และถอดสมณศักดิ์แก่พระภิกษุใดๆ ก็ตาม ต้องทำตาม

พระวินัยที่มาในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐมภาค และวินัยมุขเล่ม ๓ ว่าด้วย นิคคหกรรม

อธิกรณ์ใดๆ ก็ตาม เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธรในทางกฎหมาย หรือของสงฆ์โดยชอบด้วยพระวินัยทางพระธรรมวินัย ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก คณะสังฆมนตรี และเจ้าคณะทุกชั้น และไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจะพิจารณาวินิจ-ฉัย หรือมีมติใดๆ หรือออกคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ในอธิกรณ์นี้ได้ จะออกคำสั่ง พระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีได้ ก็ต่อเมื่อคณะวินัยธรสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยถึงที่สุดแล้ว แต่อธิกรณ์นี้คณะวินัยธรยังไม่สอบสวนพิจารณาวินิจฉัยอย่างไรเลย จึงไม่มีทั้งโจทก์ทั้งจำเลย พระเถระทั้งสองรูปไม่เคยเป็นโจทก์เป็นจำเลยในอธิกรณ์นี้ ทั้งทางกฎหมาย ทั้งทางพระธรรมวินัย ทั้งทางคณะสงฆ์ ทั้งทางรัฐบาล ทั้งทางศาลยุติธรรม แต่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในสมัยนั้นอาศัยอำนาจอะไรไม่ทราบ ตั้งตัวเป็นโจทก์ โดยไม่มีจำเลย ไม่สอบถามไม่สอบสวน ไม่ให้พบ แต่พิจารณาวินิจฉัยออกคำสั่ง พระบัญชา เป็นความลับและลับหลัง เป็นการแอบอ้างชื่อของพระเถระทั้งสองรูปไว้ในคำสั่ง บัญชาสมเด็จพระสังฆราช และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีโดยพลการ เป็นการลงโทษแก่ผู้ไม่มีความผิด

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ เป็นประกาศนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ความจริง กฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี เพราะแอบอ้างชื่อพระเถระทั้งสองรูป และแอบอ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มติคณะสังฆมนตรี ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่จะพิจารณาวินิจฉัยออกคำสั่ง พระบัญชา และมติใดๆ ในอธิกรณ์นี้ กฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีต

ประเพณี มีบทบัญญัติให้ทำอย่างใด ก็ไม่ทำตามกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณีอย่างนั้นเลย

นอกจากคำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ และศาลยุติธรรมถึงที่สุดแล้ว ว่า ไม่มีความผิด และไม่เป็นความจริง ซึ่งถือเป็นหลักพิจารณาเพิกถอน ตามพระมหานิยมและราชนิยมในรัชกาลที่ ๖ แล้ว แม้เพียงแต่พิจารณาตาม ตัวหนังสือที่มีปรากฏอยู่ในคำสั่งสังฆนายก พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชทั้ง ส่วนพระองค์ ทั้งที่มีผู้รับสนองพระบัญชา มติคณะสังฆมนตรี ประกาศ สำนักนายกรัฐมนตรี ก็จะเห็นได้ว่าขัดแย้งกันเองในตัว คือ

คำสั่งสังฆนายก และพระบัญชาส่วนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชฉบับ แรก ที่ร่วมกันคือ ให้สึกแล้วหายตัวไปจากวัด ที่ต่างกันคือคำสั่งสังฆนายก ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส เจ้าคณะภาค ห้ามอุโบสถสังฆกรรม ถ้าเป็น ความจริงตามคำสั่งและพระบัญชาแม้ไม่ชอบ สั่งให้สึกก็ต้องสึก หรือเมื่อเป็น ความจริงตามคำสั่งและพระบัญชานั้น แม้ไม่สั่งให้สึกก็ต้องสึกเอง จะคง ดำรงเพศเป็นพระภิกษุอยู่ไม่ได้ เมื่อสึกพ้นจากภาวะเป็นพระภิกษุแล้ว ทุก สิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในภาวะเป็นพระภิกษุก็หมดสิ้นไป ไม่ต้องถอดจากเจ้าอาวาส และเจ้าคณะภาค ไม่ต้องห้ามอุโบสถสังฆกรรม ไม่ต้องขอถอดสมณศักดิ์ และถอดสมณศักดิ์ คำสั่งพระบัญชานี้ แสดงให้เห็นเจตนาเป็นเหตุให้ทำเป็น หนังสือถึงกับบังคับให้สึกโดยไม่ให้รู้ตัวก่อนนั้นเป็นอย่างไร ทั้งๆที่ไม่เป็น ความจริงและผู้ทำได้ทำผิดกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี

เมื่อพระอตุการีเถระได้รับคำสั่งเห็นว่าไม่ชอบ จึงไม่รับทราบตาม พระมหาสมณนิยม แต่ได้ชี้แจงให้ทราบว่า คำสั่งไม่ชอบและไม่เป็นความจริง ไม่มีอำนาจหน้าที่จะสั่งเช่นนี้ได้ การให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และเจ้า

คณะภาค เป็นอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช การห้ามอุโบสถสังฆ-กรรม การให้ออกจากวัด การให้สึกเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร ข้อความที่อ้างไว้ในคำสั่ง และพระบัญชาเป็นอธิกรณ์ ผู้สั่งเป็นผู้ก่ออธิกรณ์ขึ้นในคณะสงฆ์ โดยผู้ถูกกล่าวหาไม่รู้ตัวมาก่อนเลย ไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ ทำลับหลังทำเป็นความลับฝ่ายเดียว ขอให้เพิกถอนคำสั่งก่อนแล้วจะตั้งข้อหาอย่างไร ก็ให้ส่งไปที่คณะวินัยธร ให้คณะวินัยธรสอบสวนพิจาณาวินิจฉัย ตามพระธรรมวินัยและกฎหมายดังนี้เป็นต้น แต่แทนที่จะเพิกถอนกลับทำเป็นพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราชให้ถอดพระศาสโศภนออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และเจ้าคณะภาค ให้ถอดพระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยคัดบทบัญญัติในสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๕๘๖ มาตรา ๔๖ (๔) พิมพ์ถวายสมเด็จพระสังฆราชลงพระนาม และสังฆนายกลงนามรับสนองพระบัญชา ส่วนวัดมหาธาตุ พระธรรมรัตนากรลงนามรับสนองพระบัญชา นำส่งกรมการศาสนาด้วยตนเอง ขอให้ทำหนังสือนำส่งพระศาสนโศภนและพระพิมลธรรม

พระบัญชาฉบับนี้เป็นการลงโทษซ้ำคำสั่ง และพระบัญชาส่วนพระ-องค์ฉบับแรกที่ให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และเจ้าคณะภาค ให้สึกออกไปจากวัด ถ้าคำสั่งและพระบัญชาฉบับแรกเป็นความจริงและชอบแล้ว ทำไมจึงต้องทำพระบัญชาให้ถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และเจ้าคณะภาคซ้ำอีก

และในพระบัญชานั้นเอง ขัดแย้งกันในมาตราที่อ้างนั้นวรรคท้ายดังกล่าวแล้วในพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ที่ยังไม่มีรายงานและสมเด็จพระสังฆราช สังฆนายก สังฆมนตรี หรือเจ้าคณะทุกชั้น ยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความสมจริงอย่างไรเลย แม้ขอให้สอบสวนตามพระธรรมวินัยและ

กฎหมายก็ไม่ยอมสอบสวน ยังใช้อำนาจออกพระบัญชามาได้ เป็นการทำผิดซ้ำเข้าอีก เป็นการทำให้สมเด็จพระสังฆราชพลอยมัวหมอง เป็นการแอบอ้างสังฆาณัติมาตรานั้นโดยไม่ชอบ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ไม่ชอบลงโทษแก่ผู้ไม่มีความผิดโดยพลการ เพราะเรื่องนี้เป็นที่รับรองกันแล้วว่าเป็นอธิกรณ์ก็ไม่ยอมทำตามกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี กลับพลิกแพลงมาใช้อำนาจฝ่ายบริหารทำผิดซ้ำเข้าอีก ซึ่งเป็นการทำผิดนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ความจริง กฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี ที่ไม่อาจออกคำสั่งพระบัญชาใดๆ ได้ จะใช้อำนาจฝ่ายบริหารออกพระบัญชาได้ก็ต่อเมื่อคณะวินัยธรสอบสวนพิจารณาวินิจฉัยถึงที่สุดแล้วว่า มีความผิดจริงเท่านั้น นอกจากทำผิดนอกเหนืออำนาจหน้าที่และสังฆาณัติตามที่อ้างนั้นเอง ยังทำผิดและทำให้ขัดแย้งกับคำสั่งพระบัญชาฉบับแรก ที่ร่วมกันคือในข้อหาศีลวิบัติลงโทษถึงให้สึก แทนที่จะทำผิดให้เป็นถูกกลับพลิกแพลงออกพระบัญชา และในพระบัญชานั้นกลับตั้งข้อหาตามมาตรานั้นเพียงประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง แต่ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอย่างไรไม่กล้าระบุ เพราะยังไม่ได้สอบสวนให้ได้ความสมจริงตามมาตราที่อ้างนั้น และเพราะรู้อยู่แก่ใจว่าไม่เป็นความจริงเพียงแต่ต้องการกำจัดให้สมเจตนาเท่านั้น เมื่อรู้อยู่ว่าพระบัญชาที่ออกบังคับถูกคัดค้านว่าไม่ชอบ จึงประชุมคณะสังฆมนตรี ขอถอดสมณศักดิ์ฐานขัดพระบัญชา กลับทำผิดซ้ำเข้าอีก เพราะเมื่อการออกพระบัญชาไม่ชอบแล้ว เหมือนไม่มีพระบัญชาแล้ว จะอ้างว่าขัดพระบัญชาอะไรอีก และการขอถอดสมณศักดิ์เป็นอธิกรณ์ เรียกว่านิคคหกรรม ต้องทำให้ชอบตามพระธรรมวินัยดังกล่าวแล้ว ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสังฆนายกและคณะสังฆมนตรีที่จะพิจารณาและมีมติใดๆ ในที่ประชุมคณะสังฆมนตรีโดยพลการ

จึงมีสังฆมนตรี คือ พระธรรมวโรดม ต่อมาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเป็นต้น ไม่เห็นด้วย คัดค้านจนถึงลุกออกจากที่ประชุม และเล่าให้ฟังว่าคณะสังฆมนตรีบางรูปขอให้ทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และสังฆาณัติ ส่งเรื่องนี้ไปให้คณะวินัยธรพิจารณาวินิจฉัยตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย แต่สังฆนายกไม่ยอม ต้องการถอดสมณศักดิ์ให้ได้ จึงต้องแอบอ้างมติคณะสังฆมนตรีบางรูป ขอถอดสมณศักดิ์ฐานขัดพระบัญชา ซึ่งอาจพิจารณาเห็นได้ว่า

ตัวหนังสือในคำสั่ง พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชมติคณะสังฆมนตรี และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ผู้ปกครองคณะสงฆ์และผู้ปกครองรัฐร่วมกันทำ ขัดแย้งกันในตัวคือ ครั้งแรกตั้งข้อหาศีลวิบัติถึงกับสั่งให้สึกหาตัวไปจากวัด ต่อมาไม่กล้าสั่งให้สึก กลับพลิกแพลงเพียงแต่ตั้งข้อหาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามมาตราที่อ้างนั้น ให้ออกจากเจ้าอาวาสและเจ้าคณะภาค ต่อมาตั้งข้อหาขัดพระบัญชาให้ถอดสมณศักดิ์ แสดงให้เห็นว่าข้อหาที่ตั้งขึ้นทั้งหมดนั้นไม่เป็นความจริง มีเจตนาแรงกล้าที่จะกำจัดให้ได้ เพราะเหตุไรบางอย่างยังเปิดเผยไม่ได้ คงเปิดเผยได้แต่เพียงว่าเอาดีใส่ตนขนชั่วใส่คนอื่น เพื่อปกปิดความชั่วของตัวไว้ การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ความจริงกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีตประเพณีจึงเป็นคำสั่งพระบัญชา และมติคณะสังฆมนตรีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พระธรรมวินัยและจารีตประเพณี ซึ่งเรียกว่าเป็นโมฆะ ทั้งทางกฎหมาย ทั้งทางพระธรรมวินัย เมื่อพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและมติคณะสังฆมนตรี ที่อ้างไว้ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นโมฆะ และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องถอดสมณศักดิ์เป็นอธิกรณ์เรียกว่า นิคคหกรรมต้องทำให้ชอบ

ตามพระธรรมวินัย ดังกล่าวแล้ว และไม่ใช่อำนาจหน้าที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจะพิจารณาวินิจฉัยมีมติใด ๆ ในการถอดสมณศักดิ์ ทั้งยังอ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและมติคณะสังฆมนตรีที่เป็นโมฆะ เพราะเหตุผลดังกล่าวนี้ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงเป็นโมฆะด้วย

การกระทำที่แสดงถึงเจตนาให้เห็นประจักษ์ชัด คือเพราะเหตุผลและความจำเป็นอย่างไรที่ต้องทำรีบด่วนผลุนผลัน โดยไม่คำนึงถึงอะไรทั้งหมด และต้องทำลับหลัง ทำเป็นความลับ จู่ ๆ ก็ออกคำสั่งมีพระบัญชาให้สึกหายตัวไปจากวัดเหมือนคำสั่งประหารชีวิตโดยไม่ให้รู้ตัว ทั้ง ๆ ที่พระเถระทั้งสองรูปนี้ตัวอยู่ที่วัดราชาวาสวิหารและวัดมหาธาตุ ไม่ได้หลบหนีหายตัวไปไหนเลย ต้องการพบตัวเรียกตัวได้ทุกเมื่อ จนถึงก่อนออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ก็มีผู้ขอให้สอบสวนก็ไม่ยอมสอบสวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลในสมัยนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือให้ความอุปถัมภ์ผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่เห็นได้ชัดโดยเฉพาะคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ประกาศให้ความอุปถัมภ์คณะสังฆมนตรี ส่งตำรวจมาถวายอารักขาสมเด็จพระสังฆราชและสังฆนายก เป็นครั้งแรกในประเทศไทยมีผู้ทราบความจริงมาแจ้งให้ทราบว่า ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รู้สึกตัวทำไปเพราะเชื่อพระพลอยรับบาปกับพระด้วย ตั้งแต่นั้นมาไม่ยอมให้สังฆนายกเข้าพบอีกต่อไป และว่าจะชำระเรื่องนี้เอง จึงขอร้องให้ไปเรียนนายกรัฐมนตรีว่าพระเถระทั้งสองรูปให้อโหสิกรรมหมดแล้ว อย่าทำความเดือดร้อนแก่ผู้ใดอีกเลย ปล่อยไปตามยถากรรม กรรมย่อมสนองกรรมเองหนีไม่พ้น

คำชี้แจงทั้งหมดนี้เพียงเพื่อแสดงให้เห็นว่า คำสั่งสังฆนายก พระ

บัญชาสมเด็จพระสังฆราชทั้งส่วนพระองค์ ทั้งที่มีผู้รับสนองพระบัญชา และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่อ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และมติคณะสังฆมนตรีนั้นๆ เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาถึงการกระทำตามพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก วินัยมุขเล่ม ๑ – ๒ – ๓ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ สังฆาณัติประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พระมหาสมณณัติ พระมหาสมณนิยม พระมหาสมณศาสน์ วิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปริณายก ทรงไว้เป็นตัวอย่าง และแม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๔ ว่าด้วยนิคคหกรรม ก็จะเห็นได้ว่าชอบหรือไม่ชอบ เป็นโมฆะหรือไม่โมฆะ ควรเพิกถอนหรือไม่ควรเพิกถอน ไม่ใช่พระเถระทั้งสองรูปตั้งตัวเป็นโจทก์ เพราะผู้เป็นจำเลยล่วงลับไปหมดแล้ว เพียงแต่เสนอพิจารณาปรับความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ไม่มีโจทก์ไม่มีจำเลย ไม่มีการปรับโทษ ไม่มีการปรับผิด แต่เป็นโทษของวัฏฏะเท่านั้น ขอให้พิจารณาเห็นเป็นเรื่องของกรรมที่เคยก่อเวรกันมา จึงได้ทำเรื่องไม่เป็นเรื่องให้เป็นเรื่องใหญ่แผ่ทั่วไปทั้งในประเทศทั้งต่างประเทศเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ทำให้ผู้ทราบข่าวเข้าใจถูกบ้างผิดบ้าง ทั้งบรรพชิต ทั้งคฤหัสถ์ ข้าราชการ ประชาชนทั่วไปตลอดมา แตกแยกออกเป็นฝ่าย ถือพวกถือหมู่ ไม่มีความสามัคคีและความสงบทางใจที่แสดงออกมาทางกายทางวาจาก็มี ที่ยังไม่แสดงออกมาทางกายทางวาจาก็มี ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์แห่งการปกครองคณะสงฆ์ และการปกครองรัฐ

เมื่อพิจารณาตามพระวินัยพุทธบัญญัติ ในวินัยปิฎก จุลวรรค ปฐม

ภาค ว่าด้วยนิคคหกรรมก็ทรงอนุญาตให้เพิกถอนกรรมที่ไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัยนั้นเสีย จึงเห็นสมควรเปิดโอกาสให้พระเถระทั้งสองรูปกับพระเถระกรรมการมหาเถรสมาคม มีเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน ปรับความเข้าใจกันให้ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย ในที่ประชุมมหาเถรสมาคมพร้อมหน้ากันเป็นกรณีพิเศษ ไม่ใช่วันประชุมมหาเถรสมาคมตามปกติ และพิจารณาเฉพาะอธิกรณ์นี้อย่างเดียว ถ้าเปิดโอกาสเช่นนี้ ก็เป็นโอกาสที่พระเถระทั้งสองรูปกับพระเถระกรรมการมหาเถรสมาคมทั้งปวง จะได้พบปะสนทนาปรับความเข้าใจกันเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ ไม่เคยเปิดโอกาสให้เลย แม้แต่เพียงขอพบก็ยังไม่ยอมให้พบ ไม่จำต้องกล่าวถึงการแถลงชี้แจงเป็นกิจลักษณะใด ๆ ทั้งสิ้น

การพบปะสนทนาปรับความเข้าใจกันให้ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัยในระหว่างพระเถระทั้งสองรูปกับพระเถระกรรมการมหาเถรสมาคมทั้งปวงพร้อมหน้ากัน เป็นการปฏิบัติชอบในทางพระธรรมวินัย เป็นการล้างกรรมที่ร่วมกันทำไว้ให้เป็นอโหสิกรรมโดยชอบตามพระธรรมวินัย ไม่ต้องก่อกรรมก่อเวรกันต่อไปแก่ทุกฝ่าย ทั้งแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ให้เป็นเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ให้ทันในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วยกัน ถึงคราวจากกันก็จะจากกันไปโดยดี ไม่มีมลทินอยู่ในโลกและติดตัวไป การไม่ระงับและเพิกถอนอธิกรณ์ทั้งหมดนี้ ที่ไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย ตามพระวินัยพุทธบัญญัติ มีแต่โทษทั้งทางพระธรรมวินัยและกฎหมาย ไม่มีคุณเลย ถ้าพิจารณาเห็นสมควรเพิกถอนอธิกรณ์ทั้งหมดนี้ที่เป็นคำสั่ง พระบัญชาส่วนพระองค์ และพระบัญชาที่มีผู้รับสนอง จนถึงประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ที่อ้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และมติ

คณะสังฆมนตรี ที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัยตามพระวินัยพุทธบัญญัติแล้ว ฝ่ายพระเถระทั้งสองรูปก็ยอมให้เพิกถอนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอธิกรณ์นี้ทั้งหมดเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการสมานสามัคคีที่แตกแยกกัน ให้เป็นสามัคคีธรรมและสันติธรรม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันแห่งการปกครองคณะสงฆ์และการปกครองรัฐ ที่มีแต่คุณไม่มีโทษเลย ยังเป็นการรักษาความเป็นธรรมด้วยใจเป็นธรรมให้ดำรงอยู่ในโลกตลอดไป คือ

๑. เป็นการรักษาเกียรติประวัติของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่

๒. เป็นการรักษาเกียรติประวัติของพระเถระทั้งสองรูป ผู้ได้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยความบริสุทธิ์ เป็นเวลานานถึง ๕๐ ปีเศษแล้ว ไม่เคยมีมลทินและประวัติด่างพร้อยมาก่อนเลย ไม่เคยก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ไม่เคยก่อความยุ่งยากขึ้นในคณะสงฆ์ รัฐบาล ข้าราชการประชาชน มีแต่ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สุขแก่กันตามปฏิปทาของพุทธสาวกตลอดมา เพิ่งมีขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่ถูกแอบอ้างชื่อลงโทษโดยพลการ เป็นครั้งแรกในชีวิตพรหมจรรย์ ถึงอย่างนั้นก็ไม่อาจทำลายความบริสุทธิ์ที่มีอยู่ในตนของพระเถระทั้งสองรูปนี้ได้ คงมีความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัยที่เป็นชีวิตจิตใจอยู่คงที่เสมอไป ผู้บริสุทธิ์คงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นั่นเอง ผู้อื่นจะทำลายความบริสุทธิ์ที่มีอยู่ในตนของพระเถระทั้งสองรูปนั้นหาได้ไม่ คงดำรงเพศภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยชอบตามพระธรรมวินัยและกฎหมายจนตลอดชีวิต

แต่ในทางพระวินัยพุทธบัญญัติ เมื่อก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์เป็นตัวหนังสือ ที่เป็นคำสั่ง พระบัญชาและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว ก่อนทำเป็นหนังสือนั้น ๆ ก็ทำผิดพระธรรมวินัย กฎหมาย จารีตประเพณี

ภายหลังที่ทำเป็นหนังสือแล้ว ก็ยังทำผิดดังกล่าวแล้ว ทำให้เป็นมลทินตั้งแต่ผู้ทำทั้งแก่ผู้ถูกทำที่เป็นมลทินพระพุทธศาสนา จึงมีพระพุทธานุญาตให้เพิกถอนอธิกรณ์ที่ก่อไว้เป็นตัวหนังสือ ที่เป็นคำสั่งพระบัญชา ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีนั้นเสียทั้งหมด เพื่อปลดเปลื้องมลทินพระพุทธศาสนา ประกาศความบริสุทธิ์ทั้งแก่ผู้ทำทั้งแก่ผู้ถูกทำ ทั้งที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยชอบตามพระวินัยพุทธบัญญัตินั้น

๓. เป็นการรักษาประวัติศาสตร์ทางศาสนา ทางคณะสงฆ์ ทางรัฐที่ถูกทำให้เสีย ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนเลย ให้คงดำรงอยู่ต่อไป

๔. เป็นการรักษาพระธรรมวินัย จารีตประเพณีในทางคณะสงฆ์และกฎหมาย

๕. เป็นการล้างมลทินพระพุทธศาสนา ตลอดถึงคณะสงฆ์ รัฐบาล ข้าราชการประชาชนทุกถ้วนหน้า ผู้มีความเห็นผิดให้มีความเห็นถูก ที่เป็นพระพุทธศาสนาในตน ๆ แต่ละคน เพราะทุกคนเกิดมาแล้วต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อตายแล้วก็ต้องเกิด เวียนว่ายตายเกิดและเกิดตายอยู่ในวัฏฏสงสาร จนกว่าจะสิ้นภพสิ้นชาติ เมื่อยังต้องเกิดตาย ถ้ายังมีความเห็นผิด มีความขุ่นข้องเศร้าหมองใจ เป็นมลทินของใจอยู่ ถึงคราวตายก็ตายไม่ดี เป็นทุคคโต เมื่อมีความเห็นถูกหายขุ่นข้องเศร้าหมองใจ ไม่มีมลทินข้องใจ ไม่มีมลทินติดตัว ถึงคราวตายก็ตายดี เป็นสุคโต เป็นการล้างมลทินไม่ให้มีอยู่ในโลกและติดตัวไป เมื่อรู้เห็นอยู่อย่างนี้ จะมีความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นิยมยินดีปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนานั่นเอง.

๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) วัดมหา-ธาตุฯ และพระอตฺถการีเถร (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาสวิหาร

ขอประทานกราบทูล ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เนื่องจากกรณีการสั่งลงโทษพระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) และพระอตฺถการีเถร (พระศาสนโศภน) ได้เป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันโดยทั่วไปทั้งในหมู่พระเถรานุเถระ พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากว่า เป็นคำสั่งลงโทษอันไม่ชอบด้วยพระวินัยบ้าง กฎหมายบ้าง สังฆาณัติบ้าง และจารีตประเพณีบ้าง ประกอบด้วยพระเถระทั้งสองรูปนั้นแม้จะถูกคำสั่งลงโทษให้สละสมณเพศแล้ว แต่ก็กลับครองเพศบรรพชิตอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันมากขึ้นทุกวัน อนึ่ง เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับพระเถระทั้งสองรูปนั้นก็ได้ถูกตีพิมพ์ออกไปอย่างกว้างขวาง เมื่อพวกเกล้ากระหม่อมซึ่งก็เป็นพระภิกษุสามเณรชั้นผู้น้อยได้ทราบและพินิจพิเคราะห์โดยละเอียดถี่ถ้วนเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว ต่างก็เกิดความคิดเห็นว่าคำสั่งลงโทษนั้นน่าจะไม่ชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติ และจารีตประเพณีเช่นเดียวกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวแล้ว เพราะถ้าเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามพระวินัย ฯลฯ แล้ว ก็ชอบที่กรรมการมหาเถรสมาคมจะได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปให้เด็ดขาดเกี่ยวกับกรณี

ของพระเถระทั้งสองรูปนั้น เพื่อความบริสุทธิ์ผุดผ่องแห่งพระธรรมวินัย และเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป แต่กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งมีอำนาจในการบริหารการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ ก็หาได้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้แต่ประการใดไม่ ดูคล้ายกับจะปล่อยให้เรื่องนี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น พวกเกล้ากระหม่อมจึงได้ประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เราควรจะทำกันอย่างไรเพื่อมิให้เรื่องนี้ต้องลุกลามไปใหญ่โตและสงบลงด้วยความเรียบร้อย ในที่สุดพระภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป ได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่าควรจะได้ลงชื่อร่วมกันทำเป็นหนังสือกราบทูลถวายแด่ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถร) วัดพระเชตุพนฯ แต่การที่จะเข้าเฝ้าเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราชพร้อมกันทั้งหมดย่อมจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจากผู้ที่ไม่ทราบข้อเท็จจริงได้ พระภิกษุสามเณรจำนวนดังกล่าวจึงได้มอบให้พวกเกล้ากระหม่อมจำนวน ๑๖ รูป เป็นตัวแทนเข้าเฝ้ากราบทูลถวายหนังสือและรายชื่อพระภิกษุสามเณจำนวน ๔,๕๘๐ รูป แด่พระองค์เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๖ เพื่อขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาสวิหาร ดังสำเนาหนังสือที่อ้างมาพร้อมนี้

นับตั้งแต่พวกเกล้ากระหม่อมได้เข้าเฝ้ากราบทูลถวายหนังสือและรายชื่อพระภิกษุสามเณรจำนวนดังกล่าวแล้ว เรื่องก็เงียบหายไป แม้จะได้ติดตามเรื่องเพื่อขอทราบผลการพิจารณาวินิจฉัย ก็ได้รับคำตอบบ่ายเบี่ยงอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺสิริมหาเถร) สิ้นพระชนม์ลง มาบัดนี้บรรดาพระภิกษุสามเณรที่ได้ลงรายชื่อ

ร่วมกันเพื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระทั้งสองนั้นได้มาสอบถามอยู่เนืองนิตย์ว่า กรรมการมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้กันอย่างไร ? ซึ่งพวกเกล้ากระหม่อมในฐานะที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนไม่สามารถจะให้คำตอบอันเป็นที่พอใจแก่พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นได้ จึงก่อให้เกิดมีเสียงครหานินทาขึ้นมาว่า กรรมการมหาเถรสมาคมพยายามเตะถ่วงเรื่องนี้บ้าง ไม่มีความยุติธรรมบ้าง หวังจะกดพระเถระทั้งสองรูปนั้นไม่ให้โงหัวขึ้นมาอีกบ้าง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นจากพระภิกษุสามเณรชั้นผู้น้อยบ้าง ควรที่พวกเราจะได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองรูปนั้น ฯลฯ หากปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินต่อไปเช่นทุกวันนี้ พวกเกล้ากระหม่อมเองในฐานะที่เป็นตัวแทนของบรรดาพระภิกษุสามเณรเหล่านั้น ก็อดที่จะวิตกเสียมิได้ว่าสักวันหนึ่งเรื่องอาจจะลุกลามไปใหญ่โต จนถึงกับมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปอันอาจจักขัดต่อสมณวิสัยอีกก็ได้ จึงได้ร้องขอให้พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นยับยั้งไว้ก่อน เพื่อเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยในวงการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีอยู่แล้วว่า วงการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องประสบกับความวุ่นวายปั่นป่วนมากน้อยขนาดไหน พร้อมกันนี้พวกเกล้ากระหม่อมก็ได้พร้อมใจกันทำหนังสือกราบทูลใต้ฝ่าพระบาท เพื่อจักได้ทรงพิจารณาวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองรูปนั้นโดยรอบคอบและเป็นธรรมที่สุด เพื่อจะได้สะกัดกั้นช่องว่างอันอาจจักเกิดมีขึ้นในอนาคตกาลอันไม่นานนัก

ดังนั้น มวลเกล้ากระหม่อมซึ่งต่างก็ได้ประจักษ์เป็นอย่างดีแล้วว่าใต้ฝ่าพระบาทนั้นทรงเป็นผู้หนักแน่นในพระธรรมวินัยและความยุติธรรม และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นจากพระภิกษุสามเณรชั้นผู้น้อยอยู่เสมอ

คงจะทรงแผ่พระเมตตาพิจารณาวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมแก่ พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ ฯ และพระอตฺถการีเถระ (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาสวิหาร เพื่อจักได้ดับความลุ่มร้อนภายในดวงจิตของพระภิกษุสามเณรทั้งหลายให้เย็นลงด้วยพระเมตตาของใต้ฝ่าพระบาท และเพื่อเห็นแก่ความบริสุทธิ์แห่งพระพุทธศาสนาตามหลักพระธรรมวินัยสืบต่อไป.

ควรมิควรประการใดสุดแต่จะทรงวินิจฉัย
เกล้ากระหม่อม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗

ด่วนมาก

เรื่อง ขอให้พิจารณาเรื่องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนโศภน) วัดราชาธิวาสวิหารเป็นกรณีพิเศษ

ขอประทานกราบทูล ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ผ่านเลขาธิการมหาเถรสมาคม

อนุสนธิจากการที่คณะพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป ได้เข้าพบรองอธิบดีกรมการศาสนา และเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชจนกระทั่งมีโอกาสได้ฟังคำชี้แจงจากกรรมการมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุฯ และพระอตุถการีเถระ (พระศาสนาโศภน) วัดราชาธิราสวิหารแล้ว ต่างก็เกิดความปริวิตกว่าเรื่องนี้คงจะมีการโยนกลองไปมาระหว่างกรรมการมหาเถรสมาคมกับกรมการศาสนาอีกต่อไปเป็นแน่เพราะจนกระทั่งบัดนี้กรรมการมหาเถรสมาคมก็ยังหาได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างเป็นทางการไม่ เพราะอ้างว่าทางกรมการศาสนายังประมวลเรื่องมาไม่สมบูรณ์ ในที่สุดเรื่องการขอความเป็นธรรมให้แก่พระเถระทั้งสองรูปนี้ก็จักกลายเป็นคลื่นกระทบฝั่งอีกต่อไปด้วยอาศัยเหตุและผลดังกล่าวนี้ มวลเกล้ากระหม่อมและพระภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป ทั้งที่สำนึกอยู่ตลอดเวลาในคำว่า "สมณะ" แต่ก็จำ

ต้องตัดสินใจอย่างแน่วแน่เพื่อให้โอกาสแก่กรรมการมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการพิจารณาดังต่อไปนี้

๑. ขอให้กรรมการมหาเถรสมาคมจัดให้มีการประชุมพิเศษตามกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมกรรมการมหาเถรสมาคมหมวด ๑ ข้อ ๖ (๒) และหมวด ๒ ข้อ ๑๒ ติดต่อกันเป็นเวลา ๗ วัน เพื่อพิจารณาเรื่องของพระเถระทั้งสองรูปนั้น นับแต่วันที่ยื่นถวายหนังสือนี้

๒. ขอให้ดำเนินการเพื่อถวายความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสองรูปนั้นตามพระธรรมวินัยและกฎหมายให้เสร็จสิ้น และนำเสนอต่อทางรัฐบาลให้เรียบร้อยภายในวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓. ถ้าหากกรรมการมหาเถรสมาคมไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามความในข้อ ๑ และ ๒ คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรมพร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป จะถือว่ากรรมการมหาเถรสมาคมชุดนี้มีเจตนาหน่วงเหนี่ยวเรื่องนี้ให้ล่าช้าออกไปอย่างมีอคติ

๔. ถ้ากรรมการมหาเถรสมาคมไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนี้คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรมและพระภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป ก็รู้สึกเสียใจที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรม

อนึ่ง คณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรมและพระภิกษุสามเณรจำนวน ๔,๕๘๐ รูป ได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางเกี่ยวกับเรื่องนี้ และได้ใช้ขันติธรรมมาเป็นเวลานานจนไม่สามารถจะปล่อยให้เรื่องนี้ต้องกลายเป็น

คลื่นกระทบฝั่งอีกต่อไปได้มวลเกล้ากระหม่อมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชคงจะเข้าพระทัยและรีบดำเนินการเรื่องนี้ให้เป็นไปตามที่มวลเกล้ากระหม่อมได้กราบทูลเสนอมา.

การจะควรมิควรประการใดสุดแต่จะทรงวินิจฉัย

มวลเกล้ากระหม่อม

ตัวแทนพระภิกษุและสามเณร

ทั้งหลายร้องเรียนขอความเป็นธรรมฯ

สมาคมชาวขอนแก่น

๔ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง ให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนพระภิกษุ สามเณร ที่ลงชื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรม

ด่วนมาก ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ขอให้พิจารณาขอความเป็นธรรมถวายแก่พระอาสภเถระ (พิมลธรรม) วัดมหาธาตุ และพระอตุลการีเถระ (พระศานโสภน) วัดราชาธิวาสวิหาร

ในฐานะที่ดิฉันเป็นฆราวาสและได้ทราบข่าวจากอนุสนธิจากการที่คณะสงฆ์ ที่เป็นตัวแทนของพระภิกษุสามเณร ได้เข้าพบรองอธิบดีกรมการศาสนาและเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช จนกระทั่งได้มีโอกาสฟังคำชี้แจงจากกรรมการมหาเถรสมาคม เกี่ยวกับการขอความเป็นธรรม ให้แก่พระเถระทั้งสองรูปนี้ก็จักกลายเป็นคลื่นกระทบฝั่งอีกต่อไป ดิฉันในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งซึ่งต้องการความเป็นธรรม ครั้งแรกนี้ อยากจะขอสนับสนุนทุกอย่างที่จะได้มาซึ่งความเป็นธรรม ครั้งแรกนี้ อยากจะขอสนับสนุนทุกอย่างที่จะได้มาซึ่งความเป็นธรรมเมื่อครั้งก่อนนี้ดิฉันได้ร่างหนังสือถึงพระสังฆราชองค์ก่อนพอดีกับที่พระองค์สิ้นพระชนม์เสียก่อนและยังได้ทำหนังสือถึงพณฯ ท่านนายกนายสัญญา ธรรมศักดิ์ แต่ก็ยังไม่เป็นผลเหมือนเศษกระดาษที่ยังไม่มีความหมายและยังไม่แสดงถึงความเด็ดขาดเพราะว่ารัฐบาลนี้ต้องแสดงออกถึงความเลวร้ายที่สุดจึงจะได้มาซึ่งไม่น่าจะเป็นอย่างนี้ นอกจากสิ่งที่ดิฉันและพระภิกษุสามเณรไม่อยากทำ แต่ก็ต้องทำให้ถึงขั้นเด็ดขาด เพื่อทุกอย่างที่จะได้มาเพื่อความเป็นธรรม ของทางภาคอีสาน

และหลายภาค และประชาชนทั่วไปในประเทศไทย มิฉะนั้นจะไม่มีทางสำเร็จได้ ทั้งที่เรื่องนี้รู้กันอยู่แล้วว่าเป็นเรื่องที่พระคุณเจ้าทั้งสองรูป ไม่ได้รับความเป็นธรรม และทุกคนก็รู้สึกเศร้าสลดใจ เป็นคดีที่สั่นเสทือนขวัญของประชาชน และพระศาสนาในประเทศไทย ทำให้ประชาชนหวาดระแวงต่อรัฐบาลตลอดมา จนขยายไปถึงต่างประเทศ เป็นคดีที่น่าอับอายมานานแล้ว ส่อนิสัยที่เลวร้าย เป็นบันไดที่ทำให้เกิดวิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังที่เห็นและได้ทราบข่าวมาแล้วทั้งทางด้านสงฆ์ และฆราวาส และเหตุการณ์ทั่วไป ซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้น แสดงว่าฟ้าดินลงโทษให้เกิดวิบัติต่าง ๆ ดังที่ทุกคนทราบดี ดิฉันจึงคิดว่า พระเณรและคนธรรมดาอย่างดิฉัน ถ้าไม่คิดก็กลายเป็นว่าเป็นคนที่ขาดสติ ซึ่งไม่มีหัวคิดและมันสมองที่รักความเป็นธรรม ซึ่งทุกคนที่มีหัวคิดก็ควรจะทำเรื่องนี้ ความจริงดิฉันได้คิดมาประมาณร่วม ๑๐ ปีมาแล้ว และเป็นสิ่งที่ดิฉันน้อยใจที่สุด จึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่าอับอายที่ทุกอย่างโดยเข้มแข็งและเด็ดขาด ซึ่งจะได้มาเพื่อความเป็นธรรม และเกียรติยศ ชื่อเสียงของคนภาคอีสาน และประชาชนคนไทยทั้งหมดที่มีจิตใจ และมีหัวคิด และรักษาความเป็นธรรม แต่จะต้องผ่านเหตุการณ์ทุกฝ่าย ที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ ลาภยศซึ่งก็เลศที่จะขัดขวางจากผู้มีอำนาจต่อไป เชื่อว่าในไม่ช้าจะต้องวิบัติแน่ ๆ ก็ไม่ควรจะกลัว ต้องต่อสู้ให้ถึงที่สุด

จากการแถลงการณ์พิเศษที่ว่าขณะนี้ได้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ การกระทำของพระภิกษุ สามเณรที่ขอให้มหาเถรสมาคมเพิกถอนอธิกรณ์อันเป็นโมฆะกรรม และไม่ชอบธรรมซึ่งได้กระทำต่อพระเถรสองรูปนี้ คือ พระศาสนโสภน (อัตถการีเถร) วัดราชาธิวาส และพระพิมลธรรม (อาสภเถร) วัดมหาธาตุ เสียงดังกล่าวอาจมีเหตุผล อาจจะมีมงคลและไม่มีมงคล

ซึ่งส่วนมากอาจจะไม่ทราบข้อเท็จจริงอาจจะเข้าใจไขว้เขวก็ได้ แต่ถ้ารู้ข้อเท็จจริง และใช้ปัญญา ใช้หัวคิดก็คงจะไม่มีอะไรเท่าที่ดิฉันทราบมาโดยมากสนับสนุนกันทั้งนั้น และเชื่อว่าทุกคนต้องผนึกกำลังช่วยกันแน่ ๆ เพราะดิฉันในฐานะที่เป็นนายกสมาคมชาวขอนแก่นและเป็นชาวอีสานโดยแท้จริง ก็ได้เรียกร้องมาเพื่อให้จัดทำโดยตลอดว่าให้ความเป็นธรรมแก่พระคุณเจ้าทั้งสองรูปนี้มานานแล้ว และเชื่อว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด และเป็นประวัติศาสตร์ในความเป็นธรรมที่ดิฉันทราบเพราะว่ามีคนมาร้องเรียนและให้จัดการช่วยเหลือ ให้ความเป็นธรรมแก่พระคุณเจ้าตลอดมา เรื่องนี้ดิฉันมาคิดว่า ดิฉันและเพื่อนจึงเห็นว่าควรจัดการ ซึ่งขณะนี้จำเป็นที่จะต้องทำอะไรให้เด็ดขาดสักอย่างหนึ่ง เพื่อไม่ให้ผู้ที่มีกิเลสที่ทุกฝ่ายจะทำและแสดงอำนาจต่อไป ในฐานะที่ดิฉันเคยเป็นลูกศิษย์และรักษาความเป็นธรรมควรจะจัดการอะไรก่อนในกาลนี้จึงได้ร่างหนังสือ เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชถวายอีกสัก ๑ ฉบับ จะดูว่าพระองค์ท่านสมเด็จพระสังฆราชจะให้ความ เป็นธรรมแค่ไหนถ้ามีอะไรเกิดขึ้นขอนิมนต์ให้พระเณรทุกรูปที่มีน้ำใจเป็นธรรมให้มาเยี่ยม และเทศนาโปรดด้วย เพื่อความเป็นธรรมและเกียรติยศของชาวภาคอีสาน และคนไทยทุกคน ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฆราวาส ที่รักความเป็นธรรม และมีกตัญญูและควรจะสรรเสริญ ถ้ามีคนร้ายที่ยังมีแต่กิเลส ก็ควรจะกำจัด ดิฉันเห็นว่าควรจะให้ยศตำแหน่ง เพราะว่ามองดูแล้ว ไม่เห็นรูปไหนที่ที่มีพระปรีชาสามารถ เท่าเทียมทั้งฝ่ายวินัยและการปฏิบัติ ตลอดจนการสรรเสริญของประชาชนนอกจากยกตั้งขึ้นเอง อยากจะขอให้พระภิกษุ และสามเณรที่ลงชื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรมนั้น ในการคืนสมณศักดิ์ แก่พระพิมลธรรม ให้ระงับไว้ก่อนจนกว่าจะถึงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๑๘ นี้ เพราะ

ดิฉันอยากขอร่วมด้วยในฐานะเป็นฆราวาส เพราะขณะนี้ดิฉันกำลังยุ่งเรื่องหาเสียงให้สามี เกรงว่าผู้ที่ไม่รู้เรื่องเบื้องหลังของดิฉัน จะว่าเป็นการเมืองโฆษณาหาเสียง แต่ถ้าฝ่ายพระภิกษุ สามเณรบอกว่าได้ดำเนินเรื่องเด็ดขาดไปแล้ว ดิฉันก็จะมาร่วมด้วยในวันที่ ๗ หรือวันที่ ๙ นี้ ก็ให้บอกมาให้ทราบด้วย จะมีโอกาสช่วยได้อย่างไร ช่วยด้วยกำลังใจและความเป็นธรรมก็จะช่วยเหลือทุกทาง

(นางสมบูรณ์สุข ดีวาจิน)

(นายกสมาคมชาวขอนแก่น)

ในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ฯ

๘ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง ขอประทานความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระ ๒ รูป คือ พระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) วัดมหาธาตุ ฯ พระอตฺถการีเถร (พระศาสนโสภน) วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร

ขอประทานกราบทูล พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระสังฆราช ที่เคารพอย่างสูงยิ่ง

ด้วยมวลเกล้ากระหม่อมในฐานเป็นพุทธศาสนิกชนสนใจในกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติตลอดมา เมื่อมีเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่เป็นไปในทางดีก็เกิดศรัทธาปสาทะ แต่เมื่อมีเรื่องที่ไม่ดีเกิดขึ้นก็รู้สึกหดหู่เศร้าสลดใจ เช่นกรณีพระเถระ ๒ รูป ที่ระบุชื่อมาข้างต้น

มวลเกล้ากระหม่อม ในฐานะเป็นผู้ครองเรือน ได้ทราบเรื่องพระเถระทั้ง ๒ รูป ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้พระพฤติผิดพระวินัยถึงศีลวิบัติ ถูกสั่งให้สึกและให้หลบหนีหายตัวไปเสียจากวัดอย่าได้ปรากฏให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ต่อมาพระเถระทั้ง ๒ รูปนั้นถูกถอดจากตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ และถูกถอดจากสมณศักดิ์ สุดท้ายถูกกล่าวหาทางคดีอาญาอย่างร้ายแรงว่าเป็นผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) ถูกตำรวจสันติบาลจับตัวนำไปควบคุมไว้ที่กรมตำรวจ แต่เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๓ ส่วนพระอตฺถการีเถร (พระศาสนโสภน) ไม่ถูกจับในข้อหานี้ เพราะจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ สั่ง

ระงับ คำสั่งในวันนั้นเอง มวลเกล้ากระหม่อมรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่งที่พระผู้ใหญ่ประพฤติเสียหายถึงเช่นนั้น แต่ครั้นเวลาล่วงเลยมานาน มวลเกล้ากระหม่อมกลับได้ความจริงจากเอกสารหลักฐานและการสอบถามจากพระที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น กลับปรากฏว่าพระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น ถูกกล่าวหาทางพระวินัยอย่างร้ายแรง ถูกสั่งลงโทษโดยไม่ได้สอบสวนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย พระเถระทั้ง ๒ รูป ได้ร้องขอให้สอบสวนตามกระบวนการ แต่หาได้รับความเมตตากรุณา ตามที่ร้องขอไม่ จึงได้ไปขอพึ่งศาลสถิตย์ยุติธรรมทางบ้านเมือง เมื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน จำเป็นต้องฟ้องผู้กล่าวหาเป็นจำเลยในศาลแขวงพระนครเหนือและศาลพระนครใต้ ในคดีที่พระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) ฟ้องผู้กล่าวหาเป็นจำเลยในศาล จำเลยได้สารภาพขอขมาในศาลแล้วทุกคน แต่ศาลพิจารณารับสั่งห้ามไม่ให้เปิดเผย ส่วนคดีที่เกี่ยวกับพระอดุลการีเถร (พระศาสนโสภน) มีหญิงที่ถูกระบุชื่อว่าเกี่ยวข้องถึงกับร่วมเพศกันเป็นผู้เสียหาย ได้ยื่นฟ้องพระภิกษุวัดราชาธิวาสวิหาร ๒๔ รูปเป็นจำเลยในศาลแขวงพระนครเหนือ จำเลย ๑๙ รูปได้สารภาพในศาล จำเลยอีก ๕ รูป ต่อสู้จนถึงศาลฎีกา

ส่วนพระอาสภเถร (พระพิมลธรรม) เมื่อถูกถอดสมณศักดิ์แล้ว ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ถูกตำรวจสันติบาลจับตัวไปควบคุมขังไว้ จนถูกฟ้องในศาลทหารกรุงเทพ ศาลได้สอบสวนประจักษ์พยานเอกสารหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์–จำเลยแล้ว ได้พิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดจึงปล่อยตัวพ้นข้อหาไป ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพนั้นแล้ว

ในกรณีที่พระเถระทั้ง ๒ รูป ถูกลงโทษโดยไม่เป็นความจริงเช่นนั้

ในฐานะที่ฝ่าพระบาทเป็นสังฆปริณายกและเป็นสังฆบิดร มวลเกล้ากระหม่อมเห็นว่า ฝ่าพระบาทสมควรที่จะประทานความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์และประชาชนทั่วไป เพราะมีพระภิกษุสงฆ์และประชาชนได้ทราบความจริงแล้ว จึงได้ร้องเรียนไปที่มหาเถรสมาคมบ้าง ร้องเรียนไปทางรัฐบาลบ้าง แต่เรื่องก็ยังเงียบเฉยอยู่ ไม่ได้รับการพิจารณาวินิจฉัยแต่ประการใด

ครั้นในสมัยที่ฝ่าพระบาทได้รับการสถาปนาเป็นประมุขสงฆ์ ได้มีทั้งพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ ได้กราบทูลขอประทานความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น เพราะทราบในพระจริยสมบัติของใต้ฝ่าพระบาทว่าหนักแน่นในพระธรรมวินัย ประกอบด้วยพระเมตตากรุณาธิคุณ มวลเกล้ากระหม่อมได้ทราบว่าฝ่าพระบาทได้นำเรื่องที่มีผู้กราบทูลแล้วเข้าสู่ที่ประชุม เพื่อให้เป็นผลดีแก่วงการคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา ตามที่มวลเกล้ากระหม่อมกราบทูลมานี้ หวังจักได้รับการพิจารณาวินิจฉัยด้วยความเที่ยงธรรมอย่างแน่แท้.

การจะควรมิควรประการใดสุดแต่จะโปรด

(มีคฤหัสร่วมกันเซ็นชื่อ ๑๒ คน)

ที่ ศธ. ๐๔๐๗/๕๒ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๑๔ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง ขอให้เพิกถอนอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภน

นมัสการ พระสุวิมลธรรมาจารย์

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างถึงข้างต้น พระคุณเจ้าได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมกรณีของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภน และขอโอกาสให้ท่านทั้งสองได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช เพื่อถวายความเห็นสุดแต่จะทรงกำหนด นั้น

สมเด็จพระสังฆราชโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม อนุญาตให้ท่านทั้งสองเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช ในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ พระวิหารวัดราชบพิธ

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ และได้โปรดดำเนินการเพื่อให้ท่านทั้งสองเข้าเฝ้าตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ดังกล่าวต่อไปด้วย.

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม
โทร. ๘๑๒๖๔๐

วาทะ หลวงพ่ออาสภเถร

ในวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นวันมหาสันนิบาตสิ้นสุดการชุมนุม

ขอให้พระภิกษุสามเณรเตรียมตัวไหว้พระ (ไหว้พระพร้อมกัน) เสร็จแล้วให้นั่งลงตามปกติ ขณะนี้องค์สมเด็จพระสังฆราชขึ้นประทับนั่งบนเก้าอี้ก็จะได้ทรงพระสำราญพักอิริยาบทนิดหน่อย พวกเราก็ให้ใจเย็น ๆ จะได้ทำการประกอบพิธี ตามกำหนดการของเราต่อไปโดยลำดับ พี่น้องพระภิกษุ-สงฆ์สามเณร ที่รักทั้งหลายลำดับต่อไปนี้จะได้เชิญสมเด็จพระสังฆราชขึ้นประทับบนเก้าอี้บนแท่น ก็จะได้ถวายขอขมาพระองค์ท่าน ซึ่งในการที่พวกเราทั้งหลายได้มาประพฤติปฏิบัติเพื่อจุดหมายของตนเอง ก็อาจจะมีการละเมิดล่วงเกินผู้ใหญ่ก็ได้ด้วยกายกรรมวจีกรรม หรือแม้แต่มโนกรรมด้วยความประมาทก็ดี ด้วยความหลงลืม ความพลั้งเผลอก็ดีย่อมจะเป็นบาปเป็นกรรมติดตนตามทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ถ้าเรารู้ว่าบกพร่องพลั้งพลาดประมาทไปด้วยประการใด ยอมรับเสียโดยดี ด้วยการขอขมาโทษนั้นก็หมดไป ดังนั้นบัดนี้หลวงพ่อจะได้นำพวกเธอทั้งหลายถวายขอขมาหลังจากได้เชิญเสด็จประทับบนเก้าอี้แล้ว นิมนต์ ภิกษุ–สามเณร พระทั้งหลายลุกขึ้นยืนแล้วประนมมือไว้แค่อก หลวงพ่อได้อุ้มดอกไม้ ธูป เทียน ขอให้พวกเธอทั้งหลายให้น้อมใจมายัง ธูป เทียน และดอกไม้ แล้วขอให้เปล่งวาจาว่าตามหลวงพ่อ ขั้นต้นจะได้นำนมัสการสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียก่อน (หนฺธมฺมายฯ ทำวัตรเย็น)

หลวงพ่อนำขอขมา . . . ฯลฯ ต่อจากนั้นองค์สมเด็จพระสังฆราช

กล่าวอโหสิกรรม แล้วภิกษุ–สามเณรสาธุพร้อมกัน แล้วหลวงพ่ออาสภนิมนต์ภิกษุ–สามเณร นั่งลง (แล้วบอกให้ผู้รักษาไมท์จัดไมท์ให้ดี) และบอกให้เอามาตรงพระพักตร์ แล้วหลวงพ่อกล่าวว่า)

ขอประทานกราบทูลองค์สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายกที่เคารพแห่งคณะสงฆ์ไทยอย่างสูงสุด ในโอกาสที่ฝ่าพระบาทได้กรุณาเสด็จมาเยี่ยมคณะสงฆ์จำนวนหนึ่งแห่งประเทศไทย ซึ่งพวกเธอเหล่านั้นได้ขนานนามตนเองว่า **ยุวสงฆ์** เนื่องจากในโอกาสที่ ยุวสงฆ์เหล่านั้นมีเจตนาอันแรงกล้าใคร่จะได้มาสิ่งที่เขาต้องประสงค์ ในที่สุดก็ได้รวมกลุ่มกันขอพระเมตตาดังที่ทรงทราบอยู่แล้ว และในที่สุดฝ่าพระบาท พร้อมด้วยพระเถระผู้ใหญ่ก็ได้ทรงพิจารณา แม้ว่าจะมีการท้วงติง หรือ การพิจารณานั้นชักช้าไปบ้าง ซึ่งก็เป็นธรรมดาของงานที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ก็จำเป็นต้องอาศัยความรอบคอบและความเหมาะสม ซึ่งจะต้องใช้กาลเวลา *ข้อนี้เกล้ากระหม่อมในฐานะเป็นพระผู้ใหญ่ผ่านงานมาแล้วก็เห็นใจฝ่าพระบาท และพระมหาเถรทั้งหลาย* แต่อย่างไรก็ดี ในที่สุดพระองค์ก็ได้ทรงประทานพระดำรัสตอบแต่พระภิกษุ-สงฆ์ดังกล่าว ลงวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ หลังจากนั้นบรรดาพระภิกษุ สามเณร ยุวสงฆ์ ทั้งหลาย รู้สึกว่า *สยบยุบยอบลงคล้ายๆ กับได้รับน้ำพระเมตตาอันศักดิ์สิทธิ์* ทำให้จิตใจสบายส่างโลภ, โทส, โมหขึ้นบ้าง อาการที่เกล้ากระหม่อมสังเกตรู้สึกคลี่คลายไปสู่ทางที่ดี ยิ่งกว่านั้นพวกเธอทั้งหลาย ได้ทราบว่าฝ่าพระบาทจะเสด็จมาโปรดโปรยเมตตาแก่ลูกๆ ทั้งหลาย โดยไม่ทรงรังเกียจรู้สึกว่าท่านเหล่านั้นยิ่งมีความปีติโสมนัสในพระกรุณาธิคุณของฝ่าพระบาทยิ่งขึ้น ความจริงข้อนี้ก็คือประการที่หนึ่ง *พระภิกษุชั้นปริญญา ๕ รูป ซึ่งตั้งสัตย์อธิษฐานจะต่อต้าน ด้วยความคิด*

อันแรงกล้า อดอาหารมาเป็นเวลาห้าวัน แม้ว่าจะมีผู้หวังดีมาอ้อนวอนอย่าให้อดและให้ฉันอาหารเสียก็ไม่ยอม แม้แต่น้ำที่ปนอามิสก็ไม่ฉัน เขาจะยอมตายถ้าหากว่าไม่ได้รับความกรุณาจากผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจเมื่อองค์สมเด็จพระสังฆราชได้ทรงโปรดโปรยพระเมตตา โดยทรงออกพระดำรัสฉบับลงวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ มาแล้ว *พระมหาปริญญาทั้งห้ารูปนั้นพอได้ทราบแล้วก็ซาบซึ้งในพระเมตตาพระกรุณาธิคุณอันนั้น จึงได้คลายสัจจมาฉันบิณฑบาตร ตั้งแต่เช้าวันนี้เป็นต้นไป* ข้อนี้ก็นับว่าพระเมตตาของฝ่าพระบาทมีเดชอภินิหาญบันดาลให้น้ำใจพระภิกษุหนุ่มเหล่านั้นได้เปลี่ยนจากเคร่งครัดมาเป็นพอดี หรือเปลี่ยนจาก อตฺตกิลมถานุโยคมาเป็นมัชฌิมาปฏิปทา เสียงอันนี้ทำให้บรรดาเพื่อนสหธรรมมิกของเขา ตลอดถึงญาติโยม อุบาสก อุบาสิกาผู้อุปการะต่างก็ชื่นชมยินดีเบาใจด้วยกันหมดก่อนหน้านั้น *ต่างก็หนักใจเกรงว่าพระเหล่านั้นจะสิ้น หรือจะถึงซึ่งมรณกรรมลงไปต่อหน้าต่อตา แล้วก็ไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้นมาหลังจากนั้นก็เป็นทุกกันทั่วหน้า* แต่เมื่อได้คลี่คลายด้วยอำนาจพระเมตตาบารมีของฝ่าพระบาทอย่างนี้แล้วก็นับว่าธรรมบันดาลให้เกิดความสุขใจโดยทั่วกันนี้เป็น *ประการที่หนึ่ง ประการที่สอง* บรรดาพระที่มาชุมนุมเป็นกลุ่มยุวสงฆ์นี้เมื่อได้รับพระเมตตาตามความปรารถนาแล้วก็จะสลายตัว กำหนดว่าวันพรุ่งนี้ หลังจากฉันบิณฑบาตเพลแล้วก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนาของตน ตามพระบัญชาที่ทรงกรุณานั้น ทั้งนี้ก็โดยที่ได้อาศัยพระเมตตาของฝ่าพระบาทที่ทรงกรุณาโปรดสั่งให้กรมการศาสนา ได้จัดพาหนะถวายความสะดวกให้แก่พระภิกษุสามเณรทั้งหลายเหล่านั้นจนถึงภูมิลำเนาของตน พระเมตตาข้อนี้เป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้พระภิกษุสามเณร ได้สำนึกถึงพระเดชพระคุณของฝ่าพระบาทในฐานะ

ที่ทรงเป็นสังฆบิดร *บัดนี้ฝ่าพระบาทก็ได้เสด็จมาโปรด และก็ได้มาเห็นสังฆโอรสลูก ๆ ทั้งหลายโดยพระเนตรของพระองค์แล้วว่าเป็นฉันใดแล้วก็พระสงฆ์สามเณรเหล่านี้ต่างก็อยู่ภายใต้ร่มพระบารมีของฝ่าพระบาท แต่เขาเหล่านั้นยังหนุ่มยังน้อยยังเล็ก จำที่จะต้องได้รับการศึกษา ฝึกฝนอบรมโดยอาศัยพระบารมีของฝ่าพระบาท เป็นเบื้องหน้าที่จะได้เข้าครอบครองให้เขาได้รับความสะดวกสบายอยู่เย็นเป็นสุขต่อไปวันข้างหน้าตลอดถึงได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยสมควรแก่อัตภาพของเขา* ดังนั้น ในโอกาสอันเป็นมหามงคลอันประเสริฐ เกล้ากระหม่อมจึงขอกราบทูลอาราธนา ฝ่าพระบาทได้ทรงพระเมตตา โปรดประทานพระโอวาทในสิ่งที่จะพึงเป็นประโยชน์แก่บรรดาพระภิกษุสามเณร และสาธุชนพุทธบริษัท ซึ่งมาสันนิบาตประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้โดยทั่วกัน ณ บัดนี้ (ภิกษุสามเณร–สาธุ–พร้อมกัน)

ต่อไปเป็น พระดำรัสสมเด็จพระสังฆราช

ภิกษุสามเณรทั้งหลาย ตามที่ท่านอาสภเถร ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพวกเธอ ได้กล่าวบรรยายถึงความเป็นมาในการที่พวกเธอได้มาประชุมกันในที่นี้ ว่ามีจุดประสงค์อย่างไร และก็บัดนี้ความประสงค์นั้นก็ได้สำเร็จไปตามสมควรแล้ว ก็นับว่าความหวังของพวกเธอได้จากที่อยู่ที่อาศัยมาตรากตรำอยู่ในที่นี้ได้สำเร็จตามความปรารถนา ทั้งนี้ก็ไม่ใช่ว่าฉันเองจะบันดาลให้ความสำเร็จเหล่านี้ลุล่วงไปด้วยดีก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุหาผลที่เหมาะสมเพราะว่าบุคคลเราในกลุ่มไหนก็ตาม ถ้าจะทำกิจงานการอะไรตามอำเภอใจไม่ถือระเบียบแบบแผน ไม่ถือหลักถือฐานไว้เป็นแบบฉบับ

ก็ย่อมจะก่อความวุ่นวายขึ้นตามอารมณ์ของผู้นั้น ๆ เพียงกลุ่มสักห้าคนเท่านั้น ถ้าต่างคนในห้าคนนั้นต่างคนต่างถือตามอำเพอใจไม่ถือหลักถือฐานก็ย่อมกระทบกระเทือนกันอยู่เรื่อยไป เพราะฉะนั้นการที่พวกเธอเข้ามาประชุมกันและแสดงความปรารถนาให้คณะสงฆ์ โดยเฉพาะกรรมการมหาเถรสมาคมได้รับทราบ ดังที่พวกเธอก็ได้รับทราบจากแถลงการณ์มาแล้วว่าทางคณะกรรมการมหาเถรสมาคมก็พยายามที่จะสนองให้สมเจตนาของพวกเธอแล้วก็ได้พยายามกระทำกันมา แต่ว่ามันเป็นเรื่องที่จะให้สำเร็จเด็ดขาดไปโดยทันอกทันใจนั้นก็เป็นเหลือวิสัยเหมือนกัน ถึงกระนั้นก็ได้พยายามทำด้วยความเห็นอกเห็นใจพวกเธอ แล้วก็ได้ผลพอสมความปรารถนาของพวกเธอเช่นนี้แล้ว ก็ถือว่ากิจการงานของพวกเธอได้กระทำแม้จะเป็นการล่วงเกินในผู้หลักผู้ใหญ่ด้วยกายด้วยวาจาหรือด้วยน้ำใจก็ตาม . . . . . ขออโหสิ . . . . . ไม่ถือโทษโกรธเก็บเอาความผิดคิดร้ายเหล่านั้นไว้ นี่กล่าวแทน กล่าวแทนในนามกรรมการมหาเถรสมาคม แต่ว่าเรื่องการให้อภัยซึ่งกันและกันนี้เราจำเป็นจะต้องต่างตนต่างให้กันไม่ใช่ว่าคอยรับแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เมื่อเราได้รับความ . . . . . อภัยว่าไม่มีโทษไม่มีภัยแก่ใครเราก็ต้องตอบเขาด้วยความไม่มีภัยไม่มีเวรแก่เขาเหมือนกัน ดังพิธีของเราที่เคยมีเรียกว่าการขอขมาเวลาจะเข้าพรรษา หรือผู้ที่จะสึกขาลาเพศก็เที่ยวลาขอขมากันนั้นแหละเป็นพิธีหนึ่งที่เราจะล้างจิตใจอาฆาตพยาบาทจองเวร คือว่าเก็บเอาความผิดคิดร้ายซึ่งกันและกัน ซึ่งกระทำทางกายทางวาจาทางน้ำใจไว้นี้ก็เป็นเพื่อก่อให้เกิดพยาบาทอาฆาตจองเวรสืบต่อ ๆ ไป การขอขมาท่านต้องการให้เราปลดเปลื้องทิ้งให้หมดไม่เก็บเอาความผิดคิดร้ายซึ่งจะพึงมีไว้ในใจให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นมิตร มีความเมตตากรุณาสงเคราะห์อนุเคราะห์

ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แม้จะจากกันไปอย่างว่าสึกจากไปเป็นฆราวาสก็เรามาขอขมากันก็เพื่อ เราจะได้จากกันด้วยความเป็นมิตรไม่ใช่จากกันด้วยความเป็นศัตรูอันนี้ก็เป็นพิธีการในทางพระพุทธศาสนาของพวกเราโดยยึดหลักว่าเราจะอยู่ที่ไหนก็ตามอยู่ในเพศไหนก็ตามจำเป็นที่จะต้องแผ่เมตตาให้ความหวังดีความปรารถนาความสุขความเจริญแก่กันทั่วกันหมดทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเราเกิดมาจะมุ่งในการประทุษร้ายข่มเหงเบียดเบียฬซึ่งกันและกันก็หามิได้ เราไม่ใช่เกิดมาเพื่อทำบาป เราเกิดมาเพื่อทำบุญเพื่อเป็นความดีแก่ชีวิตของเราสืบต่อไป ขอแนะนำแก่พวกเธอทั้งหลายก่อนที่จะจากกลับไปสู่ภูมิลำเนาจากไปสู่อาวาสของตนของตนนี้ ก็คือว่าในฐานะที่เราเป็นภิกษุเป็นสามเณรก็เท่ากับว่าเป็นพวกหนึ่งของประเทศชาติ หรือเป็นหมู่หนึ่งคณะหนึ่งของประเทศชาติ ซึ่งมีสิทธิพิเศษจนถึงรัฐบาลก็ยังมีอำนาจพิเศษ คือว่าออกกฎหมายให้ควบคุมกันเองพิเศษกว่าคนอื่น ๆ แม้พื้นเดิมจะเป็นลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านก็ตาม แต่ว่าเมื่อมาประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระวินัยของพระพุทธเจ้า แล้วก็ย่อมจะได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน เขาศรัทธาเลื่อมใสในความประพฤติตัวปฏิบัติตัวเรียบร้อยทั้งส่วนกายส่วนวาจาและส่วนน้ำใจ เขาจึงทำบุญใส่บาตรทูลหัวให้ และแม้เราจะมีอายุปูนลูกปูนหลาน เขาก็ยังเขาซึ่งมีอายุมากกว่าเขาก็ยังกราบไหว้บูชาได้ทั้งนี้ก็เพราะเขาหวังว่าเราเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ แหละการประพฤติดีปฏิบัติชอบนั้นไม่ใช่ตามลำเพอใจของใครแต่ว่าประพฤติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าเป็นจุดรวมของเราทั้งหลายซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนคนที่นับถือศาสนาพุทธพิเศษกว่าชาวบ้านเราเท่ากับว่าเรามีศรัทธาความเชื่อประสาทความเลื่อมใสแรงกว่าชาวบ้าน สามารถที่จะสละทรัพย์สมบัติในซึ่งเป็นส่วน

ของฆราวาสเข้ามาทำการบรรพชาอุปสมบท การบรรพชาอุปสมบทนี้เราก็ทำด้วยความสมัครใจ พยายามที่จะอยู่ในระเบียบ ปฏิบัติตามระเบียบของพระพุทธเจ้าทุกอย่างทุกประการเราเป็นพระเป็นเณรขึ้นได้นี้ไม่ใช่ว่าเราเป็นพระเป็นเณรด้วยระเบียบแบบแผนของใครหรือทางรัฐบาลจะยื่นให้ก็ไม่ได้

แต่ว่าเราเป็นพระเป็นเณรด้วยประพฤติดีปฏิบัติชอบอยู่ในระเบียบของพระพุทธเจ้า เราจึงได้รับความยกย่องจากปากชาวบ้านซึ่งเขาก็เป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนกัน แต่ว่าเขาไม่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตัวได้เต็มที่หรือสูงเด่นเหมือนอย่างกับเราซึ่งเป็นพระเป็นเณรระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าที่บัญญัติให้เราประพฤติปฏิบัตินี้ขอให้สำนึกไว้ให้มากว่าท่านนำเอาระเบียบแบบแผนของคนชั้นสูงมาแนะนำชักจูงพวกเราให้เป็นคนสูงขึ้นด้วยคุณธรรม เพราะท่านเป็นลูกกษัตริย์ชั้นเจ้าฟ้าชายของเราเหมือนกัน ท่านมีฐานะเป็นเจ้าฟ้าชาย แต่ว่าเมื่อท่านออกบวชตั้งตนเป็นพระศาสดาขึ้นแล้ว มีสาวกขึ้นแล้ว ท่านก็จะต้องการที่ให้สาวกของท่านเป็นคนประพฤติดีปฏิบัติชอบ แม้จะอยู่ในฐานะต่ำต้อยเป็น . . . . . ชาวบ้านเป็นพ่อค้าอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อเข้ามาเป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งหมดให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่คนชั้นสูงเขานิยม เขาเคารพเขานับถือนำไปสันนิษฐานว่าระเบียบแบบแผนที่พระองค์วางไว้เป็นสิกขาบทต่างๆ นี้ ท่านต้องนำเอามาจากของตระกูลชั้นสูงทั้งนั้น ท่านจึงจะตัดเพื่อจะยกย่องสาวกของพระองค์ท่าน แม้จะอยู่ในตระกูลต่ำให้เป็นผู้มีศักดิ์ศรีเทียบทันเท่ากับคนในตระกูลสูงด้วยกัน อันนี้เป็นหลักที่เราควรจะลืมไม่ได้ว่าเราเป็นพระเป็นเณร ที่ชาวบ้านเขาเคารพกราบไหว้บูชานี้เพราะเราประพฤติตัวปฏิบัติตัวไม่ใช่ตามลำเพอใจ แต่ว่าตามระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าเราจึงจะทั้ง

ธรรมวินัยไม่ได้ เพราะเราเป็นพระเป็นเณรขึ้นได้ก็ด้วยปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ในระเบียบของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นเราจะอยู่ที่ไหนจะอยู่หัวเมืองจะอยู่ในกรุงจะอยู่ในป่าในรถอะไรก็ตามในเมื่อเราปฏิญาณตนว่าเป็นพระเป็นเณรแล้ว ก็จะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทั้งนั้นไม่ใช่ว่าอยู่ตามชนบทจะย่อหย่อนตามระเบียบแบบแผนเสียบ้าง อยู่ในกรุงต้องเคร่งครัดบ้างอย่างนี้ไม่ได้ จะต้องมีความประพฤติความปฏิบัติเหมือนกันทั้งนั้น เหมือนกันทั้งหมดและโดยเฉพาะก็ควรที่จะได้สนใจว่าเราบวชขึ้นมานี้เราสำเร็จเป็นพระเป็นเณรได้ด้วยปฏิบัติตามลักษณะวิธี การบวชของพระพุทธเจ้ามาแล้ว เมื่อบวชขึ้นแล้วก็ไม่ใช่ว่าเราจะเป็นพระเป็นเณรด้วยการนุ่งห่มผ้าเหลืองปลงผมโกนหนวดเท่านี้ก็หามิได้ เพียงแต่การปลงผมโกนหนวดนุ่งเหลืองห่มเหลืองนี้เป็นเปลือกของพระของเณรแต่ว่าความเป็นพระเณรที่แท้จริงนั้นมันอยู่ที่คุณธรรม หรือว่าต้องประพฤติตัวปฏิบัติตัวอยู่ในระเบียบโดยเคร่งครัดว่าโดยเฉพาะส่วนวินัยเราก็จะต้องพยายามรักษา **เสขิยวัตร** หวังว่าพระเณรทั้งหลายคงจะทราบ **เสขิยวัตร** ในหมวดสารูป ก็เพื่อให้เรานุ่งห่มดี เรียบร้อยดี กิริยามารยาทการเดินการเหิรให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยและยิ่งกว่านั้นยังมีเสขิยวัตร

ส่วน**โภชนะปฏิสังยุต**อีก ว่าๆถึงระเบียบการฉันอาหาร อันนี้ขอให้นึกเถิดว่าพระพุทธเจ้า เป็นห่วงเรื่องกิริยามารยาทการกินอาหารนี้เป็นห่วงมาก จะสันนิษฐานได้ว่า สิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้สำรวมกิริยามารยาทในการกินอาหารนี้ตั้งแต่ ๒๔ สิกขาบทใน**โภชนะปฏิสังยุต** มีอยู่ ๓๐ สิกขาบทก็มีแต่แสดงถึงกิริยารับบิณฑบาต ๔ สิกขาบท นอกจากนั้นเป็นเรื่องของ

กิริยามารยาททั้งหมด ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเป็นห่วงกิริยามารยาทในการกินอาหารนี้ ถ้าจะนึกดูอย่างง่าย ๆ สมบัติการนำเอาอาหารเข้าปากทั้งนี้จะมีระเบียบแบบแผนอะไรนักหนา แต่นี้พระพุทธเจ้าเป็นห่วงมาก ห่วงเพราะว่าคนที่เขานำเอาอาหารมาเลี้ยงเรา เขาก็นั่งคอยดูนั่งคอยปนนิบัติเพื่อให้การสะดวกในการกินอาหาร แต่ถ้าเราฉันอาหารด้วยกิริยามารยาทมุมมามไม่เป็นที่น่าดูเคารพเลื่อมใสไปก็ทำให้เขาคลายเคารพเลื่อมใสไป จะต้องถูกตำหนิติเตียน ถึงกระนี้พระองค์จึงเป็นห่วงในเรื่องกิริยามารยาทเหล่านี้ โดยเฉพาะ**เสขิยวัตรต่าง ๆ** ก็เพื่อควบคุมให้ภิกษุสามเณรมีกิริยามารยาทส่วนกายส่วนวาจาอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีที่งามอยู่เสมอ ไม่เลือกว่าจะอยู่ในวัดในบ้าน เราจะต้องเป็นพระเป็นเณรและจะต้องระมัดระวังอยู่ในระเบียบแบบแผนสม่ำเสมอ เพียงแค่นี้ก็เท่ากับว่าชวนให้ปรับปรุงเครื่องแบบภายนอกให้เป็นที่น่าเลื่อมใสของคนที่พบเห็น เครื่องแบบภายนอกนี้ขอชักตัวอย่างสักข้อหนึ่งว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เรื่องสำคัญมาก เราพวกเรานี้ เรานุ่งห่มเราครองจีวรเราจะไปไหนมาไหน ขอให้ถือว่าเสมือนหนึ่งเราโฆษณาตัวของเราเอง ว่าเราจะเดินดีไม่ดี เราจะนุ่งห่มดีไม่ดี หรือเรียบร้อยไม่เรียบร้อยต่าง ๆ เราโฆษณาตัวเราไปเอง ชาวบ้านหรือคนอื่นเขาเห็นเขาก็คอยจะวิจารณ์ว่าองค์นี้นุ่งห่มเรียบร้อย องค์นั้นไม่เรียบร้อย องค์นั้นเดินบิณฑบาตคุยกันไปบ้างอะไรบ้างต่าง ๆ อันนี้ขอให้นึกเถิดว่าเราไปไหนก็เท่ากับเราโฆษณาตัวเองไปด้วย เครื่องนุ่งห่มกิริยามารยาทภายนอกนับเป็นประการสำคัญที่จะชักจูงคนให้เคารพเลื่อมใส หรือรักใคร่เอ็นดู ภิกษุสามเณรทั้งหลายก็คงจะได้ศึกษาเล่าเรียนในพุทธประวัติ เรื่องของพระสารีบุตรที่จะเข้ามาเคารพนับถือในพระพุทธศาสนานี้ก็เพราะได้เห็นกิริยา

มารยาทของพระอัสชิเท่านั้นใช่ไหมล่ะ เพียงแต่ได้คบเห็นเท่านั้นชวนให้น่าเลื่อมใสแล้วอยากรู้จัก อยากคบหา นี้เป็นเรื่องสำคัญไม่ต้องไปพูดจากันอะไรหรอก เพียงแต่เห็นกิริยามารยาทเท่านั้นก็น่าเคารพเลื่อมใสแล้ว เพราะฉะนั้นขอให้พวกเราจงช่วยกันระมัดระวัง ยึดถือธรรมวินัยขึ้นไว้ เป็นหลักสำคัญที่จะช่วยกันทนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงถาวรสืบไป ก็ต้องเริ่มจากพระศาสนาจากตัวเราขึ้นไป ที่ตัวเราเป็นพระเป็นเณรนุ่งเหลืองห่มเหลืองนี้แหละก็คือว่าปฏิบัติกิจของพระพุทธศาสนา ถ้าตัวเราไม่เรียบร้อยมันก็ทำให้พระศาสนาไม่เรียบร้อยไปด้วย แต่ถ้าตัวเราเรียบร้อยเป็นที่เคารพเลื่อมใสกราบไหว้บูชาของชาวบ้าน มันก็เหมือนช่วยกันทนุบำรุงพระศาสนาให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสชาวบ้านด้วยเหมือนกัน ฉะนั้นเราต้องการให้พระพุทธศาสนาอยู่ยืนเกินตั้งห้าพันกว่าปี ก็ต้องไม่ต้องไปดูที่ไหน ก็ดูที่ตัวเรานี้แหละ ถ้าพวกเรายังสมัครที่จะกราบไหว้บูชาพระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์, เป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพนับถืออย่างสูงสุด แล้วเราก็ต้องพยายามที่จะศึกษา และประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของท่าน อย่าเอาระเบียบแบบแผนของเราถ้าเอาของเราแล้วก็ไม่จำเป็นต้องมาบวชเร่ร่อน ที่ให้เราก็ทำไปตามชอบใจ แต่เรามาบวชเช่นนี้ขอแสดงว่าการที่เราเข้ามาบวชคงไม่มีใครถูกบังคับเราสมัครเข้ามาเอง เพราะฉะนั้นเราจะสมัครเข้ามาทำลายพระศาสนา หรือสมัครเข้ามาช่วยพระศาสนาให้เจริญ อันนี้ก็ขอให้ช่วยกันนึกด้วยว่าเราจะต้องการใช้พระศาสนาเสื่อม หรือต้องการให้ศาสนาเจริญ ถ้าต้องการให้พระศาสนาของเราเจริญก็จงดูตัวเราพิจารณาดูตัวเราใช้สติปัญญาของเราเอง ย้อนกลับมาดูตัวเราอย่าดูออกไปข้างนอก ถ้าขืนดูข้างนอกแล้วเราก็เป็นการลืมตัวเราไม่เห็นความผิดความถูกของเรา และความ

ผิดความถูกนั้นไม่ได้อยู่ที่คนอื่นมันอยู่ที่ตัวเรา เพราะฉะนั้นการที่จะแก้ความผิด ความถูกมันต้องแก้ที่เรา เมื่อเราทำไม่ดีเราก็ต้องแก้ที่ตัวเรา อันนี้พระพุทธเจ้าก็ย้ำนักย้ำหนาทีเดียวว่า จะต้องพยายามที่จะปรับปรุงตัวเราเองเป็นหลักสำคัญดังที่พระพุทธภาษิตที่ว่า อตฺตาหิ อตฺตโน นาโถ นี้ตนของตนเป็นที่พึ่งแก่ตนนี้เป็นหลักสำคัญ ยกพระพุทธเจ้าขึ้นมานี้ก็มีข้อสันนิษฐานว่าท่านใช้สติปัญญาของท่าน เข้ามาปรับปรุงตัวท่านเองเป็นหลักสำคัญ เพราะคนในยุคนั้นหรือตลอดมาในยุคนี้ ก็มักจะชอบไปวิจารณ์ชีวิตของคนอื่นเขาเป็นอย่างงั้นอย่างงี้ ไม่ดีอย่างโน้นอย่างนี้ต่าง ๆ เหล่านี้ ในขณะที่ตัวกำลังไปวิจารณ์คนอื่นเขานั้นแหละพระพุทธเจ้าท่านว่ากำลังทำความผิดอยู่แล้ว คือการลืมตัวนั้นการที่เรามีสติปัญญาได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้อะไรกันมามาก ๆ ก็เพื่อที่จะมาปรับปรุงตัวของเราให้มีความสุขความเจริญในทางที่ดีทางชอบ ไม่ใช่ว่าศึกษาเล่าเรียนหาวิชาความรู้มาประกอบกรรมทำเข็ญทำบาปทำทุจริตก็หามิได้ ฉะนั้นเราเป็นพระเป็นเณรที่ดี ก็ขอฝากความนึกคิดไว้ตามที่พูดนี้ว่าเราควรจะเป็นพระเป็นเณรที่ดี เป็นศรีแก่พระศาสนาหรือไม่ถ้าเราต้องการหาความดีใส่ตัวเราจากพระพุทธศาสนาแล้วเราก็ต้องยึดหลักคำสอนของพระองค์ท่าน เป็นแบบเป็นฉบับอยู่เสมอ อย่าไปเอาระเบียบแบบแผนของคนอื่นเข้ามาแทรกแซงไม่ได้ ถ้าขืนเอามาแทรกแซงแล้วมันก็กลายเป็นบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไปโดยปริยายอยู่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่าเราจะต้องเป็นพระเป็นเณรที่สมบูรณ์ด้วยสิกขาวินัยตามระเบียบแบบแผนตามหน้าที่ของเราอยู่เสมอ ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนเราจะอยู่บ้านนอกบ้านนาบ้านป่าเขาดงแถบไหนก็ตามเถอะ เรายัง**ปฏิญาณตัว**เป็นพระเป็นเณรอยู่แล้ว ก็ขอให้พยายามประพฤติ

ตัวปฏิบัติตัวอยู่ในระเบียบแบบแผนใช้ความรู้ที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนมาให้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตัวเองให้มากเท่าที่จะมากได้ ไม่เช่นนั้นแล้วก็เปรียบเสมือนหนึ่งว่าพระพุทธศาสนาเราได้เพร่หลายมีความสุขความเจริญทั่วประเทศชาติของเรา ที่สุดนี้ก็ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์ ซึ่งเป็นที่พึ่งที่เคารพของชาวเราทั้งหลาย ทั้งพระทั้งเณรทั้งฆราวาส ที่ได้มาร่วมประชุมกันในที่นี้ขอจงได้อธิษฐานใจว่าเราเป็นพุทธศาสนิกชน คือคนที่นับถือศาสนาพุทธ เราจะต้องทุ่มเทชีวิตจิตใจของเราลงในการเทิดทูลพระพุทธศาสนาไว้**เหนือเชียร**เกล้ากันทั้งนั้น ทั้งพระทั้งเณร ทั้งนี้ก็ให้ดูพระศาสนาในจิตใจของเรา ในกิริยามารยาทของเราไม่ใช่ว่าไปดูที่อื่น ภิกษุสามเณรก็ดังที่กล่าวมาแล้วว่าให้ดูที่ตัวเรา เราประพฤติดีปฏิบัติชอบตามระเบียบแบบแผนตามพระธรรมวินัยหรือไม่ ฆราวาสท่านเป็นพุทธศาสนิกชน ก็อยู่ในฐานะที่ที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา มีฐานะที่จะทรงพระพุทธศาสนาไว้ได้ ไม่ใช่ว่าการทรงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองให้อยู่แต่ภิกษุสามเณรทั้งนั้น ฆราวาสอยู่ในฐานะที่เป็นอุบาสิกาอุบาสกก็มีหน้าที่ที่จะทรง หรือทำนุบำรุงพระศาสนาไว้ตามกำลังความสามารถ อย่าถือว่าเป็นหน้าที่ของพระเณรฝ่ายเดียวเท่านั้น เมื่อท่านปฏิญญาณตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชนแล้วก็ต้องมีส่วนที่จะรับผิดรับชอบรับความเจริญรับความต่ำทรามของพระศาสนาไว้ด้วย ฉะนั้น สำหรับฆราวาสก็ดังที่ได้ชี้แจ้งแก่ภิกษุสามเณรมาแล้วว่าภิกษุสามเณรก็ต้องดูตัวเองปฏิบัติตัวเองอยู่ในศีลในธรรมโดยเฉพาะศีลของฆราวาส ซึ่งท่านบัญญัติไว้ว่าเป็นศีลสามัญ ศีลปกติ ก็คือศีลห้า ห้ามไม่ให้ลัก . . . . . ฆ่าสัตว์ ห้ามไม่ให้ลักทรัพย์ ห้ามไม่ให้ประพฤติผิดในกาม ห้ามมิให้พูดปลด ห้ามไม่ให้ดื่มสุราเมรัย อันนี้เพียง

ห้าข้อเท่านี้ก็ขอให้ทุกท่านสนใจซักหน่อย บางทีเคยได้ฟังมาแล้วว่า เขาเป็นพ่อค้าแม่ค้ารักษาศีลทั้งห้าไม่ไหว ขอเว้นข้อมุสาวาทไว้เถอะ อย่างนี้ก็มีอย่างนี้เลือกทำอย่างนี้เป็นความดีประการหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าไหนดูเราก็เป็นพุทธศาสนิกชนเราแสดงความเคารพนับถือแก่พระองค์แล้วก็ควรจะบูชาคุณงามความดีของท่านให้เต็มสติปัญญาของเรามันถึงจะถูก เราจะเลือกบูชาท่านแต่เพียงเอาตามอำเพอใจอย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นพุทธศาสนิกชนไม่เต็มที่เป็นพุทธศาสนิกชนตามธรรมเนียมพอจะมีพิธีสงฆ์ที่ไหนก็ขอศีลกันที่นั่นที่ต้องขอศีลกันทุกๆ พิธีสงฆ์นี้นะ เป็นการแสดงเป็นการประกาศว่าพุทธศาสนิกชนของเราตามปกติไม่มีศีล ไม่มีศีลน่ะซีพอจะทำพิธีอะไรเข้าแล้วต้องขอศีลทุกที ถ้ามีศีลอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องขอนี้เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นในวันนี้ก็นับว่าเรามาประชุมกันเป็นจำนวนมากถือว่าเป็นศิริมงคลก็อยากที่จะอาราธนาภิกษุสามเณรแหละขอเชิญ พุทธศาสนิกชนทั้งหลายด้วยว่าให้เรามาอธิษฐานใจกันวันนี้เป็นต้นไปว่าเราจะพยายามเทิดทูลพระพุทธศาสนาเทิดทูลคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไว้ด้วยชีวิตจิตใจ คือเริ่มการเทิดทูลจากตัวเราไปก่อนอย่าให้คนอื่นเขาเทิดทูลเขาประพฤติก่อนเลยเราต้องเทิดทูลตัวเราไปก่อน ขอให้ทุกๆ ท่านจงอธิษฐานใจด้วยอย่างนี้ ถ้าได้พร้อมใจกันเช่นนี้แล้วก็ด้วยพลังจิตใจของพวกเรานี้ย่อมจะดลบันดาลให้พระพุทธศาสนาของเราถาวรเจริญยืงยืนนานแหละยิ่งกว่านั้นก็ขออำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัยนั้นก็ย่อมจะคุ้มครองรักษาชาวเราผู้เป็นพุทธศาสนิกชนให้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพุทธศาสนา มีความสุขความเจริญได้ตามความปรารถนาเพราะฉะนั้นที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยดังได้พรรณนามาเป็นเวลานานแล้วนี้ จงดลบันดาลคุ้มครองท่านพุทธศาสนิกชนทั้งฝ่าย

ภิกษุสามเณรทั้งคฤหัสถ์จงมีความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยมงคลและอายุ, วรรณะ, สุข, พละ ทั่วกันทุกๆท่าน . . . เทอญ . . . (ภิกษุสามเณร . . . สาธุ . . . พร้อมกัน)

ต่อจากนั้นหลวงพ่ออาสภะกล่าวว่า

ภิกษุสามเณรที่รักทั้งหลายบัดนี้ก็ได้ฟังพระโอวาทแห่งองค์สมเด็จพระสังฆบิดรจบลงแล้ว ซึ่งหวังว่าพวกเราก็คงจะได้ชื่นชมยินดีและเป็นสุขใจด้วยกันในฐานะที่สมเด็จสังฆบิดรมาโปรดโปรยพระเมตตาให้ ในลำดับต่อไปนี้จะขออาราธนาอตุลการีเถร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่พวกเธอได้มีความเคารพการวะ และปรารถนาคู่กับหลวงพ่อและท่านเมื่อคืนนี้ท่านก็มีโอกาสได้ไปร่วมไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช จะแสดงเหตุผลให้พวกเธอได้ทราบเพื่อเป็นที่เข้าใจได้ซาบซึ้งอีกวาระหนึ่งดังต่อไปนี้

หลวงพ่ออตุลการีเถรพูดดังนี้

เกล้ากระหม่อม ขอประทานวโรกาสแด่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งเป็นเถระ . . . ที่เคารพอย่างยิ่งในการกล่าวสมโมทนียกถา ณ บัดนี้ ขอพระเถรานุเถรภิกษุสามเณรเพื่อนประพฤติพรหมจรรย์ พร้อมทั้งพุทธศาสนิกชนทั่วกัน ผมเองในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์กับท่านอาสภเถรมาด้วยกัน เพิ่งได้มาฟังพระโอวาทของเจ้าพระคุณสมเด็จวันนี้ซึ่งเคยคุ้นเคยรู้จักกันมานาน และร่วมงานร่วมการกันด้วยยังไม่เคยได้ฟังพระโอวาทนี้เหมือนดังวันนี้ *วันนี้แสดงให้เห็นชัดว่าเป็นที่ซาบซึ้งจับใจของบรรดาพระเถรานุเถรภิกษุ สามเณร พุทธศาสนิกชนทั่วกัน แสดงให้เห็นชัดว่าสมเด็จพระ*

สังฆราชองค์นี้ มีธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า อยู่ในพระองค์ (สาธุ) จึงได้มีพระเมตตากรุณา ประทานคารมเป็นธรรมนั้นแก่พวกท่านทั้งหลายท่านใดท่านหนึ่ง นี้แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่าพุทธศาสนา คือ ธรรมวินัยที่เป็นคำสอนของพุทธเจ้านั้น ไม่ได้อยู่ที่ไหน ไม่ได้อยู่ในอินเดีย ไม่ได้อยู่ในประเทศไทยไม่ได้อยู่ในประเทศใดใด ที่ปรากฏอยู่ในโลกคือตัวของเราเอง นี้เป็นข้อสำคัญที่สุด *ผู้ที่เคยขอความเป็นธรรมต่อผู้ที่ไม่มีความเป็นธรรม จะได้รับความเป็นธรรมแต่ที่ไหน* (ภิกษุ สามเณร ณ ลานอโศกเปล่งเสียงว่า . . . สาธุ) เพราะฉะนั้นขอบรรดาท่านทั้งหลาย จงสำนึกในพระกรุณาธิคุณของท่านเจ้าพระคุณพระองค์นี้ไว้ว่าเป็นผู้ที่ทรงธรรมจริง ๆ ที่ได้พระเมตตาประทานพระเมตตากรุณา ประทานความเป็นธรรมให้แก่พวกท่านแล้ว ท่านจงพยายาม *นำความเป็นธรรมที่ได้นี้และพระโอวาทที่มีปรากฏอยู่ในพระโอวาทนั้น ไปทำตามไปปฏิบัติตามไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด จะอยู่ในวัดในบ้านในป่าก็จงพยายามกำหนด ตั้งสติปัญญาให้ปรากฏขึ้นในตนเอง เมื่อตนมีธรรมอยู่ในตน ชื่อว่าเป็นผู้มีธรรมวินัยคือพระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนานี้จะคุ้มครองรักษาป้องกัน ให้ผู้ที่มีพุทธศาสนาปราศจากภัยพิบัติอันตราย ได้ความสุขกายสุขใจตลอดไป พระพุทธศาสนาไม่ได้อยู่ที่อื่น ขอให้จำไว้อยู่ในตนของเราทุกคน แต่ถ้าเราไม่ประพฤติตามเราก็เสื่อมจากพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาไม่อาจจะดำรงอยู่ได้ในตนเพียงแต่การศึกษาแต่ไม่ปฏิบัติ การปฏิบัติตามธรรมวินัยนี้ เป็นหัวใจสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนาที่จะดำรงพระพุทธศาสนาให้ยืนยงคงอยู่ในโลก และทำโลกให้ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน* (สาธุ) พระพุทธศาสนาเป็นสากลไม่เฉพาะชาติศาสนาใดเพศวัยทุกท่าน เป็นศาสนา

สำหรับพุทธชาวโลกคือผู้ที่เกิดมาในโลกทั่วกัน จะเป็นชาติใดภาษาใด ศาสนาใดใด เมื่อมีพระธรรมวินัยซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาชื่อว่าเป็นผู้มีพระพุทธศาสนาทั้งนั้น เพราะฉะนั้นพระพุทธศาสนาไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีแต่เมตตากรุณาไม่รบราฆ่าฟันไม่อิจฉาริษยาพยาบาทใดใด (ภิกษุสามเณรจำนวนหมื่น ณ ลานอโศกเปล่งเสียงพร้อมกันว่า . . . สาธุ . . .) ปราศจากโลภ, โทส, โมห มีความเย็นกายเย็นใจทั้งภายนอกและภายในดังเช่นวันนี้ ผมเองหลายปีไม่ได้ฟังพระโอวาท มาฟังพระโอวาทวันนี้รู้สึกจับใจ และเย็นใจ ตรงกับปฏิปทาของผมซึ่งกำลังปฏิบัติอยู่ในบัดนี้ (สาธุ) และผลต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในตัว เราอย่าเข้าใจว่าจะไปหวังความชนะใดๆ กับผู้ใดทั้งหมด **ความชนะภายนอกไม่มีความหมาย แต่เราชนะตัวเราเองข่มกิเลสในตัวที่จะลุอำนาจแห่งอคติทุกอย่างเอาไว้ให้อยู่ เมื่อข่มใจให้อยู่แล้วเป็นยอดชนะ ยิ่งกว่าจะมุ่งหมายชนะใครๆ** แต่การที่พวกท่านทั้งหลายมารวมกลุ่มกันเข้าเป็นสามัคคีนี้ ขออนุโมทนา (สาธุ) แต่ขอให้ความสามัคคีนี้เป็นธรรม (สาธุ) อย่านำสามัคคีนี้ไปใช้ในทางอธรรม คือทางผิด ขอให้รักษาความดีที่ได้รับประทานพระโอวาทในวันนี้รักษาไว้ในตน ให้มีความสามัคคีเหนียวแน่นด้วยพร้อมทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ อย่าเป็นเพียงรักษาสามัคคีผิวเผินเพียงแต่กายภายนอกเท่านั้น เราต้องพยายามทำให้พร้อมทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ คือฝึกพูดทำคิดให้ถูกต้อง ตามธรรมตามวินัยที่เป็นความดีนี้เป็นสามัคคีธรรม ที่พระพุทธเจ้ายกย่องสรรเสริญและสามารถที่จะบันดาลความสุขให้ปรากฏขึ้นตั้งแต่บุคคลหนึ่งขึ้นไป จนถึงชาวโลก ขออนุโมทนา ถ้าหากว่าท่านทั้งหลาย ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระโอวาทของเจ้า พระคุณสมเด็จพระสังฆราชที่ประทานวันนี้ แล้วจำไว้ทำตามจะไปอยู่ที่ไหนที่ไหน

ก็ตาม ธรรมวินัยคือพระศาสนาจะปรากฏอยู่ในตัวของท่านทุกท่านตลอดไป และจะคุ้มครองป้องกันให้ท่านทั้งหลายปราศจากภัยพิบัติอันตรายบรรลุประสงค์ สมความมุ่งหมายทุกประการ ตลอดกาลนานเทอญ

(พระภิกษุสามเณรจำนวนหมื่นเปล่งเสียงพร้อมกันว่าสาธุ) (จบโอวาทหลวงพ่ออตุลกาารีเถร)

แล้ว หลวงพ่ออาสภกล่าวว่า

พระภิกษุสามเณรที่รัก ท่านได้ฟังโอวาทจากท่านพระมหาเถระ ๒ ท่านแล้ว บัดนี้เป็นเวลาค่ำเย็นลงมากและองค์สมเด็จพระสังฆราชทรงเหน็ดเหนื่อยมากวันนี้ได้ทรงประชุม คณะมหาเถรสมาคม แล้วเสด็จมานี้ ดังนั้นโอกาสต่อไปนี้จะได้เชิญเสด็จสมเด็จพระสังฆราชไปเยี่ยมพระใจสิงห์ (สาธุ) นั้นพวกเราก็เงียบคอยฟังโอวาทองค์อื่นต่อไปหลังจากสมเด็จพระสังฆราชเสด็จกลับแล้ว (ต่อจากนั้นพระภิกษุและสามเณรก็พร้อมกันสวดขยันโต) องค์สังฆราชเสด็จเยี่ยม ฯ และกลับ

ที่ ศธ ๐๔๐๗/๙๓ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๑๘ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง ยืนยันมติมหาเถรสมาคม

นมัสการ พระธรรมวรนายก

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาพระบัญชาแต่งตั้งอนุกรรมการมหาเถรสมาคม

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๑๘ เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ที่ประชุมได้มีมติให้แต่งตั้งพระคุณเจ้าเป็นอนุกรรมการมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชได้ทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งแล้ว ปรากฏตามสำเนาพระบัญชาที่แนบถวายมาพร้อมกับหนังสือนี้

อนึ่ง คณะอนุกรรมการคณะนี้ มีสมเด็จพระธีรญาณมุนีเป็นประธาน และประธานอนุกรรมการมีบัญชาให้นัดประชุมใน วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๕.๐๐ น. ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร

จึงขอนมัสการยืนยันมาเพื่อโปรดทราบ และขออาราธนาไปประชุมตามกำหนดวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายวัชระ เอี่ยมโชติ)

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

โทร. ๘๑๒๖๙๐

คำสั่งมหาเถรสมาคม

ที่ ๑/๒๕๑๘

เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภณ

ตามมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒/๒๕๑๘ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ มหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งให้

๑.	สมเด็จพระธีรญาณมุนี	วัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นประธานอนุกรรมการ	
๒.	พระธรรมปัญญาจารย์	วัดโสมนัสวิหาร	อนุกรรมการ
๓.	พระธรรมโกศาจารย์	วัดราษฎร์บำรุง	อนุกรรมการ
๔.	พระธรรมวรนายก	วัดอุดมธานี	อนุกรรมการ
๕.	พระธรรมเมธาจารย์	วัดภูผาภิมุข	อนุกรรมการ
๖.	พระราชสุเมธี	วัดพระยายัง	อนุกรรมการ

เป็นอนุกรรมการมหาเถรสมาคม มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโสภณตามหนังสือของพระสุวิมลธรรมาจารย์ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุ รวม ๑๓ รูป

ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ แล้วเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาต่อไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ที่ ศธ. ๐๔๐๗/๑๐๙ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๒๒ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง ที่ปรึกษากฎหมาย

นมัสการ สมเด็จพระธีรญาณมุนี ประธานอนุกรรมการ

ตามที่มหาเถรสมาคมได้ตั้งอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีพระคุณเจ้าเป็นประธานอนุกรรมการ เพื่อพิจารณากรณีอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภณนั้น โดยที่เรื่องนี้นอกจากจะต้องพิจารณาในทางพระวินัยแล้ว ยังเกี่ยวพันกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการอยู่ด้วย มหาเถรสมาคมจึงขอให้กรมการศาสนาขอผู้เชี่ยวชาญด้านนี้จากรัฐบาล ๒ ท่าน เพื่อให้ข้อคิดเห็นและแนะนำเมื่อคณะอนุกรรมการต้องการ

บัดนี้ได้รับทราบว่า รัฐบาลได้ตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามที่มหาเถรสมาคมขอร้อง คือ

๑. นายทวี ฤกษ์จำนง รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒. นายกมล สนธิเกษตริน กรรมการร่างกฎหมายสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ และโปรดแจ้งอนุกรรมการทราบด้วย เพื่อจะได้ติดต่อกับบุคคลทั้งสองโดยตรงเมื่อต้องการที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โทร. ๒๑๔๘๓๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

(นายวัชระ เอี่ยมโชติ)

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

โทร. ๘๑๒๖๔๐

รายงานการประชุมมหาเถรสมาคม
ครั้งพิเศษ (๑)
วันจันทร์ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๑๘
ณ ศาลาการเปรียญ วัดสังเวชวิศยาราม

กรรมการมหาเถรสมาคมที่มาประชุม คือ

๑. สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
๒. สมเด็จพระญาณสังวร
๓. สมเด็จพระวันรัต
๔. สมเด็จพระธีรญาณมุนี
๕. พระพรหมมุนี
๖. พระธรรมปัญญาจารย์
๗. พระวิสุทธาธิบดี
๘. พระพุทธพจนวราภรณ์
๙. พระพรหมคุณาภรณ์
๑๐. พระธรรมวราภรณ์

กรรมการมหาเถรสมาคมที่มิได้มาประชุม คือ

๑. สมเด็จพระพุฒาจารย์ ลาประชุม
๒. พระธรรมปัญญาบดี ,,
๓. พระธรรมวโรดม ,,

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธาน

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายวัชระ เอี่ยมโชติ อธิบดีกรมการศาสนา เลขาธิการมหาเถรสมาคม

๒. นายประสาร ทองภักดี รองอธิบดีกรมการศาสนา

๓. นายอดุลย์ รัตตานนท์ ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๔.๓๐ น.

เรื่องที่ประชุม คือ

๑. เรื่องที่ประธานให้ทราบ

๑.๑ สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าวันนี้ (ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๑๘) เวลาประมาณ ๑๒.๓๐ น. มีพระผู้แทนผู้มาร่วมชุมนุม ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ ๑ รูป ไปขอเข้าเฝ้า เพื่อกราบทูลถามผลการพิจารณาเรื่องอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภณ ทรงตอบไปว่า ที่ประชุมมหาเถรสมาคมจะพิจารณาตามรายงานของคณะอนุกรรมการในวันนี้ ขอให้ไปรอฟังผลที่กรมการศาสนาเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น.

จึงขอเสนอที่ประชุมเพื่อทราบ

ที่ประชุมรับทราบ

๑.๒ เลขาธิการมหาเถรสมาคมแจ้งต่อที่ประชุมว่า ขณะนี้ ได้มีพระภิกษุสามเณรมาร่วมชุมนุม เพื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับเรื่อง

อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภณ ณ บริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุ ประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ รูป ได้ปราศรัยกล่าวโจมตีสมเด็จพระสังฆราช กรรมการมหาเถรสมาคม และพระเถระผู้ใหญ่บางรูป ครั้งสุดท้าย จัดอาสาสมัคร ๕ รูป อดอาหารประท้วงที่คณะสงฆ์ไม่ดำเนินการภายในกำหนด กรรมการศาสนาได้รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อทราบเหตุการณ์เป็นระยะ ๆ ฯพณฯ รัฐมนตรี ฯ รับทราบ และได้บันทึกความคิดเห็นตอบมาว่า ได้อ่านแถลงการณ์ของพระที่มาชุมนุมแล้ว อาจทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เข้าใจผิดไปได้ว่า เรื่องเกี่ยวกับอดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโศภณ ไม่มีอธิกรณ์แล้ว และตามแถลงการณ์ดังกล่าวได้กล่าวอ้างว่า ได้ไปสอบถามพระเถระผู้ใหญ่ในวงการคณะสงฆ์ก็ได้รับตอบว่าไม่ทราบเรื่องบ้าง และดูประหนึ่งว่าทางคณะสงฆ์ไม่ดำเนินเรื่องบ้าง จึงใคร่ขอให้ทางกรมการศาสนาถวายความคิดเห็นต่อมหาเถรสมาคมว่า น่าจะได้แถลงการณ์เกี่ยวกับการพิจารณาในเรื่องนี้ หรือพิจารณาหาทางให้พระภิกษุสามเณรที่มาร่วมชุมนุมเลิกการชุมนุม หรือพิจารณาหาทางให้มีพระสงฆ์ผู้สมควรไปเจรจากับอดีตพระพิมลธรรมดู เพื่อแก้ไขเหตุการณ์และรอฟังผลการพิจารณาของมหาเถรสมาคม

จึงขอเสนอที่ประชุมเพื่อโปรดทราบข้อคิดเห็นของ ฯพณฯ รัฐมนตรี ฯ ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติว่า

๑. ตามข้อเสนอของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการนั้น ทางการคณะสงฆ์มิได้นิ่งนอนใจ ได้พิจารณาดำเนินการอยู่แล้ว เช่น จะออกแถลงการณ์ในนามของมหาเถรสมาคม เพื่อชี้แจงการดำเนินการให้ทราบ

๒. ให้ขอความอารักขาไปยังรัฐบาล เพื่อหาทางแก้ไขให้การชุมนุมสลายตัว และหามาตรการป้องกันผู้ที่จะมาร่วมสมทบภายหลัง เพื่อหาความสงบสุขของคณะสงฆ์และประเทศชาติบ้านเมือง

๓. ให้แจ้งไปยังเจ้าคณะผู้ปกครอง แนะนำตักเตือนพระภิกษุสามเณรที่มาร่วมชุมนุมทั้งที่มาแล้ว และจะมาต่อไป

๒. เรื่องที่ประชุมพิจารณา

๒.๑ เรื่อง ร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภณ

ตามที่ได้มีผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและพระศาสนโสภณต่อทางราชการและคณะสงฆ์หลายครั้งและหลายทางด้วยกัน ซึ่งกรมการศาสนาได้ประมวลเรื่องราวละเอียดเสนอสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๘/๑๔๓๓๖ ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๖ ต่อมาเมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๗ สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้แจ้งว่า นายธนิต อยู่โพธิ์ นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ ได้ร้องเรียนกรณีนี้ถึง ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี มีบัญชาให้ขอทราบความคิดเห็นจากกรรมการศาสนาและมหาเถรสมาคม

อีกทางหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ พระสุวิมลธรรมาจารย์ วัดมหาธาตุ ได้มีหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ขอให้เพิกถอนอธิกรณ์แก่พระอาสภเถรและพระอตุกกาีเถร สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาส่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมเพื่อเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา กรมการศาสนาได้ประมวลเรื่องราวรายละเอียดเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา ตามที่ได้มีผู้ร้องเรียนมาทั้งสองทาง

มหาเถรสมาคมได้ประชุมพิจารณาในการประชุม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๑๗ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ มีมติให้กรมการศาสนาประมวลเรื่องราวรายละเอียดจัดทำสำเนาถวายกรรมการมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาในการประชุมต่อไป เนื่องจากหลักฐานมีจำนวนมากแยกย้ายอยู่หลายแห่ง เจ้าหน้าที่กรมการศาสนาจำเป็นต้องค้นคว้ารวบรวมทำบันทึกย่อสรุปเรื่องตั้งแต่ต้นจนมีการร้องเรียนถึงในปัจจุบัน แล้วจัดพิมพ์สำเนาเพื่อถวายกรรมการมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควร

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๗ ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งพิเศษ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๗ ที่ประชุมมีมติเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาเรื่องที่มีผู้ร้องเรียน โดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานาน มีเอกสารสลับซับซ้อน เพื่อความละเอียดรอบคอบและรวดเร็วควรมอบถวายกรรมการมหาเถรสมาคม ๕ รูป ได้ตรวจสอบทบทวนเรื่องเดิมเพื่อชี้แจงให้ที่ประชุมทราบ

ในระหว่างที่กรมการศาสนารวบรวมจัดทำหลักฐานอยู่นั้น ได้มีผู้ร้องเรียนและมีเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับกรณีนี้เพิ่มขึ้น คือ

วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๗ พระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุรวม ๘ รูป มีหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ขอความเป็นธรรมให้แก่ท่านทั้งสอง สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาส่งกรมการศาสนาดำเนินการ

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ พระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุรวม ๑๓ รูป มีหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ผ่านเลขาธิการมหาเถรสมาคม ขอให้มหาเถรสมาคมพิจารณาเรื่องที่ขอความเป็นธรรม ๔ ข้อให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๘

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมได้กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชทรงทราบ ต่อมาในวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งกรรมการพิเศษ ๔ รูป เป็นอนุกรรมการ

วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ อนุกรรมการได้ประชุมพิจารณาและมีมติว่า มหาเถรสมาคมพิจารณา เรื่องที่ขอความเป็นธรรมรวม ๔ ข้อ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๘

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมได้กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชทรงทราบ ต่อมาในวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งกรรมการพิเศษ ๒ รูป เป็นอนุกรรมการพิจารณาเรื่องนี้

วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ อนุกรรมการได้ประชุมพิจารณาและมีมติว่า

๑. เรื่องการขอคืนสมณศักดิ์ มีความเห็นว่าการถอดถอนสมณศักดิ์อดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโศภน ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับจนถึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดให้ถอดสมณศักดิ์ไปแล้ว เรื่องนี้แม้จะมีผู้คัดค้านว่าไม่เป็นธรรม แต่การดำเนินเรื่องราวก็ได้เสนอผ่านการพิจารณาจากคณะสังฆมนตรี ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรี จนถึงนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท และทรงพระกรุณาโปรดให้ถอดสมณศักดิ์ กรณีนี้จึงได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องเป็นธรรมและถึงที่สุดแล้ว การที่จะขอคืนสมณศักดิ์จึงไม่อยู่ในฐานะที่คณะสงฆ์ควรจะกระทำ

อนึ่ง ตามโบราณราชประเพณี พระภิกษุที่มีอธิกรณ์ยังไม่ได้ชำระย่อมไม่สมควรได้รับการพิจารณาขอเลื่อนหรือตั้งสมณศักดิ์ จนกว่าจะได้ตัดสินอธิกรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

๒. เรื่องขอให้เพิกถอนอธิกรณ์ เรื่องนี้ในทางปกครองคณะสงฆ์

ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ตามลำดับจนถึงได้สั่งห้ามอุโบสถสังฆกรรม การดำเนินงานถึงที่สุดโดยชอบแล้ว แม้ว่าจะมีผู้คัดค้านว่าไม่เป็นธรรม โดยอ้างว่าการดำเนินงานไม่ถูกต้องตามกฎหมาย สังฆาณัติ และจารีตประเพณีอยู่บ้าง แต่เมื่อได้มีคำสั่งไปแล้วตามสายการปกครองคณะสงฆ์ ก็ย่อมถือได้ว่าเป็นการยุติในสายการปกครอง ส่วนเรื่องอธิกรณ์ที่จะต้องดำเนินการตามพระวินัยยังมีอยู่ ยังไม่เสร็จสิ้นไป เฉพาะเรื่องนี้มหาเถรสมาคมจะรับไว้พิจารณาโดยอาศัยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ ข้อ ๕ ว่าด้วยการลงนิคคหกรรมแก่พระภิกษุความว่า "อธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม" แต่การปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคมดังกล่าวนี้ ต้องพิจารณาตามกฎหมายและพระวินัย

ที่ประชุมจึงเห็นสมควรกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้พระเถระทั้งสองเข้าเฝ้า เพื่อทรงสอบถามความสมัครใจ ถ้าท่านทั้งสองยินดีรับปฏิบัติตามมติดังกล่าวข้างต้น ก็ขอให้ท่านระบุชื่อพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ท่านและมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นสมควร โดยมีกรรมการมหาเถรสมาคมร่วมด้วยอย่างน้อย ๑ รูป เพื่อแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการพิจารณาเรื่องของท่านทั้งสอง ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ ข้อ ๘ ในการนี้ควรแจ้งให้ท่านทั้งสองทราบด้วยว่า การพิจารณาเรื่องนี้จะได้นำเอกสารหลักฐานเดิมมาประมวลประกอบการพิจารณา และอาจจะเรียกพยานบางท่านบางคนมาสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

ถ้าท่านทั้งสองไม่รับตามนี้ เรื่องพิจารณาอธิกรณ์ก็ต้องรอจนกว่ากฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการลงนิคคหกรรมแก่พระภิกษุฉบับที่กำลังร่างอยู่ในขณะนี้จะแล้วเสร็จออกใช้บังคับ ซึ่งก็คาดว่าจะเสร็จในไม่ช้านี้

วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๘ สมเด็จพระวันรัต ประธานอนุกรรมการ

ได้ทราบทูลมติที่ประชุมอนุกรรมการต่อองค์สมเด็จพระสังฆราชทรงทราบ พร้อมกับได้เข้าเฝ้ากราบทูลประกอบรายงานการประชุมด้วย สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้นำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาในการประชุมนัดพิเศษ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๑๘

วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๑๘ คณะพระภิกษุผู้ร้องเรียนมีพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต เป็นประธานได้ออกหนังสือเวียนชักชวนพระภิกษุสามเณรทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ให้เดินทางมาร่วมชุมนุมเพื่อร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่ท่านทั้งสอง ปรากฏว่าในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๘ ได้มีพระภิกษุสามเณรจากต่างจังหวัดโดยเฉพาะทางภาคอิสาน เดินทางมาร่วมชุมนุมที่ลานอโศกวัดมหาธาตุ ประมาณ ๔–๕๐๐ รูป และมีพระภิกษุสามเณรที่พำนักในกรุงเทพมหานครไปร่วมฟังการอภิปราย แต่ที่ร่วมในการชุมนุมอยู่ประจำเป็นพระภิกษุสามเณรจากต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ในการอภิปรายส่วนมากกล่าวโจมตีสถาบันมหาเถรสมาคม และพระเถระผู้ใหญ่บางรูป

วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ พระมหาทองใบ อินฺททตฺโต ในนามคณะพระสงฆ์ผู้ร้องขอความเป็นธรรม ได้ยื่นคำขาดต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช ให้มหาเถรสมาคมยกเลิกพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งสังฆนายกที่เกี่ยวข้องกับท่านทั้งสอง ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับตั้งแต่ ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๔.๓๐ น. ถึง ๑๒ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๔.๓๐ น. สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาถวายประธานอนุกรรมการพิจารณาสมเด็จพระวันรัตได้กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชว่าคณะอนุกรรมการกำลังทำงานในเรื่องนี้อยู่ และก็ได้นัดประชุมคณะกรรมการมหาเถรสมาคมไว้แล้ว การที่ผู้ร้องต้องการเร็วเช่นนั้น เห็นจะทำไม่ได้

วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๔.๓๐ น. คณะพระสงฆ์ผู้ร้องเรียนไม่ได้รับคำตอบจากสมเด็จพระสังฆราช ได้ประท้วง โดยจัดอาสาสมัคร ๕ รูปอดอาหารประท้วง (ฉันแต่น้ำ) จนกว่าจะได้รับคำตอบ

เวลา ๑๔.๓๐ น. อนุกรรมการได้นัดประชุมเป็นครั้งที่ ๒/๒๕๑๘ ณ วัดสังเวชวิศยารามที่ประชุมมีมติเห็นสมควร *จัดทำแถลงการณ์ของมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับเรื่องนี้* เสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคม และคณะอนุกรรมการได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชกราบทูลรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของอนุกรรมการ ณ ตำหนักวัดราชบพิธ เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น. วันเดียวกันนี้

สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้นำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาในวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๑๘

จึงเสนอที่ประชุมเพื่อโปรดพิจารณา

ที่ประชุมพิจารณาแล้ว รับทราบ และมีมติให้ดำเนินการตามข้อเสนอของคณะอนุกรรมการให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมดำเนินการติดต่อท่านทั้งสองเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช ในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๘ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ พระวิหารวัดราชบพิธ ให้ดำเนินการทันทีโดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

เรื่อง ร่างแถลงการณ์สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า เวลานี้ได้มีพระภิกษุสามเณรมาชุมนุมประท้วงเกี่ยวกับเรื่องอดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโศภน ณ บริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุ คณะอนุกรรมการได้เสนอให้มีแถลงการณ์

ของมหาเถรสมาคม เพื่อชี้แจงการดำเนินงานให้พระภิกษุสามเณรได้ทราบ คณะอนุกรรมการได้ยกร่างเสนอมา จึงขอเสนอที่ประชุมเพื่อโปรดพิจารณา ที่ประชุมได้พิจารณาแก้ไข ดังปรากฏตามร่างที่สมบูรณ์ ดังนี้

แถลงการณ์สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ตามที่พระสุวิมลธรรมาจารย์ วัดมหาธาตุ ได้ส่งหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ขอให้เพิกถอนอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๗ ขอความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุรวม ๘ รูป และหนังสือด่วนมาก ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ขอให้พิจารณาเรื่องขอความเป็นธรรมถวายแก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุรวม ๑๓ รูป และหนังสือที่พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ เรื่องขอทราบคำตอบยืนยันจากมหาเถรสมาคมภายในกำหนดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต ในนามคณะพระภิกษุที่มาร่วมชุมนุมร้องเรียนขอความเป็นธรรมที่ลานอโศก วัดมหาธาตุ

ตามหนังสือที่อ้างถึงนั้น ขอแถลงให้ทราบดังต่อไปนี้

๑. เรื่องที่มีผู้ร้องเรียนมาตามลำดับแล้วนั้น มหาเถรสมาคมได้ดำเนินการพิจารณาแล้วตามลำดับ การพิจารณาของมหาเถรสมาคมมิได้หยุดชะงักเพื่อถ่วงเวลาแต่ประการใด แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีมานานตั้ง ๑๔ บีเศษ เอกสารหลักฐานต่าง ๆ แยกย้ายในที่หลายแห่งจำเป็นต้องใช้เวลา

ค้นคว้ารวบรวม จะทำการให้เสร็จสิ้นรวดเร็วทันใจผู้ร้องเรียน ย่อมไม่สามารถที่จะทำได้ จำเป็นต้องมีเวลาพิจารณาเรื่องนั้นพอสมควร

๒. แต่เป็นที่น่าเสียใจอย่างยิ่ง ที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำขาดต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช เพื่อขอให้มหาเถรสมาคมพิจารณาเรื่องที่ร้องเรียนให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๘ บ้างให้ดำเนินการยกเลิกพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและคำสั่งสังฆนายกที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ให้เสร็จสิ้นภายใน ๒๔ ชั่วโมงบ้าง การกระทำอย่างนี้เป็นการหลู่พระเกียรติต่อองค์สมเด็จพระสังฆราชอย่างมาก ซึ่งไม่เคยมีมาในวงการคณะสงฆ์ และเป็นการบีบบังคับมหาเถรสมาคม ไม่ใช่วิสัยของผู้ร้องเรียนโดยชอบธรรม เพราะคณะสงฆ์ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาปกครองกันตามพระธรรมวินัย และด้วยคารวธรรม ผู้น้อยต้องมีคารวะต่อผู้ใหญ่ตามหลักอปริหานิยธรรมสูตร

เพราะฉะนั้น ขอให้พระภิกษุสามเณรทั้งหลายจงตั้งอยู่ในความสงบ รอโอกาสให้มหาเถรสมาคมได้พิจารณาดำเนินการเรื่องนี้ โดยปราศจากความกังวล ปัจจุบันนี้เหตุการณ์บ้านเมืองก็มีปัญหาที่รัฐบาลจะต้องแก้ไขอยู่หลายประการแล้ว ขอพระภิกษุสามเณรอย่าปฏิบัติไปในทางที่จะเป็นภาระแก่รัฐบาลและคณะสงฆ์ในขณะนี้อีก

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๑๓ มกราคม ๒๕๑๘

และให้รีบส่งกรมประชาสัมพันธ์และส่งสื่อสารมวลชน ให้แพร่ข่าวให้ทันในวันนี้ เวลา ๒๐.๐๐ น.

ที่ พิเศษ /๒๕๑๘ วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร

๒๘ มกราคม ๒๕๑๘

เรื่อง การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ กรุงเทพมหานคร กับอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร

ขอประทานกราบทูล สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

อ้างถึง คำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๑/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘

สิ่งที่ขอประทานกราบทูลถวายมาด้วย คือ–

๑. รายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการ รวม ๗ ชุด

๒. การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์พระเถระทั้ง ๒ รูป รวม ๑๗ แผ่น ๑ ชุด

๓. ร่าง แถลงการณ์สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ๑ ฉบับ

๔. ร่าง คำสั่งมหาเถรสมาคม ๑ ฉบับ

ตามคำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๑/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ให้เกล้ากระหม่อม ๖ รูป มี –

๑. เกล้ากระหม่อม สมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร เป็นประธานอนุกรรมการมหาเถรสมาคม

๒. พระธรรมปัญญาจารย์ วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นอนุกรรมการ

๓. พระธรรมโกศาจารย์ วัดราษฎร์บำรุง จังหวัดชลบุรี
เป็นอนุกรรมการ

๔. พระธรรมวรนายก วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก
เป็นอนุกรรมการ

๕. พระธรรมเมธาจารย์ วัดภูผาภิมุข จังหวัดพัทลุง
เป็นอนุกรรมการ

๖. พระราชสุเมธี วัดพระยายัง กรุงเทพมหานคร
เป็นอนุกรรมการ

โดยทรงบัญชาให้มีหน้าที่พจารณาวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรม และอดีตพระศาสนโศภน ตามหนังสือของพระสุวิมลธรรมาจารย์ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับพระภิกษุ รวม ๑๓ รูป ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๗ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ เพื่อจะได้นำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาต่อไปนั้น

เกล้า ฯ โดยคณะอนุกรรมการ ที่ทรงโปรดแต่งตั้งนี้ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในฝ่าพระบาทอย่างล้นพ้น ที่ทรงโปรดประธานความไว้วางพระทัยแก่อนุกรรมการคณะนี้ คณะอนุกรรมการตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า กรณีที่เป็นอธิกรณ์เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูปนี้ ซึ่งเป็นพระเถรชั้นหิรัญบัฏรองสมเด็จพระราชาคณะ เป็นกรณีที่มีความสำคัญมาก ไม่เคยปรากฏมีในสังฆมณฑลแห่งประเทศไทยมาก่อน เฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ เป็นกรณีที่อื้อฉาวแผ่ขยายตัวอย่างกว้างขวางทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เป็นที่สนใจของพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง และ

ทั้งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นมาแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ มาถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๔ ปีแล้ว คณะอนุกรรมการจึงสำนึกด้วยความตระหนักในความรับผิดชอบ ต่อการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อย่างใหญ่หลวงและก็ได้ร่วมตั้งกุศลจิตเป็นกัลยาณฉันท์ว่า จะดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยด้วยโยนิโสมสิการ โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักใหญ่ อาศัยกฎหมาย สังฆาณัติ จารีตประเพณี และสรรพเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวด้วยกรณีนี้ เป็นส่วนประกอบแห่งการพิจารณาวินิจฉัย และตามที่ฝ่าพระบาททรงไว้วางพระทัยต่อคณะอนุกรรมการคณะนี้

รัฐบาลของสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ได้ตระหนักเห็นความสำคัญในกรณีที่เป็นอธิกรณ์เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูป และคงมีกุศลจิตแรงกล้า ที่ใคร่จะให้กรณีนี้ยุติโดยสันติเพื่อสวัสดีแก่ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาโดยแท้จึงได้แต่งตั้งให้ที่ปรึกษากฎหมาย ๒ นาย คือ

๑. นายทวี ฤกษ์จำนง รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒. นายกมล สนธิเกษตริน กรรมการร่างกฎหมายประจำ สำนักงานคณะกรรมการ

กฤษฎีกา

มาให้ข้อคิดเห็นและแนะนำ ในส่วนที่เกี่ยวพันกับกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของทางราชการ เมื่อคณะอนุกรรมการต้องการ ซึ่งคณะอนุกรรมการก็ได้รับข้อคิดเห็นและการแนะนำ จากที่ปรึกษากฎหมายทั้งสองเป็นอย่างดียิ่ง ทำให้การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่เป็นอธิกรณ์นี้ มีผลอันชัดแจ้งในปัญหาที่

เกี่ยวพันกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการ เอื้ออำนวยให้เกิดความคล่องตัวต่อการพิจารณาวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการเป็นอย่างยิ่ง

คณะสงฆ์ผู้ซึ่งได้รับความอุปถัมภ์จากรัฐบาลด้วยดีตลอดมา สมควรที่จะได้อนุโมทนาสาธุการต่อกุศลเจตนาของรัฐบาล และที่ปรึกษากฎหมายทั้งสองไว้ให้เป็นประวัติในกุศลเกียรติต่อกุศลกรรมทั้งนี้ด้วย

คณะอนุกรรมการได้รับความสะดวกและความคล่องตัวเป็นอย่างดีจากกรมการศาสนา ซึ่งอธิบดีกรมการศาสนาโดยนายวัชระ เอี่ยมโชติ ได้ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม คือ นายอดุลย์ รัตตานนท์ และเจ้าหน้าที่เป็นผู้ถวายความสะดวกต่อคณะอนุกรรมการ ในทุกๆ ครั้งที่มีการประชุม รวม ๗ ครั้ง ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมก็ได้มาติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดถวายความอุปถัมภ์ต่อคณะอนุกรรมการเป็นอย่างดี สมควรได้รับอนุโมทนาและชมเชยอย่างยิ่ง

คณะอนุกรรมการได้มีมติให้ พระสุธีรัตนาภรณ์ วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร เลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เป็นเลขานุการของคณะอนุกรรมการคณะนี้ ซึ่งพระสุธีรัตนาภรณ์ ในฐานะเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร อีกฐานะหนึ่งก็ได้ตั้งใจรับสนองงานในหน้าที่เลขานุการด้วยดี และก็ได้ถวายความสะดวกสบายต่อคณะอนุกรรมการเป็นอย่างดี สมควรได้รับอนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่ง

บัดนี้ การดำเนินงานเพื่อแก่การพิจารณาและวินิจฉัย ในกรณีขอความเป็นธรรมถวายอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ กรุงเทพมหานคร กับอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ของอนุกรรมการได้เสร็จสิ้นแล้ว

ปรากฏตามเอกสารซึ่งเกล้ากระหม่อมได้นำกราบทูลถวายมาพร้อมนี้แล้ว เพื่อจะได้ทรงโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป ส่วนร่างแถลงการณ์ ฯ กับร่างคำสั่งมหาเถรสมาคมนั้น แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดดำเนินการตามที่ทรงเห็นสมควร

อนึ่ง เกล้ากระหม่อมทั้งปวง ผู้ซึ่งได้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่เป็นอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูป อาศัยสมุฏฐานแห่งกุศลจิตเป็นเบื้องหน้านี้ หากจะพึงมีสิ่งซึ่งอาจเป็นความขาดตกบกพร่อง หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในสภาวะใด ๆ เกิดขึ้นแล้ว เกล้ากระหม่อมทั้งปวงขอรับพระเมตตาบารมีธรรมเป็นที่พึ่ง

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

เกล้ากระหม่อม

(สมเด็จพระธีรญาณมุนี)

ผลการดำเนินการพิจารณาและวินิจฉัย
กรณีอธิกรณ์

อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์
อดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตุลการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร
กรุงเทพมหานคร
ของ
คณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม

โดยพระบัญชาของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ตามมติของมหาเถรสมาคม ทรงพระบัญชาเป็นคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๑/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เรื่องแต่งตั้งอนุกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน โดยทรงแต่งตั้งให้

๑.	สมเด็จพระธีรญาณมุนี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	เป็นประธานอนุกรรมการ
๒.	พระธรรมปัญญาจารย์	วัดโสมนัสวิหาร	อนุกรรมการ
๓.	พระธรรมโกศาจารย์	วัดราษฎร์บำรุง ชลบุรี	อนุกรรมการ
๔.	พระธรรมวรนายก	วัดอุดมธานี นครนายก	อนุกรรมการ
๕.	พระธรรมเมธาจารย์	วัดภูผาภิมุข พัทลุง	อนุกรรมการ
๖.	พระราชสุเมธี	วัดพระยายัง	อนุกรรมการ

เป็นอนุกรรมการมหาเถรสมาคม มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ตามหนังสือของพระสุวิมลธรรมาจารย์ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุสงฆ์ ๑๓ รูป ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ แล้วเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาต่อไปนั้น

คณะอนุกรรมการได้ประชุมพิจารณากรณีนี้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๑๘ ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร โดยมีสมเด็จพระธีรญาณมุนีเป็นประธาน และได้ประชุมพิจารณาต่อมาในวันที่ ๒๐, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๗ และ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๘ รวม ๗ ครั้ง โดยมีพระสุธีรัตนาภรณ์ วัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นเลขานุการของที่ประชุม กรมการศาสนา โดยนายอดุลย์ รัตตานนท์ ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม เป็นผู้อุปถัมภ์ถวายความสะดวกทุกระยะของการประชุม

เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๘ รัฐบาลได้ตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามที่มหาเถรสมาคมขอร้องมา ๒ นาย คือ

๑. นายทวี ฤกษ์จำนง รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒. นายกมล สนธิเกษตริน กรรมการร่างกฎหมายประจำ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้ข้อคิดเห็น และแนะนำ ในกรณีที่เกี่ยวพันกับกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของทางราชการ เมื่อคณะอนุกรรมการต้องการ ซึ่งที่ปรึกษากฎหมายทั้งสองได้ถวายข้อคิดเห็นและข้อแนะนำในประเด็นที่เกี่ยวด้วยกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการเป็นอย่างดี ยังผลให้คณะอนุกรรมการ มีความคล่องตัวในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์นี้ให้

สำเร็จผลด้วยดี ทั้งในปัญหาพระวินัย ปัญหากฎหมาย และปัญหาเกี่ยวด้วยระเบียบปฏิบัติของทางราชการ

คณะอนุกรรมการเห็นว่า กรณีที่เป็นอธิกรณ์เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูป เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น การปกครองคณะสงฆ์นอกจากจะยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักใหญ่ส่วนสำคัญที่สุดแล้ว ยังอาศัยกฎหมายของบ้านเมืองเป็นส่วนประกอบในการบริหารคณะสงฆ์อีกโสดหนึ่งด้วย ในช่วงระยะเวลาที่เกิดกรณีเป็นอธิกรณ์แก่พระเถระทั้งสองรูปนั้น อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ ที่ฝ่ายอาณาจักรถวายความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ก็คือการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ถวายเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์เป็นส่วนประกอบอีกทางหนึ่งด้วย

อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ โดย พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ ได้แยกอำนาจการปกครองไว้ ๓ ทาง คือ สมเด็จพระสังฆราช ในฐานะสกลมหาสังฆปริณายก ประมุขของคณะสงฆ์ทรงใช้อำนาจในทางพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ทางคณะวินัยธร อำนาจทั้งสามทางนี้ แยกไว้เป็นเด็ดขาด ต่างฝ่ายต่างเป็นอิสระแก่กันและกัน

สำหรับมูลกรณีที่เป็นอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูปได้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๐๓ ด้วยข้อกล่าวหาถึงอันติมวัตถุเป็นศีลวิบัติขาดจากความเป็นภิกษุทั้งสองรูป แต่มูลกรณีที่เกิดขึ้นแก่พระเถระทั้งสองรูปนี้ ต่างกรรมต่างวาระกัน กล่าวคืออดีตพระพิมลธรรมยังถูกฟ้องร้องถึงศาลบ้านเมือง แต่อดีตพระศาสนโศภนเป็นเพียงถูกโจษด้วยอธิกรณ์ถึงอันติมวัตถุและถูกห้ามอุโบสถสังฆกรรม คณะอนุกรรมการเห็นว่าสมควรจะแยกพิจารณา

ดำเนินการ เป็นแต่เฉพาะรูป ๆ ไปแล้ว จึงประมวลเหตุผลมาพิจารณาวินิจฉัยในประการที่สุดพร้อมกัน

ก. กรณีอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร)

จากข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่กรมการศาสนารวบรวมนำมาเสนอถวายคณะอนุกรรมการก็ดี ที่คณะอนุกรรมการรวบรวมได้มาก็ดี อันเป็นหลักฐานพึงเชื่อถือได้ คณะอนุกรรมการตั้งประเด็นปัญหาที่พึงนำขึ้นพิจารณาเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อพิจารณาได้ดังนี้

๑. การดำเนินการของท่านผู้บริหารคณะสงฆ์ในครั้งนั้น ชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติ หรือไม่ ?

๒. เป็นอธิกรณ์ตามหลักแห่งพระวินัยหรือไม่ ?

๓. อดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมวัตถุถึงศีลวิบัติหรือไม่ ?

๔. การดำเนินคดีความทางศาลยุติธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรม มีผลเป็นอย่างไร ?

๕. อดีตพระพิมลธรรมขัดพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช หรือไม่ ? และ

๖. อดีตพระพิมลธรรมยังคงภาวะเป็นภิกษุชอบด้วยพระวินัยอยู่หรือไม่ ? จะได้พิจารณาเป็นประเด็น ๆ ไป ตามลำดับดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การดำเนินการของท่านผู้บริหารคณะสงฆ์ในครั้งนั้นชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติ หรือไม่ ? นั้น

ในประเด็นข้อแรกนี้มีข้อที่จะพึงพิจารณา ๓ ทางคือ (ก) ถูกต้องชอบด้วยพระวินัยหรือไม่ ? (ข) ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย คือ พ.ร.บ. คณะ

สงฆ์ ๒๔๘๔ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นหรือไม่ ? และในทางที่สาม (ค) ถูกต้องชอบด้วยสังฆาณัติประมวลระเบียบ วิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น หรือไม่

(ก) ถูกต้องชอบด้วยพระวินัยหรือไม่ ?

ในข้อนี้ปรากฏจากเอกสารบันทึกข้อความ เรื่องพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ ต้องหาด้วยศีลวิบัติ ซึ่งสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก กราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๓ ที่อ้างคำวินิจฉัยของกรรมการฝ่ายสงฆ์ว่า พระพิมลธรรมต้องศีลวิบัติขาดจากความเป็นภิกษุแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของคณะกรรมการสงฆ์ในครั้งนั้น เป็นการฟังความของผู้กล่าวหาฝ่ายเดียว โดยไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหารู้ตัวก่อนเพื่อจะได้แถลงแก้ข้อกล่าวหา ทั้งเป็นการวินิจฉัยลับหลังผู้ถูกกล่าวหา ไม่เป็นไปตามหลักอธิกรณ์สมถะข้อสัมมุขาวินัย ตามหลักพระวินัย การดำเนินการวินิจฉัยของคณะกรรมการสงฆ์ในครั้งนั้น จึงไม่ชอบด้วยพระวินัย

(ข) ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย คือ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นหรือไม่ ?

ในข้อนี้ปรากฏจากเอกสารบันทึกข้อความ เรื่องอดีตพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ ต้องหาด้วยศีลวิบัติ ที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชดังกล่าวแล้วในข้อ (ก) และจากเอกสารพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ถึงท่านพระพิมลธรรม ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ ชี้ชัดว่าสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ สังฆนายก ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์อยู่ในขณะนั้นในฐานะสังฆนายก ได้ใช้อำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร วินิจฉัย

อธิกรณ์เสียเอง เป็นการไม่ชอบด้วย พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ มาตรา ๕๐ และบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ไม่ชอบด้วยมาตรา ๖ มาตรา ๘ มาตรา ๙ แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าว

(ค) ถูกต้องชอบด้วยสังฆาณัติประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น หรือไม่?

ในข้อนี้ปรากฏจากเอกสารตามที่กล่าวในข้อ (ก) และข้อ (ข) ชี้ให้เห็นว่าเมื่อมีผู้กล่าวหาพระพิมลธรรมประพฤติล่วงพระวินัย มีความผิดฐานเป็นอาบัติถึงขั้นอันติมวัตถุแล้ว ท่านผู้บริหารคณะสงฆ์ในครั้งนั้น มิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามขบวนการแห่งการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ตามสังฆาณัติประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ แต่อย่างใด จึงไม่ถูกต้องชอบด้วยสังฆาณัติฉบับดังกล่าวโดยประการทั้งปวง

ประเด็นที่ ๒ เป็นอธิกรณ์ตามหลักแห่งพระวินัยหรือไม่?

ในประเด็นนี้แยกพิจารณาได้เป็น ๒ ลักษณะ กล่าวคือลักษณะที่ ๑ เป็นอธิกรณ์ตามพระวินัยหรือไม่? ลักษณะที่ ๒ เป็นอธิกรณ์ตามสังฆาณัติประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ หรือไม่?

ลักษณะที่ ๑ เป็นอธิกรณ์ตามพระวินัยหรือไม่? นั้น ในพระวินัยปิฎก คัมภีร์จุลวรรค (พระไตรปิฎกเล่ม ๖ หน้า ๓๓๕ ถึง ๓๓๖) พระพุทธเจ้าตรัสไว้มีสาระสำคัญว่า...ภิกษุวิวาทกับภิกษุว่า นี้เป็นธรรม นี้ไม่เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้ไม่เป็นวินัย...เรียกว่า**วิวาทาธิกรณ์**...ภิกษุโจษภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารวิบัติ ทิฏฐิวิบัติ หรืออาชีววิบัติ...เรียกว่า **อนุวาทธิกรณ์** ...การปรับอาบัติ ๕ กองบ้าง ปรับอาบัติ ๗ กองบ้าง...เรียกว่า**อาปัตตา-**

ธิกรณ์...การทำกิจของสงฆ์ทำกรณียะของสงฆ์ คืออปโลกนกรรม ญัตติ-กรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม...เรียกว่า **กิจจาธิกรณ์**

โดยพระวินัยที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า เมื่อมีข้อพิพาทกันเกี่ยวกับพระธรรมวินัย เมื่อมีการกล่าวหาภิกษุว่าด้วยอาบัติ มีการปรับอาบัติและมีการห้ามสังฆกรรม เกิดขึ้นกาละใด เมื่อใด ที่ใด นับแต่กาละนั้น เมื่อนั้น ที่นั้น นับว่าเป็นอธิกรณ์ตามหลักพระวินัย

ลักษณะที่ ๒ เป็นอธิกรณ์ตามสังฆาณัติประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น หรือไม่? ในประเด็นนี้ เนื่องจากกรณีที่เกิดขึ้นแก่อดีตพระพิมลธรรมนั้น พระธรรมธร (อัยการพระ) ยังมิได้ดำเนินการฟ้องอธิการณ์ต่อคณะวินัยธร (ผู้พิพากษาพระ) ตามสังฆาณัติฉบับดังกล่าว ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น อาจทำให้เข้าใจไปว่า กรณีนี้ยังไม่เป็นอธิกรณ์ เพราะยังมิได้เสนอคำฟ้องต่อคณะ-วินัยธร โดยที่สังฆาณัติฉบับดังกล่าวมิได้ให้คำนิยาม คำว่า อธิกรณ์ไว้ พอจะกำหนดได้ว่า เรื่องที่เกิดขึ้นจะนับเป็นอธิกรณ์แต่เมื่อไร?

โดยที่ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ ก็ดี พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ก็ดี บัญญัติความไว้ให้เทอดทูนพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นตัวพระพุทธศาสนาไว้เป็นหลักใหญ่ เฉพาะอย่างยิ่ง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ มาตรา ๒๒ บัญญัติไว้ว่า "สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวง ข้อบังคับ และระเบียบ ต้องไม่ขัดกับพระวินัย" ดังนั้น การที่จะพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุรูปใด ที่จะถือว่าเป็นอธิกรณ์นั้น ต้องยึดพระวินัยเป็นแม่บท

เพราะฉะนั้น กรณีที่เกิดขึ้นแก่อดีตพระพิมลธรรมต้องนับว่าเป็นอธิกรณ์โดยแท้

ประเด็นที่ ๓ อดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมวัตถุถึงศีลวิบัติหรือไม่ ?

ในประเด็นนี้ เมื่อการพิจารณาดำเนินการของท่านผู้บริหารคณะสงฆ์ในขณะนั้น มิได้ดำเนินการให้ถูกต้องชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติดังกล่าวแล้ว จะถือว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมวัตถุถึงศีลวิบัติมิได้ แม้ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๐๘ นั้นเอง อดีตพระพิมลธรรมมอบฉันทะให้ทนายความของท่าน พ้องนายวีรยุทธ์ วัฒนานุสรณ์ พระมหาแพ พลตำรวจชวลิต วงศ์เกตุกร นายอุทัย นัยเนตร นายพันธ์ เป็นจำเลยต่อศาลแขวงพระนครใต้ เป็นคดีอาญาฐานกล่าวใส่ร้ายแจ้งความเท็จ และหมิ่นประมาท (โดยกล่าวหาอดีตพระพิมลธรรม ต้องอันติมวัตถุถึงศีลวิบัติ) ในที่สุดจำเลยทุกคนรับสารภาพว่าตนได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาจริง จึงขอขมาโทษต่อโจทก์ ทั้งนี้ ปรากฏตามรายงานการพิจารณาศาลแขวงพระนครใต้วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๐๓ และวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๐๘ จึงถือไม่ได้ว่าอดีตพระพิมลธรรมต้องอันติมวัตถุถึงศีลวิบัติ

ประเด็นที่ ๔ การดำเนินคดีความทางศาลยุติธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรมมีผลเป็นอย่างไร

ในประเด็นนี้ปรากฏว่าอดีตพระพิมลธรรมนอกจากถูกกล่าวหาศีลวิวัติถึงอันติมวัตถุดังกล่าวแล้ว ยังถูกอัยการศาลทหารกรุงเทพเป็นโจทก์พ้องว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร อันนับว่าเป็นอุกฉกรรจ์มหันตโทษอีกโสดหนึ่งด้วย

ซึ่งในที่สุด ศาลทหารกรุงเทพได้กล่าวประมวลความไว้ในตอนท้ายของคำพิพากษาว่า

"ตามที่ศาลได้ประมวลวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามฟ้องและกล่าวหามาหลายข้อหลายประเด็นนั้น มีสาระบ้าง ไม่มีสาระบ้าง ก็ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดๆ เลย พอที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำหรือน่าจะกระทำผิดการจับกุมคุมขังจำเลยทั้งนี้ย่อมเป็นที่เศร้าหมองและน่าสลดใจในวงการคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนมาก ท่านประธานศาลฎีกาก็ดี (นายสัญญา ธรรมศักดิ์) พระเถระผู้ใหญ่ทางฝ่ายโจทก์และจำเลยก็ดี ซึ่งเป็นพยานต่างก็กล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า จำเลยนี้เป็นผู้ประกอบแต่กุศลกรรม กระทำกิจพระศาสนาแผ่ไพศาลไปทั้งในและนอกประเทศในทางปริยัติศาสนา และปฏิบัติศาสนา มีผลประโยชน์ชัดเป็นหลักฐานมาก ไม่เชื่อว่าได้กระทำผิด แต่กลับมาต้องถูกออกจากเจ้าอาวาส ถูกถอดจากสมณศักดิ์ ถูกจับกุม ถูกบังคับให้สละเพศพรหมจรรย์ นับว่ารุนแรงที่สุด สำหรับพระเถระผู้ใหญ่ที่ปวงชนเคารพนับถือ พระธรรมโกศาจารย์ถึงกับกล่าวว่า คิดได้อย่างเดียวว่า เกิดขึ้นเพราะความอิจฉาริษยากันในวงการสงฆ์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นกรรมเก่าของจำเลยเท่านั้นเอง พันโทประเสริฐ สุดบรรทัด ผู้ผักใฝ่ในธรรมผู้หนึ่งก็กล่าวว่า ตามที่จำเลยต้องคดีนี้ ได้สืบสวนด้วยตนเอง ทราบเบื้องหลังโดยตลอดแต่จะเบิกความก็เกรงจะเป็นการกระเทือนแก่วงการพระภิกษุสงฆ์และศาสนา ขอสรุปว่า มูลกรณีทั้งหลายตามที่ทราบความจริงมา จำเลยถูกกลั่นแกล้งโดยไม่เป็นธรรมจริงๆ ไม่ได้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา

ดังนั้น ศาลจึงขอให้จำเลยระลึกว่าเป็นกรรมเคราะห์หรือกรรมเก่าของจำเลยเอง หรือมิฉะนั้นก็เป็นการสร้างบาปกรรมของคนมีกิเลส ไม่ใช่ความ

ผิดของผู้ใด แต่เป็นความผิดของสังสารวัฏเอง ศาลนี้รู้สึกสลดใจและเห็นใจจำเลย แต่เชื่อว่าจำเลยซึ่งอบรมอยู่ในพระศาสนามานาน คงซาบซึ้งดีในอุเบกขาญาณที่ว่า สัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ทำกรรมใดไว้ดี หรือกรรมชั่วก็ตาม ก็จะเป็นกรรมทายาทรับผลของกรรมนั้น และคงจะตั้งอยู่ในคุณธรรมอันเป็นลักษณะของบัณฑิตในพระพุทธศาสนาสืบไป

อาศัยเหตุผลและดุลยพินิจที่ได้วินิจฉัยมา จึงพร้อมกันพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป

ทั้งนี้ ปรากฏตามเอกสารคำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพคดีดำที่ ๒๒๗ ก./๒๕๐๗ คดีแดงที่ ๑๙๗ ก./๒๕๐๘ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙

อดีตพระพิมลธรรมจึงพ้นมลทินโทษทางศาลบ้านเมืองดังกล่าวแล้ว แม้คดีความใด ๆ ทางบ้านเมืองอันจะมีข้อพัวพันอยู่กับอดีตพระพิมลธรรมในทางฝ่ายอาณาจักรก็มิได้มี ทั้งนี้ ปรากฏเอกสารหลักฐานจากกรมตำรวจยืนยันมาโดยหนังสือที่ มท. ๐๕๐๑/๖๐๕ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๐๘

ประเด็นที่ ๕ อดีตพระพิมลธรรมขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ ?

ในประเด็นนี้ ปรากฏจากรายงานการประชุมคณะสังฆมนตรี ครั้งพิเศษ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๑๘ และบันทึกรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๗/๒๕๐๓ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ ซึ่งมีข้อที่จะพึงหยิบยกขึ้นพิจารณาก็คือ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชเกี่ยวกับกรณีนี้มีอย่างไรบ้าง? ตามเอกสารหลักฐานที่ปรากฏ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชเกี่ยวกับกรณีอดีตพระพิมลธรรมมีอยู่ ๔ ฉบับ คือ

ฉบับที่ ๑ พระบัญชาลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๓ ซึ่งมีพระบัญชาให้พระพิมลธรรม ออกจากสมณเพศและหลบหายตัวไปเสียภายใน ๑๕ วัน

ฉบับที่ ๒ พระบัญชาผ่านสังฆนายก ลงวันที่ กันยายน ๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมแถลงแก้คำกล่าวโทษโดยด่วน โดยมิได้กำหนดเวลา แต่สังฆนายกได้ให้กำหนดเวลาไว้ ๕ วัน

ฉบับที่ ๓ พระบัญชาลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ ให้พระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ

ฉบับที่ ๔ พระบัญชาลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๓ ทรงยืนยันว่าบัญชาของผู้สูงสุดย่อมระงับคำสั่งที่ต่ำกว่าเสมอ จึงไม่เปลี่ยนแปลงพระบัญชา (ที่ให้ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ)

ข้อที่พึงพิจารณาพระบัญชาทั้ง ๔ ฉบับ แต่ละฉบับ ๆ มีดังนี้ .–

พระบัญชาฉบับที่ ๑ เป็นพระบัญชาส่วนพระองค์ เพราะไม่มีผู้รับสนองพระบัญชา ไม่มีกฎหมายบังคับว่าพระภิกษุจะต้องปฏิบัติตามพระบัญชาส่วนพระองค์ ทั้งพระบัญชานี้ก็ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรม เพราะมิได้ให้โอกาสแถลงแก้ข้อกล่าวหา แม้สมเด็จพระสังฆราชเองก็ไม่ได้ทรงถือว่าพระบัญชานั้นเป็นการชอบ จะเห็นได้จากที่พระองค์ทรงใช้คำว่า **ถึงพระพิมลธรรม** อันเป็นคำรับรองว่าพระพิมลธรรมยังมีสมณภาวะอยู่ พระองค์จึงได้มีพระบัญชาใหม่ ดังปรากฏในหนังสือของสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองว่า “ให้เจ้าคุณแถลงแก้คำกล่าวโทษโดยด่วน” เมื่อพระบัญชาไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้องตามพระวินัยและกฎหมายดังกล่าว อดีตพระพิมลธรรมจึงมิได้ขัดพระบัญชาฉบับนี้

พระบัญชาฉบับที่ ๒ เป็นพระบัญชาผ่านสังฆนายก บัญชาให้พระพิมลธรรมทำคำแถลงแก้คำกล่าวโทษโดยด่วน และสมเด็จสังฆนายกก็ได้กำหนดเวลาให้ยื่นคำแก้คำกล่าวโทษภายใน ๑๕ วัน แต่อดีตพระพิมลธรรมได้ขอเลื่อนวันยื่นขอแถลงคำกล่าวโทษไปจนถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ สมเด็จสังฆนายกก็อนุมัติตามขอ ฉะนั้น อดีตพระพิมลธรรมจึงมิได้ขัดพระบัญชาฉบับนี้

พระบัญชาฉบับที่ ๓ เป็นพระบัญชาให้อดีตพระพิมลธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๖ (๔) แห่งสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๖ **ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง** ปรากฏตามรายงานการประชุมคณะสังฆมนตรี ครั้งพิเศษ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๐๓ ซึ่งอดีตพระพิมลธรรมก็ได้มีหนังสือท้วงติงพระบัญชาผ่านอธิบดีกรมการศาสนาว่าพระบัญชานั้นไม่ชอบด้วยสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการและกฎหมาย เพราะยังอยู่ในระหว่างที่สังฆนายกให้แถลงแก้ข้อกล่าวโทษอยู่ อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้เองที่สังฆนายกอ้างว่าอดีตพระพิมลธรรมขัดพระบัญชามิได้ เพราะการถอดจากตำแหน่งเจ้าอาวาสฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง อันเป็นโทษฐานละเมิดจรรยาพระคณาธิการนั้นขัดต่อสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ เพราะไม่มีการสอบสวนให้ได้ความจริงก่อน เรื่องนี้ **ศาลทหารกรุงเทพ** ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีที่อดีตพระพิมลธรรมเป็นจำเลย ก็ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาว่า "... ประกอบกับการกล่าวหาเช่นนั้นก็มิได้มีการไต่สวนให้ต้องตามพระราชบัญญัติและวินัยที่บัญญัติไว้ ... เมื่อเป็นเช่นนี้จำเลยจึงได้มีหนังสือขอความเป็นธรรมไปยังสมเด็จพระสังฆราช ... แทนที่จะรับการพิจารณาโดยธรรมวินัยและระเบียบแบบแผน

การปกครองสงฆ์ จำเลยก็กลับถูกถอดออกจากเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราช-รังสฤษฎิ์ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๓ โดยเหตุผลไม่ปรากฏ . . .” เมื่อคำสั่งลงโทษให้ออกจากตำแหน่งนั้น ขัดต่อสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ คำสั่งหรือพระบัญชาจึงเป็นการมิชอบ ฉะนั้น เมื่ออดีตพระพิมลธรรมท้วงติงหรือคัดค้านพระบัญชานั้น จึงไม่เป็นการขัดพระบัญชา

พระบัญชาฉบับที่ ๔ เป็นพระบัญชายืนยันไม่เปลี่ยนแปลงพระบัญชา (ที่ให้ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ) ซึ่งอดีตพระพิมลธรรมได้คัดค้านว่าพระบัญชานี้ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่มีผู้รับสนองพระบัญชา และขัดต่อสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ ซึ่งศาลทหารกรุงเทพก็กล่าวไว้ในคำพิพากษาว่า” . . . จำเลยจึงมีหนังสือถึงกรมการศาสนา ขอให้ระงับพระบัญชาไว้ก่อน แต่สมเด็จพระสังฆราชก็มีพระบัญชามาว่า “บัญชาของผู้สูงสุด ย่อมระงับคำสั่งที่ต่ำกว่าเสมอ . . . จึงยืนยันพระบัญชาไม่เปลี่ยนแปลง” เมื่อเป็นดังนี้ ที่จำเลยจะแก้ข้อกล่าวหาก็ไม่มีโอกาส จากเหตุนี้สังฆนายกก็เรียกประชุมสังฆมนตรีบางท่าน และมีมติว่าขัดพระบัญชา ไม่สมควรให้ดำรงสมณศักดิ์ . . . ฉะนั้น อดีตพระพิมลธรรมจึงมิได้ขัดพระบัญชาฉบับนี้

อีกประการหนึ่ง พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๑ ฉบับที่๒ และฉบับที่ ๔ เป็นพระบัญชาลอย ๆ มิได้อาศัยอำนาจตามตัวบทกฎหมายแต่อย่างใด จึงเป็นพระบัญชาที่มิชอบด้วยพระวินัยและกฎหมาย ส่วนพระบัญชาฉบับที่ ๓ ที่อ้างว่า อดีตพระพิมลธรรมประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงต้องด้วยมาตรา ๔๖ (๔) แห่งสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการ พ.ศ. ๒๔๘๖ นั้น ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงว่า อดีตพระพิมลธรรม

ได้ประพฤติชั่วจริง ตามข้อกล่าวอ้างหรือไม่ แต่อย่างใด ฉะนั้น พระบัญชา ฉบับที่ ๓ นี้จึงไม่ชอบด้วยพระวินัยและกฎหมายเช่นเดียวกัน เมื่อพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช ทั้ง ๔ ฉบับ ไม่ชอบด้วยพระวินัยและกฎหมายเช่นนี้ แล้ว อดีตพระพิมลธรรม จึงมิได้ขัดพระบัญชา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น มติคณะสังฆมนตรี ในการประชุมครั้ง พิเศษ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๐๓ ที่รับรองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๓ ซึ่งไม่ชอบด้วยพระวินัยและสังฆาณัติดังกล่าว จึงเป็นมติที่มิชอบ และมติของคณะรัฐมนตรีที่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี พังข้อเท็จจริง และพระ-บัญชาสมเด็จพระสังฆราชดังกล่าวข้างต้น ที่ท่านผู้บริหารคณะสงฆ์ในครั้งนั้น เสนอขึ้นไป จึงย่อมเป็นมติที่ไม่ต้องด้วยความเป็นจริง เป็นการมิชอบด้วย เช่นเดียวกัน

ประเด็นที่ ๖ อดีตพระพิมลธรรม ยังคงภาวะเป็นพระภิกษุชอบด้วย พระวินัยอยู่หรือไม่ ?

ในประเด็นนี้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ เคลือบแคลง สงสัยมิใช่น้อย เพราะ อดีตพระพิมลธรรมเมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวไปควบคุมไว้ที่กองตำรวจ สันติบาลกอง ๑ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕ ถูกเจ้าหน้าที่ยื้อยุดฉุดไตร-จีวรครองของท่านออกจากตัวหมดสิ้น ท่านต้องครองผ้าขาวตามที่มีผู้ศรัทธา จัดถวาย เมื่อเอาไตรจีวรออกจากตัวสิ้นแล้ว ครองผ้าอื่นซึ่งมิใช่ไตรจีวรจะ เป็นพระภิกษุได้หรือ ? หรืออาจมีบางท่านตั้งแง่สงสัยว่า ตลอดเวลา ๔ ปีที่ อดีตพระพิมลธรรมครองผ้าขาวอยู่นั้น จิตใจจะมิเกิดวิปริตแปรปรวนบ้าง หรือ ? ในความยินดีที่เป็นฆราวาสวิสัย ซึ่งอาจหมายถึงการขาดจากความ เป็นภิกษุทันทีในทัศนะของหลาย ๆ ท่าน อันพึงมีอยู่หรืออาจมีอยู่

การพ้นจากภาวะเป็นพระภิกษุนั้น สำคัญอยู่ที่การปฏิญาณตน พระภิกษุสงฆ์ครั้งพุทธกาลเปลื้องผ้าสรงน้ำ พระพุทธเจ้าก็มิได้ลงโทษให้ขาดจากความเป็นภิกษุ แม้ในปัจจุบันนี้ก็เถอะภิกษุเปลื้องผ้าสรงน้ำในห้องน้ำก็มิได้ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ เพราะยังมิได้ปฏิญาณตนจากความเป็นภิกษุในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค หน้า ๔๓ ข้อ ๒๙ ถึงหน้า ๕๑ ข้อ ๓๑ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นความว่า . . . ภิกษุต้องทำให้แจ้งซึ่งการลาสิกขา (สึก) กล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าสหธรรมิก . . . อดีตพระพิมลธรรมท่านได้ทำหนังสือกราบเรียนท่านเจ้าคณะจังหวัดพระนครไว้ปรากฏเอกสารหลักฐานดังนี้

ตึกสันติบาล กอง ๑

๒๐ เมษายน ๒๕๐๕

เรียน ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัด

ตามหนังสือของกระผมถึงท่านเจ้าคุณฉบับที่ ๑ เรื่องขอความกรุณาและขอความเป็นธรรมให้ก่อน ดังมีความพิสดารแจ้งอยู่แล้วนั้น กระผมขอเรียนด้วยความเคารพอีกว่าถ้าท่านเจ้าคุณก็ดี หรือพระเถระผู้ใหญ่ขึ้นไปก็ดี ไม่มีเมตตากรุณาให้ความเป็นธรรมแก่กระผมตามที่ได้ขอความกรุณาแล้ว กระผมขอความกรุณาอีก คือ ไม่ยอมสึกตามข้อบังคับอันไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมายนั้น จะขอยอมเอาชีวิตบูชาพระรัตนตรัยตลอดไปจนถึงที่สุด ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดลุอำนาจเข้ามาแย่งเอาผ้ากาสาวพัสตรออกจากร่างกายของกระผมแล้วไซ้ร กระผมจะถือว่าท่าน

ผู้นั้นแย่งชิงเอาโดยผิดศีลธรรมและกระผมจะยังปฏิญาณตนเป็นพระภิกษุในศาสนาอยู่ตลอดไป ถึงแม้ว่าจะมีผู้มีใจโหดร้ายทารุณแย่งชิงผ้ากาสาวพัสตรของกระผมไป กระผมก็จะนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตรชุดอื่นแทน ซึ่งกระผมจะมีสิทธิตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย จึงขอให้ท่านเจ้าคุณผู้รู้เห็น ณ ที่นี้โปรดทราบและเป็นสักขีพยานให้แก่กระผมตามคำปฏิญาณนี้ด้วย.

อาสภเถร

จากหลักฐานอันเป็นปฏิญาณของอดีตพระพิมลธรรมเห็นปานนี้ ย่อมเป็นการยืนยันว่า แม้ท่านจะครองผ้าขาว ด้วยถูกบังคับให้สละผ้าเหลืองไตรจีวร แต่ท่านก็ยังปฏิญาณตนเป็นภิกษุอยู่ตลอดกาล ซึ่งปรากฏว่าตลอดเวลาที่ท่านถูกคุมขังอยู่ในสันติบาล ท่านก็ได้ประพฤติปฏิบัติตามศีลาจารวัตรเช่นกับภิกษุผู้มีศีลทั้งปวง มาจนถึงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ อันเป็นวันที่ศาลทหารกรุงเทพพิพากษาวินิจฉัยให้ท่านพ้นข้อหา ท่านจึงได้ครองไตรจีวรเช่นกับภิกษุสงฆ์ทั้งปวง นับแต่กาลนั้นมาถึงกาลบัดนี้

อนึ่ง ในวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ นั้นเอง ท่านได้กลับมาสู่วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ เข้าบูชาสักการะพระรัตนตรัยในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ และพระภิกษุต่างวัดนับจำนวนไม่น้อยกว่า ๖๐๐ รูป ก็มากราบไหว้แสดงคารวะต่อท่านมิได้แสดงความรังเกียจเดียดฉันท์แต่ประการใด ซึ่งก็ยอมรับความเป็นภิกษุของท่านอย่างสมบูรณ์

รุ่งขึ้น วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นวันสังฆกรรมอุโบสถของสงฆ์ คือสวดพ้องพระปาติโมกข์ตามพระพุทธบัญญัติ อดีตพระพิมลธรรม

ก็ได้เข้าร่วมประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมภายในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ซึ่งมีภิกษุสงฆ์ร่วมอุโบสถสังฆกรรมประมาณ ๓๐๐ รูป โดยมีพระธรรมรัตนากรเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ เป็นประธานสงฆ์ ก็มิได้มีพระภิกษุสงฆ์รูปใด ๆ แสดงรังเกียจท่าน เป็นการยืนยันว่าอดีตพระพิมลธรรมมีศีลสามัญญตาเสมอด้วยสงฆ์ทั้งปวง แม้กาลต่อมากระทั่งปัจจุบันนี้ท่านก็ยังเข้าร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับสงฆ์ทั้งปวง ทั้งที่วัดมหาธาตุและแม้ที่อุโบสถอื่นตามต่างจังหวัด ที่ท่านออกไปปฏิบัติศาสนกิจอยู่เกือบเป็นการประจำ

เพื่อความชัดแจ้งในกรณีดังกล่าว โปรดดูข้อ "สังเกตุการณ์เกี่ยวกับอดีตพระพิมลธรรม" ของกองงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม . . . กันยายน ๒๕๐๙ ซึ่งหัวหน้าแผนกปริยัติธรรมเสมอหัวหน้ากองงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม แห่งกรมการศาสนา

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีในสมัยนั้น (พ.ศ. ๒๕๐๙) คงจะมีความสนใจเป็นอย่างมาก ในกรณีที่อดีตพระพิมลธรรมระหว่างถูกพ้องตกเป็นจำเลยอยู่ในที่คุมขัง โดยมิได้ครองผ้าเหลืองอย่างพระ แต่เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องแล้ว กลับครองผ้าจีวรอย่างพระอีก โดยมิได้อุปสมบทใหม่เช่นนี้ จะถูกต้องตามหลักพระวินัยหรือไม่ ? ฯพณฯ ม.ล ปีน มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ปรากฏจากเอกสารหลักฐานดังนี้

ที่ ศธ. ๐๔๐๓ / ๒๗๒๗๒๒ กระทรวงศึกษาธิการ

๙ กันยายน ๒๕๐๙

เรื่อง บัญหาเรื่องพระอาจ ดวงมาลา พระพิมลธรรม

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

เรื่องพระอาจ ดวงมาลา อดีตพระพิมลธรรม ถูกฟ้องคดีอาญาในข้อหากระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ และกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในพระราชอาณาจักร ศาลทหารยกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป ระหว่างถูกฟ้องตกเป็นจำเลยนั้น จำเลยไม่ได้ครองผ้าเหลืองอย่างพระ แต่เมื่อศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว ได้ครองผ้าจีวรอย่างพระภิกษุอีก การที่พระอาจ ดวงมาลา กลับครองผ้าจีวร โดยไม่ได้อุปสมบทใหม่เช่นนี้ จะถูกต้องตามหลักพระวินัยสงฆ์หรือไม่

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้กรมการศาสนาพิจารณาเรื่องนี้ ทั้งในบัญหากฎหมายและบัญหาทางพระวินัย กรมการศาสนาได้ประมวลหลักฐานวินัยสงฆ์และบัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องดังนี้

หลักทางพระวินัยพุทธบัญญัติ

๑. **ความเป็นภิกษุ** ผู้ที่จะเป็นพระภิกษุ ผู้นั้นต้องเป็นบุรุษเพศ มีอายุ ๒๐ บีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่เป็นโรคที่น่ารังเกียจ ไม่มีหนี้สิน ไม่เคยต้องอาบัติปาราชิกมาก่อน บุคคลมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ หากมีศรัทธาจะ

อุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ก็เข้าไปขออุปสมบทต่อพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ได้ทำพิธีสวดญัตติจตุตถกรรมภายในเขตสีมาแล้ว ก็ถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นพระภิกษุมีสีลสังวาส คือมีศีล ๒๒๗ เสมอด้วยพระสงฆ์อื่นทั่วไป

๒. **การสิ้นภาวะของภิกษุ** พระภิกษุที่อุปสมบทต้องตามพุทธบัญญัติแล้ว จะสิ้นภาวะความเป็นภิกษุแต่ละกรณีตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ดังนี้

(๑) กระทำผิดละเมิดพระวินัยขั้นอุกฤตร้ายแรง ๔ ข้อ หรือเรียกว่าปาราชิก ๔ คือ เสพเมถุน–ฆ่ามนุษย์–ลักทรัพย์–อวดอุตริมนุสสธรรม คือประกาศตนว่าได้บรรลุมรรคผล ถ้าละเมิดอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ ข้อนี้ เรียกว่าปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุทันที และขาดโดยอัตโนมัติ ถึงจะไม่มีผู้พ้องร้องตัดสิน จะครองผ้าเหลืองอยู่ก็ไม่ใช่พระภิกษุ กลับมาอุปสมบทใหม่อีกก็ไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าห้ามไม่ให้รับเข้าอุปสมบทอีกเป็นอันขาด

(๒) ผู้ที่เป็นพระภิกษุแล้ว แต่เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีศรัทธาจะเป็นภิกษุต่อไป ก็กล่าวคำลาสึกต่อหน้าสงฆ์ หรือต่อหน้าบุคคลใดๆ ที่เข้าใจความหมาย เพื่อให้เป็นพยานรับรู้เมื่อสึกแล้วเกิดศรัทธาภายหลังจะอุปสมบทอีกเมื่อใดก็ได้ เพราะไม่ถูกห้ามเหมือนผู้เป็นปาราชิก

(๓) ไปเข้ารีตถือศาสนาอื่นทั้งที่อยู่ในเพศสมณะ ก็ขาดจากความเป็นภิกษุ

(๔) พระภิกษุจงใจเปลื้องผ้าสบงจีวรออก แล้วนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ด้วยความสมัครใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ

(๕) พระภิกษุถูกเปลื้องจีวรออกแล้วถูกบังคับให้นุ่งห่มเครื่องแต่งกายของคฤหัสถ์ ถ้าตนเองมีความเศร้าใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ

สำหรับกรณีพระอาจ ดวงมาลา อดีตพระพิมลธรรมนั้น ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าได้อุปสมบทมาโดยถูกต้องบริบูรณ์ตามพุทธบัญญัติ ได้ครองเพศสมณะติดต่อกันมาระหว่างเป็นพระภิกษุได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ จนได้รับแต่งตั้งทางสมณศักดิ์ชั้นสูง เป็นพระพิมลธรรม และสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง ในทางบริหารคณะสงฆ์ ฉะนั้น ความเป็นภิกษุของพระอาจ ดวงมาลา ตั้งแต่วาระที่อุปสมบทจนถึงถูกเปลื้องผ้าครองของภิกษุออกจากกายจึงถือว่า เป็นภิกษุโดยสมบูรณ์ตามพุทธบัญญัติเช่นเดียวกับพระภิกษุผู้ทรงศีลอื่น

เมื่อพระอาจ ดวงมาลา หรืออดีตพระพิมลธรรม ถูกเจ้าพนักงานจับกุมในข้อกล่าวหาว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ได้นำตัวไปสอบสวน ระหว่างการสอบสวนเจ้าพนักงานขอให้พระอาจ ดวงมาลา สึก แต่พระอาจ ดวงมาลา ไม่ยอมสึก ได้พูดขอร้องขอต่อสู้คดีในภาวะของภิกษุที่ตนครองเพศอยู่ เจ้าพนักงานไม่ยอมและได้ฉุดผ้าจีวรผ้าสบงที่ครองอยู่ออกจากกาย เอากางเกงและเสื้อผ้ามาให้นุ่งห่มอย่างคฤหัสถ์ พระอาจ ดวงมาลา ไม่ยอม ได้ขอร้องให้นุ่งห่มผ้าขาวอย่างผู้ทรงศีล และก็ได้นุ่งห่มอยู่เช่นนั้นตลอดมา ความประพฤติและการปฏิบัติตนของพระอาจ ดวงมาลา ระหว่างถูกควบคุมตัวอยู่นั้น ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าพระอาจ ดวงมาลา มิได้ประพฤติอย่างคฤหัสถ์ แต่ได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพระสงฆ์อื่นทั่วไป

ฉะนั้น เมื่อพระอาจ ดวงมาลา มิได้กระทำผิดวินัยสงฆ์ขั้นอุกฤตโดยละเมิดอาบัติ ปาราชิก ๔ ข้อดังกล่าว และตนเองยังมีจิตใจมั่นคงมีศรัทธาแน่วแน่จะเป็นภิกษุอยู่ต่อไป ในระหว่างที่ถูกคุมขังก็ยังปฏิญาณตนและปฏิบัติ

ตนเป็นภิกษุอยู่เช่นนั้น ตามหลักทางวินัยพุทธบัญญัติถือว่าพระภิกษุที่ตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ไม่ขาดจากความเป็นภิกษุพุทธสาวก เช่นเดียวกับกรณีที่พระภิกษุสมัยพุทธกาลถูกโจรปล้นเอาผ้าจีวรไป หรือเปลือยกายลงอาบน้ำในลำธารคลอง หรือตัวอย่างในพระไตรปิฎก อ้างถึงพระอุบลวรรณาเถรีไม่ขาดจากความแห่งภิกษุณี เพราะตนเองไม่ได้มีจิตกำหนัด ไม่มีจิตยินดีในกามคุณ แต่ถูกบุคคลอื่นข่มขืน เมื่อว่าตามหลักพุทธบัญญัติดังที่กล่าวนี้ กรณีของพระอาจ ฯ ตามพฤติการณ์ที่ปรากฏ จึงอาจถือได้ว่าถึงจะถูกเปลื้องจีวรออกถูกบังคับให้สึก เมื่อตนเองไม่ยอมสึกก็ยังไม่สิ้นภาวะความเป็นภิกษุ เพราะความเป็นพระหรือภิกษุมิได้อยู่ที่ผ้าจีวรอย่างเดียว แต่อยู่ที่ศรัทธาความสมัครใจพร้อมทั้งการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยของภิกษุ

หลักทางกฎหมาย

ปัญหาทางกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง เกี่ยวกับกรณีพระอาจ ดวงมาลานั้น เมื่อศาลทหารได้มีคำพิพากษายกฟ้องในข้อหาเรื่องคอมมิวนิสต์ และเรื่องกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐแล้ว ก็ควรจะได้พิจารณาถึงการกระทำอันอาจเป็นความผิดกฎหมายปกครองอีกด้านหนึ่ง

ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มีบทลงโทษผู้แต่งกายอย่างบรรพชิตไว้ในมาตรา ๕๔ ดังนี้

มาตรา ๕๔ ผู้ใด

(๑) มิได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย แต่บังอาจแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต

(๒) หมดสิทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบท แต่มารับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(๔) ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้สึกแล้วไม่สึก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

ความผิดทั้ง ๔ กรณีนี้ไม่อาจนำมาปรับเข้ากับกรณีของพระอาจ ดวง-มาลา ได้ เพราะพระอาจ ฯ ได้รับการอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย แต่ตกเป็นจำเลยยกฟ้องในคดีอาญา อันเป็นข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาณาจักร ส่วนทางพุทธจักรหรือทางการคณะสงฆ์มิได้ฟ้องร้องเป็นอธิกรณ์ต่อคณะวินัยธร ซึ่งเป็นศาลตัดสินความด้านพระวินัยฝ่ายคณะสงฆ์ และยังมิได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดว่า พระอาจ ฯ เป็นอาบัติปาราชิก

และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดในกรณีเช่นนี้ไว้ในมาตรา ๔๓ ดังนี้

มาตรา ๔๓ ผู้ใด

(๑) หมดสิทธิที่จะได้รับบรรชาอุปสมบท โดยต้องปาราชิกมาแล้วแต่มารับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(๒) ต้องปาราชิกแล้ว ไม่ละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

ทั้ง ๒ กรณีนี้ ก็ไม่อาจเอาผิดกับพระอาจ ฯ ได้

อนึ่ง ในวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นวันที่ศาลตัดสินให้พระอาจฯ พ้นข้อหาแล้ว พระอาจ ฯ ได้ไปนมัสการพระประธาน ในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ มีพระสงฆ์วัดมหาธาตุเป็นจำนวนมากมาต้อนรับอยู่อย่างปีติยินดี และแสดงคารวะต่อพระอาจ ฯ โดยมิได้รังเกียจแต่ประการใด รุ่งขึ้นวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๙ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็นวันพระและเป็นวันที่พระสงฆ์จะต้องทำอุโบสถสังฆกรรม คือประชุมสงฆ์พึงสวดพระปาติโมกข์ตามพระ-

พระพุทธบัญญัติ พระอาจ ฯ ได้มาร่วมประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมที่พระอุโบสถวัดมหาธาตุในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ประมาณ ๓๐๐ รูป มีพระธรรมรัตนากร เจ้าอาวาสเป็นประธาน

การประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมนี้ ถือเป็นกิจกรรมสำคัญของสงฆ์ ผู้จะเข้าร่วมประชุมได้จะต้องเป็นพระภิกษุผู้บริสุทธิ์ และที่ประชุมนั้นไม่รังเกียจด้วยประการใด ๆ จึงจะเข้าร่วมทำอุโบสถสังฆกรรมได้

การที่คณะสงฆ์วัดมหาธาตุยินยอมให้พระอาจ ฯ เข้าร่วมอุโบสถสังฆกรรมในวันนั้นด้วยโดยมิได้แสดงอาการรังเกียจแต่ประการใด จึงเป็นการยืนยันได้ว่าพระอาจ ฯ ยังทรงภาวะความเป็นภิกษุอยู่ และคณะสงฆ์ที่ประชุมทั้งหมดรับรองความเป็นภิกษุของพระอาจอย่างสมบูรณ์ทุกประการ

กรมการศาสนาได้เสนอเรื่องศาลยกฟ้องคดีพระอาจ ดวงมาลา ต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๐๙ ที่ประชุมลงมติรับทราบโดยมิได้มีการอภิปรายแต่อย่างใด

ทั้งนี้ แสดงว่ารัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการยังยอมรับนับถือความเป็นพระภิกษุของอดีตพระพิมลธรรมอยู่

แม้ในรายงานประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๐๙ วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๐๙ กรมการศาสนาโดยเลขาธิการมหาเถรสมาคม (อธิบดีกรมการศาสนา) ก็ได้เสนอให้ที่ประชุมกรรมการมหาเถรสมาคมได้รับทราบว่าอดีตพระพิมลธรรม ศาลทหารกรุงเทพได้ตัดสินยกฟ้องปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๙ ซึ่งที่ประชุมมหาเถรสมาคมรับทราบไว้แล้ว

มหาเถรสมาคมในครั้งนั้นก็มิได้มีท่านผู้ใดท้วงติงคัดค้าน แสดงข้อคิดเห็นในทางพระวินัยต่ออดีตพระพิมลธรรมหรือจะดำเนินการในการปกครองต่ออดีตพระพิมลธรรมแต่ประการใด จะให้เข้าใจอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากต้องทำความเข้าใจว่ามหาเถรสมาคมยอมรับความบริสุทธิ์ในความเป็นภิกษุของอดีตพระพิมลธรรม โดยมิได้มีเงื่อนไขแต่ประการใด

จากข้อมูล เอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวด้วยอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ประมวลข้อพิจารณาตั้งแต่ต้นมาโดยลำดับของกรณี พอที่จะสรุปผลเป็นข้อพิจารณาได้ว่า อดีตพระพิมลธรรมเป็นผู้บริสุทธิ์ มีศีลสามัญญตาเสมอด้วยสงฆ์ทั้งปวง มิได้ขัดพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือขัดคำสั่งของสังฆนายกแต่ประการใด เป็นผู้ปราศจากมลทิน คดีโทษทางคดีฝ่ายอาณาจักรแล้ว เพราะเหตุผลที่ว่า การดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่เป็นอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรมในครั้งนั้น ไม่เป็นการถูกต้องชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย สังฆาณัติ ดังนั้น พระบัญชา คำสั่ง ประกาศของทางการคณะสงฆ์ก็ดี ของทางราชการก็ดี จึงเป็นการมิชอบ

ข. กรณีอธิกรณ์ของอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร)

คณะอนุกรรมการสรุปผลการพิจารณาในประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

๑. กรณีเกิดแก่อดีตพระศาสนโศภน เป็นอธิกรณ์ตามพระวินัยหรือไม่ ?

ในประเด็นนี้ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อมีการกล่าวโทษโจทก์กันว่าอดีตพระศาสนโศภนได้ประพฤติตนไปในทางพระวินัย

จนถึงอันติมวัตถุและได้มีการร้องเรียนต่อเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต หรือสังฆนายก และต่อมาได้มีพระธรรมธรคณะธรรมยุตโจทก์พ้องเป็นอธิกรณ์ต่อคณะวินัยธรกรณีเช่นนี้ เห็นร่วมกันว่าเป็นอธิกรณ์

๒. ได้ดำเนินโดยชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย และสังฆาณัติหรือไม่?

ในประเด็นนี้ เหตุการณ์เรื่องราวก็แสดงอยู่ชัดแล้ว ถ้าชอบด้วยพระวินัย ชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยสังฆาณัติบริบูรณ์แบบแล้ว เรื่องนี้ พระธรรมธรและคณะวินัยธรก็ไม่ต้องนำมาพิจารณากันอีก แต่การพิจารณาของคณะวินัยธรก็ยังไม่ทันแล้วเสร็จ คณะวินัยธรก็สิ้นสภาพไปตามกฎหมาย การที่มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งตั้งอนุกรรมการคณะนี้ขึ้นพิจารณาวินิจฉัย ก็เพราะอธิกรณ์ยังไม่ระงับโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย

๓. อดีตพระศาสนโศภน จะเป็นอาบัติตามที่กล่าวหาหรือไม่ ? เพียงใด ?

จากหลักฐานเอกสารที่ได้มาจากกรมการศาสนา และสำเนาคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๑๘๓/๒๕๑๐ เป็นหลักฐานเพียงพอที่คณะอนุกรรมการจะพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า

๑. พยานบางรูปไม่ได้รู้เห็นมาด้วยตนเอง เพียงแต่ได้ยินคำบอกเล่า

๒. พยานบางรูปรับสารภาพต่อศาลว่า ที่ร้องเรียนไปไม่เป็นความจริง ได้กระทำไปด้วยความโง่เขลาเบาปัญญาหลงผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์

๓. พยานบางคนเคยมีเรื่องส่วนตัวผิดใจกับอดีตพระศาสนโศภนมาก่อนก็มี เช่น นายสาทร จันทร์อนุ

๔. พยานบางรูปเขียนถ้อยคำร้องเรียน กับให้ถ้อยคำต่อคณะพระ-วินัยธรและชั้นศาลขัดกันเอง

๕. ประจักษ์พยานทั้งหมด ก็ให้ถ้อยคำ ให้การกลับไปกลับมาขัดกันเอง

คณะอนุกรรมการพิจารณาเห็นว่า อธิกรณ์กล่าวหาอดีตพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการีเถร) เลื่อนลอยขาดหลักฐานประจักษ์พยานรู้เห็นพิงไม่ได้ จึงเห็นพร้อมกันว่า อธิกรณ์เรื่องนี้ไม่เป็นความจริง ควรยกเลิกการห้ามร่วมอุโบสถสังฆกรรม

อนึ่ง คณะอนุกรรมการเห็นร่วมกันว่า จากเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน ตามหนังสือของพระสุวิมลธรรมาจารย์ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือของพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต กับคณะพระภิกษุรวม ๑๓ รูป ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ นั้น นอกจากขอความเป็นธรรมให้เพิกถอนอธิกรณ์แล้ว ยังมีกรณีขอความเป็นธรรมเกี่ยวพันถึงตำแหน่งหน้าที่การงาน สมณศักดิ์ ที่พระเถระทั้งสองรูปดำรงอยู่ก่อนการถูกถอดถอน เพราะพระบัญชา เพราะคำสั่ง เพราะประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ไม่มีการถอดถอนตำแหน่งหน้าที่ และสมณศักดิ์ของท่านพระเถระทั้งสองอยู่ด้วย กับอีกทางหนึ่งนายธนิต อยู่โพธิ์ นายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ ได้มีหนังสือร้องเรียนถึง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗ และวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๗ รวม ๒ ฉบับ อีกฉบับหนึ่งถึง ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี ในเรื่องขอความเป็นธรรมถวายแก่พระเถระทั้งสองรูปเช่นเดียวกัน ซึ่งคำร้องเรียนของนายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุฉบับหลังนี้ รองเลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหารรักษาราชการแทน เลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้ตอบนายธนิต อยู่โพธิ์ ปรากฏตามหนังสือที่ สร. ๐๑๐๖/๑๓๘๔๑ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๗ มี

ความสำคัญว่า . . . “ฯ พณ ฯ รองนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีบัญชาให้ขอทราบความคิดเห็นจากกรมการศาสนาและมหาเถรสมาคมเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป” . . . ซึ่งเอกสารดังกล่าวกรมการศาสนาได้รวบรวมเสนอถวายอนุกรรมการมหาเถรสมาคมครั้งนี้ด้วย คณะอนุกรรมการเห็นว่า ควรนำมาสู่การพิจารณาวินิจฉัยครั้งนี้ด้วย เพราะเป็นคำร้องเรียนขอความเป็นธรรมถวายพระเถระทั้งสองรูปเช่นเดียวกันด้วย หวังว่ากรณีนี้จะได้ยุติและสันติลงในคราวนี้ ตามพระประสงค์ขององค์สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม จึงขอความเป็นธรรมถึง ฯ พณ ฯ นายกรัฐมนตรี

คณะอนุกรรมการพิจารณาเห็นว่า พระเถระทั้งสองรูปได้ดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานอันมีความสำคัญในวงการคณะสงฆ์แต่กาลก่อน หลายฐานะหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ ชั้นหิรัญบัฏ รองสมเด็จพระราชาคณะ แต่พระเถระทั้งสองรูปก็ได้ถูกถอดถอนจากฐานะหน้าที่และสมณศักดิ์แล้ว ในทางปฏิบัติอันชอบด้วยทางการของคณะสงฆ์ หรือระเบียบปฏิบัติทางราชการบ้านเมืองจะพึงดำเนินการในทางปฏิบัติประการไร จึงจะเป็นการควรการชอบ

คณะอนุกรรมการเห็นร่วมกันว่า แม้ระเบียบปฏิบัติทางราชการบ้านเมือง หากข้าราชการพ้นมลทินโทษทางคดีเสร็จสิ้นลงแล้ว ตำแหน่งหน้าที่การงานชั้นยศ ตลอดถึงเงินเดือนของข้าราชการผู้นั้น ต้องกลับคืนสู่สถานะเดิมทุกประการ แม้ระเบียบปฏิบัติของทางการคณะสงฆ์จากสังฆาณัติหรือกฎมหาเถรสมาคม อันว่าด้วยจริยาพระคณาธิการหรือพระสังฆาธิการ ที่พ้นมลทินโทษแล้ว ก็ต้องกลับคืนสู่สถานะเดิมเช่นเดียวกัน เกี่ยวด้วยสถานะดัง

กล่าวนี้ คณะอนุกรรมการเห็นว่า มีปัญหาในทางปฏิบัติที่เป็นความยุ่งยากซับซ้อนหลายประการ ทั้งตำแหน่งหน้าที่ที่พระเถระทั้งสองรูปเคยดำรงอยู่ก็มีการแปร เปลี่ยน ยุบเลิก มีพระเถระที่ได้รับแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งนั้นๆ อยู่ คณะอนุกรรมการเห็นว่า เป็นอำนาจหน้าที่ของท่านผู้บริหารคณะสงฆ์จะพึงพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นเป็นความสมควรมากกว่า

สถาบันสมณศักดิ์ของสงฆ์นั้น เป็นพระบรมราชูปถัมภ์ที่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) จะทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนและแต่งตั้ง แล้วแต่จะทรงพระราชศรัทธาปสาทะ เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการพระศาสนา และเทอดทูนความดีงามให้เป็นเกียรติประวัติแก่พระเถระรูปนั้น ผู้ซึ่งได้บำเพ็ญศาสนกิจให้เป็นคุณประโยชน์ต่อชาติศาสนา และเพื่อเป็นการจรรโลงใจแก่บรรดาศิษยานุศิษย์และศาสนิกชนผู้มีความเคารพสักการะนับถือในท่านพระเถระรูปนั้นด้วย การเลื่อนและแต่งตั้งสมณศักดิ์นี้เป็นพระราชอำนาจ หรือเป็นพระราชนิยมขององค์เอกอัครศาสนูปถัมภกโดยเฉพาะ เท่าที่คณะอนุกรรมการเห็นตัวอย่างมีอยู่บ้าง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงมีกรณีเกี่ยวด้วยพระเถระผู้ใหญ่ที่ทรงพระกรุณาโปรดให้ถอนตำแหน่งหน้าที่ และถอดสมณศักดิ์รวม ๒ รูปคือ

๑. พระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร) เจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี และผู้บัญชาการคณะสงฆ์มณฑลนครสวรรค์ แสดงกิริยาวาจาหมิ่นอคารวะต่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปริณายก ต่อหน้าพระพักตร์ ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรด (๑) ให้ตัดนิตยภัตพระพิมลธรรมลงมาเท่า

กับพระราชาคณะสามัญ (๒) ทรงพระกรุณาโปรดให้พระพิมลธรรมขอขมาโทษสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ต่อหน้าที่ประชุมมหาเถรสมาคม (๓) ทรงพระกรุณาโปรดให้ถอดพระพิมลธรรม จากผู้บัญชาการคณะสงฆ์มณฑลนครสวรรค์

กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๔๕๗ หน้า ๘๐–๘๙)

หลังจากนั้นประมาณ ๗ ปี ก็ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ถวายพระพิมลธรรม (ม.ร.ว. เจริญ) รูปดังกล่าวนั้นเป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๙ พ.ศ. ๒๔๖๔ หน้า ๑๔๑–๑๔๓)

๒. พระเทพโมลี (จันทร์ สิริจนฺโท) วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ ทรงพระกรุณาให้ถอดจากสมณศักดิ์ ลงเป็นพระอันดับฐานแสดงพระธรรมเทศนาในบท ทุวิชาโน ปราภโว ไม่สนองพระบรมราโชบายในการสร้างเรือรบหลวงพระร่วง กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานให้พระสิริจนฺโท (จันทร์) ผู้ถูกถอดจากสมณศักดิ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๔ หน้า ๓๕๐ พ.ศ. ๒๔๕๙)

คณะอนุกรรมการเห็นว่า การจะควรมิควรเพียงไรที่รัฐบาลจะกราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานที่จะแต่งตั้งสมณศักดิ์ในตำแหน่งเดิม หรือจะพึงเป็นการสมควรจะเลื่อนสมณศักดิ์ เพื่อถวายให้เป็นมิ่งขวัญมงคลแก่พระเถระทั้งสองรูป และเพื่อเป็นการจรรโลงใจโดยมุทิตาธรรมแก่บรรดาศิษยานุศิษย์ตลอดถึงศาสนิกชนที่มีความเคารพสักการะ

นับถือในพระเถระทั้งสองรูปย่อมอยู่ในดุลพินิจของมหาเถรสมาคมและของรัฐบาล ที่จะพึงพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการนั้น ที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐบาลตั้งมา ได้ถวายข้อคิดเห็นต่อคณะอนุกรรมการว่า พิจารณาจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ประกอบกันโดยตลอดแล้ว เห็นว่าพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชมิได้ดำเนินการให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย พระวินัยและสังฆาณัติแล้ว เมื่อพระบัญชานั้นมิชอบ แม้คำสั่งสังฆนายก มติคณะรัฐมนตรี มติคณะรัฐมนตรีและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ดำเนินการในครั้งนั้นเพราะถือพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชเป็นมูลฐาน จึงพลอยมิชอบไปด้วย

ที่ปรึกษากฎหมายถวายคำแนะนำต่อคณะอนุกรรมการว่า ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน สมเด็จพระสังฆราชหรือมหาเถรสมาคม ต้องมีพระบัญชาหรือมีมติให้ระงับอธิกรณ์ และดำเนินการให้พระเถระทั้งสองรูปกลับคืนสู่สถานะเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับประกาศของทางการบ้านเมือง เช่น ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีถอดสมณศักดิ์ของพระเถระทั้งสองรูป ก็ควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะดำเนินการเพื่อให้พระเถระทั้งสองรูปกลับคืนสู่สถานะเดิมเช่นเดียวกัน

ข้อวินิจฉัย

เมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูล เอกสาร และพยานหลักฐานต่างๆ กรณีอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนแล้ว คณะอนุกรรมการเห็นว่า หลักฐานเท่าที่มีอยู่ฟังได้เป็นยุติและเพียงพอที่จะวินิจฉัยในขั้นนี้ได้ โดยไม่จำต้องนิมนต์พระเถระทั้งสองรูป และเชิญบุคคลอื่นมาให้ถ้อยคำอีก จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า

๑. พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งสังฆนายก คำสั่งของเจ้าคณะ และมติคณะสังฆมนตรีที่ให้ถอนตำแหน่งหน้าที่ทางการคณะสงฆ์ และถอดสมณศักดิ์ของอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนรวมทั้งมติคณะรัฐมนตรี และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวกับอธิกรณ์ของพระเถระทั้งสองรูปดังกล่าว เป็นพระบัญชา คำสั่ง มติ และประกาศ ที่มีมูลฐานจากเหตุอันไม่เป็นธรรม และจากการรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นผลให้อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนต้องมีมลทินมัวหมองในอธิกรณ์ที่ถูกกล่าวหา ต้องถูกถอนตำแหน่งหน้าที่ทางการคณะสงฆ์ และต้องถูกถอดสมณศักดิ์ สมควรที่ทางการคณะสงฆ์และทางการบ้านเมืองในขณะนี้ จะดำเนินการให้พระเถระทั้งสองรูปได้กลับคืนสู่สถานะเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้โดยอนุรูปอันควรแก่กรณีต่อไป

๒. อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนเป็นผู้บริสุทธิ์ มีศีลสามัญญตาเสมอด้วยสงฆ์ทั้งปวง

วินิจฉัยไว้ แต่วันที่ ๒๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๘

(สมเด็จพระธีรญาณมุนี)	ประธานอนุกรรมการ
(พระธรรมปัญญาจารย์)	อนุกรรมการ
(พระธรรมโกศาจาจารย์)	อนุกรรมการ
(พระธรรมวรนายก)	อนุกรรมการ
(พระธรรมเมธาจารย์)	อนุกรรมการ
(พระราชสุเมธี)	อนุกรรมการ

ร่าง

แถลงการณ์สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม
เรื่อง ขอความเป็นธรรมถวายแก่อดีตพระพิมลธรรม
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์
และ อดีตพระศาสนโศภน วัดราชาธิวาสวิหาร

อนุสนธิสืบต่อจากกรณีร้องเรียนขอความเป็นธรรมถวายแก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุ และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาส ตามหนังสือร้องเรียนของพระสุวิมลธรรมาจารย์ วัดมหาธาตุ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๗ และหนังสือของคณะพระสงฆ์ผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม ฉบับลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๗ ซึ่งมีพระภิกษุ ๑๓ รูป ลงนาม และฉบับลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ ซึ่งมีพระมหาทองใบ อินฺททตฺโต ลงนามแทนนั้น

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมทรงทราบ และทรงมีความยินดีที่จะบัญชาการให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ร้องเรียนทุกประการ ซึ่งปรากฏตามพระดำรัสตอบของสมเด็จพระสังฆราช แก่คณะพระภิกษุสามเณร ที่ลานอโศก วัดมหาธาตุ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๘ ทุกประการแล้ว โดยทรงรับสั่งว่า จะดำเนินการเรื่องนี้ให้สำเร็จผลสมความประสงค์ของพวกเธอทั้งหลาย ภายในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ได้ทรงมีพระบัญชาโดยคำสั่งที่ ๑/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ แต่งตั้งอนุกรรมการมหาเถรสมาคมขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วย

๑. สมเด็จพระธีรญาณมุนี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	เป็นประธานอนุกรรมการ
๒. พระธรรมปัญญาจารย์	วัดโสมนัสวิหาร	อนุกรรมการ
๓. พระธรรมโกศาจารย์	วัดราษฎร์บำรุง	อนุกรรมการ
๔. พระธรรมวรนายก	วัดอุดมธานี	อนุกรรมการ
๕. พระธรรมเมธาจารย์	วัดภูผาภิมุข	อนุกรรมการ
๖. พระราชสุเมธี	วัดพระยายัง	อนุกรรมการ

มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยกรณีดังกล่าว ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ ต่อมาในวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๑๘ รัฐบาลได้ตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามที่มหาเถรสมาคมขอร้อง ๒ นายคือ

๑. นายทวี กฤษ์จำนง รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒. นายกมล สนธิเกษตริน กรรมการร่างกฎหมายประจำ สำนักงานคณะกรรมการ

กฤษฎีกา

เพื่อถวายข้อคิดเห็นและแนะนำ เมื่อคณะอนุกรรมการต้องการ ในปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบของทางราชการ เพื่อประมวลการพิจารณาวินิจฉัยเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาต่อไป

เพื่อสนองพระกุศลเจตนาของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ที่ทรงมีอยู่ต่อคณะสงฆ์สามเณรโดยลำดับมา และเพื่อสนองข้อ

เรียกร้องขอความเป็นธรรมของบรรดาพระภิกษุสามเณรที่มาร่วมประชุมกันที่ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร แต่วันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ คณะอนุกรรมการคณะนี้ ตระหนักดีอยู่ว่าเป็นศาสนกิจที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อปัญหาข้อเรียกร้องขอความเป็นธรรมในกรณีนี้ จึงได้ประชุมพิจารณาดำเนินการโดยมิช้า แต่วันที่ ๑๙, ๒๐, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๗, และ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๘ รวม ๗ วัน ได้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยเสร็จสิ้นแล้ว มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุ และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาส เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัย มีศีลสามัญญตาเสมอด้วยพระภิกษุสงฆ์ทั้งปวง มิได้ต้องศีลวิบัติตามคำกล่าวหาแต่อย่างใดเลย

คณะกรรมการได้นำรายงานการพิจารณาวินิจฉัยขึ้นกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งมหาเถรสมาคมได้ประชุมพิจารณาข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการคณะนี้ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ ให้ความเห็นชอบด้วยแล้ว

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมจะได้มีพระบัญชาระงับอธิกรณ์ถอนพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชองค์ในอดีต ถอนคำสั่งของเจ้าคณะ เกี่ยวกับกรณีนี้ เพื่อถวายความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภนต่อไป

จึงขอแถลงให้บรรดาพระภิกษุสามเณร และศาสนิกชนทั้งหลายทราบโดยทั่วกัน

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม
วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๘

ร่าง

คำสั่งมหาเถรสมาคม
ที่ /๒๕๑๘
เรื่อง อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร)

ตามมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓/๒๕๑๘ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ พิจารณาให้ความเห็นชอบตามข้อพิจารณาวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม กรณีอธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงมีพระบัญชาให้ระงับอธิกรณ์ที่เกี่ยวกับอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน และให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่อย่างใด

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นไป

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ข่าวกรรมการศาสนา

ตามที่สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงรับจะพิจารณาดำเนินการในกรณีที่มีพระภิกษุสามเณรมาชุมนุม ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ ขอความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) ให้เสร็จภายในวันที่๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ นั้น

เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ มหาเถรสมาคมได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้ ตามรายงานการพิจารณาของอนุกรรมการแล้ว และได้ออกคำสั่งไว้ดังต่อไปนี้

คำสั่งมหาเถรสมาคม

ที่ ๒/๒๕๑๘

เรื่อง อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ และอดีตพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการีเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร

ด้วยมหาเถรสมาคมได้พิจารณาข้อวินิจฉัย ของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้แก่ อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) และอดีตพระศาสนโศภน (ปลอด อตฺถการีเถร) แล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงมีคำสั่งว่า อธิกรณ์ของอดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร)

และอดีตพระศาสนโศภณ (ปลอด อตฺถการีเถร) นั้น ให้เป็นอันระงับ และให้ถือว่าพระเถระทั้งสองไม่มีมลทินโทษแต่ประการใด

ทั้งนี้ ตั้งแต่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘

(ลงพระนาม) สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘

วิจารณ์คำสั่งมหาเถรสมาคม

โดย ธีรชน

เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ นี้ มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งระงับอธิกรณ์อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภน เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสอง ตามคำร้องเรียนของพระสุวิมลธรรมาจารย์และคณะพระสงฆ์ที่ชุมนุมกัน ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ(คำสั่งมหาเถรสมาคมที่๒/๒๕๑๘)

ในคำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับดังกล่าวนี้ มีข้อวิปริตอยู่บางประการ เฉพาะที่สำคัญคือ

๑. เป็นคำสั่งที่ปราศจากมูลฐาน กล่าวคือ กรณีอดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโศภนนั้น *มหาเถรสมาคมไม่อาจทำการวินิจฉัยด้วยตนเองได้* เพราะกรรมการมหาเถรสมาคมบางรูป *ตกอยู่ในฐานเป็นคู่กรณีกับพระเถระทั้งสอง จึงต้องห้ามตามหลักพระวินัย* มหาเถรสมาคมจึงได้ตั้งคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้เป็นพิเศษ ด้วยเหตุนี้มหาเถรสมาคมจะสั่งการใดๆ ในกรณีนี้ได้ จึงจำต้องอาศัยข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการเป็นมูลฐาน โดย *ต้องมีมติให้ความเห็นชอบกับข้อวินิจฉัยนั้นก่อน จึงจะสั่งการได้* แต่ในคำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้มิได้เป็นไปตามหลักการนี้ ได้กล่าวแต่เพียงว่า "ด้วยมหาเถรสมาคมได้พิจารณาข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม . . . แล้วเท่านั้น โดยมิได้มีมติให้ความเห็นชอบแต่ประการใด เมื่อมิได้เห็นชอบ

แล้วจะอ้างว่าอาศัยข้อวินิจฉัยนั้นเป็นมูลฐานแห่งคำสั่ง หากกระทำได้ไม่ เพราะมหาเถรสมาคมมิได้แสดงความผูกพันกับข้อวินิจฉัยนั้น ดังนั้น คำสั่งมหามาเถรสมาคมฉบับนี้จึงชื่อว่า *วิปริต* เพราะปราศจากมูลฐาน

๒. เป็นคำสั่งที่เลื่อนลอย เนื่องจากมหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งอาศัยอำนาจตามกฎหมายอย่างเดียว โดยมิได้อาศัยข้อวินิจฉัยเป็นมูลฐาน เพราะในคำสั่งนั้นได้กล่าวอ้างอำนาจกฎหมายขึ้นลอย ๆ มิได้แสดงความผูกพันกับข้อวินิจฉัยนั้นแต่อย่างใด โดยกล่าวไว้แต่เพียงเป็นพิธีว่า "อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงมีคำสั่งว่า . . ." ฉะนั้น คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ จึงเป็นคำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ จึงเป็นคำสั่งที่เลื่อนลอย เพราะปราศจากมูลฐานดังกล่าว

๓. เป็นคำสั่งมีลักษณะอำพราง เนื่องจากข้อความในวรรคแรกและวรรคที่สองแห่งคำสั่งนี้ แสดงความสัมพันธ์กันไว้อย่างมีเงื่อนงำกำกวมว่า "ด้วยมหาเถรสมาคมได้*พิจารณา* ข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม . . . *แล้ว* อาศัยอำนาจตามในมาตรา ๑๘ . . . *จึงมี* คำสั่งว่า . . ซึ่งข้อความนี้ ถ้าพิจารณาแต่เพียงผิวเผิน ก็อาจเกิดความผิดหลงไปได้ว่าคำสั่งนี้มีความผูกพันกับข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม แต่หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะข้อวินิจฉัยนั้นมหาเถรสมาคมเพียงแต่นำขึ้นมา *พิจารณาเท่านั้น มิได้มีมติเห็นชอบด้วยแต่อย่างใด* คำสั่งนี้จึงมีลักษณะอำพราง เพราะมีข้อความกำกวมอาจทำให้เกิดความผิดหลงได้ง่าย ที่เป็นเช่นนี้จะว่ามหาเถรสมาคมมิได้มีเจตนาก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะคำสั่งนี้*ตามร่างเดิม* ที่คณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมนำเสนอนั้นได้ใช้คำว่า "ตาม

มติมหาเถรสมาคมนำเสนอนั้น ได้ใช้คำ "ตามมติมหาเถรสมาคม . . . *พิจารณาให้ความเห็นชอบตามข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม . . .*" แต่เมื่อเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคมแล้ว ข้อความดังกล่าวนี้ได้ถูกตัดออกเสีย ยิ่งกว่านั้น ยังได้ทราบว่ามหาเถรสมาคมยัง *มีมติปกปิด* มิให้เผยแพร่ข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคมและมิให้นำเสนอต่อรัฐบาลด้วย ก็ยิ่งทำให้เห็นว่ามหาเถรสมาคมมีเจตนาจะปกปิดหรืออำพรางความจริงไว้ อันเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะแก่สมณวิสัยเป็นอย่างยิ่ง

๔. **เป็นคำสั่งที่ไม่ให้ความเป็นธรรมเท่าที่ควร** เพราะคำสั่งนั้นได้สั่งระงับหรือเพิกถอนอธิกรณ์อย่างเดียวเท่านั้น *แต่พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งสังฆนายก คำสั่งเจ้าคณะ* ฯลฯ *ที่ลงโทษพระเถระทั้งสองนั้นยังมิได้เพิกถอน* คำสั่งนี้จึงมีผลเพียงรับรองว่า พระเถระทั้งสองเป็นพระภิกษุผู้บริสุทธิ์ตามพระวินัยเท่านั้น แต่ยังมิได้ให้วัดอยู่ ยังไม่ให้ร่วมสังฆกรรมกับพระสงฆ์ทั่วไป *เพราะพระบัญชาไล่ออกจากวัด คำสั่งห้ามร่วมอุโบสถสังฆกรรมยังมิได้เพิกถอน* จะว่าคำสั่งเหล่านี้ได้เพิกถอนไปพร้อมกับการเพิกถอนอธิกรณ์ ก็เป็นไปไม่ได้ เพราะในคำสั่งนั้นไม่มีความผูกพันกับข้อวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการ และอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๘ แห่ง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เพียงมาตราเดียว คำสั่งนี้จึงไม่สามารถเพิกถอนหรือลบล้างพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชได้ ทั้งผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมก็ขอทั้งสองอย่าง คือ *ให้เพิกถอนอธิกรณ์* และ *เพิกถอนพระบัญชา คำสั่ง* ฯลฯ ด้วยมหาเถรสมาคม ยอมให้เพียงข้อเดียว ฉะนั้นคำสั่งนี้จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ให้ความเป็นธรรมเท่าที่ควร

เมื่อคำสั่งมหาเถรสมาคมมีข้อวิปริตอยู่ดังกล่าวนี้ กรณีให้ความเป็นธรรมแก่พระเถระทั้งสอง จึงอาจยังไม่ยุติเพียงนี้ก็ได้ และน่าจะเป็นเรื่องให้เกิดความกังวลพระทัยขององค์สมเด็จพระสังฆราชอยู่ไม่น้อย และหากเรื่องราวไม่เป็นไปตามที่พระองค์ได้มีพระดำรัสไว้ หรือมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นอีก ก็น่าจะเป็นไปเพราะเจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของมหาเถรสมาคมโดยแท้ *การออกคำสั่งที่วิปริตนี้* น่าจะถือได้ว่า *เป็นความผิดพลาดอย่างร้ายแรงของมหาเถรสมาคม* และว่าโดยมรรยาทแล้ว กรรมการมหาเถรสมาคมก็น่าจะได้พิจารณาตัวเอง ลาออกจากตำแหน่งได้แล้วทั้งนี้ *เพื่อเป็นที่เบาพระทัยองค์สมเด็จพระสังฆราช เพื่อศักดิ์ศรีแห่งสถาบันมหาเถรสมาคม* และ *เพื่อความมั่นคงผาสุกแห่งคณะสงฆ์ไทย.*

ต่อไปนี้เป็นจดหมายที่แสดงความคิดความเห็นจากต่างจังหวัด ของเจ้าคณะจังหวัด ซึ่งเป็นพระเถระชั้นปกครองจึงนำมาลงในเล่ม เพื่อจะได้ใช้ศึกษา และพิจารณาไตร่ตรองตามข้อเท็จจริง และการนำจดหมายลงพิมพ์ในหนังสือนี้ ตามมติของคณะผู้จัดทำหนังสือจะไม่ตัดตอนใด ๆ ทั้งสิ้น จะลงหมดทุกถ้อยกระทงความ เพราะคณะผู้จัดทำถือว่า ความคิดเห็นของพระเถระเราเป็นผู้น้อย จะไปตัดทอนของท่านไม่ได้ จึงนำมาลงให้ท่านผู้อ่านได้ทราบตามต้นฉบับเดิม ดังต่อไปนี้

ที่ พ. ๑๖/๒๕๑๘ วัดพระงาม นครปฐม

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ส่งความคิดเห็น

เรียน คณะอนุกรรมการ สำนักธรรมวิจัย

รู้สึกยินดีที่ขอทราบความคิดเห็น ผมแสดงออกเฉพาะตัวได้ทันที "ทำอะไร ที่ไม่ขัดพระธรรมวินัย ของพระสัมมาสัมพุทธะ 'ถือเป็นสำคัญยิ่ง' ในการดำเนินงานของพระสงฆ์ไทย . . ."

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชปัญญาภรณ์)

รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม

ข้อคิดเห็นในการประชุมมหาสังฆนิบาต ครั้งยิ่งใหญ่

ก่อนอื่น ขอกล่าวถึงสมณภาวะเสียก่อน จึงจะย้อนไปกล่าวถึงแง่ดีแง่เสียของการชุมนุมของพระภิกษุสามเณรในภายหลัง คำว่า สมณภาวะ หมายถึงความเป็นผู้อยู่ด้วยความสงบ พระภิกษุสามเณรอยู่ในความหมายอันนี้โดยตรง แต่หลักของความสงบนั้น ตามหลักพระพุทธศาสนาพระองค์ตรัสไว้มีสามอย่าง คือ ๑. กายวิเวก สงบกาย ๒. จิตตวิเวก สงบจิต ๓. อุปธิวิเวก สงบกิเลส นักศึกษาธรรมะทั่วไปรู้ดีอยู่แล้ว ความสงบนี้จะสงบนิ่งอยู่เฉยเหมือนหัวหลักหัวตอไม่มีการเคลื่อนไหวอะไรนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ในเวลาสมควรจะนิ่งก็นิ่ง ในเวลาไม่สมควรจะนิ่งก็ไม่นิ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องมีเหตุมีผล มีปัจจัยปรุงแต่งให้เกิดให้ดับเป็นธรรมดา โลกหรือธรรมสมัยนี้หาความสงบได้ยาก ความไม่สงบนี้เกิดขึ้นเพราะเหตุหลายประการ แต่พอจะสรุปได้เพียงย่อ ๆ ดังนี้ ๑. เกิดขึ้นเพราะความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกว่ากันและกัน ๒. เกิดขึ้นเพราะผู้ใหญ่ซึ่งมีอำนาจไม่ตั้งอยู่ในธรรม ๓. เกิดขึ้นเพราะการแก่งแย่งอำนาจชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกันด้วยอำนาจแห่งกิเลสเป็นมูลฐาน มีคำสอนโบราณทางภาคอีสานบทหนึ่งซึ่งคนเก่าแก่พูดกันจนติดปากมาถึงทุกวันนี้ว่า (ลิงต่อลิง ชิงกันขึ้นไม้บาด สิได้แม่นบักโกกนาโถ) คำสอนโบราณอันนี้ตรงกับเหตุข้อที่สาม เมื่อฟังดูแล้วก็น่าขำเหมือนกัน แต่คนอื่นจะเห็นว่าขำเหมือนข้าพเจ้าหรือไม่ก็ไม่รู้ ข้าพเจ้าขอตีความหมายคำสอนอันนี้ให้ผู้อ่านเข้าใจสักเล็กน้อย คำว่าลิงต่อลิงนั้น ก็ได้แก่คนต่อคนนั้นเอง คำว่า

ชิงกันขึ้นไม้นั้น ได้แก่คนเราต่างชิงดีชิงเด่น ชิงอำนาจ ชิงยศฐาบรรดาศักดิ์ ให้มันได้ใหญ่ๆ โตๆ ขึ้นไป จะได้ขึ้นไปนั่งบนไม้ คือเก้าอี้มีตำแหน่งสูงๆ แล้วกดหัวคนอื่นที่ตนไม่ชอบขี้หน้าให้มันต่ำลงไป หรือให้ฉิบหายไปเสียเลย คำต่อไปว่า บาดสิได้แม่นบักโกกนาโถ หมายความว่า คนชั่วต่อคนชั่วให้มันชิงกันไปเถอะไม่นานมันก็เสื่อมสลายฉิบหายไปเอง ผู้จะได้ก็คือผู้ประพฤติตนเป็นคนดีมีศีลธรรมมีอหิงสธรรม ไม่ผูกพยาบาทต่อใครๆ นี่แหละคือคนผู้จะได้ ถ้ามีคนถามว่าได้อะไร? ขอตอบว่า คนดีจะต้องได้ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ ได้ความเป็นธรรมจากผู้มีธรรม ตลอดจนได้ที่พึ่งอันมั่นคงแก่ตนต่อไป นี้เป็นการออกโรงในการที่จะแถลงในแง่ดีแง่เสียต่อไป

การที่พระภิกษุสามเณรประชุมกันเพื่อเรียกร้องหาความเป็นธรรมจากพระมหาเถระผู้ใหญ่ หรือเรียกว่ามหาเถรสมาคมครั้งนี้ ตามที่ได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเองแล้ว เห็นว่ามีส่วนดีมากกว่าส่วนเสีย ในแง่ของส่วนดีนั้นพอจะประมวลได้ดังนี้ ๑. เป็นการแสดงออกซึ่งพลังแห่งสามัคคีธรรมของพระภิกษุหนุ่มสามเณรน้อยทั้งหลาย ซึ่งมีน้ำใจเข้มแข็งอดทนไม่ย่นย่อต่ออุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้น แม้ชีวิตก็ยอมเสียสละได้ ๒. เป็นการต่อสู้ด้วยมีสติสัมปชัญญะรอบคอบ สุขุม มีระเบียบวินัยเรียบร้อยดี ซึ่งตรงกันข้ามกับหนังสือพิมพ์ลงข่าวทำให้คนเข้าใจผิดต่อพระภิกษุสามเณรในการชุมนุมครั้งนี้ ๓. เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถของพระผู้น้อย ซึ่งสามารถเผชิญต่อความจริง กล้าพูดกล้าทำในสิ่งที่ถูกที่ชอบที่ควรไม่เกรงกลัวต่ออำนาจอิทธิพลอันไม่เป็นธรรมใดๆ ทั้งสิ้น ๔. เป็นการเปิดศักราชใหม่แห่งความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรมให้เห็นอย่างเด่นชัด แก่วงศ์การคณะสงฆ์และประชาชนทั่วประเทศให้รู้จักความจริงว่าอันใดผิดอันใดถูก เพื่อมิให้มีมลทินต่อไป เพราะ

การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทยเรายังไม่อยู่ในหลักแห่งธรรมาธิปไตยอันแท้จริง เหมือนสมัยที่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ การปกครองคณะสงฆ์จึงวุ่นวายสับสนวนเวียนกันไปมาอยู่ไม่รู้จักสิ้นสุดลงได้ การชุมนุมครั้งนี้ก็มีจุดประสงค์เพื่อจะให้เกิดความเป็นธรรม และเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงว่าความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรมนั้นมันอยู่ที่ไหน แต่ก็คงรู้กันแล้ว ตามที่กล่าวมานี้ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นส่วนดีแง่ดีที่การชุมนุมครั้งนี้ได้ดำเนินไปได้ด้วยดี และมีเหตุผลน่าสรรเสริญ ส่วนแง่เสียนั้นก็คงมีบ้างเล็กน้อย เพราะการทำงานอะไรซึ่งเป็นงานใหญ่ ๆ จะให้บริสุทธิ์ ๑๐๐% นั้นคงจะหายาก เพราะการชุมนุมของพระภิกษุสามเณรครั้งนี้อยู่ในภาวะที่ทางบ้านเมืองกำลังวุ่นวายเรียกร้องอะไรต่าง ๆ นานา ทั้งประกอบด้วยเหตุการณ์ทางภาคใต้ถูกอุทกภัย จึงอาจจะมีการกระทบกระเทือนต่อบางสิ่งบางประการด้วย ทำให้คนบางพวกเข้าใจผิดได้ หากดำเนินการก่อนหรือหลังจากเหตุดังกล่าวแล้ว จะมีแง่เสียหายน้อยที่สุด นอกจากนี้แล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่อาจจะชี้จุดบกพร่องเสียหายอะไรให้แน่ชัดลงไปได้ เพราะไม่มีเวลาไปร่วมการชุมนุมได้นานพอจะสังเกตการได้โดยละเอียด แต่สิ่งอื่น ๆ ที่พอจะประมวลชี้แจงให้ทราบตามความคิดเห็นของข้าพเจ้าแล้ว มีข้อที่พอจะเสนอมายังคณะกรรมการได้โดยย่อดังนี้ ๑. การประชุมครั้งนี้ เห็นว่ายังไม่สมบูรณ์พอ เพราะผู้ใหญ่ในส่วนภูมิภาคบางจังหวัดอำเภอยังไม่ได้สนใจให้ความสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร คือยังมีการกีดกันห้ามภิกษุสามเณรไม่ให้ไปร่วมชุมนุม ถึงกับวางมาตรการไว้ว่าถ้าขึนไปจะไม่ให้กลับเข้าวัดอีก ขึนเข้าไปก็จะต้องถูกขับไล่ออกจากวัดไป ที่ผู้ใหญ่เป็นเช่นนี้อาจจะกลัวถูกตำหนิติโทษ หรืออาจกลัวจะไม่ได้รับยศฐาบรรดาศักดิ์ในอนาคตก็เป็นได้ เพราะผู้ยังห่วงอยากได้ยศศักดิ์อยู่ขยะขแยงต่อเรื่อง

นั้นมาก ๒. การประชุมมหาสันนิบาตครั้งประวัติศาสตร์นี้ ประธานคณะอนุกรรมการควรจะแถลงให้ทราบว่า มีพระภิกษุสามเณรเข้าร่วมชุมนุมประมาณเท่าไร ฆราวาสประมาณเท่าใดถ้ามี ๓. พระภิกษุสามเณรที่มาชุมนุมครั้งนี้เมื่อคิดเฉลี่ยแล้วพระภิกษุสามเณรภาคไหนมาก และภาคไหนไม่มีมาเลย ๔. หากมีเหตุการณ์ในอนาคตบางอย่างที่จะเกิดมีการชุมนุมกันขึ้นโดยทำนองนี้ ควรจะวางแผนให้แนบเนียน และพักพร้อมกันอย่างแท้จริงทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้ยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ผลแห่งการชุมนุมจะมีประสิทธิภาพปราบศัตรูได้เร็วยิ่งขึ้น ๕. การอดอาหารประท้วงเห็นว่าไม่ควรทำ เพราะทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ทางบ้านเมือง และเป็นการทรมานตนเปล่า ๆ แต่ถ้าจะทำก็ขอให้เป็นพระภิกษุสามเณรรูปอื่น ส่วนคณะอาจารย์ผู้ทรงไว้ซึ่งวิทยาคุณอันสูงส่งนั้นไม่ควรกระทำ ให้มีหน้าที่ดำเนินการและมาอภิปรายข้อเท็จจริงอะไรต่าง ๆ ให้ที่ชุมนุมได้รับทราบโดยละเอียดแจ่มแจ้ง จะได้เป็นกำลังใจแก่ผู้รับฟัง หากว่าคณะอาจารย์อดอาหารประท้วงกันมาก ๆ แล้ว ผู้ที่จะขึ้นเวทีอภิปรายแถลงนโยบายก็จะบกพร่อง ไม่พอเพียงต่อเหตุการณ์อันสำคัญและยิ่งใหญ่นี้ อาจเกิดความบกพร่องเสียหายได้

ยังมีข้อปลีกย่อย ซึ่งควรแถลงให้ทราบในการชุมนุมครั้งนี้ เกี่ยวกับเสียงข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนในต่างจังหวัด พอได้ทราบข่าวนี้จากหนังสือพิมพ์และวิทยุครั้งแรก รู้สึกว่ามีคนเข้าใจกันผิดมาก ว่าพระเณรไม่ควรประพฤติตนอย่างนี้ และตำหนิว่า พระเณรเรียนแบบเอาอย่างฆราวาส ไม่สมควรแก่เพศภาวะ พระเณรควรที่จะประพฤติตนให้ฆราวาสเอาตัวอย่างดังนี้เป็นต้น แต่พอสามสี่วันผ่านไปก็รู้สึกว่าเข้าใจจุดประสงค์ของพระเณรดีขึ้น แต่พวกที่ไม่เคารพต่อศาสนาหาทางเอาเปรียบพระมันก็ว่ากันไปตามนิสัย

คนไม่ดีนั้นเองจะถือเอาเป็นประมาณมิได้ เสียงเหล่านี้โดยมากเกิดขึ้นจากร้านน้ำชากาแฟเป็นส่วนมาก แต่ตามชนบทบ้านนอกที่ห่างไกลออกไปดูเขาจะเฉย ๆ และเคยถามเขาดูเขาบอกว่าไม่รู้ เมื่อเล่าเหตุการณ์ให้เขาฟังเขาก็ฟังคงมีความสนใจเหมือนกัน แต่เขาก็มิได้วิพากษ์วิจารณ์อะไร คงจะถือหลักว่าชั่วช่างชี ดีช่างเถร เรามีหน้าที่ทำมาหาเลี้ยงชีพเท่านั้น เรื่องของพระเณรเราไม่เกี่ยวให้เป็นหน้าที่ของท่านเอง

ตามที่กล่าวมานี้ หากผิดพลาดประการใดขออภัยจากประธานคณะอนุกรรมการด้วย ถ้าเห็นไม่สมควรจะไม่เอาลงตีพิมพ์ก็ได้แล้วแต่จะพิจารณา

พระครูอุตตรกิจโกศล

เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี

ที่ ๓๗/๒๕๑๘ วัดอภิสิทธิ์ จังหวัดมหาสารคาม

๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ให้ความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่ พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ตามหนังสือที่อ้างถึง การประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ที่แล้วมานั้น ทางประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ ขอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ทั้งแง่ดีและแง่เสีย ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ นั้น

บัดนี้ ทางคณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคามได้พิจารณาให้ความคิดเห็นมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว จึงขอได้ดำเนินพิจารณาตามจุดประสงค์ต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชศีลโสภิต)

เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

บัดนี้ ทางคณะสงฆ์จังหวัดได้พิจารณาแล้ว เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ซึ่งมีการชุมนุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร มีทั้งแง่ดีและแง่เสีย ตลอดทั้งสิ่งอื่นๆ ดังต่อไปนี้

ก. แง่ดี

๑. เป็นการทำมหาสังฆสันนิบาตแห่งคณะสงฆ์ไทย โดยกลุ่มยุวสงฆ์ผู้ร้องขอความยุติธรรม ได้ชี้จุดบกพร่องการบริหารของมหาเถรสมาคม ตาม พ.ร.บ. ๒๕๐๕ ซึ่งคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ยอมรับแล้วว่าเป็น พ.ร.บ. เผด็จการรวมอำนาจไม่ให้ความยุติธรรม เป็นการบั่นทอนความก้าวหน้าของพระศาสนาโดยตรง นำความหายนะอันใหญ่หลวงมาสู่วงการคณะสงฆ์ เป็นการกระตุ้นมหาเถรสมาคมให้ได้รับทราบความเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและทัศนคติของยุวสงฆ์

๒. ทำให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรที่ดีในวงการคณะสงฆ์

๓. ทำให้ประชาชนได้เห็นบทบาทของคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

๔. เป็นนิมิตที่ดีต่อวงการคณะสงฆ์ ทั้งด้านการศึกษา การเผยแผ่ การปกครอง การสาธารณูปการ และการสมานสามัคคีกัน เช่น ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์จะได้ศึกษาในสถาบันต่างๆ ระดับวิทยาลัย และมหาวิท-

ยาลัย ร่วมกับฝ่ายบ้านเมือง จะเห็นได้จากพระสงฆ์ที่ศึกษาจบระดับปริญญาแล้ว ต่างประเทศเขายอมรับนับถือ แต่ในบ้านเรากีดกันกันเอง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำในทางศาสนา ใคร ๆ ย่อมรู้อยู่แก่ใจแล้วว่า ผู้นำนั้นจะต้องมีความรู้ ก็จำเป็นอยู่ดีที่จะต้องให้พระสงฆ์ได้ศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้เช่นเดียวกับที่พระสงฆ์ไปศึกษาต่างประเทศ

๕. เป็นการให้ความยุติธรรมแก่พระเถระทั้ง ๒ รูป ซึ่งก็เท่ากับว่าให้ความยุติธรรมแก่พระสงฆ์ทั้งมวล

ข. แง่เสีย

๑. การชุมนุมมหาสังฆสันนิบาตครั้งนี้ เป็นเหตุให้ประชาชนทั่วไปที่มีความเลื่อมใสอยู่แล้วคลายความเลื่อมใส เพราะพระสงฆ์ทั่วสังฆมณฑลไทย ไม่เคยทำปรากฏการณ์มาก่อนเลย ประชาชนได้เห็นเหตุการณ์เช่นนี้ ผู้ที่ยังไม่ได้พิจารณาให้ถ่องแท้ ย่อมทำให้เกิดความสังเวชสลดใจคลายศรัทธาในหมู่สงฆ์

๒. ทำให้ทางบ้านเมืองไม่สบายใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๓. คำสั่งของมหาเถรสมาคมไร้ประสิทธิภาพ เพราะตามคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง "ห้ามพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๒ สั่ง ณ วันที่ ๒๑ พ.ย. ๒๕๑๗ ตามความในข้อ ๖–๗–๘–๙–๑๐"

ค. และอื่น ๆ

๑. ทางคณะสงฆ์ได้จัดอบรมพระสังฆาธิการขึ้น ภายในจังหวัดก็ได้นิมนต์ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และครูสอนปริยัติธรรม

และในการอบรมครั้งนี้ ทางคณะสงฆ์ได้นิมนต์วิทยากรจากสหพันธ์สงฆ์แห่งประเทศไทย มาชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอบรมระหว่างวันที่ ๒๙–๓๐–๓๑ มกราคม ๒๕๑๘

๒. ทางคณะสงฆ์จังหวัด ได้ริเริ่มจัดตั้งสหพันธ์สงฆ์จังหวัดขึ้น เพื่อสะดวกในการประสานงานของสหพันธ์สงฆ์จังหวัด ร่วมกับสหพันธ์สงฆ์แห่งประเทศไทย

พระราชศีลโสภิต
เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม

หมายเหตุ ความคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ทางคณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคามมีความคิดอย่างนี้ ถ้าเห็นข้อไหนถูกต้องสมควรจึงลงไป ถ้าเห็นว่าผิดแล้วถือเป็นเรื่องปกปิด.

ที่ จ. ๑๗/๒๕๑๘ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง แสดงข้อคิดเห็น

เรียน ประธานคณะกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือฯ ที่ พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

ตามที่ท่านได้ขอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์การประชุม ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ศกนี้ เพื่อประมวลลงในหนังสือซึ่งท่านจะดำเนินการดังที่อ้างถึง นั้น

ในเรื่องนี้ได้มีความคิดเห็นส่วนตัวว่า "คณะสงฆ์เราต้องเป็นไปตามธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ ไม่ให้เกิดความอยุติธรรมในวงการคณะสงฆ์ ช่วยกันผดุงธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นไปด้วยดี"

จึงให้ข้อคิดเห็นมาเพื่อดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชปัญญาสุธี)

เจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี

วัดพระบรมธาตุ

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการ

การประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ทำความให้สำเร็จเป็นผลของการประชุมในครั้งนี้ ทั้งนี้ก็เพราะอาศัยความสามัคคีของหมู่คณะเมื่อพร้อมเพรียงกันแล้ว ย่อมทำความเจริญให้สำเร็จสมความที่มุ่งหมายไปสู่จุดนั้นได้ พระธรรมเท่านั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ขอแสดงความคิดเห็นแต่เพียงเท่านี้.

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียนมาด้วยความนับถือ

พระครูวิมลวัชราทร

ร.ก. เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

ที่ ๒/๒๕๑๘ วัดโคกสมานคุณ หาดใหญ่

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ขอความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

ตามหนังสือดังอ้างถึงนั้น ได้มีการประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ สานอโศก ได้มีการเรียกร้องขอความเป็นธรรม และได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จัดรวบรวมเหตุการณ์เป็นประวัติศาสตร์ครั้งนี้ไว้

กระผมตอบในส่วนเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสงขลา จึงขอสนับสนุนเห็นสมควรได้จัดทำไว้เพื่ออนุชนต่อไป

และขอแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรียกร้อง เพื่อส่วนรวม เพื่อความเจริญแก่พระศาสนา ดังนี้

๑. ขอให้รวมคณะสงฆ์ไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ต้องแยกพรรคแยกพวกอย่างเป็นอยู่ทุกวันนี้ (ธรรมยุต–มหานิกาย ให้รวมกัน หากรวมไม่ได้ ให้แยกกันเลยทั้งส่วนการปกครอง ทั้งประมุขของสงฆ์ หากไม่อยากเอาชื่อนี้ จักตั้งชื่อเป็นชื่อสยามวงศ์ ไทยวงศ์ ก็แล้วแต่เห็นสมควร การรวมครั้งแรกอาจมีกินแหนงแคลงใจกันอยู่บ้าง แต่นานๆ ไปก็หมดไปเอง

๒. พระประมุขสงฆ์ควรให้ผู้มีความสามารถสูงเป็นผู้ปกครอง เพื่อความเจริญก้าวหน้าของพระศาสนา

๓. เลือกแพ้นแบบ ชาวเสียงจาก จร. จต. จอ. จจ. ทั่วประเทศ ก็ได้ หรือ จจ. เลือกภาค ๆ เลือกประมุข ส่วนการปกครองชั้นรองก็ให้ลูกคณะส่วนลองเป็นผู้คัดเลือก

๔. ส่วนด้านการศึกษาของพระนั้นควรจะได้ปรับปรุงเสียบ้าง เพิ่มเติม หรือแก้ไข เช่น น.ธ. ธ.ศ. จบชั้นเอกแล้วควรมีหลักสูตรติดต่อไป ๆ

จึงขอเรียนความคิดเห็นมาพิจารณาแค่นี้ก่อน เพราะตอนนี้กำลังยุ่งเรื่องสอบบาลีครั้งที่ ๒ ปธ. ๑–๒,๓,๔ อยู่.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระดวง ฐิตธมฺโม)

ปฏิบัติหน้าที่แทนเลขา ฯ จจ. สงขลา

ที่พิเศษ/๒๕๑๘ วัดพุทธภูมิ จังหวัดยะลา

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ขอความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการ จัดทำหนังสือ

ตามหนังสือที่พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘ ของท่าน เพื่อขอให้แสดงความคิดเห็น ในการประชุมมหาสังฆนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ดังข้อความปรากฏอยู่แล้วนั้น

เรื่องนี้ ถ้าพูดถึงความรู้สึกของประชาชนที่ไม่เข้าใจ ก็หาว่า พระสงฆ์เรายังก่อความวุ่นวาย ไม่สมเพศภูมิที่สละเคหสถานบ้านเรือนมา นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ พูดง่ายๆ เพื่อสละกิเลส แต่ยังพอกพูนไปด้วยกิเลส

เฉพาะข้อนี้ผู้เขียนก็ได้เคยแนะนำไปว่า พระไม่ได้ก่อความวุ่นวายอะไรจนผิดวิสัยของสมณะ เพียงแต่ไปประชุมกันภายในวัด ซึ่งอยู่ในวงจำกัด และไม่ได้มีการเดินขบวน อย่างพระพวกก่อน จะหาว่าท่านก่อความวุ่นวายหรือก่อความยุ่งยากไม่ได้ เพราะพระภิกษุท่านประพฤติธรรม ก็เมื่อผู้อื่นทำไม่เป็นธรรม ท่านก็ต้องขอความเป็นธรรม และเห็นว่าควรขอตามกาลเทศะ เพราะในสมัยปัจจุบัน กาลสมัยเปลี่ยนมา เป็นจังหวะที่จะลืมตาอ้าปากได้ ซึ่งผิดกับสมัยเมื่อ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา พูดง่ายๆ ว่าลืมตาอ้าปากไม่ขึ้น เข้าตามบทบาลีว่า “วโส อสฺสวิยํ โลเก” อำนาจเป็นใหญ่ในโลก ดังปรากฏตามพฤติการณ์ ที่ผู้มีสายตายาวทั้งหลายได้ทราบกันมาดีแล้ว โดยผู้เขียนไม่ต้อง

นำมาชี้แจงขยายในข้อเขียนนี้ เพราะมีหนังสือเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วถึง ๔ เล่ม พอจะทำให้ผู้ที่มีหูตายาวเข้าใจ ดังที่ทราบกันทั่วไปว่า ธรรมต้องชนะอธรรม ความจริงต้องเป็นความจริง ความไม่จริงถึงจะปิดบังไว้ ก็คงปรากฏขึ้นวันหนึ่งเฉพาะในที่นี้ผู้เขียนไม่ต้องลำดับเหตุการณ์ เพราะรู้สึกหนักใจมานานในพฤติการณ์ที่ไม่เป็นธรรม เป็นพฤติการณ์จอมปลอม ลวงโลก บิดบังความจริง และเป็นพฤติการณ์ที่ครอบคลุม โลภะ โทสะ โมหะ อิสสา พยาบาท ขาดความเป็นธรรม ไม่สมกับผู้ที่โลกยกย่องว่ามีคุณธรรมเยี่ยงอริยวงศ์ แต่มาถึงบัดนี้ เป็นสิทธิของผู้ที่อยู่ภายใต้ธรรมนูญ และพระธรรมวินัย จะได้ลืมตาอ้าปาก เพื่อขอความเป็นธรรม ดังที่ประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ นั้นชอบด้วยพฤติการณ์ และกาลสมัย ขอให้ความสนับสนุน เพื่อเป็นกำลังใจ การทำสิ่งใดถ้าเป็นไปในทางดี ไม่เสียดสีทำลายใคร เมื่อพร้อมด้วยกำลังกายใจเป็นธรรมสามัคคี ก็จะยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ต้องตามภาษิตที่รับรองไว้ว่า "สพฺเพสํ สงฺฆภูตานํ สามคฺคี วุฑฺฒิสาธิกา" ซึ่งแปลว่า ความพร้อมเพรียงของชนผู้เป็นหมู่กัน ย่อมยังความเจริญให้สำเร็จ ดังนี้

ฉะนั้น การกระทำของมหาสังฆนิบาตครั้งนี้ จึงชอบด้วยวิถีทางและกาลสมัย แต่อย่าทำจนเลยเถิดไป สิ่งใดที่ยังไม่อยู่ในวิสัยก็ควรจะยับยั้งไว้ เช่นการขอสมณศักดิ์คืน เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่ถึงคราว สิ่งอันใดที่บีบบังคับเขาเอามา หามีเกียรติแต่ประการใดไม่ แต่ถ้าเขาให้ด้วยความสมัครใจ หรือให้เพราะเห็นคุณงามความดี สิ่งนั้นเมื่อได้มา เราถือกันว่ามีเกียรติยิ่ง

อนึ่ง การขอความเป็นธรรมในด้านการปกครอง เช่นขอให้มีการเปลี่ยนแปลง การปกครองคณะสงฆ์ ผู้เขียนขอสนับสนุนและเห็นชอบด้วย

ที่จะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ในรูปใหม่ แต่ไม่ใช่ใหม่ทั้งดุ้น ควรประยุกต์แบบเก่าและแบบใหม่ผสมกัน การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เหมาะสมในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เท่านั้น มาถึงยุคปัจจุบันควรเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง เพื่อความเหมาะสมกับประชาธิปไตยในปัจจุบัน

เท่าที่แสดงข้อคิดเห็นมา หากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงผู้ใดก็ใคร่ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย.

ขอได้รับความนับถือ

(พระราชบัญญาเมธี)

เจ้าคณะจังหวัดยะลา

วัดมงคลนิมิตร จังหวัดภูเก็ต

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรียน พระมหาสวัสดิ์ ชาติเมธี ประธานคณะอนุกรรมการฯ จัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง เพื่อขอความคิดเห็นในเรื่องที่ได้มีการชุมนุมกันเพื่อขอความเป็นธรรม ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร นั้น ยินดีให้ความคิดเห็นตามที่ต้องการ

ทีแรกเมื่อได้ทราบข่าว และเห็นภาพอันสับสนจากสื่อข่าวมวลชนแล้ว ให้รู้สึกไม่สบายใจเกิดความกังวลและห่วงใยเป็นอันมาก แต่พอได้ทราบความมุ่งหมายที่แท้จริงว่า การชุมนุมครั้งนี้เป็นการแสดงสังฆมติโดยอาการสงบและเปิดเผย เพื่อมุ่งที่จะจรรโลงความยุติธรรม ก็รู้สึกเบาใจขึ้นเหตุการณ์ต่างๆ ก็คลี่คลายไปในทางที่ดีตามที่มุ่งหมาย

ความสำเร็จครั้งนี้ เกิดจากความสามัคคี คือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของหมู่คณะ เพราะความสามัคคี คือพลังที่ยิ่งกว่าพลังทั้งปวง สามารถบันดาลความเจริญก้าวหน้าให้สำเร็จแก่หมู่คณะได้ตามประสงค์ ดังธรรมภาษิตที่ว่า สหฺเพสำ สงฺฆภูตานำ สามคฺคี วุฒิสาธิกา

ฉะนั้น จึงขอแสดงความยินดีในความอุตสาหะวิริยภาพของคณะ และคุณคือความสามัคคีมา ณ โอกาสนี้ด้วย.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชวิสุทธิมุนี)

วัดศรีบุญเรือง

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

ท่านมหาสวัสดิ์

ผมได้รับจดหมายที่พิเศษ ๒๕๑๘ ในระยะที่กำลังยุ่งงานหลายอย่าง หาโอกาสทำบทความยากเหลือเกิน ท่านก็กำหนดเอาให้ทันวันที่ ๑๐ ก.พ. เสียด้วยยิ่งทุกข์ใหญ่ เพราะรับจดหมายวันที่ ๗ ก.พ. กำลังสอบบาลีสนามหลวงอยู่พอดี จึงหาโอกาสทำ และทำได้อย่างดีที่สุดเพียงเท่านี้

นับถือ

เมื่อได้ข่าวจากยุวสงฆ์ผู้หนึ่งว่า จะมีการชุมนุมกันเรียกร้องความเป็นธรรมแก่สังคม คือขอแก้ พ.ร.บ. สงฆ์เสียใหม่ ตามแนวทางแห่ง พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๔๘๔ และขอนิมนต์ให้เข้าร่วมมือด้วย ก็เต็มใจและแจ้งให้ทราบว่าจะร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะมีใจรัก พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๔๘๔ อย่างจริงใจ สมัยที่เขาจะเลิกใช้เป็นแต่เพียงได้ข่าวก็เคยได้เขียนนิราศคัดค้านลงหนังสือพิมพ์มาแล้ว ที่เปลี่ยนเป็น พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๕๐๕ มาได้นั้น เป็นได้ด้วยอำนาจส่วนหนึ่ง คือผู้มีอำนาจต้องการจะเผด็จการในทางปกครอง ได้ตำหนิติเตียนวิธีการถ่วงดุลแห่งอำนาจใน พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๔๘๔ ว่าไม่ดี สู้เสด็จการไม่ได้ทำงานสะดวกดี รวมทั้งสมัยนั้นกำลังอยู่ในยุคปฏิวัติด้วย ผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้เป็นของตัว ในยุคนั้นประชาชนคนไทยทั่วไปจะเป็นเจ้าของประเทศไม่ได้ ต้องขอพลอยอยู่กับจอมเผด็จการที่เขายึดอำนาจไว้ พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๕๐๕ จึงออกมาได้สบาย และถูกต้องตามยุคตามสมัยอยู่เหมือนกัน เพราะทางบ้านเมืองเขาปกครองด้วยระบอบเผด็จการ ทางคณะสงฆ์ก็ใช้ระบอบเผด็จการร่วม

เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้เกิดขึ้นมาอย่างไม่มีใครจะได้นึกฝัน โดยนักศึกษาและประชาชนได้เรียกร้องขอประชาธิปไตยด้วยเลือดและชีวิต และสำเร็จมาพร้อมกับเกิดวีรชนขึ้นมาถึง ๗๒ คน วีรชนเหล่านี้เขาพลีชีวิตและสิ้นชีวิตไปแล้ว เพราะการพลีชีวิตของเขานั่นเองประเทศไทยจึงได้ประชาธิปไตยมา เมื่อได้ประชาธิปไตยมาก็เกิดการเรียกร้องขอความเป็นธรรมกันทั่วประเทศ กรรมกรขอค่าแรงชาวนาขอที่ทำกินเป็นต้น บางคนพูดว่าประชาธิปไตยไม่ดีเกิดความวุ่นวาย สู้เสด็จการไม่ได้สงบดี พูดออกมาด้วยไม่มีการรับผิดชอบว่า คนพวกนี้เขาจะตายมิตายแหล่อยู่แล้ว

เพราะระบอบเผด็จการ ถูกกดขี่ข่มเหงและขูดรีดจนจะหมดเนื้อหมดตัวแล้ว จะเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากใครก็ไม่ได้ เพราะเขาไม่มีธรรมจะเอาอะไรมาให้เล่า ขืนเรียกร้องขอก็จะได้สิ่งที่เขามี คือลูกปืนและคุกตาราง เมื่อเป็นเช่นนี้ใครจะกล้าเรียกร้องเล่า เมื่อเขาได้ประชาธิปไตยมาแล้วก็ดีอกดีใจและเรียกร้องกันขึ้น เพราะระบอบการปกครองลัทธิประชาธิปไตยนี้ ผู้ปกครองมีธรรมที่จะให้ได้ ในเมื่อเขาเดือดร้อนจึงมีการเรียกร้องกันขึ้นมา ผู้ที่ติว่าเขาวุ่นวายนั้นเพราะเขายังไม่เคยรู้จักความเดือดร้อน เขาไม่เคยหิวจะให้เห็นใจคนหิวได้อย่างไร เขาไม่เคยตกยากจะให้เห็นใจคนตกยากได้อย่างไรเล่า เขาเดือดร้อนจริง จึงจำเป็นต้องวุ่นวายบ้าง เมื่อได้ความเป็นธรรมก็จะสงบและไม่วุ่นวายอีก

ส่วนคณะสงฆ์ซึ่งคนบางคนให้ชื่อว่า "กลุ่มผู้สิ้นกิเลส" คำว่าสิ้นกิเลสของเขานั้น เขาก็หมายความเอาเพียงว่าทำให้ชอบใจเขา ถ้าพระภิกษุทำไปในสิ่งที่เขาต้องการหรือเขาชอบ เขาก็ว่าสิ้นกิเลสแล้ว และเคารพนับถือ และก็สมน้ำหน้าที่มักจะถูกพระภิกษุจำพวกหน้าไหว้หลังหลอกเล่นงานเอาบ่อย ๆ เพราะเขาชอบอย่างนั้น พระภิกษุจำพวกทำงานอย่างตรงไปตรงมาเขาไม่ชอบ เพราะบางอย่างไม่ชอบใจเขา เมื่อวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นวันชุมนุมยุวสงฆ์แห่งประเทศไทย แต่ชุมนุมกันได้เฉพาะพวกที่กล้าหาญและกล้าสู้เท่านั้น ทำไมพระสงฆ์พวกนี้จึงชุมนุมกัน คนที่ไม่รู้เรื่องก็ว่าชุมนุมกันเพราะมีกิเลส และเขาว่าทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่เขาหาได้รู้จักความจริงไม่ว่า พระสงฆ์ปัจจุบันนี้อยู่ในอาณาจักรแห่งความกลัว ถ้าจะตั้งปัญหาว่ากลัวอะไร ก็ตอบว่ากลัวพระเถระฝ่ายปกครองนั่นเอง เพราะไม่วางใจว่าจะได้รับความยุติธรรมจากฝ่ายปกครอง เหตุที่กลัวนี้ก็เพราะว่า

ตั้งแต่ใช้ระบอบการปกครองนี้มาปกครองสงฆ์แล้ว ปรากฏความอยุติธรรมติดอยู่ไม่รู้จักหาย พระเถระ ๒ รูป คืออดีตพระพิมลธรรม (อาสภเถร) ๑ อดีตพระศาสนโศภน (อตฺถการีเถร) ๑ ถูกคดีทางบ้านเมืองและอธิกรณ์ฝ่ายสงฆ์ แรกเกิดทีเดียวยังใช้ พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๔๘๔ อยู่ ในระบอบการปกครองนี้การตัดสินอธิกรณ์เป็นอำนาจของคณะวินัยธร ซึ่งเป็นศาลฝ่ายพระสงฆ์ แต่พระเถระฝ่ายปกครองไม่ยอมนำอธิกรณ์ขึ้นพึ่งศาลพระสงฆ์คือคณะวินัยธร ใช้คำสั่งตัดสินเอาเองทุกอย่างเป็นการฝ่าฝืนหลักการปกครองสมัยนั้น และเห็นว่า พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๔๘๔ นั้นไม่ให้อำนาจเผด็จการเต็มที่ทำงานยาก จึงเปลี่ยนมาใช้ พ.ร.บ. สงฆ์ ๒๕๐๕ เสีย ซึ่งอำนาจทุกอย่างรวมอยู่ที่มหาเถรสมาคม พระเถระทั้ง ๒ รูปนี้พ้นคดีทางบ้านเมืองมาแล้ว ศาลทหารได้วินิจฉัยอดีตพระพิมลธรรมว่าบริสุทธิ์พ้นมลทินแล้ว แต่คณะสงฆ์ยังปล่อยให้อธิกรณ์เป็นมลทินอยู่อย่างไม่รู้หาย ทำก็ไม่ทำถอนหรือก็ไม่ยอมถอนแกล้งปล่อยให้เป็นมลทินดุจชนักปักหลังติดอยู่ฉะนั้น ยุวสงฆ์จึงกลัวอาณาจักรนี้ และคิดว่าจำเป็นจะต้องแก้ไขให้หายเสียจึงจะปลอดภัย จึงชุมนุมกันที่ลานอโศกวัดมหาธาตุกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นการชุมนุมกันจำนวนพันจำนวนหมื่น ฝ่ายสนับสนุนก็ทะยอยกันเข้าร่วมอย่างไม่ขาดสาย เพื่อต้องการให้การประท้วงนี้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น บางรูปจึงตกลงใจงดฉันอาหารเสียด้วย ผู้ที่งดฉันอาหารนี้มีจำนวน ๕ รูปด้วยกัน และยอมตายจริงๆ เพื่อแลกกับความเป็นธรรม หมายความว่าถึงจะตายก็ยอมขอให้ได้ความเป็นธรรมมาเท่านั้น ในที่สุดพระเถระฝ่ายปกครองก็ยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง คือจะพิจารณาถอนคำสั่งลงโทษอดีตพระพิมลธรรมกับอดีตพระศาสนโศภน และยอมรับ พ.ร.บ. สงฆ์ที่จะส่งเข้า

รัฐสภาต่อไป เป็นอันว่ายุวสงฆ์เหล่านี้ได้ทำงานให้ติดประวัติศาสตร์คณะสงฆ์ไทยไว้อย่างดีที่สุด ได้ชำระล้างมลทินในคณะสงฆ์ให้สะอาดเรียบร้อยไปได้ นับว่าเป็นสังคายนาใหญ่ครั้งหนึ่งทีเดียว และถือได้ว่าทำความดีตีตราติดไว้ในประวัติศาสตร์ การกระทำเล่าก็เป็นอวิหิงสาสมเป็นพระสงฆ์ คือไม่ทำให้เกิดเรื่องเกิดราวที่ไม่ดีขึ้นมา นี้คือแง่ดีของยุวสงฆ์ในเหตุการณ์ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๘

สำหรับแง่ไม่ดีนั้นมีอยู่บ้างในปฏิกิริยาของคนบางคน ในเรื่องนี้ สีน้ำเขียนไว้ใน น.ส.พ. บ้านเมืองฉบับวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๑๘ ในคอลัมน์ คุยกับสีน้ำ ในตอนสุดท้ายว่า

"ผมตกใจเลิกทำบุญใส่บาตร ตั้งแต่ผู้ครองผ้าเหลืองจูงมือกันเดินนำหน้าขบวน และแน่นอนยิ่งขึ้นเมื่อมีการชุมนุมประท้วงที่วัดมหาธาตุ มีการตั้งหน่วยเสือเหลืองเหมือนกับชาวอาชีวะตั้งหน่วยพันเพียง" ยิ่งกว่านั้นเขายังพูดต่อไปว่า "ผมประท้วงผู้ครองผ้าเหลืองได้แค่นี้ ต่างคนต่างอยู่"

ที่ยกมากล่าวนี้พูดถึงแง่ไม่ดี อันเกิดขึ้นจากการชุมนุมที่ลานอโศกวัดมหาธาตุกรุงเทพมหานคร แห่งยุวสงฆ์ในประเทศไทย ไม่ใช่แต่สีน้ำเท่านั้นที่เห็นว่าการกระทำนี้ไม่ดี ตลอดถึงติว่าผู้กระทำไม่เป็นพระ หนังสือพิมพ์ชาวเลยที่ออกในจังหวัดเลย ก็มีดวงตาเป็นฝ้าอย่างเดียวกันกับสีน้ำ ที่จริงเราก็ไม่ควรโกรธเขาเพราะเราเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าศาสดาของเราเคยถูกมายิ่งกว่านี้ ถูกที่กรุงโกสัมพีเขาด่าเอารุนแรงกว่านี้มาก เขาว่าพระองค์เป็นสัตว์มีอูฐและโคเป็นต้น สำหรับพระสงฆ์เราในประเทศไทยที่ถูกคนไทยด้วยกันด่าว่า ก็ด่าว่าเพียงไม่ใช่พระเท่านั้น เขามีตาเพียงแค่นั้น

อย่าโทษเขาเลย คนโบราณท่านว่า “อย่าติคนบ้าอย่าด่าว่าคนเมา” หรือควรถือคติว่า

เขาจะด่าว่าบ้างช่างเขาเถิด
เราควรเทิดคุณความดีมีเหตุผล
สุจริตยังผิดจิตมิตรบางคน
เทพเบื้องบนท่านถูกด่ายิ่งกว่าเรา

พระราชวีรมุนี
เจ้าคณะจังหวัดเลย

ที่ ๑๓/๒๕๑๘ วัดบึงพระลานชัย ร้อยเอ็ด

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ส่งความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่ พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๑๕๑๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ท่านประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือรวบรวมเหตุการณ์อันเป็นประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา แห่งราชอาณาจักรไทย ได้ขอความคิดเห็นไปยังผมดังความมีแจ้งแล้วนั้น

เหตุการณ์ในวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ตามความคิดเห็นส่วนตัวของผมแล้วพอจะสรุปถวายได้ดังนี้

๑. ในแง่ดี

๑.๑ ทำให้พระภิกษุสามเณรทุกระดับชั้นมีความระมัดระวังยิ่งขึ้น

๑.๒ ทำให้พระเถรานุเถระได้มองเห็นช่องว่างในการบริหารพระพุทธศาสนา

๑.๓ ทำให้สังคมน้อยใหญ่ได้มองเห็นคุณและโทษ ของความยุติธรรมและอยุติธรรม

๒. ในแง่เสีย

๒.๑ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจถึงธาตุแท้ของการประท้วงจึงทำให้ค่านิยมของพระภิกษุสามเณรต่ำลงมาก

๒.๒ ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่า ยุคปัจจุบันพระเดินตามหลังชาวบ้าน ไม่ได้เดินนำหน้าเหมือนยุคก่อน ชาวบ้านเดินขบวนเรียกร้องสิทธิหรืออะไรก็แล้วแต่ พระก็เอากับเขาบ้าง อะไรทำนองนี้

๒.๓ บางสิ่งบางอย่างพระภิกษุสามเณรของเราก็ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

จึงขอถวายความคิดเห็นมาเพื่อได้โปรดทราบ.

ขอถวายความนับถือ

(พระศีลวิสุทธาจารย์)

เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย

สำนักงานเจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย ร้อยเอ็ด

โทร. ๑๙๗

ที่ วท. ๓๗/๒๕๑๘ วัดทุ่งศรีเมือง อุบลราชธานี

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ขอความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่ พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

โดยหนังสือที่อ้างแจ้งว่า ที่ยุวสงฆ์ได้มีการชุมนุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เหตุการณ์ได้คลี่คลายไปในทางดี ใคร่ขอฟังความคิดเห็นจากเจ้าคณะจังหวัดทั้งในแง่ดี และแง่เสีย ดังความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น

ขอแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ แง่ดี ที่เหล่ายุวสงฆ์ได้มีการชุมนุมนั้น มีเจตนาดีเป็นมูลฐาน นั่นคือมุ่งหวังให้ผู้บริหารการพระพุทธศาสนาสูงสุด ได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนามานานปี อนึ่งการชุมนุมครั้งนี้ก็อยู่ในขอบข่ายแห่งธรรมวินัยและอยู่ภายในวัด จึงเห็นเป็นความดี ไม่มีความเสียหาย แง่เสีย ส่วนเสีย ในการชุมนุมครั้งนี้ก็มีอยู่บ้าง นั่นคือได้อภิปรายกระทบกระเทือนผู้ใหญ่ที่ตั้งอยู่ในครุฐานียบุคคล เกิดจากอารมย์รุนแรงของผู้หนุ่มก็ดี เกิดจากความไม่รอบคอบก็ดี เกิดจากการยับยั้งสติไม่ได้ในขณะอภิปรายก็ดี หรือมีเจตนาอภิปรายเพื่อเรียกร้องความนิยมจากชุมนุมสงฆ์ก็ดี เป็นความเสียหายเพราะไม่มีคารวธรรม แต่ควรได้รับอภัยในเรื่องนี้

ส่วนการวิจารณ์ของผู้วิจารณ์นั้นย่อมวิจารณ์ไปต่างๆตามความคิดเห็นของตน ผู้ชอบหรือผู้สนับสนุนก็วิจารณ์ไปในแง่ดี ผู้ไม่ชอบไม่สนับสนุนก็วิจารณ์ไปในแง่เสีย ทำอะไรก็ตามถ้าเป็นเรื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็มีผู้ชอบวิจารณ์ นี้เป็นเรื่องธรรมดา ห้ามไม่ได้และถือเอาเป็นประมาณไม่ได้ เว้นเสียแต่การวิจารณ์ของนักปราชญ์เท่านั้น

ที่สุดนี้ ขออนุโมทนาที่กลุ่มยุวสงฆ์ได้สำนึกในสมณภาวะของตน แม้มีการชุมนุมกันเพื่อขอความเป็นธรรม ก็ชุมนุมกันอยู่ในขอบเขตภายในวัดและชุมนุมเยี่ยงสมณะ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของตนของพุทธศาสนาและประเทศชาติร่วมกัน หวังใจว่าทุกท่านมุ่งความเป็นธรรมเป็นที่ตั้ง มิได้มุ่งอธรรมเลย จึงขออนุโมทนาสาธุการ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระวิโรจน์ รัตโนบล)

เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี

ที่ พิเศษ/๒๕๑๘ วัดพระบาทมิ่งเมือง จังหวัดแพร่

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

เรื่อง ขอความคิดเห็น

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือ

อ้างถึง หนังสือที่พิเศษ/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความคิดเห็น ๑ ฉบับ

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะอนุกรรมการ มีความประสงค์จะจัดทำหนังสือรวบรวมเหตุการณ์อันเป็นประวัติศาสตร์ในวันประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ ที่ผ่านมาแล้วนั้น ท่านได้ขอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ ทั้งแง่ดีและแง่เสียไปยังผม เพื่อประมวลลงในหนังสือนั้น บัดนี้ จังหวัดขอส่งความคิดเห็นทั้งแง่ดีและแง่เสียมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อดำเนินการต่อไปตามความประสงค์.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชรัตนมุนี)

เจ้าคณะจังหวัดแพร่

ข้อคิดเห็น
ของ
พระราชรัตนมุนี

เนื่องจากได้มีการประชุมมหาสังฆสันนิบาต ณ ลานอโศกวัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานครนั้น นับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญของวงการคณะสงฆ์ไทย ซึ่งมีการวิพากย์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ทั้งทางสื่อมวลชน และพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป บางพวกก็สนับสนุน บางพวกก็คัดค้านถึงขนาดกล่าวหาว่ามิใช่พระก็มี ดังเป็นที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้วนั้น ในเรื่องนี้ใคร่ขอแสดงความคิดเห็นไว้ว่า การที่เราจะทำอะไรลงไปเกี่ยวกับพระศาสนานี้ จะต้องระมัดระวังให้มาก เพราะศาสนาเป็นของละเอียดอ่อน เนื่องกับทุกคน ไม่ว่าในส่วนผู้ปกครอง หรือประชาชนทั่วไป จะต้องไตร่ตรองพินิจพิจารณาให้รอบคอบ อย่าให้กระทบกระเทือนถึงผลส่วนรวม การพูดการเขียนอะไรออกไปสู่ประชาชนยิ่งต้องคำนึงให้มากที่สุด ต้องแยกส่วนรวมหรือส่วนบุคคลให้ออกจากกันโดยเด็ดขาดนั่นหมายถึงว่า เราต้องหันหน้าเข้าหากันปรึกษาหารือกัน เจรจาต่อรองอย่างมีหลักเกณฑ์ต่างฝ่ายต่างมีระเบียบ ฝ่ายผู้ใหญ่ก็ควรเห็นใจผู้น้อย ส่วนฝ่ายผู้น้อยก็ควรเคารพผู้ใหญ่ เราคณะสงฆ์ไทยควรมาพิจารณาถึงหลักการปกครองว่า เครื่องมือที่ใช้ในการปกครองของเราสะดวก เป็นธรรม เหมาะแก่พระสงฆ์ไทยดีแล้วหรือ หากไม่เหมาะสมก็ควรร่วมมือกันทั้งฝ่ายมหาเถระและยุวสงฆ์ ไม่ควรถือทิฐิหรือดื้อรั้น เราต้อง

นึกถึงบทบาทเดิมของเรา พยายามดึงเอาบทบาทนั้นคืนมาให้ได้

การที่เราจะดำเนินไปถึงบทบาทเดิมนั้น เราควรเริ่มต้นที่การศึกษา ลองมาพิจารณาถึงการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยเราดูว่า ยังเจริญงอกงามดีอยู่ หรือเป็นมาอย่างไรก็ยังเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่เคยรู้จักคำว่า ปฏิรูปหรือปฏิวัติกับเขาบ้างเลย หลักสูตรแต่งขึ้นตั้งแต่สมัยไหน เหมาะกับคนสมัยใด ไม่เคยพิจารณาทำราวกับว่า นั่นเป็นประกาศิต ห้ามเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขใดๆ ทั้งสิ้น แล้วอย่างนี้จะไปทันโลกเขาได้อย่างไร จะนำโลกหรือจะให้โลกนำ หน่วยงานทางการศึกษาของเรามีหรือไม่ เคยมีนโยบายหรือดำเนินตามนโยบายนั้นบ้างไหม อยากเสนอให้คิดพิจารณาในเรื่องเหล่านี้บ้าง สำหรับเรื่องสมณศักดิ์ เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น จะมีหรือไม่ ไม่สำคัญขอเพียงแต่ว่าให้ทำอะไรมีหลักเกณฑ์ ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย อย่าให้ชาวโลกเขาตำหนิติเตียนได้ จะทำให้ภาพพจน์ของพระสงฆ์เสียไป

ข้อเสียจากการชุมนุมครั้งนี้คือ ทำให้ชาวพุทธที่เข้าใจว่าพระสงฆ์คือผู้มุ่งหวังพระนิพพานนั้น เสื่อมศรัทธาลงอย่างมาก คณะผู้ชุมนุมให้ข่าวไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้คนเข้าใจผิด เสียระเบียบในการปกครองอยู่บ้างในฐานะที่เราเป็นผู้มีทั้งพระวินัยและกฎหมายเป็นเครื่องปกครอง เสียภาพพจน์เดิมที่ว่าเป็นผู้สงบ ไม่ก่อเรื่องวุ่นวาย และยังพูดเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์น้อยไป

สำหรับข้อดีนั้นก็มีมากมายเช่นกัน อาทิ ทำให้การบริหารการคณะสงฆ์ตื่นตัวขึ้นบ้างหลังจากหลับแล้วเป็นเวลานาน เป็นการแสดงสังฆมติออกมาให้ปรากฏ ในฐานะที่เราเป็นผู้ใช้กฎหมายและอยู่ใต้การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จึงควรจะมีส่วนร่วมบ้าง เป็นการเปิดเผยให้ทราบถึงการปกครอง

การคณะสงฆ์ในอดีต ซึ่งจะเป็นเครื่องเตือนสติผู้ปกครองคณะสงฆ์ในโอกาสต่อไป และส่วนที่ดีที่สุดที่ควรแก่การยกย่องก็คือเป็นการชุมนุมแบบอหิงสา ไม่ถึงขนาดต้องเดินขบวน และได้ใช้ขันติธรรมอยู่เสมอตลอดเวลาชุมนุม จึงขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้ด้วย อย่างไรก็ตามความคิดเห็นที่แสดงมาครั้งนี้ เป็นเพียงมติของพระสงฆ์เพียงรูปเดียวอาจผิดหรือถูกก็ได้ แต่ก็หวังว่าคงเป็นประโยชน์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย

ในที่สุดนี้ ใคร่ขอวิงวอนขอให้ความสันติสุขและยุติธรรมตามหลักการแห่งพระธรรมวินัย จงได้ดำรงอยู่คู่ชาติและคณะสงฆ์ไทยตลอดไปด้วยเทอญ.

(พระราชรัตนมุนี)

ความคิดเห็นของพระราชสารธรรมมุนี

ตามที่มีมหาสังฆสันนิบาตขึ้น ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๑๐–๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ เพื่อขอความเป็นธรรมนั้น เป็นการสมควรแล้วตามเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ

๑. เมื่อท่านอาสภเถร อดีตพระพิมลธรรมถูกกล่าวหาด้วยอธิกรณ์เรื่องศีลวิบัติ และถูกสั่งให้ท่านสละสมณเพศหายสาบศูนย์ไปเสียโดยไม่มีการสอบสวนวินิจฉัยตามหลักแห่งพระธรรมวินัยแต่อย่างใดเลยนั้น เป็นการกระทำไม่ชอบด้วยเหตุผลและไม่ถูกต้องตามหลักแห่งพระวินัย

๒. ในขณะที่อธิกรณ์เรื่องนี้ยังไม่สิ้นสุดลงตามหลักแห่งพระธรรมวินัย ท่านก็ถูกจับกุมด้วยข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกยื้อแย่งผ้ากาสาวพัดของท่านออกโดยพลการแล้วควบคุมกักขังท่านไว้เพื่อดำเนินคดีเป็นระยะเวลานานถึง ๔ ปี ลักษณะเช่นนี้เป็นการกระทำไม่ชอบด้วยเหตุผล

๓. เมื่อคดีดำเนินไปถึงที่สุด ศาลพิจารณาวินิจฉัยแล้วผลปรากฏว่าคดีไม่มีมูลความจริง ศาลสั่งไม่ฟ้องโดยเด็ดขาดและวินิจฉัยว่าท่านเป็นผู้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากมลทินทั้งสิ้น และปล่อยท่านไปให้เป็นอิสระเสรี

๔. ทางฝ่ายด้านพระวินัย พระมหาเถรผู้ใหญ่ชั้นบริหารสูงสุดก็ปล่อยเรื่องนี้ไว้ให้ยืดเยื้อเป็นเวลานานถึง ๑๔ ปี ไม่นำพาและหยิบยกขึ้นพิจารณาวินิจฉัยชักฟอกให้ขาวสะอาดตามหลังแห่งพระธรรมวินัย จึงเป็นการมิชอบ

๕. เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่มีมหาสังฆสันนิบาตขึ้น ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับเรื่องนี้นั้น จึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยเหตุผลเป็นอย่างยิ่ง

(พระราชสารธรรมมุนี)
เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น